

Herziene Belgische Nationale Biodiversiteits- strategie voor 2030

Colofon

Opgesteld door: Contactgroep ‘National Biodiversity Strategy’ opgericht binnen de Stuurgroep ‘Biodiversiteit Verdrag’, handelend onder toezicht van het Belgisch Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid.

Coördinatie: [Marie Baeckelandt](#) (Point Focal National pour la Convention sur la Diversité Biologique/Nationaal Knooppunt Verdrag inzake Biologische Diversiteit, IRSNB/KBIN), [Hendrik Segers](#) (CBD NFP, KBIN/IRSNB), [Anna Heck](#) (Biodiversity Platform, INBO)

Leden Contactgroep NBS: [Etienne Aulotte](#) (Bruxelles Environnement/Leefmilieu Brussel), [Ute De Meyer](#) (ANB), [Catherine Debruyne](#) (SP Wallonie, DGARNE), [Mathilde Descombes](#) (SPF Santé publique/FOD Volksgezondheid), [Ludo Holsbeek](#) (Dept. Omgeving), [Els Martens](#) (FOD Volksgezondheid/SPF Santé publique), [Farah Roland](#) (SP Wallonie, DGARNE), [Julien Ruelle](#) (Bruxelles Environnement/Leefmilieu Brussel)

Ontwerp en lay-out: [Kristien Vrancken](#) (KBIN/IRSNB - CEBioS)

Foto's: [Thierry Hubin](#) (IRSNB/KBIN)

Verantwoordelijke uitgever: [Pierre Kerkhofs](#), voorzitter van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM), DG Leefmilieu van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Galileelaan, 5 bus 2, B-1210 Brussel

Citeren als: Belgisch Nationaal knooppunt voor het Verdrag inzake biologische diversiteit (ed.), 2025. Herziene Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie voor 2030 - Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, 158 pp.

D/2025/0339/2

ISBN: 9789073242821

Herziene Belgische Nationale Biodiversiteits- strategie voor 2030

Context en ontwikkelingsproces

Nationale Biodiversiteitsstrategieën en Actieplannen zijn de voornaamste instrumenten om het Verdrag inzake de biologische diversiteit (VBD, Rio 1992) op nationaal niveau te implementeren, inclusief het ondersteunen van de integratie van biodiversiteit in de planning en activiteiten van alle sectoren die een (positieve en negatieve) impact kunnen hebben op biodiversiteit.

De Nationale Biodiversiteitsstrategie (NBS) 2006-2016 van België werd op 26 oktober 2006 goedgekeurd door de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu, samengesteld uit de bevoegde ministers van de Federale Regering, de drie Gewesten (Vlaams Gewest, Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Waals Gewest) en de drie Gemeenschappen (Vlaamse-, Franse- en Duitstalige). Het is een uniek nationaal document over het biodiversiteitsbeleid dat de verantwoordelijkheden van de verschillende regeringen in België behelst en waarmee België tegemoetkomt aan zijn Europese en internationale verbintenissen. Het vormt een kader voor het te volgen beleid en voor de daarop volgende acties die voor de implementering moeten worden ontwikkeld.

De Stuurgroep Biodiversiteitsverdrag initieerde samen met de Stuurgroep Natuur het eerste actualiseringsproces van de NBS in 2011 en het tweede in 2023. Deze stuurgroepen verenigen de bevoegde overheden op gewestelijk en federaal niveau, evenals wetenschappelijke instellingen. Ze werden opgericht onder de auspiciën van de Belgische Commissie voor de Coördinatie van het Internationaal Milieubeleid onder de auspiciën van de Interministeriële Conferentie Leefmilieu

In maart 2012 besliste de Interministeriële Conferentie Leefmilieu om de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie vóór de einddatum te actualiseren en af te stemmen op de Aichi 2020

Doelstellingen. Dit leidde tot de goedkeuring in 2013 van de strategie "Biodiversiteit 2020, update van de Belgische nationale strategie". Dankzij deze update kon de inhoud van de strategie worden aangepast om rekening te houden met de nieuwe verbintenissen die werden aangegaan in het kader van Europese en internationale overeenkomsten op het gebied van biodiversiteit, terwijl ook rekening werd gehouden met de conclusies van de tussentijdse evaluatie van de implementatie van de NBS tot 31/12/2011. In maart 2023 werd door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu besloten tot de huidige, tweede actualisatie van de NBS over te gaan. Deze actualisatie werd opgestart om de nationale doelstellingen af te stemmen op de doelen van het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (K-M GBF) 2030. De inhoud van de strategie is bovendien afgestemd op de verplichtingen rond biodiversiteit die zijn aangegaan in Europese en internationale overeenkomsten.

Over beide actualisaties van de NBS heeft een openbare raadpleging plaatsgevonden. Voor deze actualisatie werd het voorontwerp ervan onderworpen aan een openbare raadpleging van 24/06/2024 tot 24/09/2024.

Het realiseren van de doelstellingen van de NBS vormt een grote uitdaging. De actieve deelname van niet alleen de milieugemeenschap, maar ook van alle belanghebbenden (regionale, federale en lokale overheden, gemeenschappen, provincies en gemeenten, belanghebbenden bij het behoud van biodiversiteit, het bedrijfsleven, wetenschappelijke instellingen, niet-gouvernementele organisaties en de samenleving als geheel) zal het komende decennium van cruciaal belang zijn voor de toekomst van het leven op aarde en voor het waarborgen van ons welzijn.

De geactualiseerde NBS moet nog worden geïntegreerd in de planning en activiteiten van alle sectoren waarvan de activiteiten afhangen van of een impact kunnen hebben (positief en negatief) op de biodiversiteit; er zal rekening mee worden gehouden in de herziening van federale en regionale actieplannen.

De **Herziene Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie voor 2030**, werd goedgekeurd door de Uitgebreide Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu op 30 januari 2025 door:

Mevr. Zakia KHATTABI

Federaal Minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal Voorzitster van de UICL

Dhr. Alain MARON

Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie en Participatieve Democratie

Dhr. Yves COPPIETERS

Minister van Volksgezondheid, Leefmilieu, Sociale Economie, Sociale Actie, Gehandicapten, Armoedebestrijding, Gezinnen, Gelijke Kansen en Rechten van de Vrouw van het Waals Gewest

Mevr. Anne-Catherine DALCQ

Minister van Landbouw, Plattelandszaken, Natuur, Jacht, Visserij en Bosbouw van het Waals Gewest

Dhr. Jo BROUNS

Minister van Omgeving en Landbouw van het Vlaams Gewest

Mevr. Melissa DEPRAETERE

Viceminister-president en Minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd van het Vlaams Gewest

Dhr. Paul VAN TIGCHELT

Vice-eersteminister en Federaal Minister van Justitie, belast met Noordzee

Dhr. Oliver PAASCH

Minister-president van de Duitstalige Gemeenschap, minister van Lokale Overheden, Ruimtelijke Ordening en Financiën van de Duitstalige Gemeenschap

Dhr. Pierre-Yves DERMAGNE

Vice-eersteminister en Federaal Minister van Economie en Werk

Dhr. Frank VANDENBROUCKE

Vice-eersteminister en Federaal Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, belast met Ontwikkelingssamenwerking en Grootstedenbeleid

Dhr. Georges GILKINET

Vice-eersteminister en Federaal Minister van Mobiliteit

Voorwoord

Onder “Biologische diversiteit”* begrijpen we de variatie van levende organismen van alle oorsprong, met inbegrip van, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan ze deel uitmaken; dit omvat diversiteit binnen soorten*, tussen soorten en van ecosystemen (artikel 2 van het VBD). [...]

[...] Biologische diversiteit of biodiversiteit ondersteunt de werking van ecosystemen en de levering van ecosysteemdiensten die essentieel zijn voor menselijke activiteiten en welzijn. Ze zorgt voor voedselzekerheid, gezondheid en schone lucht en water. Ze draagt bij tot lokaal levensonderhoud en economische ontwikkeling en is essentieel voor het behalen van duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, waaronder armoedebestrijding.

Sinds de jaren 1970 heeft de belangstelling voor wereldwijde problemen met betrekking tot natuurlijke hulpbronnen en het milieu, zoals klimaatverandering en de afname van de biodiversiteit, geleid tot een aantal internationale overeenkomsten die gericht zijn op het behoud van natuurlijke hulpbronnen, hun vermogen om zichzelf te vernieuwen en de kwaliteit van het milieu. Het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (VBD, Rio, 1992) heeft drie globale doelstellingen: het behoud van de biologische diversiteit (biodiversiteit), het duurzame gebruik van haar componenten en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen.

Artikel 6 van het Verdrag bepaalt dat elke Verdragsluitende Partij nationale strategieën, plannen of programma's moet ontwikkelen voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit. Verder moeten landen behoud en het duurzame gebruik van biologische diversiteit in de mate van het mogelijke integreren in relevante sectorale of sectoroverschrijdende plannen, programma's en beleidslijnen. Deze strategie beschrijft hoe België dit artikel implementeert.

België zette een belangrijke stap inzake het behoud van de biodiversiteit op de Europese Top van Göteborg in 2001. Samen met andere Europese landen beloofde België om "de achteruitgang van de biodiversiteit in de EU een halt toe te roepen tegen

2010"¹. Op wereldniveau werd de 2010-doelstelling goedgekeurd op de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg in 2002.

De biodiversiteitsdoelstellingen van 2010 inspireerden wereldwijd alsook in België tal van acties op uiteenlopende niveaus. Toch volstond de schaal van deze acties niet om de druk op de biodiversiteit weg te nemen. Voorts werd de problematiek van biodiversiteit onvoldoende in de bredere beleidslijnen, strategieën, programma's en acties geïntegreerd, zodat de onderliggende oorzaken van biodiversiteitsverlies niet aanzienlijk werden teruggedrongen. Hoewel vandaag niet langer kan worden ontkend dat biodiversiteit, ecosysteemdiensten en menselijk welzijn met elkaar zijn verstrengeld, komt de waarde van biodiversiteit in de ruimere beleidslijnen en stimulerende structuren nog steeds niet voldoende aan bod (VBD Beslissing X/2).

In oktober 2010 erkenden de wereldleiders in Nagoya (Japan) dat de doelstelling om het tempo van het biodiversiteitsverlies tegen 2010 aanzienlijk te verminderen niet werd gehaald en bereikten ze een historische globaal akkoord om dringend actie te ondernemen om een toekomst op te bouwen waarin de mens in harmonie met de natuur leeft.

Het Strategisch Plan voor Biodiversiteit van het VBD 2011-2020, met zijn visie, missie, 5 strategische doelstellingen en 20 ambitieuze maar realistische streefdoelen ("de Aichi-Biodiversiteitsdoelstellingen"), werd aangenomen door de Partijen bij het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (VBD) met als doel het verlies aan biodiversiteit op onze planeet tegen 2020 een halt toe te roepen en uiteindelijk om te keren. Alle Partijen hebben zich ertoe verbonden om tegen 2014 hun na-

¹ Conclusies van het voorzitterschap, Raad van Göteborg, 15 en 16 juni 2001. SN/200/1/01 REV1, blz. 8. http://ec.europa.eu/smart_regulation/impact/background/docs/goteborg_concl_en.pdf

tionale instrumenten te herzien en er het strategisch plan en de Aichi-doelen in op te nemen. In 2010 werd een afzonderlijk strategisch plan voor het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid aangenomen.

In mei 2011 heeft de Europese Commissie een ambitieuze nieuwe strategie aangenomen om het verlies aan biodiversiteit en ecosysteemdiensten in de EU tegen 2020 een halt toe te roepen. Deze strategie omvatte 6 hoofddoelstellingen en 20 acties om Europa te helpen zijn doel te bereiken. De update van de eerste Nationale Biodiversiteitsstrategie (NBS) van België was een gelegenheid om de ambitieuze wereldwijde overeenkomsten die werden bereikt op de 10e Conferentie van de Partijen bij het VBD in Nagoya en de biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2020 te vertalen.

Helaas was het tegen 2020 duidelijk geworden dat de Aichi-doelen er niet in waren geslaagd om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Op wereldschaal schatte het VBD dat 6 van de 20 Aichi-doelen gedeeltelijk waren bereikt. Er zijn verschillende redenen voor deze mislukking. De meest genoemde is het gebrek aan duidelijk gedefinieerde maatregelen om de vooruitgang te beoordelen, waardoor de Aichi-doelen moeilijk te implementeren zijn. Onvoldoende financiering, gebrek aan samenwerking en onvoldoende integratie van biodiversiteitsoverwegingen in ontwikkelingsplanning en sectoraal beleid hebben ook aanzienlijk bijgedragen aan deze mislukking.

In 2020 heeft de Europese Commissie een Europese Biodiversiteitsstrategie 2030 aangenomen, die de doelstellingen van de vorige strategie consolideert. Deze versie gaat verder en stelt ambitieuze acties en verbintenissen voor om de biodiversiteit in Europa en de rest van de wereld te beschermen en te herstellen. Er worden 4 prioriteiten vastgesteld om de biodiversiteit haar centrale rol terug te geven en de economische voordelen van een beschermd of hersteld ecosysteem* worden aangetoond, terwijl de potentiële risico's van niets doen worden blootgelegd.

In december 2022 bereikten wereldleiders in Montreal, Canada tijdens de 15e Conferentie van de Partijen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (COP 15), een historische globale overeenkomst, het

"Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework" (K-M GBF). Deze raamovereenkomst zet een ambitieus pad uit om de wereldwijde visie van een wereld die in harmonie leeft met de natuur tegen 2050 te bereiken. Dit globale kader voor biodiversiteit definieert een missie voor 2030, een visie voor 2050 inclusief 4 langetermijndoelen voor 2050, en 23 doelen, voornamelijk voor 2030. De COP15-akkoorden omvatten een kader voor de opvolging van de implementatie van het K-M GBF, een versterkt mechanisme voor planning, monitoring, rapportage en evaluatie van de implementatie, een strategie voor het mobiliseren van de financiële middelen die nodig zijn voor de implementatie, strategische regelingen voor capaciteitsontwikkeling en technische en wetenschappelijke samenwerking, en een overeenkomst over digitale informatie over genetische hulpbronnen.

Het K-M GBF bouwt voort op het Strategisch Plan voor Biodiversiteit 2011-2020, de resultaten, hiaten en geleerde lessen ervan, evenals de ervaring en resultaten van andere relevante multilaterale milieuovereenkomsten. Het bevat een ambitieus plan voor grootschalige acties om de relatie van onze samenlevingen met biodiversiteit tegen 2030 te veranderen in lijn met de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling en de bijbehorende Duurzame Ontwikkelingsdoelen, en om ervoor te zorgen dat tegen 2050 de gedeelde visie van leven in harmonie met de natuur werkelijkheid wordt.

Na de goedkeuring van deze nieuwe globale en Europese instrumenten is het essentieel geworden om de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie te herzien en te actualiseren, en om onze doelen af te stemmen op de 2030-doelstellingen en de 2050-doelstellingen.

De geactualiseerde Strategie in het kort

Biodiversiteit heeft vele dimensies, waarvan we het belang nog steeds niet voldoende in acht nemen. Biodiversiteit verstrekt ons, naast andere diensten, middelen om in ons levensonderhoud te voorzien. Biodiversiteit vormt de basis van onze voedselvoorziening en van veel medicijnen en andere producten die essentieel zijn voor ons bestaan. Biodiversiteit

draagt bij tot het welzijn van de mens door ecologische diensten te leveren die, bijvoorbeeld, fundamenteel zijn voor de nutriëntencyclus, bodemvruchtbaarheid, de bestuiving van veel fruitbomen, kwaliteit van zoetwater en lucht, en mogelijkheden om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. Het biedt ook een brede waaier aan mogelijkheden voor recreatie en is een onuitputtelijke bron van kennis, onderwijs, inspiratie en culturele identiteit. Het behoud van biodiversiteit is daarom een gemeenschappelijk belang voor de ganse mensheid.

In België is leefmilieu, met inbegrip van natuurbescherming, hoofdzakelijk een regionale bevoegdheid. Het Federale niveau is bevoegd voor marien milieu onder Belgische jurisdictie, militaire domeinen en spoor-domein. Het heeft specifieke milieubevoegdheden (CITES, handel in uitheemse soorten, productnormen) en andere bevoegdheden rond milieu en biodiversiteit (ontwikkelingssamenwerking, financiën, economie, enz.). Het beschikt over de middelen om actie te ondernemen (overheidsopdrachten, belastingen, enz.).

De Nationale Biodiversiteitsstrategie (NBS) is het Belgische antwoord op de formele verplichting van het VBD om tegen de 16e Conferentie van de Partijen (COP-16, oktober 2024) een herziene of geactualiseerde Nationale Biodiversiteitsstrategie en Actieplannen, met inbegrip van nationale doelstellingen, in te dienen. Het biedt een kader voor beleidsontwikkeling en voor de toekomstige ontwikkeling van acties. Het omvat bestaande regionale en federale kaders en actieplannen en ondersteunt de integratie en aanpassing ervan. Het is de bedoeling om strategische beleidsrichtlijnen aan te reiken zodat belanghebbenden inzake biodiversiteit in België in een partnerschap kunnen samenwerken om op nationaal en internationaal niveau bij te dragen tot het bereiken van de doelstelling om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2030. Dit zal bereikt worden door een meer doeltreffende en coherente implementatie van de drie doelstellingen van het VBD te verzekeren. De strategie besteedt bijzondere aandacht aan het creëren van een grotere

coherentie en het opvullen van hiaten in bestaande Belgische instrumenten, en aan het optimaliseren van de integratie van biodiversiteit op nationaal en internationaal niveau.

De NBS omvat een reeks van 16 strategische doelstellingen en 82 operationele doelstellingen. De in de strategie geformuleerde doelstellingen vormen een gemeenschappelijke basis en dienen als leidraad voor de implementatie door de bevoegde overheden. Naar aanleiding van de aanbevelingen om de NBS bij te werken, is de structuur van de doelstellingen herzien om deze beter af te stemmen op en een afspiegeling te laten zijn van het K-M GBF en de EU-biodiversiteitsstrategie 2030 (zie bijlage 4).

De tekst van de NBS identificeert duidelijk, voor elke doelstelling, de link met de artikels van het VBD, de relevante doelstellingen van de K-M GBF, de thematische werkprogramma's, richtlijnen, enz. die werden aangenomen in het kader van het Verdrag, evenals de relevante EU-verplichtingen. De belangrijkste focus ligt op de sectorale integratie van biodiversiteit. Waar nodig zullen federale en regionale overheden en andere relevante actoren op een gecoördineerde manier implementatie maatregelen nemen.

De geactualiseerde strategie is opgesteld voor een periode van 6 jaar (2025-2030). De opvolging van de vooruitgang en belemmeringen voor de implementatie van de NBS zullen worden opgenomen in de nationale rapporten aan het VBD. Informatie over de implementatie van de NBS wordt ook gepubliceerd op de website van het Belgische uitwisselingscentrum voor het VBD, het "Clearing House Mechanism" (www.biodiv.be).

Veel verschillende actoren moeten een actieve rol spelen bij de implementatie van de strategie: ministeries en overheden, adviesorganen, onderzoeksinstituten, NGO's, informatiecentra, individuen en gemeenschappen, enz. Een verscheidenheid aan activiteiten zal tegelijkertijd moeten worden uitgevoerd in verschillende sectoren en - na verder overleg en coördinatie - op verschillende administratieve niveaus.

Inhoud

Herziene Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie voor 2030	3
Context en ontwikkelingsproces	4
Voorwoord	6
De geactualiseerde Strategie in het kort	8
Deel I : Inleiding	16
I.1. Definitie van biodiversiteit en ecosysteem diensten*	16
I.2. Waarom is biodiversiteit belangrijk ?	18
I.3. Huidige staat van biodiversiteit in België	21
Habitats	21
Soorten	21
Genetische diversiteit en <i>ex situ</i> behoud*	22
I.4. Bedreigingen voor de biodiversiteit	22
Deel II : Het Belgische politieke kader	26
II.1. Internationale milieu- verdragen geratificeerd door België	27
II.2. Bevoegde overheden in België	27
II.3. Plaats van de strategie in de Belgische politieke context en haar implementatie	28
Het Vlaams Gewest	28
Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	30
Het Waals Gewest	31
Het federale niveau	32
Deel III: Leidende principes, concepten en benaderingen	34
1. Principe van preventieve actie	35
2. Voorzorgsprincipe	35
3. Principe “De vervuiler betaald”	35
4. Inspraak en publieke toegang tot informatie rechtspraak in milieuzaken	35
5. Goed bestuur	36
6. Sectorale integratie	36
7. Ecosysteembenadering	36
8. Ecologische netwerken	36
9. Subsidiariteitsbeginsel	37
10. Compensatieprincipe	37
Deel IV: De geactualiseerde strategie tot 2030	38
IV.1 Visie en ambitie	39
Visie tot 2050	39
Algemene doelstelling van de strategie tot 2030	39
IV.2 Strategische en operationele doelstellingen	39
Doelstelling 1: De biodiversiteit in België identificeren en opvolgen	40
1.1 Strategieën voor biodiversiteitsmonitoring ontwikkelen en implementeren	41
1.2 Strategieën voor biodiversiteitsmonitoring afstemmen op Europese en internationale richtlijnen en de samenwerking tussen regio's versterken	42
Doelstelling 2: de belangrijkste directe factoren voor het verlies aan biodiversiteit bestuderen, opvolgen en aanpakken	43

2.1 Voorkomen dat veranderingen in land- en zeegebruik een negatieve impact hebben op de biodiversiteit, met name door ervoor te zorgen dat alle gebieden onderworpen worden aan participatieve en geïntegreerde ruimtelijke planning	43
2.2. Alle overexploitatie, illegale, niet-duurzame of onveilige verwerving van of handel in wilde soorten beëindigen en de impact van overexploitatie op de biodiversiteit en ecosysteemdiensten bestuderen en controleren.....	43
2.3 De effecten van klimaatverandering en oceanverzuring op de biodiversiteit en ecosysteemdiensten bestuderen, monitoren en tot een minimum beperken, en de negatieve effecten van klimaatmitigatie- en adaptatiemaatregelen op de biodiversiteit vermijden	45
2.4 De impact van vervuiling uit alle bronnen onderzoeken, monitoren en verminderen tot niveaus die de biodiversiteit en de functies en diensten van ecosystemen niet schaden, rekening houdend met cumulatieve effecten.....	46
2.5 De impact van invasieve uitheemse soorten op de biodiversiteit en ecosysteemdiensten bestuderen, monitoren en minimaliseren	49
Doelstelling 3: Biodiversiteit en ecosysteemdiensten in België beschermen, behouden en herstellen in een gunstige behoudsstatus	51
3.1 Bijdragen aan het doel dat ten minste 30% van de gebieden op het land en in binnenwateren, met name gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit en ecosysteemfuncties en -diensten, in stand wordt gehouden en dat 10% daarvan strikt wordt beschermd. Zorgen voor behoud door de ontwikkeling van effectief en eerlijk beheerde, ecologisch representatieve en goed verbonden beschermde gebieden en andere effectieve gebiedsgerichte behoudsmaatregelen, en door deze gebieden te integreren in bredere landschappen	52
3.2 Bijdragen aan de instandhoudingsdoelstelling dat ten minste 30% van de kust- en zeegebieden, met name gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit en ecosysteemfuncties en -diensten, en 10% daarvan strikt worden beschermd. Zorgen voor behoud door de ontwikkeling van effectief en eerlijk beheerde, ecologisch representatieve en goed verbonden beschermde gebieden en andere effectieve gebiedsgerichte behoudsmaatregelen, en door deze gebieden te integreren in bredere landschappen	53
3.3 De integriteit, connectiviteit en veerkracht van alle ecosystemen behouden of verbeteren en bijdragen aan de doelstelling dat tegen 2030 ten minste 30% van de aangetaste terrestrische, mariene en kustecosysteemgebieden effectief hersteld is	54
3.4 Op de natuur gebaseerde oplossingen bevorderen en prioriteit geven.	55
3.5 Het areaal, de kwaliteit, de connectiviteit, de toegankelijkheid en de voordelen van groene en blauwe ruimten in stedelijke en dichtbevolkte gebieden aanzienlijk vergroten en de inheemse biodiversiteit, ecologische connectiviteit en integriteit verbeteren	56
3.6 Het behoud en herstel van biodiversiteit in productiesystemen verbeteren.....	57
3.7 Het verlies van gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit, waaronder ecosystemen met een hoge ecologische integriteit, tot nul herleiden	57
3.8 Het door de mens veroorzaakte uitsterven van bedreigde soorten stoppen, hun instandhouding of herstel tot een gunstige staat van instandhouding verzekeren en de extinctiesnelheid en het extinctierisico van alle soorten met een factor tien verminderen	58
3.9 Genetische diversiteit binnen populaties van inheemse, wilde en gedomesticeerde soorten behouden en herstellen, en hun aanpassingspotentieel veiligstellen.....	58
3.10 Beheer interacties tussen mens en wilde soorten op doeltreffende manier om conflicten tussen beide te minimaliseren	59
Doel 4: Het duurzame gebruik van biodiversiteitscomponenten en de volledige integratie van biodiversiteit en de vele waarden ervan in alle sectoren garanderen, in het bijzonder landbouw, bosbouw, visserij, aquacultuur, financiën, toerisme, gezondheid, productie, infrastructuur, energie en mijnbouw	60
4.a) Wilde soorten.....	61
4.b) Landbouw	61

4. d) Bosbouw	67
4.e) Jacht.....	68
4.f) Overige sectoren	70
4bis: De ecologische voetafdruk van de Belgische consumptie op de wereldwijde biodiversiteit verkleinen	72
Doelstelling 5: Biodiversiteit integreren in de hele samenleving en in de relevante sectorale beleidslijnen	73
5.1 De betrokkenheid van belanghebbenden promoten en ondersteunen via partnerschappen op alle niveaus van de besluitvorming over biodiversiteit	73
5.2 De privésector, inclusief bedrijven en financiële instellingen, aanmoedigen en in staat stellen om regelmatig en transparant hun risico's, afhankelijkheid en impact op de biodiversiteit te monitoren, te evalueren en bekend te maken om geleidelijk aan de negatieve impact op de biodiversiteit te verminderen, de positieve impact te vergroten en acties te promoten om duurzame productiepatronen te garanderen via wettelijke, administratieve of beleidsmaatregelen	74
5.3 Een einde maken aan niet-duurzame consumptie, met name door de mondiale voetafdruk van de consumptie op rechtvaardige wijze te verkleinen, onder meer door de mondiale voedselverspilling te halveren, overconsumptie aanzienlijk te beperken en de afvalproductie aanzienlijk te verminderen	75
5.4 Ervoor zorgen dat de publieke en private sector duurzame consumptiepatronen stimuleren en consumenten helpen om duurzame consumptiekeuzes te maken	77
5.5 Criteria voor biodiversiteit opnemen in het beleid voor overheidsopdrachten	76
5.6 Stimulansen, met inbegrip van subsidies, die schadelijk zijn voor de biodiversiteit afschaffen, uitfasen of hervormen om negatieve gevolgen voor de biodiversiteit te minimaliseren of te vermijden, en de ontwikkeling en toepassing van stimulansen die bevorderlijk zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit aanmoedigen, met inbegrip van economische, fiscale en financiële instrumenten	77
5.7 Ervoor zorgen dat biodiversiteit en de meervoudige waarden ervan volledig worden geïntegreerd in strategische milieubeoordelingen en/of milieueffectrapportage.	78
5.8 Rekening houden met biodiversiteitskwesties in nationaal exportkredietbeleid	79
Doelstelling 6: Verzekeren van de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en digitale sequentie-informatie over genetische hulpbronnen ("Access and Benefit Sharing, ABS"); faciliteren van de toegang tot genetische hulpbronnen en bevorderen van een aanzienlijke toename van de gedeelde voordelen.....	79
6.1 Meer bekendheid geven aan het concept ABS in de context van het VBD en het Nagoya Protocol, en informatie over ABS op grote schaal verspreiden	81
6.2 Zorgen voor de uitvoering van het Nagoya-protocol inzake toegang tot genetische hulpbronnen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit het gebruik ervan	81
6.3 Tegen 2030, operationele mechanismen creëren om de kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschappen die traditionele levensstijlen belichamen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit.	82
6.4 Tegen 2030 beschikken over een functioneel ABS Uitwisselingsweb (Clearing House).....	84
Doelstelling 7: De risico's in verband met het gebruik en de introductie van genetisch gemodificeerde levende organismen reguleren, beheren of controleren.....	84
7.1 Versterken van de implementatie van de bioveiligheidsmaatregelen, zoals bepaald in artikel 8(g) van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit en de maatregelen met betrekking tot het beheer van biotechnologie en de verdeling van de voordelen daarvan, zoals bepaald in artikel 19 van het Verdrag.....	85
7.2 De integratie van biodiversiteit en bioveiligheid in de ontwikkelingsplannen van partnerlanden bevorderen	85
Doelstelling 8: Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit en ecosysteemdiensten verbeteren en communiceren .	86
8.1 Ervoor zorgen dat de best beschikbare gegevens, informatie en kennis over biodiversiteit toegankelijk zijn voor beleidsmakers, mensen uit de praktijk en het publiek.	87
8.2 Onderzoek promoten en aanmoedigen dat bijdraagt tot de kennis van en het inzicht in de Belgische en wereldwijde biodiversiteit en ecosysteemdiensten, alsook hun waarden	88

8.3 Onderzoek naar de integratie van biodiversiteit in sectoraal beleid promoten en aanmoedigen	88
8.4 Onze kennis van de sociaaleconomische voordelen van biodiversiteit en ecosysteemdiensten verbeteren	88
8.5 De interface Wetenschap-Beleid met betrekking tot biodiversiteit verbeteren en de participatie van belanghebbenden bevorderen.....	89
Doelstelling 9: De gemeenschap betrekken via communicatie, onderwijs, bewustmaking en opleiding	90
9.1 Ernaar ijveren om biodiversiteit en ecosysteemdiensten en de ecosysteembenadering op te nemen in educatieve programma's	91
9.2 Het bewustzijn van de verschillende waarden van biodiversiteit en de bijdragen van de natuur aan de mens vergroten	91
9.3 Alle sectoren en belanghebbenden bewust maken van de noodzaak om dringende en ambitieuze maatregelen te nemen om de biodiversiteit te behouden, te herstellen en duurzaam te gebruiken.	92
Doelstelling 10: Het regelgevende kader voor biodiversiteit versterken en de implementatie, naleving en handhaving van wetgeving inzake biodiversiteit garanderen	92
10.1 Ervoor zorgen dat de nationale strategie wordt ondersteund door doeltreffende wetgeving en de uitvoering ervan verbeteren.....	93
10.2 Zorgen voor de volledige uitvoering en betere handhaving van de biodiversiteitswetgeving, onder meer via opleidingsprogramma's voor de bevoegde autoriteiten, in het bijzonder rechters, openbare aanklagers, inspecteurs en douanebeambten	93
10.3 Zorgen voor volledige naleving en handhaving van de milieuaansprakelijkheidsregeling (i.e. Richtlijn 2004/35 EG betreffende milieuaansprakelijkheid) met betrekking tot strafbare feiten ten aanzien van biodiversiteit	94
Doelstelling 11: Zorgen voor een coherente uitvoering van biodiversiteit gerelateerde verbintenissen en overeenkomsten, en tussen deze verbintenissen en overeenkomsten onderling.	94
11.1 Een coherente implementatie garanderen van overeenkomsten inzake biodiversiteit waarbij België Partij is en overlappingen, herhalingen of tegenstrijdigheden vermijden.	95
11.2 Alle samenwerkingsprojecten inzake klimaatverandering, biodiversiteit en woestijnvorming die door België worden gefinancierd, moeten worden geëvalueerd om te garanderen dat ze de doelstellingen van de drie Verdragen van Rio wederzijds ondersteunen.	95
Doelstelling 12: De internationale samenwerking van België versterken om de biodiversiteit te beschermen	96
12.1 De capaciteiten van ontwikkelingslanden versterken om de uitvoering van het verdrag te ondersteunen	97
12.2 Toegang verschaffen tot een actueel overzicht van alle samenwerkingsprojecten en interregionale projecten die door België worden ondersteund.....	98
12.4 De internationale coördinatie en effectieve uitwisseling van informatie tussen centra voor ex situ behoud (dierentuinen, botanische tuinen) versterken	98
Doelstelling 13: Actieve en effectieve betrokkenheid garanderen bij verdragen en forums over biodiversiteit op internationaal en Europees niveau	98
13.1 Samenwerking en synergieën tussen verdragen inzake biodiversiteit bevorderen.....	99
13.2 De bezorgdheid voor biodiversiteit integreren in alle internationale organisaties en programma's die voor biodiversiteit relevant zijn.....	99
13.3 Actief meewerken aan de totstandkoming van nieuwe internationale verdragen met een positieve impact op biodiversiteit	99
Doelstelling 14: Een volledige, eerlijke, inclusieve en effectieve vertegenwoordiging en deelname garanderen van diverse gemeenschappen bij het behoud van biodiversiteit en de besluitvorming.	100
14.1 Gendergelijkheid garanderen door een gendersensitieve aanpak, zodat alle vrouwen en meisjes dezelfde kansen en capaciteiten krijgen om bij te dragen tot het kader en de besluitvorming voor het behoud van biodiversiteit. ...	100
14.2 De deelname van jongeren aan beslissingen over het behoud van biodiversiteit garanderen en hun toegang tot de nodige mogelijkheden en middelen garanderen.	101
Doelstelling 15: Aanzienlijke en geleidelijke toename van de mobilisatie van financiële middelen uit alle bronnen voor biodiversiteit, waaronder nationale, internationale, openbare en particuliere middelen, op een efficiënte en	

gemakkelijk toegankelijke manier	102
15.1 De effectiviteit, efficiëntie en transparantie van de verstrekking en het gebruik van middelen verbeteren	103
15.2 De mobilisatie van nationale middelen aanzienlijk en geleidelijk verhogen, gefaciliteerd door de ontwikkeling en implementatie van nationale financieringsplannen voor biodiversiteit of gelijkaardige instrumenten.	104
15.3 Particuliere financiering stimuleren, gemengde financiering bevorderen, strategieën implementeren om extra en nieuwe middelen te verzamelen en de particuliere sector aanmoedigen om te investeren in biodiversiteit.	104
15.4 Transformatie aanmoedigen om financieringsbehoeften te verminderen	105
15.5 Optimaal gebruik maken van bestaande financiële instrumenten van de EU om biodiversiteit te bevorderen ..	106
15.6 Het totale bedrag aan internationale financiële middelen van ontwikkelde landen voor biodiversiteit verhogen, met inbegrip van officiële ontwikkelingshulp.	107
15.7 De financiering voor biodiversiteit verzekeren, binnen en afhankelijk van de beschikbare budgetten voor ontwikkelingssamenwerking en rekening houdend met het belang van de klimaat-biodiversiteitsnexus, waar dit door de betrokken landen als prioriteit wordt erkend.	108
Deel V: Opvolging van de strategie	109
V.1 Bestuur	110
V.2 Opvolging en ondersteunende mechanismen	110
SM1. Tegen het einde van 2025 indicatoren vaststellen, toepassen en publiceren om de vooruitgang ten opzichte van de strategische doelstellingen van de NBS te meten.	110
SM2. Tegen 2025 de CHM-website onderhouden en ontwikkelen.	110
SM3. Tegen 2025 een functioneel uitwisselingsmechanisme opzetten voor het Verdrag en de bijbehorende protocollen, inclusief een netwerk van praktijkmedewerkers.	110
SM4. Tegen 2025 functionele uitwisselingscentra opzetten voor de implementatie en overdracht van technologieën ter ondersteuning van het VBD en de bijbehorende protocollen (BCH, ABS CH).	111
V.3 Duur, rapportage, beoordeling en herziening	112
Bijlages.....	123
Bijlage 1: Biodiversiteitsactoren in België.....	124
1.1. Ministeries en administraties	124
Vlaams Gewest:	124
Waals Gewest:	124
Brussels Hoofdstedelijk Gewest:.....	125
Federaal niveau:	125
Gemeenschapsniveau:	127
1.2. Advies- en overlegorganen.....	127
1.3. Onderzoeksinstituten	128
1.4. Andere actoren	128
Bijlage 2: Belangrijkste internationale overeenkomsten en instrumenten met rechtstreekse relevantie voor de biodiversiteit	129
VBD.....	130
Cartagena protocol inzake bioveiligheid	130
Nagoya Protocol inzake toegang tot genetische bronnen en de eerlijke en billijke verdeling van de baten die voortvloeien uit het gebruik ervan	131
Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en NATURA 2000	131
CITES.....	132
Ramsar	132
CMS.....	132
WHC	133
Verdrag van Bern	133

UNCLOS	133
OSPAR	133
CCAMLR	134
IWC	134
FAO (Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties)	134
UNESCO	135
Andere belangrijke overeenkomsten	135
Bijlage 3: Belangrijkste internationale organisaties die een impact hebben op de biodiversiteit	137
UNEP (Milieuprogramma van de Verenigde Naties)	137
CDO (Commissie voor Duurzame Ontwikkeling)	137
UNCTAD (Conferentie van de Verenigde Naties inzake Handel en Ontwikkeling)	137
UPOV (Internationale Unie voor de bescherming van nieuwe plantvariëteiten)	137
WHO (Wereldorganisatie voor gezondheid)	137
WIPO (Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom)	137
WTO (Wereldhandelsorganisatie)	138
Bijlage 4: Afstemming op andere internationale en Europese biodiversiteitsstrategieën	138

Deel I : Inleiding

I.1. Definitie van biodiversiteit en ecosysteem- diensten*

Biodiversiteit² of biologische diversiteit betekent de verscheidenheid van alle levende organismen van alle systemen, met inbegrip van, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan ze deel uitmaken; dit omvat diversiteit binnen soorten*, tussen soorten en van ecosystemen* (Artikel 2 van het VBD).

De mens is een wezenlijk onderdeel van de biodiversiteit. Biodiversiteit is aanwezig in de hele biosfeer, van 10.000 meter diep in de oceaan tot in de stratosfeer. De biodiversiteit verandert voortdurend. Ze is het resultaat van evolutieprocessen die al 3,8 miljard jaar aan de gang zijn. De biodiversiteit wordt bedreigd door processen zoals de vernietiging en de fragmentatie van habitats, vervuiling, overexploitatie, de verspreiding van invasieve uitheemse soorten en klimaatveranderingen die leiden tot een afname van de populatie en tot het uitsterven van soorten.

De snelheid waaraan soorten momenteel uitsterven is hoger dan de gemiddelde extinctiesnelheid die in de afgelopen 10 miljoen jaar is waargenomen, en ligt van tientallen tot honderden keren hoger. Als er geen actie wordt ondernomen om de intensiteit van deze bedreigingen te verminderen, zal het wereldwijde tempo waarin soorten uitsterven nog versnellen (Global Assessment, IPBES 2019).

In het kader van deze Strategie hanteren we de volgende componenten van biodiversiteit (Encyclopédie de la biodiversité, 2013) :

- **Verscheidenheid van ecosystemen*** - verwijst naar de verscheidenheid aan ecosystemen die in een bepaald gebied, regio of op de planeet als geheel worden aangetroffen. Dit omvat de verscheidenheid aan habitats, gemeenschappen en ecologische processen die in deze ecosystemen voorkomen. Ecosystemen variëren van estuaria, rivieren, vijvers, watergebieden en gematigde wouden tot tropische wouden, koraalriffen, bergen, woestijnen en andere gebieden, inclusief landbouwzones, stedelijke parken en tuinen. De interacties gebeuren via koolstofcycli en andere, bv. bestuiving van bloemen, roofdieren, enz.

- **Verscheidenheid van soorten*** is de verscheidenheid aan soorten die aanwezig zijn in een bepaald regio, habitat of ecosysteem. Het omvat het aantal aanwezige soorten (soortenrijkdom) en de verdeling van individuen onder deze soorten (gelijkmatigheid). Van minuscule organismen zoals bacteriën tot veel grotere levensvormen zoals bomen en walvissen, varieert het geschatte aantal soorten dat op aarde leeft van 5 tot 100 miljoen. Op dit moment zijn er ongeveer 1,9 miljoen soorten benoemd en beschreven. Elk jaar worden er wereldwijd ongeveer 20.000 nieuwe soorten beschreven.
- **Genetische verscheidenheid** verwijst naar de variatie in informatie in genen* binnen een soort of populatie. Het is de verscheidenheid aan genetische informatie in alle planten, dieren, schimmels en micro-organismen op aarde. Genetische diversiteit bestaat binnen en tussen populaties en tussen soorten. Genetische variatie is in eerste instantie belangrijk voor het overleven van populaties en uiteindelijk van soorten, omdat het populaties in staat stelt zich aan te passen aan veranderingen in het milieu en om blootstelling aan nieuwe ziekten en parasieten te overleven.

Ecosysteemdiensten of de bijdrage van de natuur aan de mens (Nature's Contribution to People, NCP, ook Natural Capital) omvat alle manieren waarop de levende natuur bijdraagt aan de levenskwaliteit van mensen, met inbegrip van zowel positieve als negatieve bijdragen (IPBES 2019 Global Assessment). Tot de positieve bijdragen behoren bijvoorbeeld voedselvoorziening, lucht- en waterzuivering, klimaatregeling, koolstofopslag, bestuiving, menselijk welzijn (lichamelijke en geestelijke gezondheid), terwijl tot de negatieve bijdragen bijvoorbeeld de overdracht van ziekten behoort. Bovendien kunnen de bijdragen van de natuur aan de mensheid in de loop van de tijd evolueren: wat eens een voordeel was, kan een nadeel worden. Over het algemeen zijn de waarden van de bijdragen van de natuur overwegend positief, en is de mens zich niet altijd bewust van de voordelen die hij ontvangt van de natuur, noch van hun waarde (zie deel I.2).

Biodiversiteit heeft heel wat facetten waarvan het belang nog steeds niet voldoende in acht wordt genomen. Het is essentieel om de toestand van de biodiversiteit in België en de evolutie ervan op lange

² Begrippen gevolgd door een asterisk worden gedefinieerd in het glossarium.

termijn op te volgen en om ons inzicht in de rol van biodiversiteit in de werking van ecosystemen te verbeteren. De kloof tussen de bestaande kennis en de behoefte aan informatie voor betere beleidslijnen voor milieubehoud en duurzaam verbruik kan alleen worden opgevuld door een nauwe samenwerking tussen alle partners op het vlak van biodiversiteit in België (zie Bijlage 1, Biodiversiteitsactoren in België). Gezien de ongekende biodiversiteitscrisis waarmee we geconfronteerd worden, moeten we urgente en transformatieve actie op alle overheidsniveaus en door alle actoren in de samenleving mogelijk maken, katalyseren, en stimuleren om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en om te keren.

I.2. Waarom is biodiversiteit belangrijk?

Ondanks de inspanningen van de voorbije decennia om habitats en soorten te beschermen en te behouden, moet er nog veel worden gedaan om de achteruitgang van de biodiversiteit in België een halt toe te roepen. Veel sectoren en belanghebbenden zullen gemobiliseerd moeten worden om de wereldwijde en Europese doelstellingen voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit tegen 2030 te halen.

Maar waarom is de achteruitgang van de biodiversiteit een belangrijk probleem?

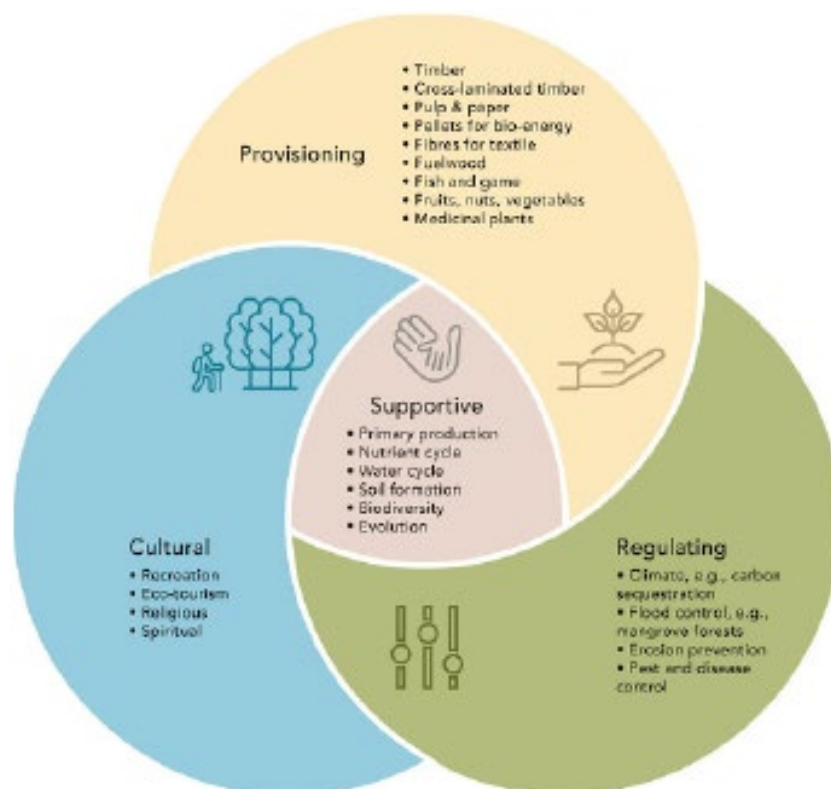
De huidige snelheid van uitsterven van de biodiversiteit vormt een rechtstreekse bedreiging voor het menselijk welzijn, aangezien biodiversiteit een cruciale rol speelt als leverancier van producten en diensten die het leven op aarde mogelijk maken, en ze tegemoet komt aan de behoeften van de menselijke samenleving. Bovendien is het recht op een schoon, gezond en duurzaam milieu sinds 2022 door de Verenigde Naties erkend als mensenrecht. De volgende tabel geeft een overzicht van een aantal belangrijke diensten die worden geleverd door de biodiversiteit (gebaseerd op de Millenniumevaluatie van het Ecosysteem, 2005). De argumenten om de biodiversiteit te beschermen mogen echter niet beperkt worden tot wat biodiversiteit kan doen voor de mensheid. Wij hebben de ethische verantwoordelijkheid om de biodiversiteit te bewaren omwille van haar intrinsieke waarden: elke soort heeft een

eigen waarde ‘in en voor zichzelf’ als gevolg van de evolutie van het leven op aarde. Biodiversiteit heeft een intrinsieke waarde, onafhankelijk van wat het aan directe voordelen kan bieden. Elke levende soort is het resultaat van een lang evolutionair proces en heeft zijn eigen bestaansredenen, die respect en behoud verdient. Het beschermen van biodiversiteit is dus niet alleen een kwestie van overleven voor de mens.

De totale kosten van het verlies en/of de achteruitgang van de biodiversiteit kunnen moeilijk worden geraamd, maar uit de beschikbare gegevens blijkt dat ze enorm zijn en voortdurend toenemen. We kunnen moeilijk een waarde plakken op de biodiversiteit op zich, maar we kunnen wel een waarde toekennen aan de ecosystemen waarvoor de biodiversiteit een wezenlijke en cruciale rol speelt. Van de meeste diensten die de natuur levert kan geen geldelijke waarde geschat worden of ze zijn economisch onzichtbaar. Het IPBES Global Assessment Report (2019) verwijst in hoofdstuk 2.3 naar het concept van economische waardering van de bijdrage van de natuur aan mensen. Volgens het rapport hebben economen verschillende waarderingsmethodes ontwikkeld om de geldelijke waarde van de bijdrage van de natuur aan de mens te bepalen. Een dergelijke economische waardering heeft bepaalde voordelen (monetaire waarden zijn bijvoorbeeld gemakkelijk te begrijpen voor beleidsmakers en maken het mogelijk om verschillende ecosysteemdiensten met elkaar te vergelijken), maar er kleven ook grote nadelen aan. Zo bestaat de vrees dat economische waarderingsmethoden de rijken oneerlijk bevoordelen ten opzichte van de armen, omdat ze afhankelijk zijn van de bereidheid tot betalen. Het kan er ook toe leiden dat bepaalde componenten van biodiversiteit overgewaardeerd worden ten opzichte van andere op basis van subjectieve keuzes. Sommige critici wijzen er ook op dat spirituele en religieuze waarden onvoldoende in rekening worden gebracht. Bovendien zijn veel ecosysteemdiensten niet volledig vervangbaar, sommige zijn zelfs onvervangbaar, en hun verlies kan diepgaande en onomkeerbare gevolgen hebben voor de ecologische integriteit en het menselijk welzijn. Natuurlijk kapitaal stelt ecologische grenzen aan onze economische systemen.

Bedrijven over de hele wereld beginnen in te zien dat klimaatverandering en aantasting van de

Diensten	Beschrijving	Voorbeelden van verbanden met het menselijke welzijn
Ondersteunende diensten (biodiversiteit waarborgt de functies van ecosystemen die diensten leveren zoals de watercyclus, fotosynthese en zuurstofproductie, bodembescherming en -verrijking, de nutriëntencyclus, enz.)	1. Regulerende diensten	• bescherming tegen natuurrampen (mangrovebossen vormen bijvoorbeeld een uitstekende buffer tegen overstromingen en stormen; wetlands spelen een belangrijke rol bij het verzachten van overstromingen en droogte, enz.) • bescherming tegen bodemerosie • gezondheid (verstoringen in het functioneren van ecosystemen kunnen de overdracht van ziekten op mensen op verschillende manieren beïnvloeden) • drinkwatervoorziening • landbouw (bodemgezondheid via planten, bacteriën, schimmels)
	2. bevoorradingsdiensten	• voedselzekerheid (biodiversiteit is de primaire bron van voedsel: vis, eetbare gewassen en planten, vee, enz.) • gezondheid (ecosysteemdiensten vormen de basis van onze geneeskunde, of het nu gaat om "traditionele geneesmiddelen" of "moderne geneesmiddelen" uit natuurlijke bronnen) • verschillende bronnen van inkomsten (biodiversiteit is essentieel om de levensvatbaarheid van landbouw, bosbouw en visserij op lange termijn in stand te houden en vormt de basis van veel industriële processen en de productie van nieuwe geneesmiddelen)
		• Biomimicry: modellen uit de natuur zijn een bron van inspiratie voor nieuwe ontwerpen en processen gericht op het oplossen van menselijke problemen.
	3. Culturele diensten	• sociale relaties • bron van verschillende soorten inkomsten (recreatief gebruik, kunst en ecotoerisme* brengen aanzienlijke directe en indirecte economische voordelen met zich mee)
	Biodiversiteit draagt bij aan het spirituele welzijn van mensen. De schoonheid van biodiversiteit geeft plezier, is een belangrijke bron van inspiratie en maakt deel uit van het spirituele erfgoed van veel culturen.	
	Biodiversiteit levert symbolen die culturele identiteit belichamen.	

Figuur 1. Algemene categorieën ecosysteemdiensten volgens de Millennium Assessment classificatie, met voorbeelden. Kramer, K. *et al.* 2022. Roadmap to develop a stress test for forest ecosystem services supply. *One Eart.* 5 25-34. DOI:10.1016/j.oneear.2021.12.009

natuur de komende jaren de meest kritieke risicofactor voor de ontwikkeling van hun activiteiten zullen worden (WEF-rapport 2019). Investeren in het voorkomen van landdegradatie en het herstellen van aangetast land is economisch gezien verstandig. Gemiddeld zijn de baten van herstel 10 maal hoger dan de kosten (IPBES, 2018).

Het complexe levensweb dat biodiversiteit is, wordt hoe langer hoe meer erkend als een hoeksteen van wereldwijde stabiliteit en welvaart. De meervoudige gevolgen van het verlies aan biodiversiteit gaan verder dan louter ecologische overwegingen en strekken zich uit tot de economische, sociale en gezondheidssfeer. Zo zijn meer dan 75% van alle voedselgewassen ter wereld afhankelijk van bestuiving door dieren (IPBES, 2016). Volgens het World Economic Forum wordt 50% van de wereldeconomie bedreigd door biodiversiteitsverlies.

Een analyse van Vivid Economics in samenwerking met het London Natural History Museum heeft aan

getoond dat nu actie ondernemen om de natuur te beschermen veel goedkoper is en een groter economisch verlies voorkomt dan een uitgestelde reactie. Zelfs een uitstel van 10 jaar zou de maatschappelijke kost van ingrijpen meer dan verdubbelen, van ongeveer 8% naar 17% van het huidige mondiale BBP (Smale, R. & Purvis, A., 2021).

Een concreet voorbeeld van de gevolgen van biodiversiteitsverlies is te zien in de menselijke gezondheid. Menselijke activiteiten verstoren zowel de structuur als de functies van ecosystemen, wat op zijn beurt de interacties tussen organismen kan wijzigen en de interacties tussen organismen en hun fysieke en chemische omgeving kan veranderen. Infectieziekten zijn gevoelig voor deze verstoringen. Door de mens veroorzaakte veranderingen in ecosystemen verhogen het risico op en de impact van de overdracht van besmettelijke ziektes³.

³ Connecting global priorities: biodiversity and human health: a state of knowledge review. © World Health Organization and Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2015

1.3. Huidige staat van biodiversiteit in België

HABITATS

De oppervlakte van België omvat 30.528 km² land en 3.462 km² in de Noordzee. Voor zo'n klein grondgebied kent België een relatief hoge diversiteit aan habitats en soorten. Vlaanderen, Brussel en het noorden van Wallonië behoren tot de Atlantische biogeografische regio. De streek ten zuiden van de valleien van Samber en Maas maakt deel uit van de Continentale regio, terwijl de mariene wateren tot de Atlantische zeeregio behoren. De voornaamste habitattypes die we in België aantreffen, zijn loof- en naalddwouden, graslanden, heide, veenmoerasen, waterrijke gebieden, meren en rivieren en ondiepe zandbanken in de Noordzee. De verspreiding daarvan varieert van gewest tot gewest. Zo treffen we ongeveer 80% van het beboste gebied aan in het zuiden van het land. Anderzijds is het noorden van België gekend voor de semi-natuurlijke graslanden, de waterrijke gebieden, de heide en de zeeduin.

De geografische en geologische eigenschappen van België (hoogvlakten in de Ardennen in het zuiden, de valleien van de grote rivieren (Maas en Schelde), de vruchtbare leemachtige gebieden in het centrum en de laaggelegen polders langs de kust), in combinatie met de langdurige invloed van de mens door het gebruik van het land, resulteerde in een grote diversiteit aan natuurlijke tot semi-natuurlijke habitats, waarvan er heel wat van Europees belang zijn. Op dit ogenblik zijn er daarvan maar liefst 58 opgenomen in de EU-Habitatrichtlijn en beschermd in het kader van het Natura 2000-netwerk. Het Natura 2000-netwerk dekt momenteel 12,7% van het Belgische grondgebied op het land en 38% van de mariene oppervlakte. De habitattrends worden in het kader van Artikel 17-rapportering van de EU-Habitatrichtlijn geëvalueerd. De globale evaluatie van de behoudsstatus is de volgende: 4,3% van de Belgische habitats van Europees belang hebben een gunstige behoudsstatus*; 15% hebben een onaanpaste, 79,5% een slechte en 1% een onbekende status. Tussen 2007 en 2018 verbeterde echter de status van 19 habitats die voorheen werden beoordeeld als habitats met een ongunstige staat van instandhouding, evenals die van sommige soorten die

zijn opgenomen in de Habitat- en Vogelrichtlijnen (INBO, 2019).

SOORTEN

De Belgische diversiteit aan levensvormen omvat ongeveer 36.300 geregistreerde soorten van micro-organismen, planten, schimmels en dieren. Extrapolaties van experts suggereren echter dat het eigenlijke aantal tussen 52.000 en 55.000 soorten schommelt. Deze cijfers houden geen rekening met bacteriën en cyanobacteriën. Wereldwijd zijn zowat 6.000 soorten bacteriën gekend, maar dit zou wel eens slechts een fractie van het werkelijke aantal kunnen zijn. Vermits heel wat bacteriën kosmopoliet zijn, veronderstellen we dat minstens enkele duizenden ervan in België aanwezig zijn. Daarbij komt nog dat zowat 300 soorten cyanobacteriën in België werden gevonden; verwacht wordt dat er nog veel meer zullen worden ontdekt. Derhalve loopt het totaal aantal in België levende soorten wellicht op tot meer dan 55.000 (Peeters *et al.*, 2003). Dit cijfer overtreft alle eerdere schattingen en geeft aan dat op dit ogenblik minder dan twee derde van de soorten die in ons land leven, is geregistreerd. Bovendien is onze kennis onvolledig en zijn minder dan 4% van de in België levende soorten in detail bestudeerd. De best bekende soorten zijn de vaatplanten (bloeiende planten, naaldbomen, varens, paardenstaarten, biesvarens en wolfsklauwen), mossen, macroalgen en macrokorstmossen, gewervelden (vissen, amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren), loopkevers, vlinders, libellen en waterjuffers. Ze worden heel vaak gebruikt om de behoudsmaatregelen te ondersteunen en te rechtvaardigen; een groot aantal soorten is ook een goed gekende bio-indicator. De verdere verruiming van onze kennis over de resterende 96% organismen zou de Belgische behoudsbeleidslijnen en -acties verbeteren, verfijnen en optimaliseren.

Een nauwgezette monitoring en een grondige vergelijking van oude collectie- en waarnemingsgegevens met recentere, tonen aan dat heel wat soorten in België erop achteruitgaan of zelfs al verdwenen zijn. Afhankelijk van de groep en de regio van het land raamt men dat het aantal bedreigde soorten tussen de 20% en 70% ligt. De trends in de soorten die opgesomd staan in de EU-Habitatrichtlijn worden in het kader van de Artikel 17-rapportering van de EU-Habitatrichtlijn geëvalueerd voor de periode 2013-2018. De globale resultaten voor de soorten

van Europees belang tonen aan dat 35% een slechte behoudsstatus, 31% een ongepaste en 25% een gunstige status bezitten. Voor 8% van de soorten is er niet voldoende informatie beschikbaar (EER State of Nature Report, 2020). In België, net als in 6 andere lidstaten, bedraagt de beoordeling van soorten met een slechte staat van instandhouding meer dan 30%.

Op basis van een beoordeling van 7.725 soorten die inheems zijn in België, wordt geschat dat bijna een derde van hen zeldzaam, bedreigd (van bijna bedreigd tot kritisch bedreigd) of uitgestorven is op nationaal niveau (Living Planet Report, WWF 2020). In het Living Planet Report 2020 stelden WWF en haar partners voor het eerst een Living Planet Index (LPI) op voor België. Deze index is een indicator van de evolutie van de biodiversiteit in ons land. Hij meet de gemiddelde verandering in de populatiegrootte van 283 diersoorten, gaande van reptielen tot sprinkhanen en vlinders, over de periode 1990-2018. De Belgische LPI toont een lichte stijging (+0,2% per jaar) voor de periode 1990-2018 en stabiliteit over de laatste 10 jaar. Hoewel de Belgische LPI een algemene trend van matige toename laat zien, zijn er significante verschillen in de trend van de populatiegrootte van de 283 soorten: de populaties van 28% van de soorten zijn in aantal afgenomen, 28% is stabiel gebleven en 41% van de soorten is toegenomen. Het rapport geeft een overzicht van de evolutie van de biodiversiteit in België en zijn verschillende gewesten.

De belangrijkste processen die de biodiversiteit van het land bedreigen, worden kort beschreven in het volgende hoofdstuk. De druk op de biodiversiteit is gelijkaardig over het hele land, hoewel de intensiteit verschilt van regio tot regio. Een volledig overzicht van de toestand en de trends van de biodiversiteit in België is beschikbaar voor elke regio van België en de Noordzee: "L'environnement wallon en 10 infographies 2023"⁴, "Le rapport sur l'état de la nature 2022"⁵ (Rapport sur la nature de la Région

de Bruxelles-Capitale) en "Natuur Rapport 2023"⁶ verstrekken actuele gegevens voor de drie regio's. Genetische diversiteit en *ex situ* behoud*

GENETISCHE DIVERSITEIT EN *EX SITU* BEHOUD*

In België werd tot nu toe geen volledig overzicht opgesteld van de genetische rijkdommen. De staat van behoud van de genetische diversiteit van gewassen en vee en van de geoogste boomsoorten, vissen, micro-organismen en wilde dieren is het onderwerp van verschillende programma's in België. Onze dierentuinen, botanische tuinen, microbiële culturen en universiteiten coördineren of werken mee aan diverse internationale programma's voor *ex situ* behoud, zoals kweekprogramma's die tot doel hebben bedreigde soorten wereldwijd opnieuw te introduceren.

1.4. Bedreigingen voor de biodiversiteit

De snelheid waarmee de natuur de afgelopen 50 jaar wereldwijd is veranderd, is ongekend in de menselijke geschiedenis. De directe drijfveren van het verlies aan biodiversiteit zijn: veranderingen in het gebruik van land en zee, directe exploitatie van organismen, klimaatverandering, vervuiling en de invasie van uitheemse soorten (Global Assessment, IPBES 2019). Deze vijf directe oorzaken zijn het gevolg van een reeks onderliggende oorzaken - de indirecte drijfveren - die op hun beurt worden ondersteund door maatschappelijke waarden en gedragingen, waaronder productie- en consumptiepatronen, menselijke bevolkingsdynamiek en -trends, handel, technologische innovaties en de effectiviteit van bestuur op lokaal, nationaal en mondiaal niveau.

Sinds 1970 hebben veranderingen in landgebruik relatief de grootste negatieve invloed gehad op de natuur voor terrestrische en zoetwaterecosystemen. Ze zijn vooral ten koste gegaan van bossen, wetlands en graslanden en hebben geleid tot de vernietiging en versnippering van habitats. Meer dan de helft van de kustlijn (duin habitat) is de afgelopen eeuw vernietigd voor gebouwen, tuinen en wegen. Tussen 2013

⁴ L'environnement wallon en 10 infographies 2023 (FR): http://etat.environnement.wallonie.be/files/Infographie_2021/L'environnement%20wallon%20en%2010%20infographies.pdf (NL): <http://etat.environnement.wallonie.be/files/Publications/EEW%20en%2010%20Infographies%20-%20Traductions/Het%20Waalse%20milieu%20in%2010%20infografieken.pdf>

⁵ Le rapport sur l'état de la nature 2022 : https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/SYNTH_Etat_Nature_2022_FR_DEF.pdf - https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/SAMEN_Staat_Natuur_2022_NL_DEF.pdf

⁶ Natuurrapport 2023 : https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/98119999/Natuurrapport2023_INBO.pdf

en 2019 werd in Vlaanderen elke dag 5,1 hectare bedekt met beton (Poelmans *et al.*, 2021). In 36 jaar, tussen 1985 en 2021, is het kunstmatige land toegenomen met 562 km² (of +44,6%), wat overeenkomt met een gemiddelde groei van 15,6 km² /jaar, of 4,3 ha/dag in Wallonië⁷.

Directe exploitatie, in het bijzonder overexploitatie, van planten, dieren en organismen door middel van oogsten, jagen, vissen en slachten heeft geleid tot een afname van populaties, het uitsterven van soorten en de vernietiging/versnippering van habitats. Overbevissing van commerciële visbestanden is nog steeds een trieste realiteit in de Noordzee. Op sommige soorten, zoals wijting, wordt nog steeds in niet-duurzame hoeveelheden gevestigd⁸. Na jaren van overbevissing heeft de kabeljauw het nog steeds moeilijk om een voldoende hoge reproductiegraad te bereiken. Visserijactiviteiten leiden ook tot bijvangsten die een zware druk uitoefenen op andere soorten die niet opzettelijk worden bevestigd, zoals de bruinvis. De habitats op de zeebodem en hun biodiversiteit staan zwaar onder druk door de boomkorvisserij, de meest voorkomende visserijpraktijk in de Belgische mariene wateren. De luchthaven van Brussel, een van de 15 drukste luchthavens in de EU wat commerciële vluchten betreft, biedt mogelijkheden voor legale en illegale handel in wilde dieren en planten. Mijnbouw vormt een groeiende bedreiging voor de biodiversiteit en deze druk zal de komende jaren alleen maar toenemen, namelijk vanwege de behoeften die voortvloeien uit de energie- en digitale transitie.

Klimaatverandering vormt een directe bedreiging voor de biodiversiteit, verstoort ecologische relaties, brengt de functie van ecosystemen uit balans en verstoort de levenscyclus of dynamiek van sommige soorten (in het bijzonder vogels). Klimaatverandering heeft bijgedragen aan wijdverspreide invloeden op veel aspecten van biodiversiteit, waaronder de verspreiding van soorten, hun fenologie, populatiedynamiek, gemeenschapsstructuur en ecosysteemfunctie. Deze factor versterkt in toenemende mate de impact van andere factoren op de natuur. De effecten van de klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. In

België is de gemiddelde temperatuur tussen 1830 en 2010 met 2°C gestegen (IEA, 2023). Bovendien zijn de frequentie, de intensiteit en de duur van hittegolven toegenomen. Onze bossen, die niet aangepast zijn aan terugkerende droge periodes, komen in grote problemen. Onder invloed van de klimaatverandering komen bepaalde insecten vroeger in het seizoen tevoorschijn, wat andere diersoorten die zich ermee voeden, verstoort. Dit is in België het geval voor de zwart. vliegenvanger. Bovendien waarschuwen het IPCC en het IPBES duidelijk dat acties om de klimaatverandering te beperken en de CO₂-uitstoot te verminderen soms kunnen bijdragen tot de ineenstorting van de biodiversiteit, wat het belang onderstreept van de strijd tegen het verlies aan biodiversiteit als onderdeel van de strijd tegen de klimaatverandering (IPBES-IPCC, 2021)⁹.

Vervuiling in zijn verschillende vormen (chemicaliën, pesticiden, plastic, lawaai, licht en afval) heeft aanzienlijke negatieve effecten op de kwaliteit van zoet water, bodem en zeewater, en op de atmosfeer als geheel, en beïnvloedt daardoor soorten. De verslechtering van de kwaliteit van het milieu legt een grote druk op flora en fauna, maar kan ook gevolgen hebben voor de mens, bijvoorbeeld via de voedselketen. Licht- en geluidsvervuiling zijn vervuilers die vaak over het hoofd worden gezien, slecht worden begrepen en slecht worden gereguleerd. Kunstlicht 's nachts kan negatieve effecten hebben op soorten zoals vleermuizen, kikkers, palingen en andere vissoorten. Lichtvervuiling verstoort en verstoort de jacht, migratie en voortplantingsactiviteiten. Ook door de mens veroorzaakt lawaai is een bron van vervuiling en kan in het wild levende dieren (vleermuizen, bruinvissen, enz.) verstoren. Het verstoort vooral de interactie tussen individuen, bijvoorbeeld tussen prooien en roofdieren, en de voortplanting. In tegenstelling tot licht- en geluidsvervuiling heeft plasticvervuiling veel aandacht gekregen van politieke besluitvormers, de media en het grote publiek. Volgens een onderzoeksproject van ILVO en KBIN¹⁰, zijn de meeste vissen en schelpdieren in de Belgische Noordzee momenteel een veilige voedselbron wat betreft verontreiniging met microplastics. De con-

⁷ Zie: <http://etat.environnement.wallonie.be/contents/indicatorsheets/TERRIT%201.html>

⁸ Belgische Staat. Actualisatie van de initiële beoordeling voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie - Art 8 lid 1a & 1b. Brussel; 2018.

⁹ IPBES-IPCC, (2021) co-sponsored workshop report on biodiversity and climate change; IPBES and IPCC. DOI:10.5281/zenodo.4782538

¹⁰ ILVO communication no. 276: Microplastics in seafood from Belgian fisheries areas.

centraties microplastics in de zeebodem en het zee-water kunnen echter vrij hoog zijn in sommige gebieden en plastic vezels lijken gelijkmatig verspreid te zijn in ons deel van de Noordzee.

Invasies van exoten zijn sinds 1980 met 40% toegenomen en houden rechtstreeks verband met de toegenomen handel en de menselijke bevolkingsdynamiek. De introductie en vestiging van invasieve soorten vormt een aanzienlijk risico voor inheemse soorten en ecosysteemfuncties. Volgens de IPBES-beoordeling van invasieve exotische soorten (2023) is 85% van de effecten van biologische invasies op inheemse soorten negatief. De snelheid waarmee nieuwe invasieve exotische soorten (Invasive Alien Species, IAS) worden geïntroduceerd lijkt hoger dan ooit en vertoont geen tekenen van vertraging (Global Assessment, IPBES 2019). In de Belgische kustwateren vormen invasieve exotische soorten een overheersend deel van de mariene fauna. Ze concurreren met inheemse soorten, jagen op ze of hybridiseren ermee, wijzigen de oorspronkelijke habitat en veranderen de algemene samenstelling en hoeveelheid van soorten aanzienlijk. Luchthavens en zeehavens zijn een belangrijk punt van aankomst voor exoten vanwege de concentratie van transportactiviteiten en mogelijkheden voor contact. De afgelopen decennia zijn veel invasieve soorten onbedoeld geïntroduceerd en hebben zich op ons grondgebied gevestigd (bijvoorbeeld de wasbeer, het Aziatische lieveheersbeestje, de Aziatische hoornaar). Ondanks hun negatieve invloed op de biodiversiteit kunnen invasieve exotische soorten ook een impact hebben op de landbouw, de voedsel- en waterzekerheid, de economie, de diergezondheid en de volksgezondheid (IPBES, 2023).

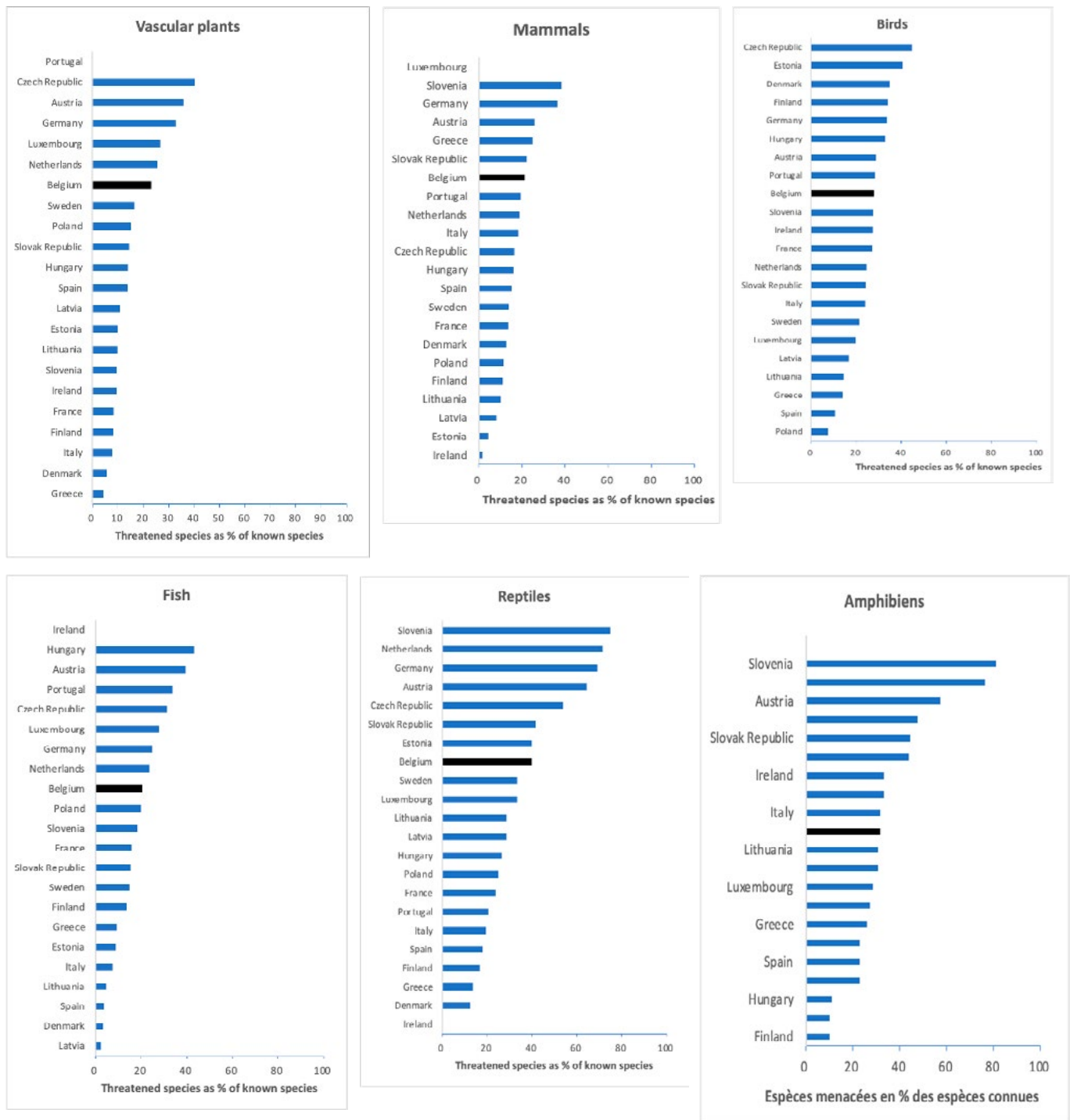
In de afgelopen 50 jaar is de menselijke bevolking verdubbeld, de wereldeconomie met een factor van bijna 4 en de wereldhandel met een factor 10 gegroeid. Dit alles heeft geleid tot een toename van de vraag naar energie en materialen, met gevolgen voor de natuur en haar bijdragen aan de mens. Economische prikkels hebben over het algemeen de expansie van economische activiteiten bevorderd en hebben vaak

eerder schade aan het milieu toegebracht dan natuurbehoud of -herstel gestimuleerd. Het integreren van de meervoudige waarden van ecosysteemfuncties en de bijdrage van de natuur aan de mens in economische stimuleringsmaatregelen blijkt te leiden tot betere ecologische, economische en sociale resultaten in de economie (Global Assessment, IPBES 2019). Andere oorzaken van de druk op de biodiversiteit zijn de toenemende druk van de recreatie op de groene gebieden (vooral in Brussel) en de zand- en grindwinning in de zee en in bepaalde rivieren.

In België vormen het verlies en de achteruitgang van habitats, fragmentatie en vervuiling - vooral eutrofiëring - de grootste bedreigingen voor de biodiversiteit. Figuur 2 illustreert de percentages bedreigde soorten in 8 grote klassen in België. Sommige bedreigingen zijn methodologisch of institutioneel, zoals het gebrek aan ecologische en taxonomische kennis van diverse aspecten van de biodiversiteit, en de fragmentatie van de bevoegdigheden in België die snel ingrijpen en gecoördineerde initiatieven belemmeren.

België beïnvloedt vooral de biodiversiteit in het buitenland, hetzij onrechtstreeks door vervuiling die ontstaat in ons land, of rechtstreeks door de invoer van projecten en ontwikkelingen in het buitenland, die ondersteund of gegenereerd worden door Belgische privébedrijven of overheidsinstanties, bv. in de industriële en toeristische sectoren. Meer dan 95% van de impact van de Belgische consumptie op het wereldwijde verlies aan biodiversiteit bevindt zich in het buitenland (Natuurrapport INBO, 2020). Zoals het IPBES-evaluatierapport over landdegradatie en -herstel (2018) aangeeft, is de globale impact van consumptiekeuzes op landdegradatie wereldwijd vaak niet zichtbaar door de afstanden die veel consumenten en producenten van elkaar kunnen scheiden. Dit betekent dat veel actoren die profiteren van de overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen, behoren tot degenen die het minst worden getroffen door de directe negatieve gevolgen van landdegradatie, en daarom het minst worden gestimuleerd om actie te ondernemen.

Figuur 2. Percentage bedreigde soorten in België en andere Europese landen onder vasculaire planten, zoogdieren, vogels, vissen, amfibieën en reptielen (Bron: OECD (2024), *Biodiversity: Threatened species*, OECD Environment Statistics (data-base). <https://doi.org/10.1787/data-00605-en> (accessed on 26 May 2024).¹

¹ Zie : <http://stats.oecd.org/> en <https://data-explorer.oecd.org/>

Deel II: Het Belgische politieke kader

II.1. Internationale milieu-verdragen geratificeerd door België

België heeft een aantal wettelijk bindende overeenkomsten bekrachtigd die aantonen dat het land zich engageert om de biodiversiteit te beschermen.

Het Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD) is het eerste internationale instrument dat zich richt op de biodiversiteit in een wereldwijde en algemene context¹¹. De drie doelstellingen van het VBD zijn: (1) het behoud van de biodiversiteit, (2) het duurzaam gebruik van haar componenten en (3) de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen. Het VBD wordt beschouwd als een overkoepelend instrument om problemen rond biodiversiteit aan te pakken. Ze wordt aangevuld met twee protocollen (het protocol van Nagoya en het protocol van Cartagena).

Het VBD is een raamovereenkomst die algemene doelen en beleidslijnen definieert. Door zijn grote draagwijdte fungeert het VBD als overkoepelend verdrag voor diverse meer gerichte internationale en Europese verdragen en overeenkomsten. Om deze reden steunt deze strategie in eerste instantie op het VBD en op de ermee samenhangende beslissingen genomen door de Conferentie van de Partijen (COP), terwijl daarnaast ook rekening wordt gehouden met andere relevante internationale overeenkomsten i.v.m. biodiversiteit.

Andere internationale verdragen met betrekking tot biodiversiteit waarvan België deel uitmaakt, zijn het Verdrag inzake migrerende wilde soorten (CMS), de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde wilde dier- en plantensoorten (CITES), het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw (ITPGRFA), het Verdrag van Ramsar inzake Watergebieden (Ramsar), het Werelderfgoedverdrag (UNESCO) en het Internationaal Verdrag voor de Bescherming van Planten, evenals de Internationale Walvisvaartcommissie (IWC).

België is ook lid van het Intergouvernementeel Platform voor Wetenschap en Beleid inzake Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES).

In Bijlage 2 vindt u meer informatie over internationale overeenkomsten die rechtstreeks van toepassing zijn op de biodiversiteit.

II.2. Bevoegde overheden in België

België is geëvolueerd tot een federale staat. Momenteel zijn er drie overheden die elkaar aanvullen: de federale regering, de gewestregeringen (het Vlaams Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waals Gewest) en de gemeenschappen (de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap), elk met hun eigen parlement en hun eigen regering. Meer informatie hierover vindt u in het overzicht van de belangrijkste Belgische actoren in Bijlage 1.

Vanuit wettelijk oogpunt zijn de federale regering van België, de gemeenschappen en de gewesten gelijkwaardig, maar hun beslissingsmacht en bevoegdheden liggen in verschillende domeinen.

Aangezien de gewesten bevoegd zijn voor territoriale aangelegenheden zoals milieu en natuurbehoud, is de implementatie van de maatregelen rond natuurbehoud en de instandhouding van de biodiversiteit in België voornamelijk een regionale bevoegdheid, met uitzondering van het milieu van de Noordzee, waar de federale overheid de bevoegde overheid is. Het federale niveau is betrokken bij de externe dimensie van de overeenkomsten over biodiversiteit en staat in voor de coördinatie van de voorbereiding van het Belgische standpunt op internationaal vlak. Het federale niveau beschikt over specifieke milieubevoegdheden (CITES, handel in uitheemse soorten, productnormen), andere bevoegdheden die te maken hebben met het milieu en de biodiversiteit (ontwikkelingssamenwerking, financiën, economie, ...) en drukingsmiddelen (overheidsopdrachten, belastingen, ...). De federale regering is bevoegd voor Noordzeeaangelegenheden waaronder het milieu, terwijl de bevoegdheid

¹¹ België heeft het Verdrag getekend op 5 juni 1992 te Rio de Janeiro, en heeft het geratificeerd op 22 november 1996.

voor visserij ligt bij het Vlaamse Gewest. De gemeenschappen zijn bevoegd voor cultuur en onderwijs, maar de gewesten en de federale regering kunnen ook een belangrijke rol spelen bij de bewustmaking van de bevolking binnen hun eigen bevoegdheidsdomeinen.

Tabel 2 geeft een samenvatting van de spreiding van de bevoegdheden in België en de gevolgen hiervan voor kwesties die te maken hebben met biodiversiteit.

II.3. Plaats van de strategie in de Belgische politieke context en haar implementatie

Deze NBS gebruikt de K-M GBF als leidraad en referentie. Het houdt ook rekening met relevante Europese strategieën en biodiversiteit gerelateerde strategieën. Op die manier zal België bijdragen tot deze mondiale en Europese agenda's via strategieën, beleidsbenaderingen, plannen en talrijke biodiversiteitsacties die al aan de gang zijn of nog zullen worden opgestart. De NBS moet daarom worden gezien als een kaderdocument dat in de eerste plaats voortbouwt op deze bestaande plannen. Ze definieert strategische politieke richtingen om de implementatie van de verbintenissen op het vlak van biodiversiteit te verbeteren en meer samenhang te creëren, hiaten op te vullen wanneer initiatieven niet volledig worden geïmplementeerd of indien ze niet de gewenste doelstellingen realiseren, en om de integratie van de bezorgdheid over de biodiversiteit op nationaal en internationaal niveau te optimaliseren. Het overkoepelende doel van deze strategie is het behoud, de restauratie en het duurzame gebruik van biodiversiteit. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de diverse plannen en programma's uitgewerkt door de gewestregeringen en de federale regering.

De NBS is indicatief en creëert geen bindende regels voor de bevoegde autoriteiten. Afwijkingen van de eisen van het plan moeten echter worden gemotiveerd.

HET VLAAMS GEWEST

Bij het begin van elke legislatuur stelt de Vlaamse Regering een regeerakkoord op, het Vlaams Regeerakkoord. Daarnaast stellen de Vlaamse ministers een politieke nota op, de Beleidsnota¹² voor het gebied waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Deze twee documenten dienen als beleidsdocumenten, waarbij het tweede de belangrijkste strategische plannen weergeeft om het Vlaams Regeerakkoord te implementeren.¹³ Biodiversiteit valt in de eerste plaats onder de bevoegdheid van de minister van Leefmilieu, maar is ook geïntegreerd in andere relevante domeinen.

Het doel van het Vlaamse natuurbeleid is de bescherming, de ontwikkeling, het beheer en het herstel van de natuur en het natuurlijke milieu, het behoud of het herstel van de kwaliteit van het milieu en het creëren van een maatschappelijk draagvlak, waarbij de kennis van het publiek over natuurbehoud wordt bevorderd. De volgende operationele doelstellingen voor de korte termijn (binnen de planperiode) worden er in beschreven:

- Een netto toename van hoogwaardige natuur en bos overal en dichtbij voor iedereen, waaronder tegen 2024 20.000 ha extra natuur onder effectief natuurbeheer. En tegen 2030 zullen we 10.000 ha extra bos aanplanten, waarvan 4.000 ha tijdens het huidige parlement (2019-2024).
 - Instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beleid
 - Meer natuur en bossen om klimaatverandering tegen te gaan
 - Natuur is overal - door verweving en verbinding, blauwgroene netwerken en ecosysteemdiensten.
 - Geïntegreerd gebiedsgericht werken voor natuur en landschap.
 - We versterken het natuurlijke karakter van de kust
 - Focus op groen in de Vlaamse rand
- Effectief soortenbeleid en -beheer

¹² Beleidsnota van de Vlaamse minister van Omgeving (2019-2024): <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/32243> (in het Nederlands)

¹³ Regeerakkoord van de Vlaamse regering (2019-2024): <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/31741> (in het Nederlands)

Spreiding van bevoegdheden	Algemene beschrijving	Bevoegdheden ¹	Belangrijkste links met biodiversiteitskwesties
Federale regering	Bevoegdheden die samenhangen met het gemeenschappelijk erfgoed ¹ en het openbaar belang in de ruimste betekenis	Overheidsfinanciën, defensie, federale aspecten van het economisch en energiebeleid, rijks-wacht, justitie, buitenlandse zaken en ontwikkelingshulp, wetenschapsbeleid, grote delen van volksgezondheid en binnenlandse zaken, sociale zaken, sociale zekerheid (werkloosheid, pensioenen, kinderbijslag, ziekteverzekering), monetair beleid, prijs- en inkomensbeleid, douane, bescherming van het spaarwezen, kern-energie, bouw agentschap, spoor-wegen, overheidsbedrijven, federaal aspecten van het leefmilieu, bescherming van de Noordzee, verplichtingen van België tegenover internationale instellingen, waaronder de Europese Unie en de NAVO. De federale staat is ook bevoegd voor materies die niet uitdrukkelijk onder de bevoegdheid van de gewesten of gemeenschappen vallen.	Coördinatie van Belgische standpunten op internationaal niveau, toegang en verdeling van voordelen, integratie in sectoraal beleid, wetenschappelijke en technische samenwerking in haar bevoegdheidsdomeinen, onderzoek en onderwijs in federale instellingen, invoer - uitvoer en doorvoer van uitheemse soorten (inclusief CITES), biotechnologie (bv. veldproeven, doelbewuste introductie, invoer en uitvoer van GGO's), marketing voorwaarden, behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit in het Belgische deel van de Noordzee en in andere gebieden onder federale jurisdictie, behoud <i>ex situ</i> *, bv. in federale wetenschappelijke instellingen, uitwisseling van informatie en sensibilisering van het publiek in bevoegdheidsgebieden, ondersteuning van ontwikkelingslanden, bv. voor de implementatie van het VBD en andere MEA's.
Gewestregeringen	Bevoegdheden in sectoren die te maken hebben met hun eigen gewest of grondgebied in de ruimste betekenis	Economisch beleid, werkgelegenheid, landbouw, waterbeleid, huisvesting, openbare werken, energie, vervoer (met uitzondering van de Belgische spoorwegen), milieu, natuurbehoud (inclusief bossen), ruimtelijke ordening, plattelandsvernieuwing, regionale aspecten van het kredietbeleid en de buitenlandse handel, toezicht op de provincies, gemeenten en intercommunales. Ze zijn ook verantwoordelijk voor wetenschappelijk onderzoek, ontwikkelingshulp en internationale betrekkingen in deze domeinen.	Maatregelen voor alles wat te maken heeft met natuurbehoud, bosbouw en duurzaam gebruik op Belgisch grondgebied, inventarisatie en monitoring, behoud <i>in situ</i> * en <i>ex situ</i> , toegepast onderzoek, wetenschappelijke en technische samenwerking in bevoegdheidsdomeinen, stimulerende maatregelen, milieueffectrapportage, uitwisseling van informatie, bijdrage aan Belgische standpunten op internationaal niveau, integratie in sectoraal beleid, vergunningen voor ingeperkt gebruik van GGO's.
Gemeenschapsregeringen	Bevoegdheden zijn gebaseerd op het concept 'taal' en taal is 'afhankelijk van het individu	Cultuur (theaters, bibliotheken, audiovisuele media, etc.), onderwijs, het gebruik van talen, kwesties met betrekking tot het individu die te maken hebben met gezondheidsbeleid (curatieve en preventieve geneeskunde) enerzijds en hulp aan individuen anderzijds (jeugdbescherming, sociale hulp, gezinshulp, hulpdiensten voor immigranten, etc.), evenals bevoegdheden met betrekking tot wetenschappelijk onderzoek, ontwikkelingshulp en internationale betrekkingen op deze gebieden.	Onderwijs, bewustmaking van het publiek, fundamenteel onderzoek, wetenschappelijke en technische samenwerking op expertisegebieden.

¹ Gebaseerd op informatie op het portaal van de Belgische federale overheid en het Belgische federale portaal (<http://www.belgium.be>).

- We maken van natuur en natuurbeleving een verbindend element in de samenleving.
- Een wetenschappelijke basis en evaluatie voor een effectief biodiversiteitsbeleid.
 - Natuur en biodiversiteit in de context van het beleid inzake aanpassing aan en mitigatie van de klimaatverandering
 - Vergroten van kennis voor effectief beheer van invasieve uitheemse soorten
 - Uitbreiding van kennis over de natuur in agro-ecosystemen om het beheer van open ruimten te verbeteren
 - Het ontdekken van de natuur in steden om de bewoonbaarheid te verbeteren
 - Natuurlijk kapitaal
 - Kennis om beleid en beheer van biodiversiteit te optimaliseren

Deze doelstellingen zijn vastgelegd in officiële politieke documenten zoals het Blue Deal-decreet, de strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (S-BRV), het Bosuitbreidingsplan, het Actieplan Wilde Bestuivers, een vernieuwd actieplan duurzaam gebruik pesticiden, het hagenplan, soortenbeschermingsplannen, het Vlaams Aanpassingsplan (VAP), het Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP), de Programmatische Aanpak Stikstof (PAN).

Naast de beleidsdocumenten worden specifieke doelstellingen, streefdoelen en acties voor natuur, bos en groen beschreven in het jaarlijkse operationele plan van het Agentschap voor Natuur en Bos. In dit plan heeft het Agentschap voor Natuur en Bos een strategische kaart opgesteld waarop de strategische doelstellingen en programma's, permanente missies en beheersdoelstellingen zijn aangegeven. De drie strategische doelstellingen, biodiversiteit, natuurbeleving en versterking van de biodiversiteit, vormen de basis van zijn werking en beantwoorden ook aan de doelstellingen van duurzame ontwikkeling.

Sinds de inwerkingtreding van het [Natuurdecreet](#) in 1998 heeft het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) de taak om te rapporteren over de toestand van de natuur in Vlaanderen, toekomstscenario's te analyseren en het beschermingsbeleid uit het verleden te evalueren. Daartoe publiceert het om de twee of drie jaar het Natuurrapport. Naast het rapport wordt elk jaar een set natuurindicatoren geactuali-

seerd. Deze indicatoren zijn nauw verbonden met de Europese biodiversiteitsindicatoren van SEBI14. De indicatoren worden gepubliceerd en regelmatig bijgewerkt op de website Biodiversiteitsindicatoren.

De vierde [Vlaamse Strategie voor Duurzame Ontwikkeling \(VSDO\)](#)¹⁵ werd op 26 november 2021 goedgekeurd door de Vlaamse Regering als opvolger van de eerste strategie uit 2006. De strategie, opgebouwd rond een centrale visie voor 2050, biedt een kader voor het Vlaamse beleid inzake duurzame ontwikkeling. Deze visie voor 2050 vormt, samen met "Vizier 2030. Een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen", de basis van de VSDO. Het 2030-kader is een Vlaamse vertaling van de SDG's en een tussenstap naar wat Vlaanderen tegen 2050 wil bereiken. Biodiversiteit is een integraal onderdeel van het VSDO16.

HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Het [Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling \(GPDO\)](#) is een strategisch oriëntatieplan dat in 2018 werd goedgekeurd en dat de uitdagingen van de ruimtelijke ordening in Brussel beschrijft. In dit plan stelt de Brusselse regering een aantal specifieke projecten voor met betrekking tot de bescherming van de biodiversiteit in halfnatuurlijke gebieden, de versterking van de connectiviteit van ecologische netwerken, het behoud en de ontwikkeling van de inrichting van groene eilanden, enz.

Sinds 1 maart 2012 vormt de Ordonnantie Betreffende Het Natuurbehoud de wettelijke basis voor het Natura 2000-proces. Deze ordonnantie brengt alle Brusselse natuurwetgeving samen in één kader. In 2016 heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een Natuurplan ingevoerd dat 7 doelstellingen bevat om stedelijke ontwikkeling en natuur met elkaar te verzoenen.

¹⁴ SEBI: Streamlining European Biodiversity Indicators, see <https://www.eea.europa.eu/publications/streamlining-european-biodiversity-indicators-2020/download#:~:text=The%20Streamlining%20European%20Biodiversity%20Indicators,help%20reach%20the%202010%20target.>

¹⁵ De volledige Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling is beschikbaar via <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/61A09A14364ED90008000146>. Een Engelstalige brochure is beschikbaar op: http://do.vlaanderen.be/sites/default/files/Vision2050_Flemish%20sustainable%20development%20strategy%20brochure_1.pdf

¹⁶ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/27333>

Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie (GPPR, 2023-2027) beoogt een aanzienlijke vermindering van de risico's en het gebruik van pesticiden in de regio, zowel door beheerders van openbare ruimten en professionals als door particulieren. De maatregelen van het GPPR zijn nauw verbonden met andere natuurbeschermings plannen en -programma's in de regio.

De Strategie voor bestuivende en nuttige insecten (2023-2030) omvat een vijftigtal maatregelen die met name gericht zijn op het verbeteren van de kennis over de toestand van de verschillende soorten bestuivende insecten, in het bijzonder door de verschillende bestaande kaarten bij te werken en regelmatig de beschikbare voedselbronnen te evalueren. Een tweede as presenteert talrijke concrete maatregelen om habitats te creëren die gunstig zijn voor bestuivende insecten, bijvoorbeeld door bebouwde gebieden te vergroenen, het aantal bloemstroken te verhogen, met name op bermen, de risico's en het gebruik van pesticiden te verminderen en de beplanting in openbare ruimten te diversifiëren en het beheer ervan te verbeteren.

Het Waterbeheerplan (2022-2027) is een planningsinstrument dat ontworpen is om een geïntegreerd en allesomvattend antwoord te bieden op alle uitdagingen in verband met waterbeheer (rivieren, vijvers, grondwater, drinkwatervoorziening, overstromingen, enz.). Deze derde versie van het waterbeheerplan heeft als doel de veerkracht van de stad te vergroten met het oog op de klimaatverandering.

HET WAALS GEWEST

In haar Gewestelijk Beleid 2019-2024 heeft de Waalse Regering zich ertoe verbonden om een "Biodiversité 360°" voor Wallonië te implementeren, die in het bijzonder gebaseerd is op de resultaten van Biodiversiteit Workshops. Deze strategie zal ambitieuze doelstellingen vastleggen voor de legislatuur en meer algemeen voor het decennium 2020-2030. Alle Waalse belanghebbenden zullen betrokken worden bij de implementatie ervan, op regionaal en lokaal niveau, bij de verschillende activiteiten.

De "**Stratégie à 360° pour la biodiversité**" omvat verschillende strategische en operationele doelstellingen gericht op:

- 1) Biodiversiteit behouden en aangetaste soortenpopulaties en natuurlijke habitats herstellen;
- 2) Biodiversiteit integreren in ontwikkelingsstrategieën en economische activiteiten en het duurzame gebruik van biodiversiteit promoten;
- 3) De biodiversiteit verbeteren en alle spelers in de samenleving mobiliseren ten gunste van de biodiversiteit;
- 4) Acties op lokaal niveau implementeren en ze internationaal promoten.
- 5) Biodiversiteit begrijpen en toezicht houden op activiteiten in het veld.

Op operationeel niveau zijn niet minder dan 86 concrete acties gepland. Deze omvatten acties om de creatie van natuurreservaten aan te moedigen, om de impact van invasieve vreemde soorten te voorkomen en te beperken, om waterlopen en wetlands te herstellen, om beter rekening te houden met biodiversiteit langs wegen, om de creatie van stedelijke groene ruimten te ondersteunen, om agro-ecologische landbouwpraktijken te promoten, om oerbossen te behouden, om biodiversiteit beter te integreren in scholen en om het verzamelen van gegevens te optimaliseren. Na een openbaar onderzoek in de zomer van 2023 zal de strategie definitief worden goedgekeurd door de Waalse regering.

Wallonië draagt, net als de andere Belgische entiteiten, bij tot de implementatie van de biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2030 via de "Pledge" (waarvan de doelstellingen zijn om 30% beschermde gebieden aan te leggen, waarvan 10% strikt beschermd, en om de staat van instandhouding van habitats en soorten van communautair belang te verbeteren). De voorstellen worden momenteel afgerond.

De Waalse milieucode bevat bepalingen met betrekking tot biodiversiteit; volgens het eerste principe omvat het milieu ruimten, landschappen, natuurlijke hulpbronnen en het klimaat, lucht, bodem, water, biologische diversiteit en evenwicht. De code bepaalt dat het milieubeleid van het gewest gebaseerd is op het principe van preventieve actie. Het tweede principe bepaalt dat de regio en de andere overheden de beheerders van het milieu zijn en het behoud en, indien nodig, het herstel ervan garanderen. Bovendien

moet iedereen het milieu beschermen en eraan bijdragen. Deze eisen moeten worden geïntegreerd in de definitie en implementatie van het overige beleid van de regio.

Het recht op toegang tot milieu-informatie is vastgelegd in de milieuwet.

HET FEDERALE NIVEAU

Het eerste en tweede federale plan voor duurzame ontwikkeling besteden bijzondere aandacht aan biodiversiteit. Het [eerste federaal plan voor duurzame ontwikkeling 2000-2004](#) (FPDO1) noemt verschillende strategieën op het gebied van behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit en op het gebied van bioveiligheid. Het verwijst ook naar nationale en internationale integratie- en coördinatiemaatregelen, sensibilisering en de nood aan wetenschappelijke kennis. Dit plan is het eerste strategische document dat door de federale regering werd goedgekeurd en dat verwijst naar een biodiversiteitsstrategie en een nationaal actieplan. Het [Tweede federaal plan voor duurzame ontwikkeling 2004-2008](#) (FPDO2) werd op 24 september 2004 goedgekeurd door de Federale Ministerraad. Actie 18 is gewijd aan biodiversiteit en acties 19 en 20 hebben betrekking op bossen en mariene wateren.

Actie 18 voorziet in de integratie van biodiversiteitskwesties in vier belangrijke sectoren (vervoer, economie, ontwikkelingssamenwerking en onderzoek). Voor elke sector moeten de betrokken federale administraties sectorale actieplannen opstellen. Het [Federaal plan voor de integratie van de biodiversiteit in vier federale sleutelsectoren 2009-2013](#) (aangenomen op 27/11/2009) werd opgesteld als antwoord op actie 18. Dit plan is ook een van de bijdragen van de regering aan de implementatie van de Belgische NSB. Voor elke actie identificeert het plan de actor die verantwoordelijk is voor de uitvoering, een tijdschema voor de uitvoering en een budget voor de uitvoering.

FPDO2 werd verlengd tot aan de aanname van het volgende plan. De federale overheid nam het [Derde federaal plan voor duurzame ontwikkeling](#) (FPDO3) aan op 1 oktober 2021. Het is een belangrijke basis voor de bijdrage van de federale regering tot de uitvoering van de Agenda 2030 van de Verenigde Naties en de verwezenlijking van de 17 Duurzame

Ontwikkelingsdoelen (SDG's) en de langetermijnvisie voor duurzame ontwikkeling die de regering in 2013 heeft aangenomen. Het eerste verslag van de Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Planbureau over de uitvoering van dit derde plan werd gepubliceerd op 23 mei 2023.

België heeft een wet op het natuurbehoud (wet van 12 juli 2012 - tot wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het Natuurbehoud). Deze wet beoogt het behoud van de eigen aard, de verscheidenheid en het ongeschonden karakter van het natuurlijke milieu door middel van maatregelen tot bescherming van de flora en de fauna, hun gemeenschappen en groeiplaatsen, evenals van de bodem, de ondergrond, het water en de lucht, daaronder begrepen (regulerende) maatregelen met betrekking tot de import, export en doorvoer van niet-inheemse plantensoorten en niet-inheemse diersoorten en hun overblijfselen. Daarnaast heeft België een CITES-wet (wet van 28 juli 1981) en een Koninklijk Besluit (9 april 2003) waarin de maatregelen worden uiteengezet die moeten worden genomen om de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten en haar bijlagen, aangenomen op 3 maart 1973 in Washington, en de Wijziging van de Overeenkomst, aangenomen op 22 juni 1979 in Bonn, ten uitvoer te leggen. Aangezien CITES betrekking heeft op zowel inheemse als uitheemse soorten, bevinden de onderhandelingen over een samenwerkingsovereenkomst met de regio's zich in de eindfase. De wet van 27 december 2012 is een wet die verschillende bepalingen bevat met betrekking tot dierenwelzijn, diergezondheid en de bescherming van de gezondheid van consumenten.

Het federale niveau zal de uitvoering van de nationale bestuiversstrategie ondersteunen. De Nationale Bestuiversstrategie 2021-2030 die werd goedgekeurd door de uitgebreide Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu (ICL) is opgebouwd rond drie pijlers:

- 1) het bestuiversvriendelijk maken van de landbouw ;
- 2) steden, infrastructuren en ruimten bestuiversvriendelijk maken; en
- 3) het verbeteren van kennis en bewustzijn van de toestand van bestuivers en de oorzaken van hun achteruitgang.

In het bijzonder zullen deze drie pijlers ons in staat stellen om de omvang, kwaliteit, diversiteit en connectiviteit van habitats te verbeteren om gezonde bestuiversgemeenschappen in heel België te promoten; de factoren die de achteruitgang van soorten bestuivers veroorzaken te verzachten en hun uitsterven te voorkomen; de veerkracht van alle bestuivers tegen de klimaatverandering te verhogen; het grote publiek en de belangrijkste sectoren bewuster te maken van het probleem; en de samenwerking tussen alle belanghebbenden te verbeteren. De uitvoering van deze strategie zal helpen om de doelstellingen van de Natuurherstelwet te bereiken.

België heeft zijn wet op de bescherming van het mariene milieu in gebieden onder Belgische jurisdictie geactualiseerd (wet van 16 december 2022). Het belangrijkste doel van deze wet bestaat erin de eigenschappen, de biodiversiteit en de integriteit van het mariene milieu te beschermen en indien nodig te herstellen. Het duurzaam beheer van menselijke activiteiten op zee maakt deel uit van het Marien Ruimtelijk Plan voor het Belgische deel van de Noordzee. De betrokkenheid van de belanghebbenden speelt een centrale rol in de ontwikkeling van plannings- en beheersmaatregelen voor menselijke activiteiten op zee. Deze beleidsoptie heeft het voordeel dat de verschillende gebruikers van de zee er nauw bij betrokken worden en dat hun steun voor het hele proces gegarandeerd is. Er worden specifieke acties gewijd aan natuurbescherming zoals de aanduiding van beschermde gebieden voor het behoud van soorten en habitats. Naast de Natura 2000-gebieden heeft de wet van 16 december 2022 tot doel de ruimtelijke ordening voor mariene gebieden te orga-

niseren. In april 2023 organiseerde de dienst Marien Milieu van de FOD Leefmilieu een evenement om het herzieningsproces van het Marien Ruimtelijk Plan te lanceren. Dit proces moet leiden tot de goedkeuring van het derde Belgische Marien Ruimtelijke Plan.

Naast het beheer van de mariene Natura 2000 mariene gebieden en eventuele toekomstige mariene reservaten, is de afdeling dienst Marien Milieu ook verantwoordelijk voor de ondersteuning van de nationale implementatie van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie van de EU (KMR - 2008/56/EG). De omzetting van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie naar de Belgische wetgeving werd van kracht met het Koninklijk Besluit van 23.06.2010 betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden. De definitie van goede ecologische status en milieudoelstellingen voor de Belgische mariene wateren werden geüpdatet in 2018. Voor elk van de door de Richtlijn bepaalde 11 beschrijvende elementen, waaronder beschrijvend element 1 over biodiversiteit en beschrijvend element 2 over uitheemse soorten, worden indicatoren en doelstellingen gespecificeerd om de goede milieutoestand* te bereiken.

Het tweede maatregelenprogramma, dat bijdraagt tot de realisatie van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling en de instandhoudingsdoelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijnen, trad in 2022 in werking. Daarnaast presenteerde de Dienst Marien Milieu in mei 2021 haar visie op natuurherstel in het Belgische deel van de Noordzee waarin de krachten zijn gebundeld worden om drie cruciale habitats te herstellen: grindbanken, oesterbanken aggregaties van schelpkokerwormbanken.

A close-up photograph of various green plants, including clovers and grasses, heavily covered in a fine layer of white frost. The frost clings to the leaves and stems, creating a textured, wintry appearance. The background is a soft-focus mix of green and white.

Deel III: Leidende principes, concepten en benaderingen

De hierbij vermelde principes, concepten en benaderingen worden beschouwd als de meest relevante leidende principes voor het interpreteren en implementeren van de strategie. Definities van biodiversiteit en ecosysteemdiensten worden behandeld in deel I.1 van de strategie. Daarnaast worden de vele termen die in dit hoofdstuk worden gebruikt, gedefinieerd in de verklarende woordenlijst.

1. PRINCIPE VAN PREVENTIEVE ACTIE

Het behoud van biodiversiteit wordt beter gegarandeerd door milieuschade te voorkomen dan door deze te herstellen of te compenseren.

Voorbeeld: als er een redelijk alternatief is voor de locatie van een project dat een bedreiging vormt voor een gebied met een hoge natuurwaarde, moet dit alternatief worden gekozen in plaats van compensatie voor de vernietiging van het gebied.

2. VOORZORGSPRINCIPE

Wanneer er een bedreiging bestaat voor een aanzienlijke vermindering of verlies van biodiversiteit, mag het ontbreken van volledige wetenschappelijke zekerheid niet worden gebruikt als reden voor het uitstellen van kosteneffectieve maatregelen om een dergelijke bedreiging te vermijden of tot een minimum te beperken. (Verklaring van Rio over Milieu en Ontwikkeling, 1992)

Voorbeeld: In het begin van de jaren 2000, toen er bezorgdheid werd geuit over de mogelijke gevolgen van genetisch gemodificeerde gewassen voor monarchvlinders, werden politieke beslissingen gestuurd door het voorzorgsprincipe. Ondanks het onzekere wetenschappelijke bewijs op dat moment beperkten sommige landen de aanplant van genetisch gemodificeerde gewassen met specifieke kenmerken over insectenresistentie om mogelijke schade aan populaties van de monarchvlinder te minimaliseren.

3. PRINCIPE “DE VERVUILER BETAALD”

Wie schade veroorzaakt aan de biodiversiteit moet de kosten dragen van maatregelen om dergelijke schade te voorkomen, weg te werken of te beperken. (Verklaring van de Conferentie van de Verenigde Naties over het Leefmilieu, 1972).

Voorbeeld: In 1989 vond de olieramp met de Exxon Valdez plaats in Alaska, waarbij aanzienlijke schade werd toegebracht aan mariene ecosystemen en wilde dieren. De tanker liep aan de grond en verloor meer dan 11 miljoen liter ruwe olie in de Prince William Sound. Volgens het principe “de vervuiler betaalt” werd Exxon verantwoordelijk gehouden voor de schoonmaak- en herstelwerkzaamheden. Het bedrijf betaalde miljarden dollars aan boetes, schadevergoedingen en kosten voor milieuherstel om de gevolgen voor de plaatselijke biodiversiteit, waaronder visbestanden, vogels en zeezoogdieren, te herstellen.

4. INSpraak EN PUBLIEKE TOEGANG TOT INFORMATIE RECHTSPRAAK IN MILIEUZAKEN

De bevolking moet toegang hebben tot informatie over het milieu. Zij moet het recht hebben om deel te nemen aan de besluitvorming over het milieubeleid en bij de besluitvorming moet rekening worden gehouden met de inbreng van de bevolking. De gerechtelijke mechanismen die van kracht zijn, moeten toegankelijk zijn voor de bevolking, inclusief organisaties, zodat zij handelingen en verzuim door privépersonen en overheden die een inbreuk vormen op de wetgeving met betrekking tot het milieu, kunnen aanvechten.

Deze principes vormen de kern van het UNECE-Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (Aarhus, 1998), waarbij België Partij is.

Een participatief milieubeleid moet zorgen voor de ontwikkeling van een evenwichtig consultatief/directief milieubeleid. Het gebruik van participatieve technieken (Vandenabeele & Goorden, 2004) wordt aanbevolen.

De term “publiek” moet hier in brede zin worden opgevat en omvat zowel individuen als verenigingen, organisaties of groepen als regeringen, regionale en lokale autoriteiten en deskundigen. Deelname aan de ontwikkeling en implementatie van milieubeleid moet openstaan voor het grote publiek, zelfs als het niet rechtstreeks of wettelijk betrokken is. Publieke inspraak is een belangrijk element van het milieubesluitvormingsproces in België. De milieueffectbeoordeling omvat een inspraakperiode van 30 dagen.

Voorbeelden: In 2023 werd gedurende 3 maanden een openbare raadpleging georganiseerd om het publiek te raadplegen tijdens de voorbereiding van de Waalse biodiversiteitsstrategie.

5. GOED BESTUUR

‘Governance’ of bestuur is het proces van besluitvorming en het proces waardoor deze beslissingen worden geïmplementeerd. ‘Goed bestuur’ omvat acht belangrijke kenmerken¹⁷ Het is participatie- en consensusgericht, verantwoordelijk, transparant, ontvankelijk, doeltreffend en efficiënt, billijk en niet-discriminerend en leeft de wetgeving na. Het garandeert dat corruptie tot een minimum wordt beperkt, dat rekening wordt gehouden met de standpunten van minderheden en dat de stem van de zwaksten in de samenleving wordt gehoord bij de besluitvorming. Het staat ook open voor de huidige en toekomstige noden van de samenleving.

Voorbeelden: In de afgelopen decennia is het dominante, op de staat gebaseerde model voor het beheer van beschermde gebieden langzaam vervangen door verschillende vormen van gemeenschappelijk beheer, partnerschapsovereenkomsten en op de gemeenschap gebaseerd beheer. De bevoegdheden en verantwoordelijkheden die verbonden zijn aan beschermde gebieden liggen nog steeds voornamelijk bij overheden en hun instanties, maar zijn ook overgenomen door belanghebbenden, NGO's en landeigenaren, die vaak met elkaar samenwerken.

6. SECTORALE INTEGRATIE

Bij de relevante beslissingsprocessen in sectorale of sectoroverschrijdende ontwikkelingsbeleidslijnen, inclusief het wetgevende proces, plannen, programma's en individuele beslissingen, wordt rekening gehouden met het behoud van biodiversiteit en het duurzaam gebruik ervan.

Voorbeelden: Op 1 oktober 2021 werd een nieuw vijfjarig federaal plan voor duurzame ontwikkeling goedgekeurd, dat voorziet in de integratie van alle aspecten van biodiversiteit in zes interdepartementale thema's: sociale rechten, gezondheid en veerkracht tegen risico's, een hervormde Belgische eco-

nomie, een nieuw mobiliteitsmodel, duurzame financiering en internationale kwesties.

7. ECOSYSTEEMBENADERING

De ecosysteembenadering is een strategie voor het geïntegreerd beheer van land, water en levende rijkdommen die behoud en duurzaam gebruik op een billijke manier promoot. Een ecosysteembenadering is gebaseerd op de toepassing van geschikte wetenschappelijke methoden gericht op niveaus van de biologische organisatie, die de essentiële structuur, processen, functies en interacties tussen organismen en hun omgeving bevatten. Ze erkent dat mensen, met hun culturele verscheidenheid, een wezenlijke component vormen van vele ecosystemen. De ecosysteembenadering vereist een adaptief beheer* (VBD-Besluit V/6).

Voorbeeld: Het beheer van het Zoniënwoud, vlakbij Brussel in België, is een voorbeeld van een ecosysteemgerichte aanpak. Geconfronteerd met de uitdagingen van verstedelijking en invasieve soorten ondertekenden de drie gewesten in 2008 een intentieverklaring om een structuurplan uit te voeren. Dit structuurplan omvatte het creëren van bufferzones langs bosranden, het elimineren van invasieve soorten en het herintroduceren van inheemse planten. Daarnaast betreft het plan lokale gemeenschappen bij activiteiten zoals het planten van bomen en het monitoren van de biodiversiteit, waardoor een gezamenlijke aanpak van natuurbehoud werd bevorderd. Deze holistische strategie was erop gericht om de ecologische integriteit van het bos te behouden en tegelijkertijd duurzame recreatieve en educatieve activiteiten mogelijk te maken.

8. ECOLOGISCHE NETWERKEN

Een ecologisch netwerk is een coherent systeem van representatieve kerngebieden, verbindingsstukken, springplanken en bufferzones die ontworpen zijn en beheerd worden teneinde de biodiversiteit te bewaren, de diensten van het ecosysteem in stand te houden of te herstellen en een gepast en duurzaam gebruik van de natuurlijke bronnen toe te laten door de onderlinge verbinding van zijn materiële elementen met het landschap en de bestaande sociale en institutionele structuren.

¹⁷ Bron: <http://www.unescap.org/huset/gg/governance.htm>

Voorbeeld: De “YES we plant”-uitdaging die in 2020 werd gelanceerd, is een van de belangrijkste maatregelen in de regionale beleidsverklaring 2019-2024 van de Waalse regering. De uitdaging heeft als doel om 4.000 km hagen in open gebieden en/of één miljoen bomen te planten. Hagen en boomsingels zijn corridors voor vogels, insecten, zoogdieren en planten en vervullen tal van functies. De samenwerking tussen verschillende Belgische entiteiten heeft geleid tot de creatie van een 60 m breed ecoduct in het Zoniënbos. Het ecoduct werd ontworpen om de delen van het bos die door de Brusselse ring worden gescheiden, opnieuw met elkaar te verbinden en zo de versnippering van habitats tegen te gaan.

Het programma BiodiversiScape heeft tot doel biodiversiteit te integreren in federale domeinen (Regie der Gebouwen, Defensie, NMBS en Infrabel) en in het bijzonder groene en blauwe schermen en ecologische corridors te versterken.

Beschermde gebieden vormen meestal de kerngebieden van ecologische netwerken, hoewel ze ook kunnen bestaan uit gebieden die vallen onder beheerscontracten met landbouwers of andere sectoren voor het gebruik van het land. Nationale en regionale systemen van beschermde gebieden worden samengevoegd in een wereldwijd netwerk van beschermde gebieden, wat inhoudt dat internationale coördinatiemechanismen worden opgesteld om de uitbouw en het efficiënt langetermijnbeheer van dergelijke netwerken te ondersteunen (gebaseerd op SBSTTA 9).

9. SUBSIDIARITEITSBEGINSEL

Het subsidiariteitsprincipe regelt de uitoefening van macht. Dit principe zegt dat zaken moeten worden behandeld op het laagste geschikte niveau (lokaal, regionaal of nationaal) dat het best is geplaatst om efficiënte en doeltreffende acties te ondernemen.

Voorbeeld: Conform het subsidiariteitsprincipe definieert de Europese Richtlijn over Strategische Milieubeoordeling een minimaal kader met de brede principes voor het milieu-evaluatiesysteem en laat het de details over aan de Lidstaten.

10. COMPENSATIEPRINCIPE

Indien een plan of project, ondanks een negatieve beoordeling van de gevolgen voor de biodiversiteit en bij gebrek aan alternatieve oplossingen, toch moet worden uitgevoerd om dwingende redenen van groot openbaar belang, moeten de overheidsinstanties alle nodige compenserende maatregelen nemen om te garanderen dat er geen nettoverlies* aan biodiversiteit zal zijn wanneer het plan of project wordt geïmplementeerd of uitgevoerd. De definitie van dit concept komt uit de Europese Habitatrichtlijn. Het moet daarom worden begrepen in de context van het wettelijke regime van elke regio en de toepassing ervan op specifieke gebieden binnen die regio.

Voorbeeld: In België omvatte de aanleg van de snelweg A11 compensatiemaatregelen om de natuurlijke habitats te vervangen van soorten die zouden verdwijnen als gevolg van een plan of project. Als onderdeel van het project werden bestaande weilanden opnieuw bevochtigd en werden velden omgevormd tot polderweiden.

Mensenrechten zijn een reeks fundamentele en onvervreembare rechten die elk individu geniet op grond van zijn of haar mens-zijn. Volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) die in 1948 werd aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, omvatten deze rechten een brede waaier van vrijheden en beschermingen, zoals het recht op leven, vrijheid, veiligheid, respect voor de menselijke waardigheid en een schoon en gezond milieu (Artikel 3 en Artikel 28).

Onder deze biodiversiteitsstrategie is elke doelstelling gericht op het respecteren, beschermen en promoten van mensenrechten. Dit omvat het recht op een gezond en duurzaam milieu, dat essentieel is voor het overleven van soorten en het welzijn van de menselijke gemeenschappen die ervan afhankelijk zijn.

Deel IV: De geactuali- seerde strategie tot 2030

IV.1 Visie en ambitie

Deze Nationale Biodiversiteitsstrategie (NBS) is erop gericht een efficiëntere en meer coherente implementatie van de doelstellingen van het Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD) te garanderen en gelijktijdig, en waar relevant, rekening te houden met de verbintenissen onder de andere biodiversiteitsvereenkomsten.

Tijdens de herziening van de NBS leek het ons belangrijk om de doelstellingen onder te brengen in een toekomstvisie omdat we de achteruitgang van de biodiversiteit ten behoeve van de huidige en toekomstige generaties een halt willen toeroepen. Om te helpen bij het communiceren van het streefdoel van de NBS werd een algemene doelstelling, die tegen 2030 moet worden bereikt, goedgekeurd.

VISIE TOT 2050

Tegen 2050 worden onze biodiversiteit en de erdoor geleverde ecosysteemdiensten - ons natuurlijk kapitaal - gewaardeerd, behouden en naar behoren hersteld omwille van de intrinsieke waarde van de biodiversiteit en de essentiële bijdrage ervan aan het menselijk welzijn en de economische welvaart.

ALGEMENE DOELSTELLING VAN DE STRATEGIE TOT 2030

De algemene doelstelling is om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en om te buigen om het herstel van de natuur te bevorderen, ten voordele van de mensen en de planeet, door het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen, waarbij de nodige middelen voor de implementatie worden verzekerd.

Om deze algemene doelstelling te bereiken wordt het huidige Belgische en Europese wetgevende kader over biodiversiteit volledig geïmplementeerd en afdgedwongen, de druk op de biodiversiteit verminderd, worden ecosystemen hersteld, biologische rijkdommen duurzaam gebruikt en de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen eerlijk en billijk verdeeld, relevante techno-

logieën worden overgedragen, financiële middelen worden verstrekt, de kennis wordt verbeterd, de biodiversiteitsproblematiek en waarden geïntegreerd, passende beleidslijnen daadwerkelijk geïmplementeerd, terwijl de besluitvorming wordt gebaseerd op gedegen wetenschappelijk onderzoek en op de voorzorgsprincipe.

Door ervoor te zorgen dat ecosystemen tegen 2030 veerkrachtig zijn en essentiële diensten blijven leveren, blijft de diversiteit van het leven op aarde behouden en wordt bijgedragen aan het welzijn van de mens en het uitroeien van armoede.

IV.2 Strategische en operationele doelstellingen

Om de algemene doelstelling te bereiken en bij te dragen aan de visie van deze NBS, zijn strategische en operationele doelstellingen vastgesteld.

De meeste van de 15 strategische doelstellingen die werden gedefinieerd in de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie 2013-2020¹⁸ blijven ongewijzigd, aangezien ze de stappen omvatten die nodig zijn om de 2030-doelstelling te bereiken. Ze werden daarom verlengd tot 2030, zoals goedgekeurd door de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu op 23 januari 2025.

De meeste wijzigingen in de strategische en operationele doelstellingen zijn bedoeld om de structuur en inhoud van onze NBS beter af te stemmen op de wereldwijde doelstellingen van de K-M GBF 2030 en op EU-niveau op de vier prioriteiten van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030. Doelstelling 2 verwijst nog steeds naar processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen, maar richt zich op de vijf belangrijkste directe oorzaken van biodiversiteitsverlies. Bovendien wordt niet langer alleen gevraagd om de effecten van deze bedreigingen te “bestuderen” en te “monitoren”, maar ook om ze te “verhelpen”.

¹⁸ https://www.biodiv.be/sites/be/files/2023-11/EN-Strat_2020.pdf

Doelstelling 12¹⁹ en doelstelling 14²⁰ van de NBS 2013-2020 zijn geschrapt omdat de belangrijkste elementen ervan zijn opgenomen in andere operationele doelstellingen. Er zijn 2 nieuwe doelstellingen toegevoegd aan de NBS: doelstelling 7 over bioveiligheidsmaatregelen en doelstelling 14 over volledige, eerlijke, inclusieve en effectieve vertegenwoordiging en participatie van diverse gemeenschappen bij het behoud van biodiversiteit.

De strategische doelstellingen hebben zowel betrekking op de biodiversiteit in België als op de impact van onze activiteiten in de rest van de wereld, vooral via internationale samenwerking en onze economische activiteiten. Alle strategische doelstellingen worden als prioritair beschouwd. Er is geen verband tussen de plaats van een doelstelling en het belang of de urgentie ervan ten opzichte van een andere doelstelling. Elke instantie is bevoegd om de mate van prioriteit te bepalen die aan de verschillende strategische doelstellingen in dit document wordt gegeven. Sommige specifieke kwesties (zoals GGO's, biobrandstoffen, klimaatverandering, invasieve vreemde soorten) worden horizontaal behandeld doorheen de verschillende doelstellingen van de strategie. België zal zich inspannen om de operationele doelstellingen tegen uiterlijk 2030 te implementeren

Bij de implementatie van de strategie besteden de federale en regionale overheden bijzondere aandacht aan de informatie, betrokkenheid en deelname van de belanghebbenden. Dit impliceert overleg en samenwerking tussen de verschillende belanghebbenden, wat het draagvlak zal vergroten en een impuls zal geven aan de implementatie van de strategie. Samenwerking en partnerschappen met belanghebbenden over concrete projecten in verband met de doelstellingen van de strategie helpen ook om hun belangstelling te wekken (bijv. juridisch kader over thematische kwesties, gezamenlijke Life+-projecten, gezamenlijke studies, gezamenlijke CEPA-activiteiten ten aanzien van belanghebbenden en het publiek). **We willen belanghebbenden op alle niveaus tot actie aanzetten.**

¹⁹ Doelstelling 12: De internationale agenda binnen de verdragen met betrekking tot biodiversiteit beïnvloeden

²⁰ Doelstelling 14: De betrokkenheid van steden, provincies en andere lokale overheden bij de uitvoering van de NBS 2020 bevorderen

Voor elke strategische doelstelling wordt een niet-exhaustieve lijst gegeven van de belangrijkste spelers die betrokken zijn bij de implementatie. De institutionele belanghebbenden inzake biodiversiteit in België worden voorgesteld in Bijlage 1.

De Belgische NBS is niet alleen het Belgische antwoord op de formele verplichting van het VBD, maar het is ook een noodzakelijk instrument om de prioritaire en vrijwillige thema's en doelstellingen van en voor Belgische beleidsmakers te bevestigen. Het is vooral nuttig om de integratie en ontwikkeling van regionale en federale actieplannen te ondersteunen. Het besteedt bijzondere aandacht aan de noodzaak om het behoud en het duurzame gebruik van biologische diversiteit te integreren in de verschillende relevante sectoren van de samenleving, met inbegrip van de sociale en economische sectoren.

De geactualiseerde strategie weerspiegelt de nieuwe actieprioriteiten die werden geïdentificeerd als de prioriteiten die het best zullen bijdragen tot de goedgekeurde EU-Visie 2050 en de EU-Biodiversiteitsstrategie 2030. Ze houdt rekening met de nieuwe verbintenissen die België op internationaal en Europees niveau aangaan op het vlak van biodiversiteit en met de resultaten van internationale evaluaties zoals het "Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services" (IPBES, 2019).

DOELSTELLING 1: DE BIODIVERSITEIT IN BELGIË IDENTIFICEREN EN OPVOLGEN

In principe zou de hele rijkdom aan biodiversiteit het onderwerp moeten zijn van beschermings- of instandhoudingsmaatregelen. Het is echter onmogelijk om de inspanningen te richten op alle elementen van biodiversiteit. Gezien de complexiteit van biodiversiteit is er geen eenvoudig antwoord op de vraag hoe de status, veranderingen en trends in de componenten van biologische diversiteit kunnen worden geïllustreerd. De omvang en complexiteit van het levensweb op aarde betekent dat het logistiek en financieel niet haalbaar is om elke soort, habitat en genetisch element uitputtend te monitoren. Beperkte capaciteit en financiële middelen beperken vaak de mogelijkheid om de biodiversiteit te monitoren. Bovendien worden veel ecosystemen en soorten aangetroffen in afgelegen of ontoegankelijke gebieden, wat het verzamelen van gegevens bemoeilijkt. Daarom is het

essentieel om doeltreffende strategieën voor monitoring op te zetten.

Deze strategieën voor biodiversiteitsmonitoring maken het mogelijk om prioriteiten te stellen en inspanningen te focussen op bepaalde componenten van biodiversiteit, in het bijzonder (1) ecosystemen en habitats die uniek, zeldzaam of die gevaar lopen te verdwijnen, of die een cruciale rol spelen voor prioritaire soorten; (2) soorten die zeldzaam, bedreigd of kwetsbaar zijn, endemisch zijn of in specifieke habitats leven; en (3) genomen en genen die van bijzonder sociaal, wetenschappelijk of economisch belang zijn; en (4) functionele componenten van biodiversiteit die essentieel zijn voor de levering van ecosysteemdiensten.

Het is ook belangrijk om de toestand van de biodiversiteit op het niveau van biogeografische regio's te monitoren en samen te werken met buurlanden om waar nodig de monitoring en indicatoren te harmoniseren.

Biodiversiteitsmonitoring is essentieel voor het opvolgen van ecologische veranderingen, het behouden van vitale ecosysteemdiensten en het promoten van duurzame praktijken, die allemaal fundamenteel zijn voor het welzijn van onze natuurlijke wereld en onze onderling verbonden omgeving. Een goede opvolging, vergezeld van een regelmatige rapportering over de status en trends van componenten van de biodiversiteit, maakt een adaptief beheer mogelijk en stelt beleidsmakers in staat om gepaste beleidsreacties te ontwikkelen. Om veranderingen te detecteren, worden systematische observaties van de biodiversiteit verzameld met behulp van standaardformaten en -methodes. De verzamelde observatiegegevens worden vaak overgebracht naar open databanken. Door de interoperabiliteit tussen deze databanken te garanderen, zal het effectieve gebruik van informatie over biodiversiteit verbeteren.

Gezien de complexe en dynamische aard van ecosystemen en de onzekerheden die inherent zijn aan het beheer ervan, is adaptief beheer een dwingende aanpak. Biodiversiteitsmonitoring is ook een eerste vereiste om het publiek en de belanghebbenden op de hoogte te brengen van de vooruitgang die is geboekt bij het bereiken van de biodiversiteitsdoelen voor 2030 op EU- en mondiaal niveau. Het helpt ook om het bewustzijn en de participatie van het publiek te vergroten.

Ecosystemen zijn dynamische en evoluerende entiteiten en naarmate de omstandigheden veranderen, komen de meest effectieve strategieën vaak naar voren door een proces van al doende leren en de integratie van feedback uit onderzoek. Dit onderstreept het belang van het periodiek herzien van strategieën voor biodiversiteitsmonitoring.

Operationele doelstellingen

1.1 Strategieën voor biodiversiteitsmonitoring ontwikkelen en implementeren

De verantwoordelijkheid voor het opvolgen van de biodiversiteit in België ligt zowel bij de gewesten als bij de federale overheid. Elk gewest beheert de opvolging van de biodiversiteit volgens zijn eigen criteria en prioriteiten, wat resulteert in een verschillende aanpak van de opvolging. De federale overheid is verantwoordelijk voor Noordzeeprojecten. In Vlaanderen speelt het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) een belangrijke rol in de opvolging van de biodiversiteit. In Wallonië is het Département de l'Étude du milieu naturel et agricole (DEMNA) verantwoordelijk voor de opvolging van de biodiversiteit en het Département de la Nature et des Forêts (DNF) voor het behoud ervan, en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dat het Brussels Instituut voor Milieubeheer. Biodiversiteitsmonitoring vereist een gezamenlijke inspanning op het vlak van menselijke expertise, financiële steun en voortdurend onderzoek.

Bij het ontwikkelen en implementeren van strategieën om de biodiversiteit te monitoren, is het essentieel om rekening te houden met lijsten van de meest kwetsbare soorten en ecosystemen, inclusief die welke zijn aangeduid in het kader van Natura 2000. Bovendien kunnen bestaande Belgische regionale rode lijsten van bedreigde soorten een waardevolle bron zijn. In het mariene milieu heeft het internationale kader van OSPAR het mogelijk gemaakt om een lijst van prioritaire soorten en habitats op te stellen. Het is ook belangrijk om rekening te houden met de specifieke aard van de Belgische ecosystemen/soorten en om die elementen van biodiversiteit te identificeren die zeldzaam, bijzonder bedreigd met verdwijnen, kwetsbaar of van bijzonder belang (voor de werking van het ecosysteem; van symbolisch belang; van cultureel belang) zijn op nationaal niveau.

De ontwikkeling van een strategie voor biodiversiteitsmonitoring vereist de goedkeuring van biodi-

versiteitsindicatoren. De keuze en het ontwerp van indicatoren voor biodiversiteitsmonitoring hebben een grote invloed op het beleid, de monitoring en de onderzoeksprogramma's die daarop volgen. Soms worden biodiversiteitsindicatoren voorgesteld of aangenomen omdat ze gemakkelijk te meten zijn, omdat ze interessant zijn of omdat er gerelateerde tijdreeksgegevens beschikbaar zijn, hoewel deze gegevens voor een ander doel verzameld werden. Deze indicatoren moeten kritisch worden geëvalueerd en, als ze niet voldoen, geleidelijk worden afgeschaft en vervangen door speciaal ontwikkelde biodiversiteitsindicatoren.

Het concept van essentiële biodiversiteitsvariabelen (EBV's) is geïntroduceerd om het verzamelen, delen en gebruiken van biodiversiteitsinformatie te bevorderen (Navarro *et al.* 2017) en biedt een manier om de vele biodiversiteitswaarnemingen die door verschillende methoden zijn verzameld, zoals in situ monitoring of teledetectie, samen te voegen.

Er bestaat niet één methode om de toestand en de evolutie van de biodiversiteit te beoordelen, te monitoren en te analyseren. Er bestaan talloze indicatoren die elkaar aanvullen, maar elk slechts een gedeeltelijk beeld geven van de complexe werkelijkheid. In nauwe samenwerking met andere ngo's en wetenschappelijke instituten heeft het WWF in 2020 het "Living Planet Report" opgesteld. Dit rapport evalueerde de Living Planet Index (LPI) voor België en biedt een essentieel instrument om de evolutie van de biodiversiteit in het land te beoordelen. De promotie van een dergelijk samenwerkingsinitiatief is cruciaal en moet worden hernieuwd, omdat het een basisinstrument biedt voor politieke beleidsmakers om hun ambities te verankeren.

1.2 Strategieën voor biodiversiteitsmonitoring afstemmen op Europese en internationale richtlijnen en de samenwerking tussen regio's versterken

Er is een toenemende behoefte om nationale rapporten over de toestand van de biodiversiteit op te stellen voor internationale instanties en de Europese Commissie. Om onnodig dubbel werk te vermijden en de werklast tot een minimum te beperken, is het essentieel dat de instanties die verantwoordelijk zijn voor de monitoring van de biodiversiteit rekening houden met de bestaande monitoringin-

spanningen op EU-niveau, zoals de Habitat- en de Vogelrichtlijn, de Natuurherstelverordening, de Richtlijn Bodemonitoring en Veerkracht, het EU-monitoringsplan voor de bosbouwstrategie, enz.

Op internationaal niveau vormt de ontwikkeling van het opvolgingskader (zie kader hieronder) van het K-M GBF ook een belangrijk opvolgingsinstrument dat weerspiegeld zou moeten worden in de Belgische strategieën voor het opvolgen van de biodiversiteit. De verzamelde en geanalyseerde gegevens moeten het mogelijk maken om op een doeltreffende manier trends op te sporen in de implementatie van het K-M GBF.

Om de doeltreffendheid van de monitoringinspanningen te maximaliseren, moeten regio's bovendien hun indicatoren op elkaar kunnen afstemmen, vooral wanneer ze dezelfde biodiversiteitscomponenten beoordelen. Dit zal de consistentie en vergelijkbaarheid van gegevens verbeteren en de aggregatie en analyse op nationaal niveau vergemakkelijken. Bovendien kan het coördineren van bemonsteringsperiodes tussen regio's het proces verder stroomlijnen en ervoor zorgen dat de verzamelde informatie niet alleen robuust is, maar ook bijdraagt tot een meer holistisch begrip van biodiversiteitstrends in het land.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij de implementatie van deze doelstelling zijn: de federale en regionale overheden, de betrokken sectoren (landbouw, visserij, bosbouw), natuurbehoudsagentschappen, onderzoeksinstituten, universiteiten, NGO's voor natuurbehoud, het Belgisch Biodiversiteitsplatform en elke vereniging die dezelfde doelstelling nastreeft als de NBS²¹.

VBD-instrument

Het mondiale kader voor monitoring van de biodiversiteit Kunming-Montreal, bijlage I van Besluit CBD/COP/DEC/15/5. Het kader voor monitoring bestaat uit de volgende groepen indicatoren voor het monitoren van de implementatie van het K-M GBF: (a) hoofdindicatoren die het

²¹ Bijlage 1 bevat een lijst van institutionele biodiversiteitsactoren in België.

algemene bereik van de doelen en streefdoelen van het wereldwijde biodiversiteitskader van Kunming-Montreal beschrijven, (b) indicatoren op wereldniveau samengesteld uit binaire ja/nee antwoorden in nationale rapporten, (c) componentindicatoren, (d) aanvullende indicatoren voor thematische of diepgaande analyse van elk doel en streefdoel.

DOELSTELLING 2: DE BELANGRIJKSTE DIRECTE FACTOREN VOOR HET VERLIES AAN BIODIVERSITEIT BESTUDEREN, OPVOLGEN EN AANPAKKEN

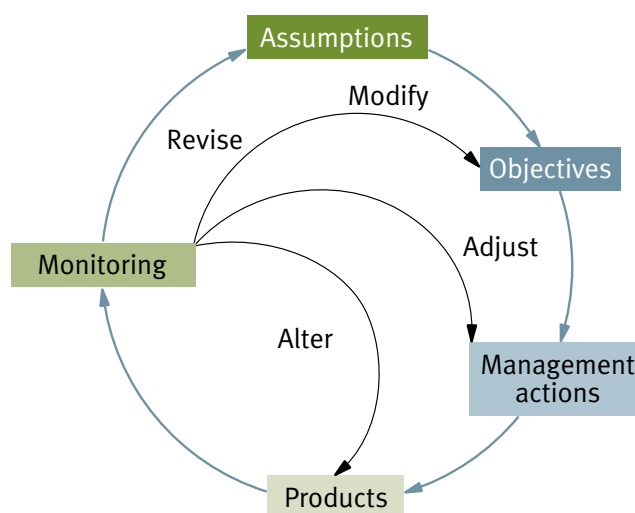
De belangrijkste processen die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit of significante negatieve effecten hebben op de biodiversiteit worden geïdentificeerd in deel I.4. Het is absoluut noodzakelijk om deze processen te bestuderen en op te volgen, maar ook om gepaste maatregelen te nemen om hun effecten te verzachten en/of te stoppen. Een regelmatige opvolging van hun oorzaken is noodzakelijk en onderstreept de nood aan proactieve acties om deze bedreigingen te verminderen.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij de implementatie van deze doelstelling zijn: federale en regionale overheden, agentschappen voor natuur- en milieubehoud en onderzoeksinstellingen, het Belgisch Onderzoeksplatform voor Biodiversiteit, universiteiten, markspelers (inclusief bedrijven en importsectoren, consumenten en andere leden van de civiele maatschappij), NGO's en elke vereniging die dezelfde doelstelling nastreeft als de NBS.

Operationele doelstellingen

2.1 Voorkomen dat veranderingen in land- en zeegebruik een negatieve impact hebben op de biodiversiteit, met name door ervoor te zorgen dat alle gebieden onderworpen worden aan participatieve en geïntegreerde ruimtelijke planning.

Onze behoefte aan ruimte, of het nu is om voedsel te produceren, te werken, energie op te wekken, ons te verplaatsen of te leven, concurreert met land en/of zee als hulpbron. Deze concurrerende vraag naar land en mariene hulpbronnen heeft geleid tot aanzienlijke veranderingen in natuurlijke habitats en

Figuur 3. Feedbackloop bij adaptief beheer (UNEP, 2003)

ecologische onevenwichtigheden. Om de negatieve effecten van deze veranderingen te verzachten, is het essentieel om een allesomvattende ruimtelijke planningsaanpak te hanteren die prioriteit geeft aan biodiversiteitsoverwegingen. Deze ruimtelijke planning is gebaseerd op de identificatie en beoordeling van huidige en toekomstige activiteiten om hun duurzaamheid te garanderen en tegelijkertijd de negatieve effecten op de biodiversiteit en ecosysteemdiensten te minimaliseren.

Sectorplannen in Wallonië en het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen zijn instrumenten voor ruimtelijke ordening die het landgebruik reguleren. De ontwikkeling van deze instrumenten kan ertoe bijdragen dat veranderingen in het landgebruik de doelstellingen voor het behoud van de biodiversiteit respecteren. Biodiversiteit moet niet alleen in groene gebieden worden beschouwd, maar als een transversaal element in alle elementen van het landschap.

Dit vereist de actieve deelname en samenwerking van verschillende belanghebbenden, waaronder regeringen, natuurbeschermingsorganisaties, wetenschappelijke experts en de bedrijfssector. Duidelijke en wettelijk bindende regels moeten ervoor zorgen dat de bevoegde autoriteiten geen toestemming geven voor veranderingen in het gebruik van land en zee die onomkeerbare schade zouden toebrengen aan prioritaire biodiversiteitscomponenten.

2.2. Alle overexploitatie, illegale, niet-duurzame of onveilige verwerving van of handel in wilde soorten beëindigen en de impact van

overexploitatie op de biodiversiteit en ecosysteemdiensten bestuderen en controleren

Het gebruik van in het wild levende soorten draagt rechtstreeks bij aan het dagelijks welzijn van miljoenen mensen en wereldwijd worden ongeveer 50.000 in het wild levende soorten gebruikt voor voedsel, energie, medicijnen, materialen en andere doeleinden door vissen, verzamelen, kappen en oogsten van landdieren (IPBES, 2022). Om de wereldwijde achteruitgang van de biodiversiteit te keren, is het essentieel om de oorzaken van niet-duurzaam gebruik aan te pakken en het duurzame gebruik van wilde soorten te bevorderen en te garanderen.

Overexploitatie is geïdentificeerd als de belangrijkste bedreiging voor wilde soorten in mariene ecosystemen en de tweede voor soorten in terrestrische en zoetwaterecosystemen. Niet-duurzame visserij is de belangrijkste oorzaak van de toename van het risico op uitsterven van haaien en roggen in de afgelopen vijftig jaar. Voor terrestrische soorten dragen niet-duurzame houtkap, jacht, verzamelen en oogsten aanzienlijk bij tot het niet-duurzaam gebruik van bomen, planten, paddenstoelen, wilde vogels, enz. Het bereiken van deze doelstelling is nauw verbonden met doelstelling 4 van deze strategie.

De wereldwijde handel in wilde dieren is een van de belangrijkste drijvers van toenemend gebruik. Als die handel niet doeltreffend gereguleerd is, kan hij een drijvende kracht worden achter niet-duurzaam gebruik (IPBES, 2022). België is ook betrokken bij de handel in wilde diersoorten en dierlijke producten, amfibieën en snijwerk op basis van nijlpaardivoor, wat een negatieve impact heeft op de wereldwijde biodiversiteit. Daarom is het belangrijk om het oogsten van, consumeren en de handel in wilde soorten en te controleren en te reguleren. Bovendien heeft België een rol te spelen en een verantwoordelijkheid in het toelaten van de export van inheemse soorten naar andere landen en continenten. Er is ook een toename van de handel in specimina van niet-wilde herkomst die op de CITES-lijst staan. Deze handel wordt ook gecontroleerd en gereguleerd door CITES. CITES wordt geïmplementeerd via Europese verordeningen die in België zijn geïmplementeerd en die een basis vormen voor het controleren van de handel in soorten die op de CITES-lijst staan. Er zijn drie pijlers voor de implementatie van CITES in België: de Belgische CITES Beheersautoriteit, de CITES Wetenschappelijke Autoriteit (verantwoorde-

lijk voor alle wetenschappelijk advies) en de CITES Handhavingsautoriteiten (verantwoordelijk voor alle CITES-gerelateerde controles).

De wetgevingsinstrumenten van de EU helpen de uitdaging van de handel in wilde dieren en planten aan te gaan; de EU-houtverordening en de verordening inzake wetshandhaving, governance en handel in de bosbouw zijn geïntegreerd en verbeterd door de EU-verordening inzake ontbossing. Deze heeft tot doel te voorkomen dat houtproducten en een reeks landbouwproducten die illegaal zijn geproduceerd en hebben bijgedragen tot ontbossing en aantasting van bossen, op de EU-markt worden gebracht en uit de EU worden uitgevoerd, ongeacht of ze uit de EU of elders in de wereld afkomstig zijn, door een stelsel van zorgvuldigheidseisen voor marktdeelnemers en handelaren in te voeren.

De natuurrichtlijnen van de EU verbieden de verkoop en het vervoer van een aantal streng beschermde wilde soorten in de EU. Illegale houtkap en de daarmee gepaard gaande handel bedreigen niet alleen de biodiversiteit in houtproducerende landen (door overexploitatie, uitputting van schaarse natuurlijke hulpbronnen, vernietiging van ecosystemen, enz.), maar hebben ook ernstige economische en sociale gevolgen (verlies van inkomsten voor lokale overheden, corruptie, verarming van plattelandsgemeenschappen die afhankelijk zijn van bosproducten, enz.). Met betrekking tot CITES-hout hebben België en de EU er altijd belang bij gehad om nauw samen te werken met landen van herkomst om ervoor te zorgen dat CITES-vergunningen alleen worden afgegeven als duidelijk is vastgesteld dat er geen schade is en als de wettelijkheid en duurzaamheid van het tropisch hout is aangetoond. Wanneer grote hoeveelheden CITES-hout in beslag worden genomen en, waar mogelijk, vervolgens openbaar worden verkocht, moet de opbrengst worden geïnvesteerd in lokale projecten om het duurzame gebruik van bossen te verbeteren. Hout dat niet onder CITES valt, moet krachtens de EU-verordening tegen ontbossing en aantasting van bossen door de exploitanten aan strenge zorgvuldigheidseisen worden onderworpen en door de bevoegde autoriteiten worden gecontroleerd.

Daarnaast heeft de Europese Commissie, zoals aangekondigd in de EU-biodiversiteitsstrategie 2030, in 2022 een herzien actieplan tegen de handel in

wilde dieren en planten aangenomen. Dit vijfjarige actieplan richt zich op vier prioriteiten: preventie, handhaving, versterking van mondiale partnerschappen en versterking van het rechtskader van de EU.

Het is essentieel om CITES- en EU-regelgeving op nationaal niveau toe te passen en te implementeren door de samenwerking en kennisuitwisseling tussen alle spelers in de handavingsketen te versterken (federale overheid, douane, eenheid milieucriminaliteit, expertisecentra van de federale politie, openbare aanklagers). Daarnaast bestudeert een uitgebreide interministeriële milieuconferentie momenteel een nationaal actieplan om de handel in wilde dieren en vlees van wilde dieren te bestrijden. Dit plan wacht op goedkeuring. Het versterken van de financiële en menselijke capaciteiten, zowel op nationaal niveau als in samenwerking met consumenten-, doorvoer- en bronlanden, zou ook cruciaal zijn voor een effectieve implementatie.

2.3 De effecten van klimaatverandering en oceananverzuring op de biodiversiteit en ecosystemendiensten bestuderen, monitoren en tot een minimum beperken, en de negatieve effecten van klimaatmitigatie- en adaptatiemaatregelen op de biodiversiteit vermijden.

Zoals we in het eerste deel al aangeven, zijn sommige effecten van de klimaatverandering op de biodiversiteit nu al duidelijk. Ze zullen waarschijnlijk blijven toenemen als gevolg van de voorspelde temperatuurstijging. Klimaatverandering vormt een directe bedreiging voor de biodiversiteit en de levering van ecosystemendiensten, aangezien ze ecologische relaties verstoort en het functioneren van ecosystemen uit balans brengt; ze vergroot de impact van invasieve vreemde soorten, verstoort de levenscyclus van sommige soorten en veroorzaakt de migratie of het verdwijnen van andere soorten. Het kan ook invloed hebben op specifieke ecosystemendiensten zoals waterregulering, nutriëntencyclus en voedselproductie. Populaties van noordelijke soorten hebben de neiging om noordwaarts te trekken of helemaal te verdwijnen (bv. plantensoorten), omdat ze zich niet hebben kunnen aanpassen aan de klimaatverandering. Terrestrische ecosystemen worden vooral beïnvloed via de fenologie van planten en de verspreiding van planten- en diersoorten, waarbij gespecialiseerde soorten het meest bedreigd worden.

Zelfs als de samenleving haar uitstoot van broeikasgassen de komende decennia aanzienlijk vermindert, zal het klimaatstelsel de komende eeuwen waarschijnlijk blijven veranderen. Daarom moeten we ons voorbereiden op en aanpassen aan de gevolgen van bepaalde onvermijdelijke klimaatveranderingen en tegelijkertijd maatregelen nemen om de effecten van deze veranderingen te beperken.

Overtollige atmosferische kooldioxide (CO₂), geproduceerd door menselijke activiteiten, wordt in aanzienlijke mate geabsorbeerd door zeewater, waardoor de pH van de oceaan daalt. Dit fenomeen, dat bekend staat als oceananverzuring, heeft ernstige gevolgen voor het leven in zee. Als de pH daalt, wordt het voor zeeorganismen zoals koralen, weekdieren en bepaalde soorten plankton moeilijker om hun schelpen en skeletten op te bouwen uit calciumcarbonaat, waardoor hun schelpen verzwakken en hun populaties afnemen. Bovendien kan oceananverzuring hele mariene voedselketens verstoren, wat gevolgen heeft voor visbestanden en economieën die afhankelijk zijn van vis, schaal- en schelpdieren. Dit probleem aanpakken is essentieel om de gezondheid en biodiversiteit van onze oceanen te behouden. België heeft een aantal klimaatgerelateerde beleidslijnen om klimaatactie te ondersteunen, maar er is geen specifieke verwijzing naar het terugdringen van oceananverzuring of het nemen van actie in deze richting (C. Galdies *et al.*, 2020).

In 2010 heeft België zijn nationale strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering goedgekeurd. De strategie heeft 3 doelstellingen: (1) de samenhang verbeteren tussen de bestaande adaptatie-activiteiten in België (beoordeling van de gevolgen van klimaatverandering, kwetsbaarheid voor klimaatverandering en reeds geïmplementeerde aanpassingsmaatregelen); (2) de communicatie op nationaal, Europees en internationaal niveau verbeteren; (3) een proces opstarten om een nationaal actieplan op te stellen.

De strategie geeft een overzicht van de verwachte effecten van de klimaatverandering in België in een aantal domeinen, waaronder biodiversiteit, en geeft een overzicht van de aanpassingsmaatregelen die al genomen zijn in deze domeinen en in twee transversale domeinen: onderzoek en internationale samenwerking.

De uitvoering van een strategie heeft geleid tot de ontwikkeling van een nationaal aanpassingsplan voor de periode 2017-2020. Deze nationale aanpassingsmaatregelen zijn bedoeld om de reeds bestaande regionale en federale inspanningen te versterken en aan te vullen. Een nieuw nationaal aanpassingsplan wordt verwacht voor de zomer van 2024. Naast de nationale adaptatie-inspanningen, waarbij de samenwerking tussen de verschillende regionale regeringen en het federale niveau gecentraliseerd is, heeft elke regering ook zijn eigen pakket adaptatiemaatregelen. Biodiversiteit en op de natuur gebaseerde oplossingen* zijn opgenomen in elk van deze respectieve plannen. Eind 2019 werd de definitieve versie van het “Nationaal Energie- en Klimaatplan” voor de periode 2021-2030 ingediend bij de Europese Commissie. In dit plan legt ons land de belangrijkste doelstellingen en maatregelen vast voor zijn energie- en klimaatbeleid voor de periode 2021-2030. Het Vlaams Gewest keurde in oktober 2022 zijn Klimaatbestendighedsplan 2030 goed.

Op Europees niveau heeft de Europese Commissie in februari 2021 haar nieuwe strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering goedgekeurd. Deze strategie bevat een visionaire routekaart voor de EU om tegen 2050 een klimaatbestendige samenleving te worden die volledig is uitgerust om de onvermijdelijke gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. Daarnaast wil de Wet natuurherstel ook bijdragen aan de algemene doelstellingen van de EU op het gebied van de beperking van en aanpassing aan de klimaatverandering.

Een derde van de wereldwijde vermindering van de CO₂-uitstoot die nodig is om de opwarming van de aarde tot 1,5°C te beperken, kan worden bereikt door de bescherming en het herstel van bossen en andere soortgelijke ecosystemen. Het herstel van de biodiversiteit (zie doelstelling 3.3) biedt aanzienlijke mogelijkheden om aan deze doelstelling bij te dragen. Het is daarom cruciaal om de synergieën tussen biodiversiteitsherstel en klimaatbeleid te maximaliseren. Operationele doelstelling 3.4 speelt een sleutelrol in de aanpassingsmaatregelen.

De biodiversiteit helpen om zich aan te passen aan de klimaatverandering en de positieve effecten van maatregelen ter beperking van de klimaatverandering versterken, zijn essentieel om de veerkracht van de biodiversiteit te vergroten. Het gebruik en de inte-

gratie van op de natuur gebaseerde oplossingen is een effectieve manier om meerdere problemen tegelijk aan te pakken (zie *operationele doelstelling 3.4*). Er kunnen echter negatieve wisselwerkingen ontstaan, bijvoorbeeld als maatregelen om de klimaatverandering te beperken door land of oceaan te gebruiken om broeikasgassen te absorberen, leiden tot een verlies aan biodiversiteit. Zo kunnen initiatieven zoals herbebossing en projecten in het kader van het mechanisme voor schone ontwikkeling, zoals voorzien in het Protocol van Kyoto in het kader van het UNFCCC, een aanzienlijke impact hebben op de biodiversiteit. Deze initiatieven moeten worden ontworpen om de biodiversiteit te verbeteren of op zijn minst negatieve gevolgen voor de biodiversiteit te vermijden (bijvoorbeeld door verschillende soorten inheemse bomen te planten in plaats van monospecifieke plantages van exotische soorten). Koolstofcompensatieprojecten, zoals herbebossing, moeten voldoen aan specifieke duurzaamheidscriteria en, waar van toepassing, de rechten van inheemse volken respecteren.

2.4 De impact van vervuiling uit alle bronnen onderzoeken, monitoren en verminderen tot niveaus die de biodiversiteit en de functies en diensten van ecosystemen niet schaden, rekening houdend met cumulatieve effecten.

Vervuiling is afkomstig van verschillende bronnen, waaronder chemische emissies, pesticiden, licht en lawaai. Lozingen van voedingsstoffen, chemische pesticiden, farmaceutische producten, gevaarlijke chemicaliën, stedelijk en industrieel afvalwater en verschillende soorten afval, waaronder afval en plastic, hebben schadelijke gevolgen voor de biodiversiteit.

Het actieplan voor nulvervuiling is in mei 2021 door de Europese Commissie aangenomen. De visie voor 2050 is om een staat van nulvervuiling te bereiken, waar lucht-, water- en bodemvervuiling worden gereduceerd tot niveaus die niet langer schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid en natuurlijke ecosystemen. Deze visie is erop gericht om vervuilingsniveaus vast te stellen binnen de grenzen van wat onze planeet aankan, om uiteindelijk een gifvrije omgeving te creëren. Het plan bevat ook doelstellingen voor 2030, zoals het verminderen met 25% van het aantal ecosystemen in de EU waar luchtvervuiling een bedreiging vormt voor de biodiversiteit, of het verminderen met 50% van de hoeveelheid plastic afval in zee en met 30% van de hoeveelheid micro-

plastics die in het milieu worden geloosd. Het actieplan is ook gericht op afvalproductie.

Lichtvervuiling heeft ook een aanzienlijke invloed op de biodiversiteit, omdat het de ritmes en het delicate gedrag van veel soorten verstoort. Nachtdieren zoals vogels, vleermuizen, insecten en zeedieren zijn afhankelijk van duisternis voor essentiële activiteiten zoals foerageren, paren en navigeren. Overmatig kunstlicht verstoort en desoriënteert deze organismen echter, wat leidt tot veranderende migratiepatronen, verstoorde voedingsgewoonten en een verhoogde kwetsbaarheid voor roofdieren. Lichtvervuiling kan ook de voortplantingscycli van verschillende soorten verstoren, waardoor het voortplantingssucces en de populatiedynamiek worden beïnvloed. Om deze effecten te verzachten zou een actieplan voor lichtvervuiling, met doelstellingen zoals het terugdringen van onnodige lichtbronnen en het opnemen van actuele kaarten met donkertevereisten in de planningsprocessen van overheidsdepartementen, de implementatie van effectieve maatregelen om de nachtelijke biodiversiteit te beschermen aanzienlijk kunnen versnellen. Het koppelen van het masterplan voor straatverlichting aan milieu- en natuurwetgeving is cruciaal om consistentie in de beschermingsinspanningen te verzekeren.

Geluidsoverlast kan vergelijkbare negatieve effecten hebben op flora en fauna. Op EU-niveau verplicht de richtlijn omgevingslawaaai de lidstaten om elke vijf jaar geluidsbelastingkaarten en actieplannen voor geluidsbeheer op te stellen. De richtlijn stelt echter geen grens- of streefwaarden vast voor omgevingslawaaai.

De EU-bodemstrategie 2030 schetst een kader en concrete maatregelen om de bodem te beschermen en te herstellen en ervoor te zorgen dat hij duurzaam wordt gebruikt. Er worden een visie en doelstellingen in uiteengezet om tegen 2050 een gezonde bodem te bereiken, met concrete acties tegen 2030. Een van de doelstellingen van deze EU-strategie is bodemverontreiniging terug te dringen tot niveaus die niet langer schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid of ecosystemen. De toekomstige richtlijn inzake bodemmonitoring en veerkracht zal de uitvoering van de strategie ondersteunen en de lidstaten een gemeenschappelijk monitoringkader bieden om de bodemgezondheid beter te garanderen.

2.4.1 Het teveel aan nutriënten dat verloren gaat in het milieu met minstens de helft verminderen, met name door een efficiëntere nutriëntencyclus en een efficiënter nutriëntengebruik.

Voedingsstoffen zijn essentieel voor het leven, maar een teveel aan voedingsstoffen in de lucht, het water en de bodem heeft grote gevolgen voor de volksgezondheid, het klimaat en het milieu. In Europa overschrijden de overschotten aan stikstof en fosfor in het milieu al de wereldwijde veiligheidslimieten (EER/FOEN, 2020). De toevoer van voedingsstoffen is afkomstig van verschillende bronnen, waaronder atmosferische depositie van stikstofoxiden afkomstig van industriële verbrandingsprocessen, vervoer, lozingen van afvalwater en lozingen van aquacultuurproductie. Onevenwichtigheden in de stikstof- en fosforcyclus worden ook veroorzaakt door de toediening van minerale meststoffen en mest aan landbouwgronden en door veeteelt. Het feit dat niet alle voedingsstoffen die in de landbouw worden gebruikt efficiënt door planten worden opgenomen, heeft de biodiversiteit in rivieren, meren, wetlands en zeeën verminderd.

In de EU is verontreiniging door nutriënten aangepakt via een kader van verschillende milieuwetten - de richtlijnen inzake de behandeling van stedelijk afvalwater en nitraten, aangevuld met de kaderrichtlijn water, de kaderrichtlijn mariene strategie, de richtlijn inzake nationale emissiereductieverplichtingen, de richtlijn inzake industriële emissies en normen voor emissies van de transport- en energiesector.

De Europese Commissie ontwikkelt momenteel een actieplan voor geïntegreerd nutriëntenbeheer. Dit actieplan zal belangrijke elementen bevatten zoals een duurzamere toepassing van nutriënten, het stimuleren van de markt voor teruggewonnen nutriënten, het aanpakken van nutriëntenverontreiniging aan de bron en het verduurzamen van de veehouderij.

Het verschil in overtollige nutriëntenproductie tussen Wallonië en Vlaanderen komt voort uit verschillende landbouwpraktijken. In Vlaanderen wordt een groot deel van de veeteelt uitgevoerd in intensieve buiten de grond systemen, wat over het algemeen leidt tot een aanzienlijke accumulatie van nutriënten. In Wallonië beschikken de landbouwbedrijven gebruiken meestal technieken die aangepast zijn aan de lokale verspreidingscapaciteit. Deze verschillen

in landbouwmethoden dragen bij tot verschillende nutriëntenoverschotten in de twee gewesten. Met de “Programmatische Aanpak Stikstof” (PAS) en een vernieuwd mestactieplan MAP7 zal de Vlaamse overheid stappen ondernemen om de stikstofuitstoot tegen 2030 aanzienlijk te verminderen en de natuur te herstellen. In Wallonië wordt de EU-nitraatrichtlijn geïmplementeerd via het “Programme de gestion durable de l’azote et de l’agriculture”. Veel waterlichamen in ons land verkeren nog niet in de goede staat die de Europese Kaderrichtlijn Water vereist tegen 2027. Onze watersystemen worden vervuild door emissies van landbouwactiviteiten (bemesting), huishoudens (afvalwater) en bedrijven (industriële lozingen). België moet daarom dringend zijn stikstofuitstoot en stikstofinvoer verminderen.

De Europese strategie “Van boer tot bord” behandelt ook het probleem van overtollige voedingsstoffen in het kader van doelstelling 2.1 “Een duurzame voedselproductie garanderen”. De Europese Commissie zal ernaar streven het verlies aan nutriënten met ten minste 50% te verminderen en er tegelijkertijd voor zorgen dat de vruchtbaarheid van de bodem niet afneemt. Dit zal het mogelijk maken om het gebruik van meststoffen tegen 2030 met minstens 20% te verminderen. Bemestingstechnieken en duurzame landbouwpraktijken, zoals de Sustainable Farming Tool voor nutriëntenbeheer, moeten worden opgenomen in de strategische plannen voor het GLB van de lidstaten.

2.4.2 Het algehele risico van pesticiden en zeer gevaarlijke chemicaliën met minstens de helft terugdringen, met name door middel van geïntegreerde bestrijding, op basis van wetenschappelijke gegevens en rekening houdend met voedselzekerheid en bestaansmiddelen.

Pesticiden zijn producten die worden gebruikt om schadelijke organismen of ziekten te voorkomen, uit te roeien of te bestrijden en om planten of plantaardige producten te beschermen tijdens productie, opslag en transport. Pesticiden hebben een schadelijk effect op de biodiversiteit

Toch is het mogelijk om de impact van pesticiden en de risico's die ze vormen voor de biodiversiteit, de menselijke gezondheid en ecosysteemdiensten te verminderen door hun impact op niet-doelorganismen te verminderen. Een reeks aanbevolen maatregelen kan, mits correct toegepast, helpen om dit

doel te bereiken; (1) het toepassen van agro-ecologische praktijken en geïntegreerde gewasbescherming om het gebruik van pesticiden te beperken, mechanische onkruidbestrijding, het verbieden van pesticiden waarvan wetenschappelijk is aangetoond dat ze op de lange termijn gevolgen hebben voor de abundantie en diversiteit van niet-doelsoorten (2) het verminderen van het verlies van pesticiden bij toepassing met precisielandbouw, nauwkeurige toepassing van gebruiks- en onderhoudsinstructies, lage positionering van de spuitstraal en (3) het verminderen van de verspreiding van pesticiden door het verlies van residuen in te perken via goed ontworpen bufferzones. Deze hebben te maken met de keuze van het bestrijdingsmiddel of met de manier waarop het in het milieu wordt verspreid. Biologische landbouw, geïntegreerde landbouw en biologische controle zijn bijvoorbeeld voorbeelden van oplossingen.

Het programma 2023-2027 van het Nationaal Actieplan ter vermindering van pesticiden (NAPAN) is opgesteld op basis van de EU-richtlijn die een kader biedt voor communautaire actie om een duurzaam gebruik van pesticiden te realiseren. NAPAN heeft tot doel de risico's en het gebruik van pesticiden en hun impact op het milieu en de volksgezondheid te verminderen via acties die door federale en regionale overheden worden ontwikkeld. Deze operationele doelstelling is afgestemd op een doelstelling van de EU-biodiversiteitsstrategie 2030, die vereist dat de risico's en het gebruik van chemische pesticiden met 50% worden verminderd en dat het gebruik van meer gevaarlijke pesticiden met 50% wordt teruggedrongen. Om deze doelstelling te bereiken wordt sinds 2022 onderhandeld over een EU-verordening betreffende het duurzame gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Bij de uitvoering van deze doelstelling zal rekening worden gehouden met de resultaten van de onderhandelingen. Er wordt echter aanbevolen om een berekening te maken van de impact van bestaande en geplande maatregelen in België op dit gebied. Bovendien is een grondige evaluatie nodig om te bepalen of deze inspanningen volstaan om deze doelstelling te bereiken.

Om deze operationele doelstelling te bereiken, moet krachtige steun worden gegeven aan boeren, die in de voorste gelederen staan bij het doorvoeren van veranderingen en het maken van de overgang weg van afhankelijkheid van pesticiden. Door hen te voor-

zien van de nodige middelen, stimulansen en opleiding zullen zij levensvatbare alternatieven voor pesticiden kunnen onderzoeken en toepassen. Daarnaast zijn substantiële investeringen in onderzoek en ontwikkeling, samen met een specifieke begrotingstoeuwijzing, essentieel om innovatie en de toepassing van effectieve alternatieven te stimuleren.

Het Belgische Koninklijk Besluit van 19 november 2023 verbiedt de uitvoer van gevaarlijke stoffen, zoals pesticiden, biociden en industriële chemicaliën, die in Europa verboden of streng gereguleerd zijn, naar niet-EU-landen. Deze maatregel zal een einde maken aan de uitvoer van deze stoffen naar landen die minder goed uitgerust zijn om de bijbehorende risico's te beheren, en zal bijdragen tot Doelstelling 4bis.

2.4.3 Verminder, voorkomen en uitbannen van plasticvervuiling.

De exponentiële groei van de productie en consumptie van plastic in de afgelopen decennia heeft ernstige negatieve gevolgen gehad voor het milieu en de menselijke gezondheid. Verontreiniging door plastic heeft een aanzienlijke invloed op natuurlijke habitats en wilde dieren. De meest zichtbare effecten van plastic afval zijn het inslikken, verstikken en verstrikt raken van honderden zeedieren (IUCN, 2021).

Op EU-niveau is een aantal specifieke beleidsmaatregelen genomen om de plasticvervuiling terug te dringen. De Europese richtlijn inzake kunststoffen voor eenmalig gebruik is gericht op het voorkomen en verminderen van de impact van bepaalde kunststofproducten op het milieu, met name het mariene milieu, en op de menselijke gezondheid. De EU-regels voor verpakking en verpakkingsafval hebben betrekking op zowel het ontwerp van verpakkingen als het beheer van verpakkingsafval. Daarnaast werkt de EU aan de bestrijding van de groeiende hoeveelheid microplastics in het milieu.

Op mondiaal niveau wordt momenteel onderhandeld over een nieuw internationaal instrument om plasticvervuiling tegen te gaan. De lidstaten van de Verenigde Naties zijn begonnen met het opstellen van de tekst van het verdrag, dat in de nabije toekomst zal leiden tot een juridisch bindende wereldwijde overeenkomst over plasticvervuiling. Verwacht wordt dat het nieuwe instrument de plas-

ticvervuiling zal aanpakken door de hele levenscyclus van plastic aan te pakken, om wanbeheer van plastic te verminderen en te voorkomen dat plastic in het milieu terecht komt.

Op Belgisch niveau zijn de drie gewesten al begonnen met de implementatie van een aantal van deze Europese beleidslijnen, hoewel er nog meer moet gebeuren. De federale regering heeft de Europese richtlijn over kunststoffen voor eenmalig gebruik geïmplementeerd. De Belgische gewesten moeten een specifieke strategie aannemen om plasticvervuiling tegen te gaan, waarbij bewustwording, regelgeving, innovatie en internationale samenwerking worden gecombineerd.

2.5 De impact van invasieve uitheemse soorten op de biodiversiteit en ecosysteemdiensten bestuderen, monitoren en minimaliseren

Biologische invasies zijn een van de belangrijkste oorzaken van het uitsterven van soorten in de wereld (en in België) na het verlies van natuurlijke habitats. Organismen kunnen opzettelijk of onopzettelijk door de mens buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied worden geïntroduceerd. Het gaat om virussen, bacteriën, schimmels, algen, mossen, varens, bloeiende planten, ongewervelde dieren en gewervelde dieren. Niet alle exoten zijn schadelijk, maar invasieve uitheemse soorten (Invasive Alien Species, IAS) kunnen aanzienlijke schade toebrengen aan de natuur en de economie. Veel invasieve uitheemse soorten bevorderen ook de opkomst en verspreiding van besmettelijke ziekten, wat een bedreiging vormt voor mens en dier.

IAS hebben een negatieve impact op inheemse soorten en kunnen een diepgaand negatief effect hebben op het functioneren van ecosystemen. Op economisch vlak kunnen ze onder andere een negatieve invloed hebben op gewasopbrengsten en waterwegen verstoppen. Op het gebied van volksgezondheid en diergezondheid kunnen ze ernstige problemen veroorzaken omdat ze parasieten en ziekten kunnen overbrengen of allergene stoffen en toxines kunnen produceren. Ze brengen vaak aanzienlijke beheerskosten met zich mee om hun ontwikkeling te beperken, hun schade te beperken of ecosystemen te herstellen. Volgens de Samenvatting voor besluitmakers van de thematische beoordeling van invasieve uitheemse soorten en de bestrijding ervan

(IPBES, 2023) is het voorkomen van de introductie van invasieve uitheemse soorten de meest kosteneffectieve beheersoptie. Gecoördineerde strategieën en actieplannen op nationaal niveau zijn essentieel om biologische invasies met succes te beheeren als onderdeel van een contextspecifieke geïntegreerde bestuurlijke aanpak.

Op EU-niveau omvat de verordening inzake invasieve uitheemse soorten een reeks maatregelen die in de hele EU moeten worden genomen. De kern van de verordening is de “Unielijst” of de lijst van invasieve uitheemse soorten die voor de Unie van belang zijn. Dit is een dynamische lijst die regelmatig wordt bijgewerkt en minstens om de zes jaar opnieuw wordt bekeken. Voor de soorten op deze lijst gelden beperkingen en de lidstaten moeten :

- optreden op de routes van onbedoelde introductie (d.w.z. preventie).
- maatregelen nemen voor de vroegtijdige opsporing en snelle uitroeiing van deze soorten.
- soorten beheeren die al wijdverspreid zijn in hun gebied.

Een samenwerkingsakkoord werd in 2019 opgesteld tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende voor de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten in België. Dit akkoord zorgt voor een gecoördineerde uitvoering van de EU-verordening over invasieve uitheemse soorten en vergemakkelijkt de cruciale uitwisseling van informatie tussen de betrokken partijen. Als gevolg hiervan werden drie nieuwe nationale instanties opgericht die zich bezighouden met invasieve uitheemse soorten: het Nationaal Wetenschappelijk Secretariaat, de Nationale Wetenschappelijke Raad en het Nationaal Comité.

Het Belgische actieplan inzake prioritaire routes voor de onopzettelijke introductie en verspreiding van in de EU-lijst opgenomen invasieve uitheemse soorten in België werd in 2022 goedgekeurd en heeft tot doel de onopzettelijke introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten tegen te gaan. Het plan, dat werd opgesteld door het Nationaal Wetenschappelijk Secretariaat over IAS in samenwerking met de bevoegde autoriteiten, voldoet

aan de vereisten van artikel 13, lid 2, van de IAS-verordening van de EU. Het bevat drie thematische actieplannen: (1) over de introductie en verspreiding van IAS door het houden voor privé- of openbare doeleinden, (2) over de introductie en verspreiding van IAS door recreatieve en professionele activiteiten in zoetwatermilieus, en (3) over de introductie en verspreiding van IAS door het vervoer van habitatmateriaal, kweeksubstraat en machines.

Er zullen bijkomende inspanningen en financiële en menselijke middelen nodig zijn om biologische invasies in België te bestrijden en om de doelstelling van de EU Biodiversiteitsstrategie 2030 te bereiken, namelijk “het beheer van gevestigde invasieve uitheemse soorten en de vermindering met 50% van het aantal soorten op de rode lijst die erdoor bedreigd worden” en van het K-M GBF om “de snelheid van introductie en vestiging van andere bekende of potentiële invasieve uitheemse soorten tegen 2030 met minstens 50% te verminderen”. Om dit te bereiken moet de IAS-verordening van de EU volledig ten uitvoer worden gelegd en moet de EU-lijst voortdurend worden aangevuld met IAS die van bijzonder belang zijn voor de Europese Unie. De thematische beoordeling van IAS en de bestrijding ervan, die tijdens de tiende plenaire vergadering van het IPBES (2023) is aangenomen, is een belangrijke bron van aanbevelingen voor het verbeteren van strategieën om de uitdagingen van IAS aan te gaan.

De afgelopen jaren is er in België op verschillende overheidsniveaus een aanzienlijke hoeveelheid werk en bewustmakingsinitiatieven voor verschillende doelgroepen ondernomen (bijv. workshop voor beleidsmakers, training voor inspecteurs, productie van identificatiebrochures en video's, nationale enquêtes en bewustmakingscampagnes voor burgers).

De door de IAS veroorzaakte bedreiging wordt rechtstreeks aangepakt door operationele doelstelling 2.5, maar ook door operationele doelstelling 2.2, die betrekking heeft op interne en externe handel.

DOELSTELLING 3: BIODIVERSITEIT EN ECOSYSTEEDIEN- STEN IN BELGIË BESCHERMEN, BEHOUDEN EN HERSTELLEN IN EEN GUNSTIGE BE- HOUDSSTATUS

Gezonde ecosystemen zijn noodzakelijk als we het verlies aan biodiversiteit een halt willen toeroepen en willen profiteren van de vele waardevolle diensten die ze leveren. Ondanks de reeds bestaande initiatieven worden de habitats in België steeds meer gefragmenteerd en aangetast. Deze situatie heeft een directe en indirecte impact op de biodiversiteit, aangezien ze ecosystemen kwetsbaar maakt voor andere bedreigingen, zoals biologische invasies. Ze ondermijnt ook de vele diensten die gezonde ecosystemen aan de maatschappij leveren, zoals zuiver water en bescherming tegen overstromingen en erosie.

Op mondiaal niveau zijn de Partijen bij het VBD overeengekomen een gezamenlijke inspanning te leveren om biodiversiteit en ecosysteemdiensten te beschermen en te herstellen door een reeks doelen en doelstellingen aan te nemen: K-M GBF Objectief A, Doelstelling 2 (30% van de aangetaste terrestrische, binnenwateren, kust- en mariene ecosystemen worden effectief hersteld), Doelstelling 3 (30% van de terrestrische, kust- en mariene gebieden worden effectief behouden en beheerd), Doelstelling 4 (dringende beheersmaatregelen nemen om het door de mens veroorzaakte uitsterven van bekende bedreigde soorten een halt toe te roepen).

Als onderdeel van de EU-biodiversiteitsstrategie 2030 zijn er een aantal doelstellingen die deze doelstelling aanzienlijk ondersteunen: bescherming van 30% van de land- en zeegebieden van de EU, strikte bescherming van ten minste een derde van de beschermde gebieden in de EU, effectief beheer van alle beschermde gebieden en ervoor zorgen dat de trends en de staat van instandhouding van habitats en soorten niet verslechteren. Daarnaast is de Natuurherstelverordening, een belangrijk onderdeel van de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030, op 18 augustus 2024 in werking getreden. Het combineert een algemene hersteldoelstelling voor het langetermijnherstel van de natuur in de terrestrische en mariene gebieden van de EU met bindende hersteldoelstellingen voor specifieke habitats en soorten. De verordening stelt een kader vast waarbinnen de lidstaten “doeltreffende en gebiedsgerichte herstelmaatregelen nemen met het doel om, als een doelstelling van de Unie, in alle gebieden en ecosystemen die onder het toepassingsgebied van deze verordening vallen, tegen 2030 gezamenlijk ten minste 20% van de terrestrische gebieden en ten minste 20% van de mariene gebieden te herstellen, en tegen 2050 alle ecosyste-

men die herstel behoeven, te herstellen”. (Art. 2 van de Natuurherstelverordening)

De tenuitvoerlegging van de EU-bodemstrategie 2030 is een belangrijke stap om deze doelstelling te bereiken. De bodem herbergt meer dan 25% van de biodiversiteit op aarde (FAO, 2020) en vormt de basis van de voedselketens die de mensheid voeden. Bovendien is een gezonde bodem een krachtig koolstofreservoir, waardoor het een essentiële bondgenoot is bij de aanpassing aan en matiging van de klimaatverandering.

Natuurbehoudsactiviteiten in heel België, vooral in mariene gebieden en in landelijke en verstedelijkte gebieden, moeten worden versterkt door optimale beschermings-, beheers- en herstelmaatregelen. Aangezien klimaatverandering en biodiversiteit nauw met elkaar verbonden zijn (zie *hoofdstuk 1.4*), moet de aanpassing aan de klimaatverandering bovendien worden geïntegreerd in alle natuurbeheerplannen. De bescherming en het behoud van ecosystemen moet een diagnose van hun kwetsbaarheid en vooruitzichten in het licht van de klimaatverandering omvatten, evenals actieplannen om de veerkracht van ecosystemen te versterken. Net zoals we erop aandringen dat maatregelen ter beperking van de klimaatverandering de biodiversiteit niet schaden (cf. *operationele doelstelling 2.3*), is het even cruciaal om de aanpassing van de biodiversiteit aan de klimaatverandering te ondersteunen.

• Concept van gunstige behoudsdoelstelling (EU-Habitat- en Vogelrichtlijnen)

De behoudsstatus van een natuurlijke habitat is ‘gunstig’ als (i) het natuurlijk verspreidingsgebied en de gebieden die het bestrijkt binnen dat gebied stabiel blijven of toenemen, en (ii) de specifieke structuur en functies die nodig zijn voor het behoud ervan op lange termijn bestaan en in de nabije toekomst zullen blijven bestaan, en de behoudsstatus van de typische soorten van de habitat gunstig is zoals hierna beschreven.

De behoudsstatus van een soort is ‘gunstig’ als (i) de gegevens over de populatiedynamiek van de soort aangeven dat ze zich op lange termijn kan handhaven als levensvatbare component van haar natuurlijke habitats, (ii) het natuur-

lijke verspreidingsgebied van de soort niet kleiner wordt en dit ook in de nabije toekomst niet zal gebeuren, en (iii) er een voldoende grote habitat is om de populatie op lange termijn te behouden en dat dit ook in de toekomst waarschijnlijk het geval zal zijn.

- **Concept goede staat (Natuurherstelverordening')**

"Goede staat": met betrekking tot een gebied van een habitattype, een toestand waarin de essentiële kenmerken van het habitattype, met name de structuur, de functie of de typische soorten-samenstelling, een afspiegeling zijn van het hoge niveau van ecologische integriteit, stabiliteit en veerkracht dat nodig is om de instandhouding op lange termijn te garanderen en aldus bijdragen tot het bereiken of behouden van een gunstige staat van instandhouding voor een habitat, wanneer het betrokken habitattype is opgenomen in bijlage I bij Richtlijn 92/43/EEG, en, in mariene ecosystemen, bijdragen tot het bereiken of behouden van een goede ecologische toestand.

- **Concept van milieutoestand (Kaderrichtlijn mariene strategie)**

"Goede milieutoestand" verwijst naar de milieutoestand van mariene wateren wanneer deze ecologisch diverse en dynamische oceanen en zeeën bieden die schoon, gezond en productief zijn in hun intrinsieke omstandigheden, en waar het gebruik van het mariene milieu op een duurzaam niveau is, waarbij het potentieel voor gebruik en activiteiten voor huidige en toekomstige generaties wordt veiliggesteld.

Beschermde gebieden in België vertegenwoordigen veel verschillende types ecosystemen: bossen, waterrijke gebieden, weiden, kalkgraslanden, heiden, grotten, mariene gebieden enz. Hun oppervlakte kan variëren van enkele aren tot vele duizenden hectaren. Beschermde gebieden zijn onder andere: (publieke en private) natuurreservaten, Natura-2000 gebieden, bos-

reservaten, beschermde bosgebieden, grotten, natuurparken, Ramsar- en andere biologisch waardevolle moerasgebieden, beschermde duinen en zones met een hoge biologische waarde. Aan eenzelfde gebied zijn soms verschillende beschermingsstatussen toegekend. Zo kan een natuurreservaat ook een Natura-2000 gebied zijn.

Het ecologisch netwerk is een samenhangende ecologische structuur van gebieden waarbij het voornaamste doel erin bestaat een natuurinstandhoudingsbeleid te ontwikkelen. Het doel is een samenhangend en functioneel netwerk te creëren van in (inter)nationaal opzicht belangrijke ecosystemen die duurzaam moeten worden behouden. Het is erop gericht gefragmenteerde natuur- en bosreservaten samen te voegen in grotere onderling verbonden eenheden natuur. Het bestaat uit (al dan niet beschermde) kerngebieden van bijzondere natuurwaarde verbonden door buffer- en corridorgebieden zoals kleine biotopen en natuurlijke lineaire landschapselementen (heggen, sloten, veldranden, wandelpaden, riviertjes, smalle dalen, enz.). Zones onder andere effectieve gebiedsgerichte instandhoudingsmaatregelen maken deel uit van dit netwerk, zoals sommige agromilieumaatregelen, laattijdig maaien van bermen, maatregelen met het oog op duurzaam bosbeheer.

Operationele doelstellingen

3.1 Bijdragen aan het doel dat ten minste 30% van de gebieden op het land en in binnenwateren, met name gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit en ecosysteemfuncties en -diensten, in stand wordt gehouden en dat 10% daarvan strikt wordt beschermd. Zorgen voor behoud door de ontwikkeling van effectief en eerlijk beheerde, ecologisch representatieve en goed verbonden beschermde gebieden en andere effectieve gebiedsgerichte behoudsmaatregelen, en door deze gebieden te integreren in bredere landschappen.

Deze doelstelling komt zowel voor in het K-M GBF, waar het een algemene doelstelling is, als in de biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2030. België zal bijdragen tot de respectievelijke doelstellingen in verband met beschermde gebieden en zal ook ge-

bruik maken van het proces dat bekend staat als “the pledge”, op uitnodiging van de Europese Commissie.

In deze verbintenis geeft elke EU-lidstaat aan hoe hij zal bijdragen aan de uitvoering van de EU-biodiversiteitsstrategie 2030, die erop gericht is om tegen 2030 ten minste 30% van het land en 30% van de zeeën van de EU te beschermen voor de natuur. Ten minste een derde van deze gebieden (10% van het land en 10% van de zee) moet strikt worden beschermd. De lidstaten zullen ook aangeven hoe ze ervoor zullen zorgen dat er tegen 2030 geen verdere achteruitgang is in de trends en de staat van instandhouding van habitats en soorten die beschermd worden door de natuurrichtlijnen van de EU.

Bovendien moeten de lidstaten ervoor zorgen dat tegen 2030 ten minste 30% van de soorten en habitats die momenteel geen gunstige status hebben, deze categorie bereiken of een sterke positieve trend vertonen.

Het doel van deze operationele doelstelling is het versterken van de bestaande terrestrische netwerken van beschermde gebieden en andere effectieve instandhoudingsmaatregelen in de drie regio's en het bevorderen van de onderlinge verbinding tussen deze netwerken en met de buurlanden.²²

De doelstelling is gebaseerd op het concept van *ecologische netwerken** en zal de ecologische vereisten van de prioritaire componenten van biodiversiteit omvatten om te garanderen dat ze in een gunstige staat van instandhouding worden behouden of hersteld. Aangezien kleine landschapselementen een sleutelrol spelen in de connectiviteit tussen netwerken, zal het behoud en/of herstel ervan worden aangemoedigd.

Er zijn heel wat verschillende soorten beschermde gebieden in België, gekenmerkt door verschillende beschermingsniveaus, maar allemaal opgericht met het gemeenschappelijke doel om de biodiversiteit te behouden en te beschermen. Het Natura 2000-netwerk beslaat momenteel 12,7% van het Belgische grondgebied, met een ecologisch representatief systeem van beschermde gebieden. Het belang van strikt beschermde gebieden ligt in hun vermogen om te fungeren als vitale toevluchtsoorden voor wilde

dieren en ecosystemen, waardoor ze ongestoord kunnen gedijen dankzij hun volledige bescherming tegen alle menselijke activiteiten. Wetlands zijn een ander essentieel onderdeel van Belgische ecosystemen. Ze leveren waardevolle ecosysteemdiensten zoals het vasthouden en zuiveren van water, recreatiegebieden, habitats voor wilde vogels, enz. Negen wetland sites zijn opgenomen in de lijst van de Ramsar Conventie in België. Bovendien spelen bepaalde milieuverenigingen een actieve rol bij de oprichting en het beheer van natuurreservaten, waardoor het behoud van de biodiversiteit wordt versterkt.

Naast dit netwerk worden andere gebieden beschermd of aangewezen als beschermde gebieden door andere instandhoudingsmaatregelen, zoals bepaalde milieumaatregelen in de landbouw en maatregelen voor duurzaam bosbeheer.

Een belangrijke dimensie van deze doelstelling is de behoefte aan effectief en rechtvaardig beheer. Zonder de implementatie van beheermaatregelen blijven beschermde gebieden immers papieren parken. Een manier om een belangrijke bijdrage te leveren aan het bereiken van deze doelstelling is het versterken van de effectieve implementatie van EU-richtlijnen (de Habitat- en Vogelrichtlijn), de Natuurherstelwet en internationale verdragen (de Ramsar Conventie).

Bij het aanpakken van deze doelstelling is het essentieel om de implementatie ervan te beschouwen in de context van operationele doelstelling 2.1 (ruimtelijke ordening). Voor een groot aantal wilde soorten, gewassoorten en variëteiten en rassen van huisdieren volstaat het niet om een systeem van beschermde gebieden op te zetten. Bijgevolg kan het instellen van bufferzones, die een overgangsrol spelen, een belangrijke troef zijn.

3.2 Bijdragen aan de instandhoudingsdoelstelling dat ten minste 30% van de kust- en zeegebieden, met name gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit en ecosysteemfuncties en -diensten, en 10% daarvan strikt worden beschermd. Zorgen voor behoud door de ontwikkeling van effectief en eerlijk beheerde, ecologisch representatieve en goed verbonden beschermde gebieden en andere effectieve gebiedsgerichte behoudsmaatregelen, en door deze gebieden te integreren in bredere landschappen.

²² Het concept “terrestrisch” omvat ook binnenwateren.

Deze doelstelling komt zowel voor in het K-M GBF, waar het een algemene doelstelling is, als in de biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2030. België zal bijdragen tot de respectieve doelstellingen in verband met beschermde gebieden en zal ook gebruik maken van het proces dat bekend staat als “de belofte” op uitnodiging van de Europese Commissie.

Het Belgische deel van de Noordzee, dat zowel een kwetsbaar ecosysteem als een van de meest gebruikte mariene gebieden ter wereld is, staat onder grote druk van maritieme activiteiten (visserij, kustverdediging, zand- en grindwinning, scheepvaart, olie- en gaswinning, offshore energie, toerisme) en activiteiten op het land (landbouw, verstedelijking, havens, industrie).

Beschermde kust- en zeegebieden (Marine Protected Areas, MPA's) zijn een belangrijke manier om de rijke diversiteit van het leven in de oceanen te behouden. Ze worden beschouwd als een van de beste manieren om kooldioxide in de atmosfeer op te slaan en kustecosystemen te verbeteren. Ze kunnen lokale economieën ondersteunen door een toevluchtsoord te bieden tegen de visserijdruk op commerciële visbestanden. Als ze goed gelokaliseerd en beheerd worden, kunnen MPA's fungeren als refugium en de vissterfte en bijvangst verminderen. Strikt beschermde gebieden in het kust- en mariene milieu kunnen vele doelen dienen, zoals natuurlijke laboratoria voor wetenschappers om ongestoorde ecosystemen te bestuderen, of ze kunnen helpen de veerkracht van ecosystemen in stand te houden.

Om de ontwikkeling van een coherent en representatief netwerk van MPA's te garanderen, is het essentieel dat de gebieden worden aangewezen in een ruimtelijk plan. De MPA's in het Belgische deel van de Noordzee zijn vastgelegd in het Marien Ruimtelijk Plan (MRP) 2020-2026. Het eerste Belgische plan werd opgesteld in 2014, hetzelfde jaar dat de EU de Richtlijn Maritieme Ruimtelijke Ordening goedkeurde. Deze richtlijn verplicht alle lidstaten met mariene wateren om een dergelijk plan op te stellen en te implementeren. Bovendien draagt het opstellen van een MRP bij tot het bereiken van de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS), en in het bijzonder de operationele doelstellingen 2.1 en 3.2 van deze strategie. De “goede milieutoestand” die door deze richtlijn wordt beoogd, is in het Belgische deel van de Noordzee nog niet bereikt. Om deze ge-

wenste status te bereiken, moet de bevoegde overheid enerzijds de impact van menselijke activiteiten en projecten beperken door een correcte toepassing van de procedures voor milieuvergunningen en Natura 2000-toelatingen en het opleggen van mitigerende en compenserende maatregelen en anderzijds werken aan natuurbeschermings- en herstelprojecten met concrete actieplannen, deadlines en budgetten.

Ecologisch belangrijke gebieden die aangewezen zijn als Natura 2000-gebieden vertegenwoordigen momenteel 38% van de Belgische mariene oppervlakte, wat al meer is dan de doelstelling. Toch zijn er nog inspanningen nodig om een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor de habitats en soorten waarvoor deze gebieden werden aangewezen. Om de biodiversiteit in de Noordzee te herstellen, is het essentieel om activiteiten die een negatieve impact hebben, zoals zandwinning en visserij, te verminderen en af te bouwen. Dit is vooral van cruciaal belang voor de drie marine reservaten die ingesteld zullen worden door het nieuwe MRP en ongeveer 6,4% van de Belgische Noordzee zullen beslaan.

3.3 De integriteit, connectiviteit en veerkracht van alle ecosystemen behouden of verbeteren en bijdragen aan de doelstelling dat tegen 2030 ten minste 30% van de aangetaste terrestrische, mariene en kustecosysteemgebieden effectief hersteld is.

Het aanwijzen en creëren van beschermde gebieden zal niet voldoende zijn om de biodiversiteit te herstellen, een gunstige staat van instandhouding in het hele land te bereiken en de levering van ecosystemendiensten in stand te houden. Veel gebieden zijn al in meer of mindere mate aangetast en moeten worden hersteld. Er moet voor worden gezorgd dat het principe van herstel geen argument wordt om de achteruitgang van ecosystemen die nog in goede staat verkeren te rechtvaardigen. Het doel van deze doelstelling is om het verlies van ecosystemen om te buigen en niet om de oppervlakte te vergroten, wat ondanks de positieve cijfers tot verdere achteruitgang zou kunnen leiden.

Deze doelstelling is in overeenstemming met doelstelling 2 van de K-M GBF en met bepaalde doelstellingen van de biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2030, waaronder het omkeren van de achteruitgang van bestuivers, het planten van drie miljard extra bomen in de EU in volledige overeenstemming met

ecologische principes en het herstellen van ten minste 25.000 km vrij stromende rivieren.

Er is een visie voor natuurherstel opgesteld voor de Noordzee waarin 3 prioritaire ingezet wordt op het herstel van 3 habitats: grindbedden, oesterbanken en de verbetering van andere biogene riffen zoals aggregaties van schelpkokerwormen. De doelstellingen van het plan zijn: (1) de druk op het systeem verminderen; (2) de kennis over het systeem en mogelijke herstelmaatregelen vergroten; (3) herstelmaatregelen uitvoeren; en (4) belanghebbenden en het grote publiek bewuster maken.

De Natuurherstelverordening bevat ook een reeks specifieke doelstellingen met betrekking tot bestuivende insecten, bos-, stedelijke, landbouw- en mariene ecosystemen en rivierverbindingen. Deze verordening stelt een kader vast waarbinnen de lidstaten doeltreffende, gebiedsgerichte herstelmaatregelen moeten nemen, met als doel om tegen 2030 gezamenlijk ten minste 20% van de terrestrische gebieden en ten minste 20% van de mariene gebieden te bedekken. De lidstaten moeten binnen twee jaar na de inwerkingtreding van de verordening bij de Europese Commissie ontwerpen van nationale herstelplannen indienen waaruit blijkt hoe zij de vastgestelde streefdoelen zullen bereiken. In het plan zal een traject tot 2050 worden uitgestippeld om alle habitats (terrestrisch en marien) geleidelijk weer in een gunstige staat van instandhouding te brengen en ervoor te zorgen dat tegen 2030 ten minste 30% van de habitats die zich momenteel niet in een gunstige staat van instandhouding bevinden, in deze categorie valt, en dat de habitattrends en de staat van instandhouding niet verder verslechteren. Het plan zal ook gericht zijn op het bereiken van het gunstige basisgebied van habitats, waarbij de connectiviteit wordt gewaarborgd en de inzet van op de natuur gebaseerde oplossingen mogelijk wordt gemaakt als standaardoplossing in de strijd tegen de klimaat- en biodiversiteitscrisis. Er zullen ook herstelmaatregelen worden genomen voor de habitats van soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Dit plan zal op transparante wijze worden opgesteld, in overleg met alle relevante belanghebbenden, waaronder het maatschappelijk middenveld, en zal de financiële instrumenten bepalen die voor de uitvoering ervan moeten worden gebruikt. De lidstaten moeten ook toezicht houden op hun vorderingen en hierover verslag uitbrengen. De tenuitvoerleg-

ging van deze Europese wetgeving zal, samen met de Europese bodemstrategie op nationaal niveau, een substantiële bijdrage leveren aan het bereiken van deze doelstelling.

Bodemaantasting tast zijn vermogen aan om essentiële ecosysteemdiensten te leveren, zoals waterretentie en koolstofabsorptie, die van vitaal belang zijn voor de regulering van het klimaat en de bescherming van ecosystemen. Herstel van de bodemgezondheid is daarom van cruciaal belang om de veerkracht van ecosystemen te waarborgen in het licht van klimaatverandering en om de biodiversiteit duurzaam te ondersteunen.

3.4 Op de natuur gebaseerde oplossingen bevorderen en prioriteit geven.

Op de natuur gebaseerde oplossingen, zoals gedefinieerd in de UNEA-resolutie “Op de natuur gebaseerde oplossingen voor duurzame ontwikkeling” (UNEP/EA.5/Res.5) en waarnaar wordt verwezen in de conclusies van de Raad van de EU van 24 oktober 2022, zijn acties om natuurlijke of gewijzigde terrestrische, zoetwater-, kust- en mariene ecosystemen te beschermen, in stand te houden, te herstellen, duurzaam te gebruiken en te beheren, die op een efficiënte en aanpasbare manier sociale, economische en ecologische uitdagingen aanpakken en tegelijk het menselijk welzijn, ecosysteemdiensten, veerkracht en de voordelen van biodiversiteit garanderen.

Ze zijn gebaseerd op het idee dat wanneer ecosystemen gezond zijn en goed worden beheerd, ze essentiële voordelen en diensten bieden aan mensen, zoals het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, het beschikbaar maken van watervoorraden, het verbeteren van de luchtkwaliteit of het vergroten van de voedselzekerheid. Bossen, die 80% van de biodiversiteit op aarde herbergen, zijn een van de beste voorbeelden van op de natuur gebaseerde oplossingen. Ze bieden veel voordelen, zoals schone lucht en schoon water, het voorkomen van erosie en aardverschuivingen, en spelen een cruciale rol bij het reguleren van het klimaat door kooldioxide uit de atmosfeer te absorberen.

3.5 Het areaal, de kwaliteit, de connectiviteit, de toegankelijkheid en de voordelen van groene en blauwe ruimten in stedelijke en dichtbevolkte gebieden aanzienlijk vergroten

en de inheemse biodiversiteit, ecologische connectiviteit en integriteit verbeteren.

België is een dichtbevolkt en verstedelijkt land, wat resulteert in een versnippering van groene en blauwe ruimten. Inperking tijdens de COVID-19 pandemie benadrukte de behoefte aan groen in stedelijke gebieden. Parken, bomen en water fungeren niet alleen als buffer tegen hitte, luchtvervuiling en lawaai, maar zijn ook essentieel voor de fysieke en mentale gezondheid van de bewoners (EMA, 2019).

Deze operationele doelstelling is afgestemd op doelstelling 12 van de K-M GBF, artikel 8 van de Natuurherstelverordening en de doelstelling van de EU-biodiversiteitsstrategie 2030, die vereist dat steden met ten minste 20.000 inwoners een ambitieus stedelijk vergroeningsplan hebben. Deze operationele doelstelling is bedoeld om een nieuwe richting te geven aan de ruimtelijke ordening in onze steden. Voor zover mogelijk moeten stedelijke vergroeningsplannen worden ontworpen in overleg tussen de autoriteiten en de burgers, omdat blauw-groene ruimten ook educatieve, educatieve en recreatieve functies kunnen vervullen. Het bevorderen van de aanleg van parken, tuinen, stadslandbouw en groene corridors zal de 'grijze' infrastructuur van Belgische steden actief verzachten en een nieuwe vorm geven.

Onder de Natuurherstelverordening is het doel om uiterlijk in 2030 een situatie te bereiken van geen nettoverlies van biodiversiteit in steden, met een toename tot een bevredigend niveau. Het bevredigende niveau moet tegen 2030 worden vastgesteld via een transparant en wetenschappelijk proces. De wet geeft een definitie van 'stedelijke gebieden' in artikel 3 (stedelijke centra en stedelijke clusters).

De 3-30-300 regel is een richtlijn voor groene stadsplanning die drie criteria voorstelt: 3 bomen moeten zichtbaar zijn voor elke inwoner vanuit hun huis, 30% boomkruin in elke buurt en elke inwoner moet zich binnen 300 meter van een groene ruimte bevinden.

De toegang tot groene ruimten in stedelijke gebieden is echter vaak ongelijk. Meer welvarende buurten profiteren vaak van meer groene ruimten, terwijl minder welvarende buurten er vaak van verstoken blijven. Om deze ongelijkheid te verhelpen, is het nodig om specifieke maatregelen te nemen die gericht zijn op het verbeteren van een billijke toegang tot groene ruimten in alle delen van steden, en om gecoördineer-

de actie op gemeentelijk niveau te initiëren.

Er moeten voldoende middelen beschikbaar worden gesteld aan de overheid, terwijl tegelijkertijd de projecten van ngo's en particulieren moeten worden gestimuleerd en ondersteund met regelgevende en financiële middelen. Bijvoorbeeld voor de aanleg van groene daken en stadstuinen, de aanplant van hagen en lokale bomen, de strijd tegen exotische soorten, de verbetering van de biodiversiteit in tuinen en bedrijventerreinen (bijvoorbeeld door af te zien van gemaaide gazons en pesticiden te vermijden), het verhogen van de doorlaatbaarheid van privé parkeerplaatsen (infiltratiepremie). Om dit doel te bereiken is het belangrijk dat publieke en private initiatieven elkaar aanvullen en versterken.

Naast het creëren van extra groene en blauwe ruimten in steden is duurzaam beheer met respect voor de biodiversiteit van deze gebieden essentieel. Dit gaat van de selectie van plantensoorten tot het monitoren van bomen en het vermijden van onnodig kappen. Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan projecten die uitsluitend tot doel hebben groene zones in stedelijke gebieden te ontwikkelen om de gevolgen van de opwarming van de aarde te verzachten. Het project kan namelijk leiden tot de aanleg van structuren die de biodiversiteit niet vergroten maar de beheerskosten verhogen of die ook het risico op biologische invasies kunnen verhogen (Eggermont *et al.*, 2015). Een duurzaam beheer dat de biodiversiteit respecteert, vereist een hele reeks acties die coördinatie en samenwerking vereisen tussen lokale, regionale en federale overheden.

De Belgian Biodiversity Alliance, een nationaal initiatief dat wordt gesteund door de betrokken gewest- en federale ministers en in 2022 werd gelanceerd, is een concreet voorbeeld van de bundeling van krachten tussen de overheid en de privésector. Een van de doelstellingen van de Alliantie is dat 120.000 hectare stedelijke en randstedelijke gebieden tegen 2030 een netto positieve impact hebben op de biodiversiteit.

3.6 Het behoud en herstel van biodiversiteit in productiesystemen verbeteren

Deze operationele doelstelling is nauw verbonden met operationele doelstelling 3.3, maar focust op productiesystemen die een variabele impact hebben op ecosystemen en biodiversiteit. De verscheidenheid en

variabiliteit van dieren, planten en micro-organismen die in deze systemen worden gebruikt, is een belangrijk aspect van biodiversiteit. De achteruitgang van de biodiversiteit die al heeft plaatsgevonden in deze productiesystemen omkeren, is de eerste stap naar duurzaam gebruik ervan (zie doelstelling 4).

Reeds vermeld in operationele doelstelling 3.3, zal de Europese Natuurherstelverordening, zodra deze op nationaal niveau is geïmplementeerd, een krachtig instrument zijn om deze doelstelling te bereiken. Deze wet zal de lidstaten verplichten om de biodiversiteit in bossen en de trend voor zes van de zeven indicatoren te verhogen, zoals bosconnectiviteit, abundantie van algemene bosvogels, organische koolstofvoorraad en stand en dood hout op de grond. De wet stelt specifieke doelen voor landbouwgebieden. Deze omvatten een toename van twee van de volgende drie indicatoren: graslandvlinders, de organische koolstofvoorraad in minerale bodems op landbouwgrond en het aandeel landbouwgrond met landschapselementen met een hoge diversiteit. De wet voorziet ook in een toename van het aantal vogels dat algemeen voorkomt in het landbouwmilieu en het herstel van veengebieden die gedraineerd zijn voor landbouwdoeleinden.

Deze doelstelling is ook in overeenstemming met een doelstelling in de biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2030, waarin wordt opgeroepen om ten minste 10% van de landbouwgrond te bedekken met landschapselementen met een hoge diversiteit. Dit kan worden bereikt door praktijken zoals het planten van heggen, agroforestry waarbij bomen in gewassen worden geïntegreerd, het herstellen van extensief blijvend grasland of het creëren van grasstroken, vijvers en braakliggende bloemen om bestuivers aan te trekken. De aanleg van kunstmatige vijvers en wetlands en droge stenen muurtjes zou ook helpen om de biodiversiteit te verrijken.

3.7 Het verlies van gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit, waaronder ecosystemen met een hoge ecologische integriteit, tot nul herleiden.

Gebieden van groot belang voor de biodiversiteit zijn regio's die een thuis zijn voor een verscheidenheid aan planten- en diersoorten, waaronder bedreigde of endemische soorten, en die een cruciale rol spelen in het behoud van het ecologische evenwicht.

Ecosystemen met een hoge ecologische integriteit spelen een cruciale rol bij het behoud van biodiversiteit, omdat veel soorten afhankelijk zijn van habitats in goede staat, met intacte soortgemeenschappen, om de toenemende bedreigingen op zowel lokaal als mondiaal niveau te weerstaan. Om dit doel te bereiken, is de eerste stap deze gebieden van groot belang voor de biodiversiteit waaronder ecosystemen met een hoge ecologische integriteit in België te identificeren, hun grenzen af te bakenen en hun unieke ecologische kenmerken te begrijpen.

Het bereiken van deze doelstelling hangt echter niet alleen af van dit identificatieproces. Het vereist gecoördineerde inspanningen (bv. implementatie van beleidslijnen en instrumenten, budget) om de achteruitgang van deze gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit te voorkomen. Het bereiken van deze doelstelling is niet autonoom, maar hangt grotendeels af van het vermogen om andere doelstellingen van deze strategie te bereiken (cf. operationele doelstellingen 2.1, 3.1, 3.2, 3.3).

Het compensatiebeginsel is opgenomen in de tien leidende beginselen die inherent zijn aan de uitvoering van de NBS (zie deel III). Compensatie voor beschadigde habitats is een wettelijke vereiste van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen in geval van schade aan Natura 2000-gebieden. Voor habitats en ecosysteemdiensten die niet onder Natura 2000 vallen, heeft de EU het concept "geen nettoverlies"²³ ontwikkeld. Dit concept vereist dat alle ontwikkelingsprojecten die een impact kunnen hebben op de biodiversiteit een strikte mitigatiehiërarchie volgen, waarbij prioriteit wordt gegeven aan, ten eerste, maatregelen om negatieve effecten te vermijden of te voorkomen; ten tweede, wanneer effecten niet kunnen worden vermeden, aan het minimaliseren van schade en het herstellen van de effecten ervan; en ten derde, aan het compenseren of herstellen van resterende negatieve effecten.

²³ Zie: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_645

3.8 Het door de mens veroorzaakte uitsterven van bedreigde soorten stoppen, hun instandhouding of herstel tot een gunstige staat van instandhouding verzekeren en de extinctiesnelheid en het extinctierisico van alle soorten met een factor tien verminderen

Op ons grondgebied worden 132 soorten beschermd door de Europese wetgeving (“Habitat”- en “Vogel” richtlijnen), waarvan er 3 uniek zijn voor België. De meeste soorten die beschermd worden door de Europese wetgeving behoren tot de groep van de vogels. Deze doelstelling is in overeenstemming met internationale verbintenissen (doelstelling A, doelstelling 4 van het K-M GBF). De opvolging en uitvoering van een beheersplan voor bedreigde soorten, met inbegrip van de soorten die niet vermeld worden in de Europese richtlijn, is essentieel om hun bescherming te garanderen.

Deze operationele doelstelling is ook sterk afhankelijk van de verwezenlijking van de andere doelstellingen van deze NBS. De bescherming (zie operationele doelstellingen 3.1 & 3.2) en het herstel (zie operationele doelstelling 3.3) van habitats en ecosystemen zullen de kansen om de doelstelling te bereiken aanzienlijk verhogen. Het herstel van soorten wordt best bereikt door het uitbreiden van een leefgebied dat qua samenstelling van planten, dieren, microbiële gemeenschappen, ecosysteemfunctie en stabiliteit op hun habitat lijken. Bovendien hebben veel soorten verschillende soorten habitats nodig tijdens hun levenscyclus (voortplanting, groei, beschutting, enz.), wat de noodzaak onderstreept om ecologische corridors te creëren.

3.9 Genetische diversiteit binnen populaties van inheemse, wilde en gedomesticeerde soorten behouden en herstellen, en hun aanpassingspotentieel veiligstellen.

Genetische erosie vormt een grote bedreiging voor soorten en belemmert hun vermogen om zich aan te passen aan veranderingen in het milieu. In een wereld waar klimaatverandering en crises steeds vaker voorkomen, is het van cruciaal belang om de veerkracht van soorten te behouden. Het behoud van de genetische diversiteit van inheemse wilde soorten en hun overvloed op een veerkrachtig niveau moet een prioriteit zijn. Veranderingen in hun omgeving kunnen de vestiging van uitheemse soorten bevorderen, ten nadele van inheemse soorten.

Om genetische diversiteit te behouden, is het noodzakelijk om aanvullende strategieën te gebruiken zoals het creëren van natuurreservaten, het elimineren van schadelijke stressfactoren en het herstellen van habitats. Behoud *ex situ*, dat dient als een opslagplaats van biologische informatie voor behoud *in situ*, is een methode die gebruikt wordt om bestaande genetische diversiteit binnen populaties te behouden en te beschermen. België is de thuisbasis van enorme *ex situ* collecties van bedreigde variëteiten, rassen en soorten van zowel binnen het land als over de hele wereld.

De ontwikkeling van een geïntegreerde strategie voor het behoud van genetische biodiversiteit zal een kader bieden voor de verdere harmonisatie van bestaande initiatieven voor behoud *ex situ*, voor het identificeren van hiaten waar nieuwe initiatieven nodig zijn en voor het bevorderen van de mobilisatie van de nodige middelen. In het bijzonder moeten de onderzoeks- en beheerscapaciteiten voor infrastructuur voor behoud *ex situ* worden versterkt.

Om deze dreiging van genetische erosie aan te pakken, is het belangrijk om te begrijpen hoe bepaalde economische activiteiten (landbouw, visserij, bosbouw) een impact kunnen hebben op genetische diversiteit, om vervolgens effectieve herstelmaatregelen te implementeren.

3.9.1 Bevorderen van het duurzaam gebruik van genetische hulpbronnen voor voeding en landbouw

De dominante vorm van landbouw, gebaseerd op industriële en intensieve productie, heeft de neiging om de biodiversiteit van bodem microbiële organismen te veranderen (M. Tsiafouli *et al.* 2015). Biologische en genetische diversiteit in de landbouw is essentieel voor de duurzame ontwikkeling van de landbouwproductie en plattelandsgebieden. Genetisch niet-gediversifieerde landbouwgebieden worden namelijk meer bedreigd door milieustress en -rampen; bovendien bieden genetisch diverse voedingsmiddelen een grotere verscheidenheid aan voedingsstoffen die nuttig zijn voor een goede algemene gezondheid en weerstand tegen ziekten.

Op Belgisch niveau (inclusief regionaal niveau) moeten gecoördineerde acties worden ondernomen om de strategie voor het behoud van genetische diversiteit, die essentieel is voor voedsel en landbouw, te verbeteren. Het behoud van genetische diversiteit in de landbouw moet bereikt worden door het

behoud *in situ* van soorten, variëteiten, huisdier-rassen en lokale microbiële levensvormen met een reële of potentiële waarde. Er moeten ook maatregelen worden genomen om de ontwikkeling van geschikte genenbanken te verbeteren, die nuttig zijn voor het behoud *ex situ* van genetische hulpbronnen voor voedsel en landbouw. Dergelijk behoud vereist een adequaat systeem van economische en sociale stimulansen, in combinatie met een groter consumentenbewustzijn.

In samenwerking met de betrokken sectoren moet een specifieke strategie voor het beheer van de biodiversiteit in de landbouw worden ontwikkeld om de verschillende acties die al lopen te coördineren en nieuwe acties te promoten.

3.9.2 Bevordering van de bescherming van de genetische diversiteit van bossen

Wetenschappelijk bewijs suggereert dat een hoog niveau van genetische diversiteit een garantie is voor meerjarige bossen. Biodiversiteit in bossen is daarom niet alleen belangrijk vanwege het economische potentieel, maar ook omdat genetische variatie binnen soorten van invloed is op de groei en de weerstand tegen stress zoals uitzonderlijke klimatologische omstandigheden, ziekten en epidemieën.

Om de hierboven aangehaalde redenen moet België zijn genetische rijkdommen in bossen beschermen om gezonde bomenpopulaties te garanderen en het volledige potentieel van de bossen te behouden. Dit vereist een beter inzicht in het behoud van de genetische rijkdom van bossen, samen met de goedkeuring van praktische behoudsmaatregelen en het stoppen van monospecifieke bossen. In boomgaarden in het algemeen wordt aanbevolen om de inspanningen te verdubbelen om enerzijds de bekende groeigebieden van natuurlijke populaties van inheemse bomen te beschermen en anderzijds de stimulansen te verhogen om voldoende zaad te produceren in goed beheerde zaadboomgaarden. De “Technische richtlijnen voor het behoud en het gebruik van genetische rijkdommen” van het EUFORGEN-netwerk kunnen als basis dienen voor deze werkzaamheden in België.

3.9.3 Vermijden dat GGO's een negatieve impact hebben op de biodiversiteit en populaties

Het gebruik van genetisch gemodificeerde organismen en hun introductie in het milieu zijn zeer controversiële onderwerpen. De impact van genetisch

gemodificeerde organismen zorgvuldig worden beoordeeld voordat ze worden vrijgegeven om mogelijke negatieve effecten op de biodiversiteit en in het bijzonder op de genetische diversiteit van wilde en beschermde soorten te voorkomen.

Het onderzoek naar GGO's moet een grondige beoordeling van de wetenschappelijke onzekerheden en sociale gevolgen omvatten, waarbij het voorzorgsbeginsel moet worden toegepast om de bescherming van de volksgezondheid en het milieu te waarborgen. Daarnaast is het van cruciaal belang om een passende risicoanalyse uit te voeren en duidelijk vast te stellen welke instellingen verantwoordelijk zijn voor deze analyses. Tot slot moet de verantwoordelijkheid voor de risico's van GGO's wettelijk worden geregeld om de transparantie en verantwoordingsplicht van de betrokken partijen te garanderen.

3.10 Beheer interacties tussen mens en wilde soorten op doeltreffende manier om conflicten tussen beide te minimaliseren.

Overal delen mensen en dieren hun territoria. De COVID-19 pandemie heeft opnieuw de omvang van de potentiële gevolgen van interacties tussen mens en wild aangetoond. Conflicten tussen mensen en in het wild levende dieren ontstaan wanneer de behoeften en het gedrag van in het wild levende dieren een negatieve invloed hebben op mensen, of wanneer mensen een negatieve invloed hebben op de behoeften van in het wild levende dieren.

Zoönosen, infectieziekten die van wilde dieren op mensen kunnen worden overgedragen, zijn nauw verbonden met de interactie tussen mensen en wilde dieren. Bewustmaking en de invoering van passende regelgeving zijn cruciaal om epidemieën te voorkomen en zowel de menselijke gezondheid als de biodiversiteit te beschermen.

In België is het everzwijn vaak betrokken bij coëxistentieproblemen tussen mens en dier. Hoewel het everzwijn een positieve impact kan hebben op ecologische diensten zoals zaadverspreiding, recreatieve jachtmogelijkheden en voedselbronnen, zijn er ook negatieve effecten. Deze omvatten schade aan gewassen, de overdracht van ziekten, schade aan privé- en openbare eigendommen, risico's voor de menselijke gezondheid en veiligheid door verkeersongevallen. Overeenstemming over beheersmaatregelen

gelen voor deze soort tussen de betrokken belanghebbenden (natuurbeschermers, jagers en boeren) is niet altijd gemakkelijk gebleken maar er is aanzienlijke vooruitgang geboekt in het bevorderen van samenwerking en wederzijds begrip tussen belanghebbenden in de jachtsector. Om conflicten tussen mens en fauna op te lossen, is het noodzakelijk om de redenen voor deze onenigheid te begrijpen (bijv. de veronderstelde effectiviteit van maatregelen, verschillende percepties van de waarde van flora en fauna) (Geeraerts, C. *et al.*, 2021).

Sinds 2018 heeft de wolvenpopulatie zich weer op ons grondgebied gevestigd. Deze grote roofdieren spelen een belangrijke rol in onze ecosystemen, bijvoorbeeld bij bosregeneratie en de regulering van meso-predatoren. Er zijn meldingen dat wolven verschillende soorten vee of huisdieren doden, wat heeft geleid tot conflicten met onder andere de landbouwgemeenschap. Veel mensen vinden dat deze dieren niet thuishoren in België, wat heeft geleid tot een publiek debat over wolven in België. In Vlaanderen heeft het INBO een beheerplan wolf opgesteld om een kader te bieden voor het samenleven van mens en wolf, inclusief financiële en technische steun voor wolfbeschermingshekken. Wallonië heeft sinds 2020 ook een beheerplan dat voorziet in beschermingsmaatregelen, bewustmakingscampagnes en compensatiemogelijkheden. Coëxistentie met wilde dieren kan leiden tot minder conflicten als de samenleving goed voorbereid is. Het is essentieel om het publiek bewust te maken van de mogelijke terugkeer van andere grote roofdieren, zoals de goudjakhals en de lynx, naar ons grondgebied.

Om coëxistentie te bevorderen is het ook belangrijk om te blijven werken aan preventieve maatregelen, ondersteuning van belanghebbenden, capaciteitsopbouw, overleg, monitoring en onderzoek (ontwikkeling van een kenniscentrum). Onderzoek moet ook worden aangemoedigd naar hoe de terugkeer van soorten kan helpen om uitdagingen aan te pakken, zoals de rol van bevers in de overgang naar klimaatbestendig waterbeheer.

Projecten voor het behoud en herstel van ecosystemen moeten rekening houden met de interacties tussen mensen en wilde dieren. Muggen hebben bijvoorbeeld altijd deel uitgemaakt van de ecologie van natuuremilieus en zijn een belangrijk onderdeel van het voedselweb dat deze gemeenschap ondersteunt. Het niet integreren van muggenbeheer in natuurbehoud

kan dit evenwicht onbedoeld verstoren en mogelijk leiden tot conflicten tussen mens en dier. Erkenning van de onderlinge verbondenheid van soorten binnen een ecosysteem is essentieel voor het succes van natuurbeschermingsinitiatieven en onderstreept de noodzaak van holistische benaderingen die rekening houden met zowel de gezondheid van het milieu als het welzijn van de menselijke gemeenschappen die deze ruimten delen met wilde dieren.

DOEL 4: HET DUURZAME GEBRUIK VAN BIODIVERSITEITSCOMPONENTEN EN DE VOLLEDIGE INTEGRATIE VAN BIODIVERSITEIT EN DE VELE WAARDEN ERVAN IN ALLE SECTOREN GARANDEREN, IN HET BIJZONDER LANDBOUW, BOSBOUW, VISSERIJ, AQUACULTUUR, FINANCIËN, TOERISME, GEZONDHEID, PRODUCTIE, INFRASTRUCTUUR, ENERGIE EN MIJNBOUW.

Duurzaam gebruik van biodiversiteit verwijst naar “het gebruik van componenten van biologische diversiteit op een manier en met een snelheid die niet leiden tot een achteruitgang van de biologische diversiteit op lange termijn, waarbij het potentieel van deze diversiteit om te voldoen aan de behoeften en wensen van de huidige en toekomstige generaties behouden blijft” (VBD, Artikel 2). Dit concept is gebaseerd op de vooronderstelling dat het mogelijk is om biodiversiteit zodanig te gebruiken dat ecologische processen en de variabiliteit van soorten en genen boven de drempels blijven die nodig zijn voor levensvatbaarheid op lange termijn, en dat alle beheerders en exploitanten van hulpbronnen daarom de verantwoordelijkheid hebben om te garanderen dat dit gebruik deze capaciteiten niet overschrijdt.

Niet-duurzame activiteiten die een negatieve impact hebben op de biodiversiteit moeten worden geïdentificeerd en oplossingen moeten worden ontwikkeld om deze impact tot een minimum te beperken. Er moeten synergieën worden gecreëerd tussen economische groei, sociale vooruitgang en ecologisch evenwicht op lange termijn, waarbij levenskwaliteit centraal staat. Een eerlijk en doordacht beheer van onze natuurlijke hulpbronnen zal een sleutelelement zijn in het duurzame gebruik van onze biodiversiteit. Het is essentieel om ervoor te zorgen dat ecosystemen de ecologische diensten kunnen blijven leveren waarvan zowel de biodiversiteit als de mens afhankelijk zijn.

Operationele doelstellingen

4.a) Wilde soorten

4a.1 Ervoor zorgen dat het beheer en gebruik van wilde soorten duurzaam zijn

De IPBES Thematic Assessment on the Sustainable Use of Wildlife (2022) erkent dat het gebruik van in het wild levende dieren wijdverspreid is en voorkomt in bijna alle aquatische en terrestrische ecosystemen, en de wereldeconomieën ondersteunt, onder andere voor voedsel, medicijnen, sanitaire voorzieningen, energie en vele andere toepassingen. Visserij, het oogsten van wilde dieren, bosbouw en ecotoerisme zijn van vitaal belang voor de werkgelegenheid en de regionale en lokale economieën in veel ontwikkelde en ontwikkelingslanden. Ze dragen bij aan openbare infrastructuur, ontwikkeling en de productie van goederen en diensten.

Deze doelstelling is in overeenstemming met doelstelling 9 van de K-M GBF. Overexploitatie kan inderdaad worden geïdentificeerd als de belangrijkste bedreiging voor wilde soorten, zoals het geval is voor mariene ecosystemen (IPBES, 2022). Bovendien kan de wereldhandel, als deze niet effectief wordt gereguleerd, een drijvende kracht worden achter niet-duurzaam gebruik.

Onderwijs, bewustmaking van het publiek, aanbevelingen voor beste praktijken en communicatie zijn sleutelementen in het versterken van duurzaam gebruik, aangezien ze helpen om de besluitvorming en kennis te verbeteren. Daarnaast is het belangrijk dat beleidsinstrumenten en hulpmiddelen om het duurzame gebruik van wilde soorten te bevorderen worden aangepast aan de lokale ecologische en sociale context.

4.b) Landbouw

Het belang van landbouw voor de natuurlijke omgeving en biodiversiteit wordt onderstreept door het feit dat bijna de helft van het Belgische landoppervlak bebouwd is. Landbouw is een activiteit die verder gaat dan eenvoudige voedselproductie en die natuurlijke hulpbronnen zoals bodem en water aantast en gebruikt. Door de eeuwen heen heeft de landbouw bijgedragen tot de creatie en het behoud van een grote verscheidenheid aan agrarische landschappen (akkers, weiden, hagen, bossen, enz.) die belangrijke semi-natuurlijke habitats zijn voor wilde dieren. De landbouwsector speelt ook een multi-

functionele rol als producent van voedingsmiddelen, beheerder van biodiversiteit, economische motor in landelijke gebieden en borg voor het behoud in situ van lokale soorten, variëteiten en huisdierrassen. De afgelopen decennia heeft de intensivering en specialisatie van de landbouw echter geleid tot een aanzienlijk verlies van biodiversiteit op en rond landbouwgrond. Vooral de populaties van vogels die veel voorkomen op landbouwgrond zijn de afgelopen decennia sterk achteruitgegaan.

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) was aanvankelijk gericht op het verbeteren van de productiviteit en het garanderen van voedselzekerheid in het naoorlogse West-Europa. Door subsidies en gegarandeerde prijzen aan boeren te verstrekken, moedigde het GLB een hogere productie aan en zorgde het voor een stabiel inkomen voor boerengemeenschappen. Er werd ook financiële steun verleend om de herstructurering en modernisering van landbouwbedrijven te bevorderen, zodat boeren zich konden aanpassen aan het economische en sociale klimaat van die tijd. Deze inspanningen hebben echter onbedoeld geleid tot de vermindering van landbouwgrond met een hoge natuurwaarde, de verwijdering van heggen en de drainage van moerasland. Deze intensiveringspraktijken, zoals het gebruik van grote hoeveelheden meststoffen en chemische inputs, de verhoogde maaifrequentie, de begrazingsdruk, het vroegtijdig maaien en de vergroting van landbouwpercelen, hebben op verschillende manieren druk uitgeoefend op ecosystemen.

Het GLV heeft sinds 1992 een aantal hervormingen ondergaan, waarbij steeds meer nadruk werd gelegd op het rekening houden met biodiversiteitsbelangen. Deze hervormingen erkennen het belang van het behoud en de verbetering van het milieu naast de landbouwproductie. Een voorbeeld hiervan is de implementatie van landbouw milieuprogramma's, die financiële stimulansen bieden aan boeren die milieuvriendelijke praktijken toepassen, zoals overschakelen op biologische landbouw of het behoud van habitats voor bedreigde soorten. Daarnaast heeft de bredere landbouwsector geleidelijk het belang ingezien van het tegengaan van het verlies aan biodiversiteit en is begonnen met het nemen van maatregelen om het milieu te beschermen en te verbeteren.

4b.1 Ervoor zorgen dat landbouwgebieden duurzaam worden beheerd en het areaal dat onder biodiversiteitsvriendelijke praktijken wordt beheerd aanzienlijk vergroten

De huidige GLB-hervorming “GLB 2023-27” bevat een aantal beleidshervormingen om de overgang naar duurzame landbouw in de EU te ondersteunen. In het kader van het nieuwe strategische plan voor het GLB moeten de EU-lidstaten aantonen dat ze ambitieuzer zijn op het gebied van milieu- en klimaatmaatregelen dan in de vorige programmeringsperiode. Begunstigden van het GLB moeten hun betalingen nu koppelen aan een strengere reeks verplichte vereisten.

Boeren kunnen ervoor kiezen om het milieu en de biodiversiteit te ondersteunen door jaarlijkse of meerjarige verbintenissen aan te gaan. Deze verbintenissen hebben betrekking op een breed scala aan activiteiten, zoals het onderhouden van meerjarig grasland, het aanleggen van bloemenstroken, mechanische onkruidbestrijding, het onderhouden van kleine landschapselementen zoals heggen, of het overschakelen op en onderhouden van biologische landbouw. Daarnaast wordt minimaal 25% van het budget voor rechtstreekse betalingen toegewezen aan ecoregelingen, die sterke stimulansen bieden voor klimaat- en milieuvriendelijke landbouwpraktijken zoals biologische landbouw, agro-ecologie, koolstoflandbouw en verbeterd dierenwelzijn. Daarnaast wordt 40% van de GLB-begroting specifiek aangewezen als klimaatgerelateerd, in lijn met de bredere toezegging om 10% van de EU-begroting toe te wijzen aan biodiversiteitsdoelen tegen het einde van de periode van het meerjarig financieel kader van de EU.

Artikel 11 van de natuurherstelverordening verplicht de EU-lidstaten herstelmaatregelen te nemen om de biodiversiteit in landbouwecosystemen te verbeteren, rekening houdend met de klimaatverandering, de sociale en economische behoeften van plattelandsgebieden en de noodzaak om duurzame landbouwproductie te waarborgen.

Om de veerkracht van productiesystemen te versterken, voedselzekerheid te garanderen en biodiversiteit te behouden, is het noodzakelijk dat boeren en tuinders biodiversiteitsvriendelijke praktijken toepassen, zoals duurzaam bodembeheer, agro-ecologische benaderingen, bufferstroken, mechanische onkruidbestrijding en de aanplant en

het behoud van heggen. Deze operationele doelstelling is in overeenstemming met internationale verbintenissen (doelstelling 10 van het K-M GBF) en met bepaalde doelstellingen van de EU-biodiversiteitsstrategie 2030. Ze heeft tot doel overheden en landbouwers aan te moedigen om de maatregelen van de GLB-hervorming 2023-27 uit te voeren. Het Vlaamse landbouwbeleid heeft als doel om tegen 2026 5% van de landbouwgrond biologisch te bebouwen. Momenteel wordt slechts 1,7% van het land gebruikt voor biologische landbouw, wat de noodzaak onderstreept om de inspanningen te versnellen om dit doel te bereiken.

4b.2 De rol van boeren als belanghebbenden bij biodiversiteit verbeteren en aanmoedigen

De rol van landbouwers als actoren in de bescherming van de biodiversiteit moet worden aangemoedigd. Landbouwers spelen een sleutelrol in landbouwecosystemen om het milieu, de biodiversiteit, de natuurlijke hulpbronnen, de bodem en de genetische diversiteit te beschermen en te verbeteren (bv. wisselbouw, biologische landbouw en braaklegging van kleine percelen) en om het landschap en het platteland in stand te houden (bv. onderhoud van open gebieden, beheer van lineaire en kleine landschapselementen, ecologische compensatiegebieden*). In verschillende regio's hangt het behoud van halfnatuurlijke habitats uitsluitend af van de voortzetting van passende landbouwactiviteiten. Het is noodzakelijk dat het systeem betere steun biedt aan boeren die voldoen aan milieunormen, en dat de kosten die gepaard gaan met certificering geen belemmering vormen voor de invoering van praktijken die de samenleving als geheel ten goede komen.

Deze operationele doelstelling vult de vorige aan door zich te richten op het verstrekken van duidelijk gedetailleerd advies over hoe landbouwers de agromilieumaatregelen precies moeten uitvoeren. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door middel van richtlijnen die een gemakkelijke en begrijpelijke manier bieden om informatie over te brengen, aangezien de formulering van de GLB-hervorming nogal complex is. Passende bijscholing en de verspreiding van informatie onder boeren, loonwerkers, landbouwadviseurs en leraren in landbouwscholen zijn essentieel. Gidsen, workshops, conferenties, publicaties en informatiecampagnes kunnen bijvoorbeeld de volgende onderwerpen behandelen: beste praktijken in bodembeheer, het effect van pesticiden op wilde dieren, de

aanleg van braakland* en het juiste beheer daarvan voor het behoud van wilde dieren, het tegengaan van bodemerosie of landschapsverbetering, het belang van het behoud van uitstekende inheemse bomen op landbouwgrond en andere kleine landschapselementen, de bescherming van broedende en nestelende wilde dieren in weiden en velden, de bescherming van vijvers en rivieren tegen mestverontreiniging, enz. Het is daarom belangrijk om boeren te ondersteunen bij het implementeren van duurzame praktijken, in het bijzonder door ervoor te zorgen dat er maatregelen worden genomen om inkomensverlies te voorkomen.

4b.3 Landbouwdiversificatie en agro-ecologische praktijken bevorderen

Het bevorderen van landbouwdiversificatie en agro-ecologische praktijken om duurzame landbouwsystemen te stimuleren. Agro-ecologie is een holistische en geïntegreerde benadering die tegelijkertijd ecologische en sociale concepten en principes toepast op het ontwerp en beheer van duurzame landbouw- en voedselsystemen. Het streeft naar het optimaliseren van de interacties tussen planten, dieren, mensen en het milieu en richt zich tegelijkertijd op de behoefte aan sociaal rechtvaardige voedselsystemen waarin mensen kunnen kiezen wat, hoe en waar ze eten (FAO).

Landbouwdiversificatie kan worden gedefinieerd als alle inkomensgenererende activiteiten die landbouwers uitvoeren buiten hun hoofdlandbouwactiviteiten, bv. buiten de productiegebieden. Deze activiteiten moeten gebruik maken van de middelen (zoals land, gebouwen of machines) of producten van de boerderij. Deze operationele doelstelling is gericht op het promoten van landbouwdiversificatie die bijzonder gunstig is voor de biodiversiteit en op het ondersteunen van creatief onderzoek naar nieuwe diversificatiemogelijkheden die het behoud van de lokale biodiversiteit, inclusief traditionele variëteiten, kunnen stimuleren. Het systeem van adviesraden kan advies geven aan landbouwers die geïnteresseerd zijn in diversificatie.

Landbouwdiversificatie kan tegemoetkomen aan de vraag naar een verscheidenheid aan kwaliteitsproducten en recreatieve activiteiten op het platteland, en tegelijk de belangstelling van het publiek voor het behoud van de biodiversiteit stimuleren. Het kan leiden tot een verhoging van de toegevoegde waarde van een product en de winstgevendheid

van boerderijen, en het imago van de landbouw verbeteren. Creatieve oplossingen kunnen ook een oplossing bieden voor de gezondheidsbeperkingen van de lokale productie, de belangen van de consument behartigen en de markttoegang voor deze producten garanderen.

Voorbeelden van dergelijke diversificatieactiviteiten in landelijke gebieden zijn (i) steun voor het beheer van natuureservaten, (ii) de ontwikkeling van boerderij- en natuurtoerisme dat de publieke belangstelling voor biodiversiteitsbehoud verhoogt, (iii) biologische productie van fruit en groenten of biologisch gehouden kippen, (iv) lokale productie zoals boerenkaas, oude fruit- en groentesoorten, slakken, en (v) andere initiatieven die de standaardisering van de landbouwproductie verminderen.

4b.3bis Een transitie naar alternatieve en duurzame eiwitten ondersteunen

Als we onze ecologische voetafdruk willen verkleinen, moeten we de overstap maken van dierlijke eiwitten naar een duurzamer landbouw- en voedselsysteem. De huidige productie van dierlijke eiwitten heeft namelijk een aanzienlijke impact op het milieu, zowel op nationaal niveau als in de landen die diervoeder produceren voor onze markt). Daarnaast blijft de vraag van consumenten en de detailhandel naar lokale, duurzame, plantaardige eiwitalternatieven groeien, wat economische en sociale kansen biedt in onze regio. Het zou daarom goed zijn als de strategieën en acties voor eiwittransitie in ons land ontwikkeld en ondersteund worden, en volledig geïntegreerd worden in de strategische plannen van het GLV.

De Vlaamse Eiwitstrategie 2021-2030 wil een duurzamer voedselsysteem in Vlaanderen promoten, met de nadruk op de overgang naar alternatieve en duurzame eiwitten. De strategie moedigt een vermindering van de consumptie van vlees en dierlijke producten aan, en de promotie van een evenwichtiger dieet met meer plantaardige eiwitten, insecten, algen en laboratorium-gekweekte eiwitten. De strategie bevat ook doelstellingen voor het stimuleren van innovatie en onderzoek, het ondersteunen van boeren en het vergroten van het consumentenbewustzijn.

4b.4 De integratie van biodiversiteit in plattelandsontwikkeling bevorderen

Landbouw- en milieubeleid moeten complementaire signalen afgeven aan landbouwers om ervoor te

zorgen dat milieuvriendelijke landbouwpraktijken in voldoende mate worden toegepast. De Europese Commissie heeft een langetermijnvisie voor de plattelandsgebieden van de EU tot 2040 gepresenteerd, waarin actiegebieden worden aangewezen om sterkere, verbonden, veerkrachtige en welvarende plattelandsgebieden en -gemeenschappen tot stand te brengen.

Daarnaast heeft de Commissie een plattelandspact voorgesteld om overheden en belanghebbenden te mobiliseren om tegemoet te komen aan de behoeften en wensen van plattelandsbewoners, evenals een actieplan voor het platteland, opgebouwd rond vlaggenschipinitiatieven. Een van de belangrijkste doelstellingen van dit actieplan is het vergroten van de ecologische, klimatologische en sociale veerkracht.

4b.5 Ervoor zorgen dat de productie van planten als bron van hernieuwbare energie en voor de bio-economie geen negatieve impact heeft op de biodiversiteit.

De afgelopen decennia is het gebruik van biobrandstoffen en biomassa in de transportsector op grote schaal gepromoot. Analyses tonen aan dat Europese biodiesel een grote impact heeft gehad op de wereldwijde plantaardige oliemarkt. Om aan de groeiende vraag naar biomassa en biobrandstoffen te voldoen, importeert de EU nu al grote hoeveelheden gewassen met een grote impact op het milieu, zoals palmolie en suikerriet. Gewassen zoals tarwe en maïs, die ook op grote schaal in Europa worden geproduceerd, worden gebruikt om aan deze vraag te voldoen. Dit mag niet leiden tot een onaantvaardbare druk op de biodiversiteit en de voedselproductie in exporterende landen. Dit is niet alleen een probleem voor biobrandstoffen.

Het gebruik van biobrandstoffen en biomassa^{24*} is een alternatief voor fossiele brandstoffen en wordt gepromoot als onderdeel van de inspanningen om klimaatverandering tegen te gaan. Een analyse van de volledige levenscyclus en de daarmee gepaard gaande veranderingen in landgebruik toont echter

aan dat hun milieu-impact niet noodzakelijk gunstig is. Veranderingen in landgebruik zijn inderdaad een van de grootste zorgen in verband met de impact van biobrandstoffen van de eerste generatie (en in mindere mate van de tweede generatie). De toegenomen vraag vanuit de EU heeft een impact op het landgebruik in zowel EU- als niet-EU-landen. Het gebruik van biomassa residuen vereist geen extra land, maar de verwijdering van bosresiduen kan leiden tot een aanzienlijk verlies aan biodiversiteit in de bossen. De oprichting van een robuust certificatie- en verificatiekader voor geavanceerde biobrandstoffen zou het vertrouwen in deze energiebron vergroten.

De EU-richtlijn hernieuwbare energie, die tot doel heeft het duurzame gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen te bevorderen, is herzien en wordt in juni 2021 juridisch bindend. De richtlijn stelt het algemene Europese streefcijfer voor hernieuwbare energie vast op 32% en bevat regels om het gebruik van hernieuwbare energie in de sectoren vervoer en verwarming en koeling te waarborgen, evenals gemeenschappelijke beginselen en regels voor steunregelingen voor hernieuwbare energie, rechten om hernieuwbare energie te produceren en te verbruiken en gemeenschappen voor hernieuwbare energie op te richten, en duurzaamheidscriteria voor biomassa. Gezien de noodzaak om onze energie-onafhankelijkheid van fossiele brandstoffen te versterken, werd in 2023 een voorlopige overeenkomst bereikt; er werd een bindend streefcijfer van ten minste 42,5% vastgesteld voor 2030, maar met het doel om 45% te bereiken.

De ontwikkeling van de bio-economie wordt breed ondersteund door de EU, met name door onderzoek en de actualisering van de strategie voor bio-economie. Volgens de Europese Commissie is de bio-economie het gebruik van hernieuwbare biologische hulpbronnen van land en zee, zoals gewassen, bossen, vis, dieren en micro-organismen, om voedsel, materialen en energie te produceren. De overgang naar een op biomassa gebaseerde economie vereist een aanzienlijke toename van de hoeveelheden biomassa. Om succesvol te zijn moet de Europese bio-economie zich daarom richten op duurzaamheid en circulariteit.

4. c) Visserij in zee- en binnenwateren

België heeft een beperkte kustlijn en de professionele zeevissersvloot van het land is relatief klein. In 2024 omvat de Belgische vissersvloot 55 vaartuigen.

²⁴ In de NBS verwijst de terminologie naar elk materiaal dat is afgeleid van biomassa (planten, algen, dieren of schimmels) en dat wordt gebruikt voor de productie van energie. Biomassa speelt een belangrijke rol als grondstof voor de productie van hernieuwbare energie (elektriciteit, verwarming en koeling of transportbrandstoffen), maar ook als grondstof voor andere toepassingen.

De Belgische vloot werkt aan duurzaamheid door zich te verbinden tot duurzame visserij en het label “duurzame visserij” te gebruiken. De Belgische visserijactiviteiten bestaan voornamelijk uit boomkorvisserij op tong en schol²⁵. In 2022 werd 13.217 ton vis verkocht in Belgische havens en de aanvoer van garnalen bereikte een recordniveau van 855 ton. Aangezien de toestand van commercieel exploitatiebare visbestanden op Europees niveau wordt beoordeeld en niet op het niveau van elke lidstaat, wordt de mariene biodiversiteit vooral bedreigd in onze kustzone, waar directe en indirecte verstoringen geconcentreerd zijn. Twee belangrijke bedreigingen zijn de overexploitatie van de mariene rijkdommen en de schadelijke effecten van bepaalde vismethoden (vooral vismethoden die een impact hebben op de zeebodem) die niet alleen door Belgische vissers worden toegepast, maar ook door buitenlandse vissersboten die in Belgische wateren actief zijn. De Belgische visserij doet aanzienlijke investeringen om de impact van bodemvisserij op de zeebodem te integreren, rekening houdend met de gevoeligheid van de habitattypes en de bijbehorende flora en fauna. Ondanks de creatie van verschillende internationale instrumenten om de visserij en haar impact op het milieu te reguleren, blijft de druk op het mariene ecosysteem en de vispopulaties aanwezig. Naast beroepsvissers zijn er ook recreatievissers actief op zee.

Visserij en aquacultuur in de Noordzee vallen onder het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB) van de EU, dat is vastgesteld in 1983 en herzien in 1992, 2002 en 2013. Bij de laatste herziening van het GVB werd gestreefd naar een ecologisch duurzame visserij en aquacultuur (zie artikel 1 van het GVB) en een maximale duurzame opbrengst tegen 2020. Het GVB houdt rekening met de biologische, economische en sociale dimensies van de visserij. Het GVB bestrijkt vier hoofdgebieden, namelijk (1) de instandhouding van visbestanden (zoals het vaststellen van totaal toegestane vangsten (TAC's) van zeevis die elk jaar veilig gevangen kan worden om de vernieuwing van visbestanden mogelijk te maken), (2) structuren (zoals schepen, havenfaciliteiten en visverwerkingsfabrieken), (3) de gemeenschappelijke marktordening en (4) een extern visserijbeleid dat visserijovereenkomsten met niet-communautaire landen en onderhandelingen binnen internationale organisaties omvat.

In 2023 presenteerde de Europese Commissie een nieuw pakket maatregelen om de duurzaamheid en veerkracht van de visserij- en aquacultuursector in de EU te verbeteren. Het pakket bestaat uit een actieplan voor de bescherming en het herstel van mariene ecosystemen en een mededeling over de energietransitie in de visserij- en aquacultuursector. Het actieplan omvat het uitfasen van de mobiele bodemvisserij in beschermd mariene gebieden (MPA's) tegen 2030, het verhogen van de selectiviteit, het beschermen van gevoelige soorten, het ondersteunen van de visserijsector tijdens de overgang naar maximaal gebruik te maken van de beschikbare middelen, het versterken van de kennisbasis, onderzoek en innovatie, het verbeteren van de uitvoering, het toezicht en de handhaving van de wetgeving, het verbeteren van het bestuur, de betrokkenheid van belanghebbenden en de voorlichting. Dit actieplan draagt bij tot de verwezenlijking van de biodiversiteitsstrategie 2030 van de EU en haar engagement om 30% van onze zeeën wettelijk en effectief te beschermen, waarbij een derde strikt beschermd moet zijn. Op nationaal niveau heeft Vlaanderen de exclusieve bevoegdheid over de zeevisserij en is het verantwoordelijk voor de vertaling van het Europese beleid en de uitvoering van het visserijbeleid.

De Belgische Noordzee wordt momenteel beheerd in het kader van het Marien Ruimtelijk Plan (MRP) 2020-2026 (ingevoerd onder operationele doelstelling 3.2). Aangezien visserij een Europese bevoegdheid is, kunnen er in het kader van het plan geen directe maatregelen worden genomen om de visserijactiviteiten te beperken. De afdeling Marien Milieu werkt echter aan de instelling van drie beheerszones om de integriteit van de zeebodem te beschermen, waar visserijactiviteiten die de zeebodem verstoren verboden zullen worden. De voorgestelde gebieden liggen binnen de drie onderzoekszones die zijn opgenomen in het huidige MRP. Momenteel loopt er een procedure volgens Art. 11 van het GVB om tot een Joint Recommendation te komen over de voorgestelde visserijbeperkende maatregelen. Vervolgens dient de EC deze Joint Recommendation op te nemen in een Delegated Act zodat de voorgestelde maatregelen van toepassing worden op alle vissersschepen die actief zijn in het Belgische deel van de Noordzee.

In België kan binnenvisserij beschouwd worden als een recreatieve activiteit of een sport. Het wordt

²⁵ Bron: <https://statbel.fgov.be/en/news/belgian-sea-fishing-recovers-2022-increase-landings-and-prices>

voornamelijk beoefend voor recreatie en, in mindere mate, voor voeding, in kunstmatige gebieden die speciaal zijn ontwikkeld voor de visserij (prièrevisjers, visgronden) en in het openbare watersysteem van rivieren en kanalen. De huidige Belgische wetgeving heeft alleen betrekking op het beheer van het openbare watersysteem. Verschillende verbeteringen in het beheer van stilstaande wateren door vissers moeten worden aangemoedigd, zowel om het ecologisch beheer van aquatische ecosystemen te garanderen als om de kwaliteit van de lokale vispopulaties te verbeteren.

Op EU-niveau schrijft de Kaderrichtlijn Water voor dat de EU-lidstaten tegen 2027 een goede staat* moeten bereiken voor alle oppervlakte- en grondwaterlichamen. De goede staat wordt bepaald door de beoordeling van de ecologische toestand en de chemische toestand van het oppervlakte- en grondwater. In België wordt deze richtlijn geïmplementeerd op regionaal niveau, met de invoering van regionaal beheer, behalve voor de kustzone die onder de federale bevoegdheid valt. Toch moet er meer worden gedaan om een goede ecologische toestand te bereiken.

4c.1 Zorgen dat visserij- en aquacultuurgebieden duurzaam worden beheerd en biodiversiteitsvriendelijke praktijken aanzienlijk verbeteren

Overbevissing is een van de grootste problemen van het gemeenschappelijk visserijbeleid van de Europese Unie. Overbevissing is niet alleen een ecologisch probleem, maar ook een economisch probleem voor de visserijsector. Het probleem van overbevissing kan niet alleen op het niveau van het Belgische deel van de Noordzee worden aangepakt. De Belgische visserijen zijn in evenwicht met hun vangstmogelijkheden. De meeste belangrijke bestanden worden beheerd op het niveau van de maximale duurzame opbrengst en worden geacht in vrij goede staat te verkeren.

Een belangrijk aspect van duurzame visserij is het aanzienlijk verminderen van de bijvangst van soorten tot een niveau dat het herstel en behoud van soorten mogelijk maakt. Bijvangsten zijn onbedoelde vangsten van niet-doelsoorten. Aangezien de belangrijkste visserijactiviteiten in België bestaan uit demersale visserij gericht op tong en schol, zijn het verbeteren van de selectiviteit en het verminderen van bijvangsten belangrijke doelstellingen. Het huidige vistuig en

de huidige visserijpraktijken worden aanzienlijk verbeterd om deze gevolgen tot een minimum te beperken. In de Noordzee hebben toevallige vangsten bij de boomkorvisserij voornamelijk betrekking op haaien- en roggenssoorten. De meeste van deze soorten zijn beschermd, leven lang en planten zich langzaam voort. Voortdurende visserijactiviteiten hebben ook een impact op de zeebodem. In het verleden waren oesterbanken, die een rijke en unieke biodiversiteit herbergden, een kostbare voedselbron voor vele andere soorten. Door de visserij kunnen deze oesterbanken zich nu echter niet meer herstellen.

De Belgische aquacultuursector is relatief klein. In het Belgische deel van de Noordzee is aquacultuur, onder bepaalde voorwaarden, toegestaan in de twee zones voor hernieuwbare energie en in de commerciële en industriële zones, allemaal gedefinieerd door het MSP. De milieuvergunning voor een aquacultuurbedrijf is verleend op voorwaarde dat de aquacultuur de eutrofiëring van het zeewater in deze zones vermindert.

4c.2 Ervoor zorgen dat recreatieve- en sportvisserij op zee en in binnenwateren voldoen aan de doelstellingen voor ecologisch beheer om negatieve gevolgen voor de biodiversiteit te voorkomen.

De impact van de recreatieve zeevisserij op de visbestanden werd voor het eerst beoordeeld in 2022 met een doorlopende meerjarige gegevensreeks (2017-2021). In het verslag wordt het belang erkend van het verzamelen van gegevens over de recreatieve visserij, omdat het veranderingen of dalingen in vispopulaties kan signaleren voordat deze tot uiting komen in de algemene cijfers over de Noordzee, en zo kan fungeren als een vroegtijdig waarschuwingssysteem.

Ongeacht de locatie moet de binnenvisserij de kwaliteit van het ecosysteem respecteren door onnodige, ineffectieve of schadelijke vergiftiging te vermijden (overbevolking, vijvers die in verbinding staan met andere waterlichamen, enz. Waar nodig moet de introductie van inheemse vis de lokale genetische stammen en populatiestructuur respecteren. Populaties van soorten die niet van belang zijn voor de visserij, moeten worden gerespecteerd. De introductie van uitheemse soorten moet worden vermeden om de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten te voorkomen. Het overmatig gebruik van aas en de daaruit voortvloeiende

eutrofiëring moet ook worden vermeden, vooral in meren en reservoirs. Bovendien moet het toezicht op deze activiteiten worden versterkt.

De planning en het herstel van binnenwatersystemen moet worden aangemoedigd: door middel van biomanipulatie* kan de visserij bijdragen aan het herstel van heldere watersystemen met macrofyten en een hoge soortenrijkdom in plaats van arme en banale troebele watersystemen die worden gekenmerkt door algenbloei. Daarnaast moet het onderhoud en de aanleg van visvrije vijvers worden aangemoedigd voor specifieke biota, zoals amfibieën.

4. d) Bosbouw

De bosbouwsector speelt een multifunctionele rol als producent van hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen, leverancier van inkomsten en werkgelegenheid, beheerder van biodiversiteit, garantie voor het behoud *in situ* van lokale boomsoorten en leverancier van milieudiensten (zoals bodem- en waterbescherming) en recreatieve activiteiten.

De biodiversiteit in Belgische bossen wordt plaatselijk bedreigd worden door intensief beheer, vervuiling, veranderingen in het grondwaterpeil, fragmentatie, recreatieve activiteiten en hoge dichtheden van groot wild (hoefdieren), exotische damherten en muntjaks. Indirect wordt het bos ook bedreigd in zijn functie als productieve hulpbron. Om ervoor te verzekeren dat de biodiversiteit in de Belgische bossen behouden blijft, is het nodig om zowel aan kwantitatieve als aan kwalitatieve aspecten te werken en de aandacht te richten op 'interne maatregelen' binnen het beleid en de praktijken voor bos- en natuurbehoud, als op maatregelen buiten de bosbouwsector (bv. milieukwaliteit, ruimtelijke ordening).

Biodiversiteit in bossen draagt bij aan het evenwicht en de veerkracht van ecosystemen. Bossen herbergen een grote verscheidenheid aan planten- en diersoorten, waarvan vele essentiële voedselbronnen zijn voor mens en dier. Bossen leveren een veelheid aan ecosystemediensten, zoals het filteren van water, het reguleren van het klimaat, het voorkomen van bodemerosie, enz. Natuurlijke bosbouwpraktijken zorgen ervoor dat bossen veerkrachtig zijn in het licht van klimaatverandering. Een van de basisprincipes van deze aanpak is de voorkeur geven

aan natuurlijke regeneratie boven aanplant. Het doel is om een werkend bos te creëren dat stabiel, veerkrachtig en productief is en tegelijkertijd een habitat biedt voor algemene soorten. Om de biodiversiteit in bossen aan te moedigen, is het essentieel om acties te ondernemen zoals het laten liggen van dood hout en het creëren van licht gemaaiden randen. Deze bosbouwaanpak probeert natuurlijke processen na te bootsen en menselijke tussenkomst te beperken.

De nieuwe EU-bosbouwstrategie 2030 bouwt voort op de EU-biodiversiteitsstrategie 2030 en bevat een visie en concrete acties om de bescherming, het herstel en de veerkracht van de bossen in de EU te verbeteren en te versterken.

4d.1 Ervoor zorgen dat alle bossen duurzaam worden beheerd met behulp van geschikte instrumenten en bosbouwpraktijken die dicht bij de natuur staan.

Om het probleem van overexploitatie aan te pakken, werden in België duurzame bosbeheerpraktijken geïmplementeerd. Zoals eerder beschreven, omvat het concept van "bosbouwpraktijken die dicht bij de natuur staan", gebaseerd op ecosysteemdynamiek, bestaande benaderingen om de biodiversiteit in duurzaam beheerde bossen te verhogen.

Bosbouw die dichtbij natuur staat is een flexibel systeem dat het mogelijk maakt om de natuurlijke kenmerken van bossen te behouden en te verbeteren, dankzij de juiste planning, oogstmethoden, de herkomst van plantmateriaal en beheerspraktijken die rekening houden met ecologische vereisten. Het versterkt de ecologische functie van bossen. De promotie ervan moet gebaseerd zijn op een beter begrip van de economische voordelen (bijvoorbeeld door innovatief onderzoek) en een betere illustratie van de voordelen voor de biodiversiteit (bijvoorbeeld door demonstratiegebieden). De openbare bossen in België passen geleidelijk een bosbeheer toe dat dicht bij de natuur staat, wat ook wordt aangemoedigd voor particuliere boscijgenaren. In Vlaanderen bieden verenigingen (de Bosgroepen) diverse diensten aan om kleine boscijgenaren te helpen bij het beheer van hun bossen.

Er zijn positieve stimuli beschikbaar om duurzaam bosbeheer te bevorderen. In Vlaanderen zijn financiële stimulansen beschikbaar voor bosbeheer, in-

clusief bebossing. In Wallonië moeten publieke en private eigenaars voldoen aan criteria voor duurzaam bosbeheer (SFM) om financiële stimulansen te krijgen voor bosbouwactiviteiten. De resultaten van regionale bosinventarisaties tonen aan dat bossen diverser worden en dat biodiversiteitsgerelateerde parameters, zoals de hoeveelheid dood hout, positief evolueren. Er zijn echter verdere inspanningen nodig om ervoor te zorgen dat bossen voldoende worden beschermd om hun gezondheid en biodiversiteit op de lange termijn te waarborgen.

4d.2 Bevorder het behoud van de biodiversiteit in bossen door middel van onafhankelijke en geloofwaardige boscertificeringssystemen een garantie zijn voor duurzaam bosbeheer

Boscertificering wordt beschouwd als een van de belangrijkste initiatieven van het laatste decennium om duurzaam bosbeheer te promoten en sinds 1994 wordt er in België aan certificering gewerkt. Er bestaan wereldwijd verschillende certificeringssystemen; de bekendste initiatieven zijn de Forest Stewardship Council (FSC) en het Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes (PEFC). Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest promoot actief het gebruik van FSC-gecertificeerd hout in openbare werken, terwijl PEFC vooral gepromoot wordt door het Waalse Gewest, waar het volledig operationeel is. De federale overheid en het Vlaamse Gewest ondersteunen alle certificeringssystemen die certificeren dat hout afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen, bijvoorbeeld via hun beleid voor overheidsopdrachten.

Deze operationele doelstelling ondersteunt het gebruik van “duurzame” en “verantwoorde” houtproducten in de commerciële bosbouw (gecertificeerd), evenals het bevorderen van geloofwaardige certificeringssystemen. Deze doelstelling kan bijvoorbeeld worden bereikt door acties op verschillende gebieden, zoals het beleid voor overheidsopdrachten of bewustmakingsactiviteiten voor het publiek en boscijgenaren. Boscertificering kan een belangrijk instrument zijn voor het bevorderen van beter bosbeheer en de handel in bosproducten, hoewel het belangrijk is om aandacht te besteden aan de geloofwaardigheid van dergelijke certificering. Om geloofwaardig te zijn, moeten de systemen robuuste en onafhankelijke verificatiesystemen hebben.

4.e) Jacht

Jagen is een vrijetijdsbesteding voor ongeveer 23.000 jagers in België. De Belgische jacht werd geregeld door een wet uit 1882, maar valt nu volledig onder de bevoegdheid van de gewesten, met verschillende regels in Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Deze wetten verschillen van gewest tot gewest om ze beter af te stemmen op de respectieve jachtsituaties²⁶. De wet van 1882 werd in de jaren 1990 voor het eerst herzien door de gewesten om te komen tot een duurzaam gebruik van wilde soorten en hun habitats. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de jacht sinds 1991 volledig verboden. Sinds de jaren 1990 hebben wijzigingen aan de Waalse en Vlaamse jachtwetten en de inspanningen van jagers het duurzame gebruik van wilde soorten en hun habitats bevorderd. Om deze praktijk aan te passen aan de uitdagingen van vandaag, is het daarom van cruciaal belang om praktijken te bevorderen die de multifunctionele aard van bossen respecteren, praktijken die niet bijdragen aan het vergroten van populaties van groot wild, zoals het geval is met kunstmatig voederen, dat een grote impact heeft op de biodiversiteit en veel schade veroorzaakt in bossen en op landbouwvlakten.

In Vlaanderen worden de beheerplannen van de wildbeheereenheden om de zes jaar gecontroleerd en, indien nodig, gewijzigd door de verantwoordelijke minister. In Vlaanderen en Wallonië worden elk jaar over het algemeen jachtplannen opgesteld, meestal door de wildbeheereenheden voor bepaalde grote wildsoorten (edelherten in Wallonië en reeën in Vlaanderen) en goedgekeurd door de gewesten om een gecoördineerd beheer van deze wildsoorten te garanderen. Sinds 1978 is er zowel in Vlaanderen als in Wallonië een verplicht jachtexamen om de beste veiligheidspraktijken, ethiek en een goede kennis van de wildsoorten en hun habitats te garanderen.

Voor vogels is in Richtlijn 79/409/EEG van de Raad het algemene kader vastgelegd voor het beheer van de vogeljacht in de EU. *De Gids voor de jacht in toepassing van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad inzake het behoud van de vogelstand*, gepubliceerd

²⁶ Vlaanderen: Decreet van het Vlaams Parlement betreffende de jacht 24 juli 1991; Wallonië: Wet van 1882 gewijzigd door het decreet van 14 juli 1994; Brussel: Ordonnantie van 29 augustus 1991 betreffende het behoud van wilde dieren en de jacht.

door de Europese Commissie in 2004, accepteert jachtactiviteiten in overeenstemming met de algemene doelstellingen van de Vogelrichtlijn. Het AEW-actieplan en het Verdrag van Bern voorzien in de geleidelijke stopzetting van het gebruik van loodhagel voor de jacht om loodvergiftiging te voorkomen. Het gebruik van loodhagel in wetlands is verboden sinds 1993 in Vlaanderen en sinds 2006 in Wallonië²⁷. Sinds 2008 is het gebruik van loodhagel in heel Vlaanderen verboden²⁸.

Historisch gezien hebben jagers een rol gespeeld in het behoud van habitats. Meer recentelijk hebben jagers, door hun betrokkenheid bij wildbeheerseenheden, beheersmaatregelen genomen die een positieve invloed hebben op de biodiversiteit, zoals het beheer van akkerranden, het promoten van ecologisch landbouwmethoden, het planten van inheemse struiken en bomen en infrastructurele acties. De wetgeving heeft het mogelijk gemaakt om de jacht beter te reguleren en te controleren, om ongeoorloofde praktijken (het vrijlaten van wild, de jacht op beschermde soorten) terug te dringen. De jacht mag niet de eerste oplossing zijn voor conflicten tussen de mens en in het wild levende dieren. Het is essentieel om een gedragsverandering aan te moedigen in de zin van preventie, om geschikte gebieden voor in het wild levende dieren te reserveren en om beschermingsmaatregelen te financieren (zie doel 3.10).

4e.1 Een geïntegreerd biodiversiteitsbeheerplan voor jachtgebieden promoten, in coördinatie met boeren, bosbouwers, ecologen, milieu-NGO's, en de toepassing van goede jachtpraktijken promoten.

Deze operationele doelstelling is nauw verbonden met operationele doelstelling 3.10 (interactie mens-wild). Wildhabitats kunnen het best op een geïntegreerde manier beheerd worden, ook in samenwerking met overheidsinstanties, recreanten, boeren, boswachters, andere landgebruikers en milieu-NGO's. Er kan bijvoorbeeld gezorgd worden voor het creëren en onderhouden van toevluchts-oorden voor klein wild, vooral in landbouwbiotopen. Jagers moeten betrokken worden bij het herstel van

semi-natuurlijke habitats en het behoud van kleine open landschapselementen, in samenwerking met boeren en landeigenaars, belangrijke hoofdrolspelers in het landschapsbeheer. Om deze doelstelling te bereiken, kunnen de bevoegde overheden wetgevendende initiatieven nemen, zoals strikte beheersplannen en passende sancties, waaronder nultolerantie voor het illegaal afschieten van beschermde soorten, om naleving te garanderen.

4e.2 De deelname van jagers als belanghebbenden bij biodiversiteit promoten

De jacht kan een impact hebben op de levensvatbaarheid van populaties op lange termijn, vooral wanneer dit gecombineerd wordt met andere vormen van druk zoals habitatvermindering, vervuiling, enz. Om die reden moet duurzame jacht op grote schaal aangemoedigd worden. Verschillende praktijken kunnen worden verbeterd om de druk op de biodiversiteit te beperken²⁹. Het kweken en introduceren van inheemse en uitheemse soorten klein wild moet strikt gecontroleerd en vermeden worden om genetische vervuiling te beperken. In Vlaanderen is de introductie van wilde vogels sinds 2001 verboden, maar illegale introducties blijven een probleem. Overmatig voederen van wild moet worden vermeden. Wat bestrijding van roofdieren betreft, moeten jagers de wetgeving strikt naleven, aangezien roofdieren een essentiële rol spelen in de natuurlijke controle van populaties.

De kwestie van exotische soorten die schadelijk zijn voor de inheemse biodiversiteit kan deels worden aangepakt in samenwerking met jagers, omdat zij kunnen helpen populaties van bepaalde soorten in te dammen of zelfs verantwoordelijk kunnen zijn voor de systematische eliminatie ervan.

Bepaalde jagers leveren een positieve bijdrage aan de biodiversiteit door het behoud en herstel van habitats voor wildsoorten, zoals heggen, bos- en akkerranden, wildgewassen, vijvers en wetlands.

4.f) Overige sectoren

Hoewel landbouw, visserij en bosbouw worden erkend als de economische sectoren met de grootste impact op het verlies aan biodiversiteit, is het nood-

²⁷ Besluit van de Waalse Regering van 22 september 2005 tot regeling van het gebruik van vuurwapens en hun munitie voor de jacht, evenals van bepaalde jachtprocedures of -technieken.

²⁸ Besluit van de Vlaamse Regering van 19 september 2003

²⁹ Het binnenbrengen van klein wild is verboden in het Vlaams Gewest.

zakelijk om te erkennen dat andere sectoren ook bijdragen aan deze wereldwijde uitdaging.

4f.1 Duurzaam toerisme, financiën, productie, infrastructuur, energie en mijnbouw promoten en hun negatieve impact op biodiversiteit vermijden

Op EU-niveau zijn er voor de toeristische sector in de loop der jaren verschillende processen in gang gezet om de ecologische voetafdruk te verkleinen: de invoering van de Europese milieukeurmerk en EMAS (milieubeheer- en milieuauditsysteem), de bevordering van duurzame en intelligente mobiliteit door middel van een strategie en actieplannen, de toeristische sector aanmoedigen om bij te dragen aan de doelstellingen van de biodiversiteitsstrategie van de EU, aangezien toerisme afhankelijk is van gezonde ecosystemen en hun rijke hulpbronnen (ecotoerisme heeft bijvoorbeeld nauwe banden met beschermde gebieden, zoals Natura 2000-gebieden op het land en in de zee).

Met de nieuwe strategie voor duurzame financiering van 6 juli 2021 heeft de EU de afgelopen twee jaar aanzienlijke vooruitgang geboekt op het gebied van regelgeving voor duurzame financiering. De EU-taxonomie is een hoeksteen van het EU-kader voor duurzame financiering en een belangrijk instrument voor markttransparantie. Hierdoor kunnen investeringen worden gericht op de economische activiteiten die het meest noodzakelijk zijn voor de overgang, in overeenstemming met de doelstellingen van de Europese Green Deal. In november 2023 werd een gedelegeerde handeling aangenomen die technische selectiecriteria vaststelt voor een substantiële bijdrage aan de milieudoelstelling “bescherming en herstel van biodiversiteit en ecosystemen”. Daarnaast hebben de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) een openbaarmakings- en rapportagesysteem ingesteld voor respectievelijk financiële instellingen en bedrijven, dat zal zorgen voor meer transparantie over de effecten van deze actoren op het milieu, evenals de (financiële) risico's die voortvloeien uit de achteruitgang van het milieu voor deze actoren. Verdere vooruitgang kan worden verwacht op het gebied van duurzame financiering en biodiversiteit, nu de Taskforce natuurgerelateerde financiële informatieverschaffing (TNFD) onlangs zijn eerste reeks aanbevelingen heeft aangenomen.

De mijnbouw is drastisch toegenomen als gevolg van de vraag naar minerale hulpbronnen, voornamelijk vanuit industrieën zoals de bouw, het vervoer en defensie, maar ook vanuit andere sectoren zoals energieproductie, informatie- en communicatietechnologie en agrovoeding. De Europese wetgeving inzake kritieke grondstoffen heeft tot doel een duurzamere exploitatie te bevorderen door duidelijke normen en doelstellingen vast te stellen voor de winning en recycling van deze essentiële materialen. Door duurzaamheidseisen op te nemen in mijnbouwpraktijken stimuleert de verordening het gebruik van minder vervuilende technologieën, de bescherming van ecosystemen en het minimaliseren van sociale effecten. De verordening stelt eisen aan de duurzame bevoorrading van kritieke grondstoffen, ongeacht of deze lokaal worden geproduceerd of worden geïmporteerd. Deze wet is op 23 mei 2024 in werking getreden en moet naar behoren worden omgezet op nationaal niveau.

Diepzeemijnbouw werpt grote vragen op vanwege de mogelijke gevolgen voor de mariene biodiversiteit en kwetsbare ecosystemen. Minerale rijkdommen op de zeebodem, zoals polymetaalknollen, hydrothermale sulfiden en kobaltkorsten, trekken steeds meer de aandacht van de winningsindustrieën. In deze context is de regulering van mijnbouwactiviteiten essentieel, gezien de hiaten in de regulering en de wetenschappelijke onzekerheden over de langetermijneffecten van exploitatie. België is voorstander van een rigoureuze aanpak en pleit voor diepgaand onderzoek om deze unieke ecosystemen beter te begrijpen en voor een strikte reglementering, met inbegrip van milieudoelstellingen, vergezeld van volledige effectbeoordelingen voorafgaand aan elke vergunning. Bovendien is België een sterk voorstander van de doelstelling om 30% van de oceanen te beschermen, een prioriteit die moet worden bereikt vooraleer zelfs maar de ontwikkeling van diepzeemijnbouwactiviteiten kan worden overwogen.

Om dit probleem op een holistische manier aan te pakken, is het essentieel om biodiversiteitsoverwegingen te integreren in alle sectoren (zie doelstelling 5). In overeenstemming met de aanbevelingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) moet elke sector een grondige evaluatie van zijn huidige praktijken ondergaan, algemeen bekend als de “business as usual”-

benadering. Dit beoordelingsproces moet worden gecombineerd met diepgaand onderzoek naar beste praktijken op basis van nationale en internationale ervaringen. Vervolgens moet beleid worden geïmplementeerd om duurzaamheid te bevorderen, rekening houdend met de specifieke sociale en economische context van elke sector.

Effectieve communicatie en bewustmaking van het belang van het behoud van biodiversiteit vormen een integraal onderdeel van dit proces en bevorderen de betrokkenheid van belanghebbenden op alle niveaus. Daarnaast bieden technologie en innovatie aanzienlijke mogelijkheden om deze sectoren op weg te helpen naar duurzaamheid. Door gebruik te maken van geavanceerde ontwikkelingen kunnen negatieve gevolgen voor de biodiversiteit worden beperkt.

4f.2 Ervoor zorgen dat de verbanden tussen biodiversiteit en gezondheid op grote schaal worden erkend, gewaardeerd en weerspiegeld in nationale volksgezondheids- en biodiversiteitsstrategieën en de “One Health”-benadering verder integreren.

Biodiversiteit en menselijke gezondheid, en de overeenkomstige beleidslijnen en activiteiten, zijn op een aantal manieren met elkaar verbonden. Ten eerste is de menselijke gezondheid afhankelijk van de producten en diensten die door ecosystemen worden geleverd³⁰. Ecosystemen zijn essentieel voor een goede menselijke gezondheid en productieve bestaansmiddelen, zoals het zuiveren van water en lucht, het leveren van voedsel en geneesmiddelen, het bestrijden van plagen en ziekten, het ondersteunen van medisch onderzoek, enz. Veel soorten leveren informatie van onschatbare waarde voor de menselijke geneeskunde. Wanneer we soorten verliezen, verliezen we de anatomische, fysiologische en gedragsinformatie die ze bevatten. Planten en microben zijn lang een belangrijke basis geweest voor de ontwikkeling van geneesmiddelen zoals kinine, morfine, penicilline, enz. en zijn dat vandaag nog steeds. Een tweede type interactie vloeit voort uit de impact van interventies in de gezondheidssector op de biodiversiteit en biodiversiteitgerelateerde interventies op de menselijke gezondheid. Het gebruik van farmaceutische producten kan bijvoorbeeld lei-

den tot het vrijkomen van actieve bestanddelen in het milieu en schade toebrengen aan soorten en ecosystemen, wat een negatieve impact kan hebben op de menselijke gezondheid.

De “One Health” geïntegreerde en verenigende benadering, zoals gedefinieerd in deel I.2, mobiliseert meerdere sectoren, disciplines en gemeenschappen op verschillende niveaus van de samenleving om samen te werken aan het bevorderen van welzijn en het aanpakken van bedreigingen voor de gezondheid en ecosystemen, en tegelijkertijd te voorzien in de collectieve behoefte aan schoon water, energie en lucht, veilig en voedszaam voedsel, het tegengaan van klimaatverandering en het bijdragen aan duurzame ontwikkeling.

Het “One Health”-perspectief zorgt voor een beter begrip van de complexe dynamiek van het ontstaan, de overdracht en de preventie van ziekten. Het stelt ons in staat om de onderlinge afhankelijkheid tussen menselijke en dierlijke populaties, ecosystemen en milieufactoren te erkennen, waardoor een globalere en effectievere reactie op pandemieën en andere wereldwijde gezondheidsbedreigingen wordt bevorderd.

Om deze aanpak in de praktijk te brengen, wordt aanbevolen een sectoroverschrijdend nationaal “One Health”-governancesysteem op te zetten ter ondersteuning van proactieve preventieve maatregelen tegen het uitbreken van zoönoses, een sectoroverschrijdend nationaal actieplan op te stellen, geharmoniseerde bewakingsprogramma's te bevorderen via sectoroverschrijdende samenwerking, en wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen via financieringsmogelijkheden, om zo de preventie van zoönoses en de coördinatie van multidisciplinaire projecten te bevorderen. Om een gedragsverandering op lange termijn in de samenleving teweeg te brengen, zou het ook nuttig zijn een sociaal-educatief programma te ontwikkelen dat gekoppeld is aan de preventie van het ontstaan van zoönoses.

Deze operationele doelstelling is erop gericht om ervoor te zorgen dat alle relevante politieke processen op een geïntegreerde manier aandacht besteden aan duurzaamheidsvraagstukken op het gebied van gezondheid en milieu, binnen het kader van doelstellingen voor duurzame ontwikkeling.

³⁰ Bron: Connecting Global Priorities: Biodiversity and Human Health Summary of the State of Knowledge Review, Wereldgezondheidsorganisatie en secretariaat van het Verdrag inzake biologische diversiteit, 2015.

4.f3 Best practices op het gebied van biodiversiteit in de bouwsector bevorderen

Met de voortdurende uitbreiding van stedelijke gebieden en de bijbehorende risico's voor natuurlijke ecosystemen probeert deze doelstelling een evenwicht te vinden tussen stedelijke ontwikkeling en het behoud van biodiversiteit. Deze operationele doelstelling is gekoppeld aan operationele doelstelling 3.5 van deze strategie.

Voordat een bouwproject in stedelijke gebieden van start gaat, moeten ontwikkelaars verplicht worden om een beoordeling van de gevolgen voor de biodiversiteit uit te voeren. Hierbij wordt de mogelijke impact van het project op de lokale biodiversiteit beoordeeld en wordt gezocht naar manieren om deze effecten te verzachten. Voordat een bouwproject in stedelijke gebieden van start gaat, moeten ontwikkelaars een beoordeling van de gevolgen voor de biodiversiteit uitvoeren. Hierbij wordt de mogelijke impact van het project op de lokale biodiversiteit beoordeeld en wordt gezocht naar manieren om deze effecten te beperken. Op de lange termijn kunnen de planningsvoorschriften worden herzien en aangescherpt om bouwwerkzaamheden met een minimale impact op de biodiversiteit en het milieu te bevorderen. De natuur moet worden geïntegreerd in het bouwproces, niet alleen door groene elementen in gebouwen op te nemen, maar ook door habitats te creëren die bevorderlijk zijn voor een diversiteit aan planten en dieren, zoals vleermuizen, vogels en bijen, en door bedreigingen voor de biodiversiteit te vermijden (bijv. doorkijkramen, windschermen van doorzichtig glas, enz.). Er zijn een aantal manieren om dit te bereiken, waaronder de installatie van nestkasten en -tegels voor vleermuizen, schuilplaatsen voor egels, neststenen en -tegels voor vogels en speciaal ontworpen stenen voor insecten en bijen. Deze voorzieningen geven de natuur een duurzame, geïntegreerde plaats in gebouwen die bestand zijn tegen klimaatverandering.

De ontwikkeling van indicatoren zoals de coëfficiënt van het potentieel aan biodiversiteit per oppervlakte (CBS+) kan nuttig zijn voor renovaties en nieuwe gebouwen. Deze indicator vertegenwoordigt een eenvoudige en nuttige waarde die het ecologisch potentieel van een perceel beoordeelt. Elk perceel biedt namelijk verschillende mogelijkheden om de ontwikkeling van biodiversiteit te stimuleren. Het GRO-instrument, een instrument om het duurzame

en circulaire ambitieniveau van een project te bepalen, is ook van toepassing op alle gebouwfuncties: kantoren, toeristische infrastructuur, huisvesting en gemengde functies.

4bis: De ecologische voetafdruk van de Belgische consumptie op de wereldwijde biodiversiteit verkleinen

De ecologische voetafdruk* is een manier om de druk te meten die we uitoefenen op hulpbronnen en ecosystemen. Deze meet de oppervlakte land en water die een menselijke bevolking nodig heeft om de hulpbronnen te produceren die ze verbruikt en haar afval te absorberen onder de huidige technologische omstandigheden. De ecologische voetafdruk kan worden gebruikt om de vooruitgang in de richting van duurzaamheid te volgen.

Berekende voetafdrukken zijn schattingen op basis van aannames die worden gebruikt als communicatiemiddel om individuen, organisaties en overheden in staat te stellen beleid te formuleren, doelen te stellen en de voortgang op weg naar duurzaamheid te bewaken (WWF, 2005).

In België bedraagt de gemiddelde ecologische voetafdruk 7,2 ha per inwoner, tegenover een draagkracht van slechts 1,2 ha per persoon³¹. Dit wijst erop dat België een belangrijke bijdrage levert aan de uitputting van de ecologische hulpbronnen van de wereld, aangezien deze hulpbronnen sneller worden verbruikt dan de natuur ze kan regenereren. De Belgische afhankelijkheid van de invoer van goederen en diensten van over de hele wereld heeft een impact op de wereldwijde biodiversiteit. Onze consumptie van geïmporteerd vlees, soja, palmolie, koffie, cacao en andere producten, evenals non-food producten zoals textiel, papier, rubber en leer, leidt tot ontbossing en verlies van biodiversiteit in veel landen in Latijns-Amerika, Afrika en Azië.

De eerste stap is een concreter inzicht krijgen in onze consumptiegewoonten, zodat we vervolgens de wetgevende maatregelen kunnen identificeren die nodig zijn om de negatieve impact van onze consumptie op de biodiversiteit te verminderen. Tegelijkertijd is de implementatie van Europese regelgeving, zo-

³¹ Bron: National Footprint and Biocapacity Accounts 2023 edition (Data Year 2019) <https://data.footprintnetwork.org/#/>

als de Verordening inzake kritieke grondstoffen, de Verordening inzake geïmporteerde ontbossing en de Due Diligence-richtlijn voor duurzame ontwikkeling, die in deze strategie wordt beschreven, al een belangrijke hefboom om dit doel te bereiken (zie obj. 2.2, 4f.1, 5.2).

DOELSTELLING 5: BIODIVERSITEIT INTEGREREN IN DE HELE SAMENLEVING EN IN DE RELEVANTE SECTORALE BELEIDSLIJNEN

Sectorale integratie van biodiversiteit of “mainstreaming” betekent de integratie van het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit in sectoroverschrijdende plannen zoals duurzame ontwikkeling, aanpassing aan en matiging van de klimaatverandering, handel, internationale samenwerking en armoedebestrijding, en in sectorale plannen zoals landbouw, visserij, bosbouw, mijnbouw, energie, toerisme, vervoer, chemische industrie, financiën, wetenschapsbeleid en andere. Het impliceert veranderingen in ontwikkelingsmodellen, -strategieën en -plannen.

Aangezien biodiversiteit bijna elke economische sector beïnvloedt, kan de bescherming ervan niet beperkt blijven tot milieubeleid. Biodiversiteit moet de basis worden voor geïntegreerde economische en sociale ontwikkeling. Het verband tussen sociaal beleid (zoals het creëren van werkgelegenheid) en biodiversiteit moet ook worden benadrukt, net als de impact van biodiversiteitsverlies op het welzijn en de gezondheid van de mens in het bijzonder. Een van de belangrijkste oorzaken van het verlies aan biodiversiteit is de implementatie van een aantal sectorale en horizontale beleidslijnen die ecosystemen en soorten beïnvloeden.

Er moet rekening worden gehouden met de impact van sectorale activiteiten op de biodiversiteit en de belanghebbenden inzake biodiversiteit moeten worden geraadpleegd. Dit betekent dat er rekening moet worden gehouden met biodiversiteitsbelangen bij de ontwikkeling en implementatie van alle sectorale plannen, programma's, wetgeving en beleidslijnen die een impact kunnen hebben op de biodiversiteit.

Het is ook nodig om administraties en individuele departementen te helpen de vaardigheden en expertise te ontwikkelen om biodiversiteitskwesties binnen

hun eigen invloedssfeer aan te pakken. Biodiversiteit is een belangrijke sociaal-economische troef en de integratie van biodiversiteitskwesties in sectoraal beleid is ook gunstig voor de sector omdat het een duurzamer gebruik van deze hulpbron aanmoedigt.

Verschillende sectoren zijn bijzonder belangrijk voor de biodiversiteit: ruimtelijke ordening heeft een grote impact op de biodiversiteit (zie doelstelling 2), aangezien het een belangrijke rol kan spelen in de versnippering van habitats en een ongecontroleerde ontwikkelingsdruk op de biodiversiteit kan veroorzaken; de industrie-, transport- en energiesectoren (zie doelstelling 4) kunnen een wereldwijde en regionale impact hebben op de biodiversiteit door de klimaatverandering en de verzuring. Ze kunnen ook een lokale impact hebben door de fragmentatie van habitats, de vernietiging van habitats en de verstoring van wilde dieren, enz. De 2030-doelstelling zal alleen worden gehaald als alle betrokken sectoren biodiversiteit integreren in hun plannen en beleid.

Bovendien moeten bedrijven niet alleen kijken naar de impact die ze hebben op natuurlijk kapitaal, maar ook begrijpen hoe ze ervan afhankelijk zijn. Deze mentaliteitsverandering zal hen in staat stellen hun relatie met natuurlijk kapitaal te contextualiseren en holistische beslissingen te nemen die waarde creëren voor de natuur, mensen en de samenleving, naast het bedrijfsleven en de economie.

Doelstelling 5 van de NBS is de hoeksteen van de sectorale integratie van biodiversiteitskwesties en de betrokkenheid van belanghebbenden bij de implementatie van de NBS.

Operationele doelstellingen

5.1 De betrokkenheid van belanghebbenden promoten en ondersteunen via partnerschappen op alle niveaus van de besluitvorming over biodiversiteit

Belanghebbenden (regionale, federale en lokale overheden, landbouwers, vissers, milieubeschermers, beheerders van natuurlijke rijkdommen, bosbouwers, de privésector, onderzoekers, niet-gouvernementele organisaties, jongeren, burgers, enz) moeten de mogelijkheid krijgen om betrokken te worden bij de besluitvorming over biodiversiteit. Het Verdrag van Aarhus (Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de

rechtspraak inzake milieuaangelegenheden) erkent de rechten van het publiek en legt verplichtingen op aan de overheid inzake toegang tot informatie, inspraak en toegang tot de rechtspraak. België ondertekende het Verdrag op 25 juni 1998 en ratificeerde het op 23 januari 2003.

Er moet rekening worden gehouden met individueel gedrag, aangezien individuen belanghebbenden zijn bij biodiversiteit en verantwoordelijk moeten worden gemaakt. Daarom moet er een specifieke methodologie worden ontwikkeld.

Bovendien moeten effectieve partnerschappen gebaseerd zijn op bepaalde essentiële beginselen en criteria. Deze omvatten een stabiele en actieve rol voor overheidsinstanties, een bestuursstelsel dat machtsongelijkheid in evenwicht brengt en verantwoordingsplicht en transparantie van de leden met betrekking tot de informatie die ze verzamelen en publiceren. Het is ook cruciaal om een klachten- en intern controlemechanisme op te zetten, evenals een transparant regelgevend kader met erkende normen en certificeringen.

Er moeten partnerschappen worden ontwikkeld die belanghebbenden actief met elkaar verbinden om informatie en expertise te delen en positieve verbanden tussen biodiversiteit en andere sectoren te bevorderen. Dit impliceert overleg en samenwerking tussen en binnen verschillende overheden en belanghebbenden in het veld. De deelname van de verschillende belanghebbenden zal hun samenwerking en betrokkenheid vergroten. Dit zal het draagvlak voor de bescherming van de biodiversiteit vergroten en acties op dit gebied stimuleren. Er zijn proactieve campagnes nodig, met name via sociale media, die ook onwetende en kwetsbare doelgroepen kunnen bereiken, mogelijk in samenwerking met organisaties die op dit gebied actief zijn.

Op dezelfde manier is het cruciaal dat de administraties van de verschillende sectoren en op de verschillende betrokken politieke niveaus (federaal, regionaal en lokaal) op een complementaire en geïntegreerde manier samenwerken, gebaseerd op het subsidiariteitsprincipe, om de biodiversiteit te behouden.

De Belgian Biodiversity Alliance (BBA), gelanceerd in 2022, is een nationaal initiatief ten voordele van de biodiversiteit dat spelers uit alle sectoren - burgers,

bedrijven, gemeenten, financiële instellingen, administraties, enz. - rond één enkel doel: de biodiversiteit herstellen en de erosie ervan bestrijden in België en daarbuiten, op een zeer concrete manier, door vrijwillige verbintenissen aan te gaan. De BBA biedt een forum voor het uitwisselen van voorbeelden en expertise, met als doel in heel België een netwerk te creëren van belanghebbenden en initiatieven die bijdragen tot de nationale, Europese en wereldwijde biodiversiteitsdoelstellingen op weg naar Vision 2050, een leven in harmonie met de natuur ten voordele van mens en planeet.

5.2 De privésector, inclusief bedrijven en financiële instellingen, aanmoedigen en in staat stellen om regelmatig en transparant hun risico's, afhankelijkheid en impact op de biodiversiteit te monitoren, te evalueren en bekend te maken om geleidelijk aan de negatieve impact op de biodiversiteit te verminderen, de positieve impact te vergroten en acties te promoten om duurzame productiepatronen te garanderen via wettelijke, administratieve of beleidsmaatregelen.

Het tegengaan van het verlies aan biodiversiteit vereist een aanpak die de hele samenleving omvat, en de particuliere sector heeft een essentiële rol te spelen. Alle bedrijven zijn in meer of mindere mate afhankelijk van de gezondheid van de natuur. Ze hebben ook een impact op de gezondheid van de natuur, zowel positief als negatief. Door de complexe en dynamische relaties te begrijpen die bedrijven hebben met de gezondheid van natuurlijke rijkdommen en de ecosysteemdiensten die ze leveren, kunnen ze beter geïnformeerde beslissingen nemen. Veel bedrijven bezitten en beheren land, dus hun activiteiten hebben een directe impact op de biodiversiteit (bijvoorbeeld bedrijven die actief zijn in sectoren zoals landbouw, water, bosbouw, toerisme en transport). Andere bedrijven kunnen een indirecte impact hebben, zoals financiële dienstverleners via hun krediet- of investeringsbeleid, en detailhandelaren via de aankoop van producten die afkomstig zijn van intensieve landbouw.

Bedrijven zijn zich steeds meer bewust van de risico's en kosten die gepaard gaan met het uitblijven van actie op het gebied van natuurherstel en behoud. Hoewel ze deze mondiale crisis niet alleen kunnen oplossen, hebben ze overheden nodig om een omgeving te creëren waarin actie wordt aangemoedigd.

Het huidige mondiale politieke en administratieve systeem moedigt de beoordeling en bekendmaking van effecten op de natuur niet aan en ondersteunt evenmin actie voor de natuur.

De beoordeling en bekendmaking van risico's, effecten en afhankelijkheden moeten worden vertaald in concrete acties. De ontwikkeling van doelstellingen op basis van wetenschappelijke gegevens, vergezeld van wetenschappelijke berekeningsinstrumenten en sectoranalyses voor belangrijke sectoren, is een essentiële hefboom om deze overgang te begeleiden. Het is ook noodzakelijk om platforms en netwerken van bedrijven in transitie te ondersteunen en te bevorderen. De integratie van natuurlijke boekhouding in de boekhoudsystemen van bedrijven zou bedrijven ook aanmoedigen om natuurbehoudspraktijken te bevorderen en zou helpen om de financieringskloof ten gunste van de natuur te verkleinen (zie doelstelling 15).

In deze context is de Europese Sustainability Due Diligence Directive (SDD), die in 2023 wordt aangenomen, van groot belang. Deze richtlijn verplicht bedrijven om milieurisico's, zoals ontbossing, vervuiling en niet-duurzame exploitatie van natuurlijke hulpbronnen, te monitoren en te voorkomen. Daarnaast moeten bedrijven ervoor zorgen dat hun toeleveringsketens, die vaak wereldwijd zijn, voldoen aan deze milieunormen. Enerzijds is het essentieel om de implementatie van deze richtlijn op nationaal niveau om te zetten en te versterken. Dit houdt onder meer in dat specifieke maatregelen moeten worden ontwikkeld om ervoor te zorgen dat bedrijven en financiële instellingen natuurgereleerde risico's, afhankelijkheden en effecten beoordelen en openbaar maken, en natuurvriendelijke overgangsplannen ontwikkelen in overeenstemming met de eisen van de SDD.

Om bedrijven te ondersteunen in hun transitie naar een duurzame omgeving en economie heeft de Europese Commissie de Europese Taxonomie ontwikkeld (zie operationele doelstelling 4.f1). De taxonomie is een classificatiesysteem dat criteria definieert voor economische activiteiten die aansluiten bij de doelstellingen van de Europese Green Deal. Het creëert een referentiekader voor investeerders en bedrijven en beschermt tegen greenwashing praktijken. Het versnelt de financiering van projecten die al duurzaam zijn en projecten die nodig zijn voor de transitie. De taxonomieverordening is op 12 juli

2020 in werking getreden. Zij legt de basis voor de EU-taxonomie door vier algemene voorwaarden vast te stellen waaraan een economische activiteit moet voldoen om als ecologisch duurzaam te worden aangemerkt. De SFDR en CSRD zijn ook in dit opzicht essentiële en nuttige instrumenten.

De ontwikkeling van een ambitieus en doeltreffend nationaal actieplan voor de privésector zou nationale bedrijven en financiële instellingen moeten aanmoedigen en helpen om bij te dragen tot de implementatie van de doelstellingen van het wereldwijde kader voor biodiversiteit (GFB K-M). Dit plan zou voor elke doelstelling van het wereldwijde raamwerk concrete acties aangeven die op bedrijven moeten worden gericht. Het zou voortbouwen op bestaande nationale wetgeving met betrekking tot de privésector en biodiversiteit en tegelijkertijd hiaten identificeren die moeten worden opgevuld. Het zou ook een lijst van acties, wetten en reglementen voorstellen om de strategie operationeel te maken en ervoor zorgen dat deze maatregelen zo nauwkeurig mogelijk zijn. Bij het opstellen van dit plan zou de privésector actief worden betrokken, met een gedefinieerd tijdschema en indicatoren om de vooruitgang te meten.

5.3 Een einde maken aan niet-duurzame consumptie, met name door de mondiale voetafdruk van de consumptie op rechtvaardige wijze te verkleinen, onder meer door de mondiale voedselverspilling te halveren, overconsumptie aanzienlijk te beperken en de afvalproductie aanzienlijk te verminderen.

De consumptie van producten en diensten heeft op verschillende manieren een impact op het milieu. Zo dragen de producten die we kopen tijdens hun levenscyclus rechtstreeks of onrechtstreeks bij tot de klimaatverandering, de vervuiling, het verlies aan biodiversiteit en de uitputting van hulpbronnen in België en andere gebieden. De niet-duurzame consumptie- en productiepatronen van vandaag zijn afhankelijk van de extractie, de verwerking en het gebruik van een toenemend aantal natuurlijke hulpbronnen in de wereld. In België zijn zowel de federale overheid als de gewesten verantwoordelijk voor voedselverspilling.

De drie Belgische gewesten hebben elk een duurzaam voedselplan ingevoerd om milieuvriendelijke voedselsystemen te bevorderen en de voedselveiligheid te verbeteren. In Vlaanderen heeft het actieplan voor

duurzame voeding, dat in 2019 werd aangenomen, tot doel duurzame landbouwpraktijken aan te moedigen en voedselverspilling te verminderen. Wallonië van zijn kant lanceerde in 2019 zijn Waals Voedselplan, dat de consumptie van lokale en seizoensproducten aanmoedigt en tegelijk korte distributiekanaalen ondersteunt. Brussel van zijn kant heeft zijn Plan voor Duurzame Voeding opgesteld, eveneens in 2019, dat gericht is op de verbetering van de duurzaamheid van stedelijke voedselsystemen en de bewustmaking van het publiek inzake gezonde voeding.

Op EU-niveau heeft de “farm to fork”-strategie (geïntroduceerd in doelstelling 4b.1) tot doel duurzame voedselconsumptie te bevorderen door voedselverliezen en -afval te verminderen. Dit betekent dat de voedselketen, die de productie, het transport, de distributie, de marketing en de consumptie van voedsel omvat, een neutraal of positief effect heeft op het milieu. De nadruk ligt op onderzoek, innovatie, kennis en advies, omdat dit als sleutelfactoren worden gezien om alle spelers in de voedselketen in staat te stellen duurzaamheid te bereiken.

De EU-kaderrichtlijn afvalstoffen (Richtlijn 2008/98/EG), aangenomen in 2008, stelt een wettelijk kader vast voor afvalbeheer en heeft tot doel het duurzaam gebruik van hulpbronnen te bevorderen, de negatieve milieueffecten van afvalproductie en -beheer te verminderen en afvalrecyclage en -terugwinning aan te moedigen.

De overgang naar een circulaire economie is een cruciale stap in het bereiken van deze doelstelling, maar ook voor veel andere doelstellingen van deze strategie. Het EU-actieplan voor een circulaire economie, dat in 2020 is aangenomen, heeft tot doel een efficiënter gebruik van hulpbronnen te bevorderen door afval te verminderen, hergebruik en recyclage aan te moedigen en duurzame innovatie te stimuleren. Het actieplan is gericht op belangrijke sectoren zoals elektronica, bouw, textiel en verpakking, en stelt concrete maatregelen voor om de Europese economie om te vormen tot een regeneratief model dat in staat is de ecologische voetafdruk te verkleinen en tegelijkertijd het concurrentievermogen te vergroten. Het is daarom essentieel om het verbruik van materiële hulpbronnen aan te pakken door Europese wetgeving over materiële hulpbronnen te creëren, om de vier doelstellingen van het actieplan voor de circulaire economie te bereiken en de grenzen van

onze planeet te respecteren. Het zal ook nodig zijn om de drempels te bepalen die moeten worden bereikt om de voetafdruk van België in overeenstemming te brengen met de planetaire limieten en om de voortgang van de gewestelijke en federale interventies op te volgen.

De EU-strategie voor duurzaam en circulair textiel is hier een concreet voorbeeld van. De strategie richt zich op de productie en consumptie van textiel en erkent het belang van de textielsector. Er wordt rekening gehouden met de hele levenscyclus van textielproducten en er worden gecoördineerde acties voorgesteld om de manier waarop we textiel produceren en consumeren te veranderen. Deze Europese initiatieven moeten op nationaal niveau worden geïmplementeerd.

5.4 Ervoor zorgen dat de publieke en private sector duurzame consumptiepatronen stimuleren en consumenten helpen om duurzame consumptiekeuzes te maken.

Overconsumptie wordt op grote schaal aangemoedigd in de samenleving door reclame, marketing, geprogrammeerde veroudering, sociale druk en de wegwerpcultuur (wegwerpartikelen). Het is essentieel om consumenten voor te lichten over de impact van hun consumptie. Verschillende bronnen kunnen een rol spelen in deze opvoeding, zoals scholen en universiteiten, overheden en het gezin. Het is belangrijk om te erkennen dat bedrijven ook een belangrijk middel zijn om informatie te delen.

Toegang tot informatie is essentieel om duurzame consumptie te bevorderen, met inbegrip van openbaarmaking van de ecologische voetafdruk van bepaalde producten. De bevoegde autoriteiten moeten een kader en richtsnoeren voor bedrijven opstellen en de uitvoering moet in samenwerking met de particuliere sector worden besproken. De ontwikkeling en het gebruik van keurmerken kan een waardevolle benadering zijn om consumenten te informeren en deze doelstellingen te bereiken. Dit zal echter alleen echt nuttig zijn als de gecertificeerde producten voldoen aan ecologische criteria en niet ‘greenwashed’ zijn. Het is ook belangrijk om spelers te ondersteunen die al duurzame consumptiemodellen aanbieden.

5.5 Criteria voor biodiversiteit opnemen in het beleid voor overheidsopdrachten

Overheidsinstanties zijn grote consumenten. In Europa geven ze bijvoorbeeld 16% van het bruto binnenlands product van de EU uit. Door hun koopkracht te gebruiken om goederen en diensten te kopen die ook het milieu en de biodiversiteit respecteren, kunnen ze een belangrijke bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling. Overheden kunnen burgers, bedrijven en organisaties ook laten zien hoe ze hun houding echt kunnen veranderen door de juiste keuzes te maken als consument.

Groene overheidsopdrachten kunnen een directe of indirecte positieve impact hebben op de biodiversiteit. Het bestrijkt gebieden zoals transport en bouw, kantooruitrusting, recycleerbaar papier, activiteiten in ontwikkelingslanden met de steun van de Belgische overheid. In kantines kunnen minimumvereisten worden gedefinieerd op het gebied van plantaardige eiwitten, biologisch voedsel en seizoensgebonden, duurzaam en lokaal voedsel, gekoppeld aan een limiet op voedselverspilling. Er kunnen voorwaarden worden gesteld aan de herkomst en productie van grondstoffen (bijv. hout) en voedingsmiddelen (soja, olie, vlees en vis, enz.).

Op EU-niveau moedigt de Richtlijn Overheidsopdrachten 2014/24/EU het gebruik van milieuoverwegingen bij overheidsopdrachten aan. Overheden mogen milieucriteria opnemen in hun aanbestedingsprocedures. De richtlijn erkent dat overheidsopdrachten kunnen bijdragen tot duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, waaronder milieubescherming.

In België werden op federaal en gewestelijk niveau al initiatieven genomen om een 'groen' beleid inzake overheidsopdrachten te voeren om goederen te promoten die minder schadelijk zijn voor het milieu (bijvoorbeeld het promoten van het gebruik van houtproducten uit duurzame bossen of het opnemen van milieucriteria - waaronder biodiversiteit - in de aanbestedingsprocedure voor het mechanisme voor schone ontwikkeling en de gezamenlijke toepassing). In sommige overheidsopdrachten wordt rekening gehouden met het behoud van biodiversiteit, maar dit gebeurt niet systematisch of uniform. Daarom is het aanbevolen om voor elke sector specifieke criteria op te stellen en te implementeren. Bovendien is een betere opleiding van overheidsaankopers in biodiversiteitscriteria noodzakelijk om een consequente en zinvolle toepassing te garanderen.

5.6 Stimulansen, met inbegrip van subsidies, die schadelijk zijn voor de biodiversiteit afschaffen, uitfaseren of hervormen om negatieve gevolgen voor de biodiversiteit te minimaliseren of te vermijden, en de ontwikkeling en toepassing van stimulansen die bevorderlijk zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit aanmoedigen, met inbegrip van economische, fiscale en financiële instrumenten.

Het definiëren van milieuschadelijke subsidies is een uitdaging omdat subsidies in verschillende vormen voorkomen. In IEEP *et al.* 2007 worden deze subsidies beschouwd als "het resultaat van overheidsopdrachten dat consumenten of producenten een voordeel biedt om hun inkomsten te verhogen of hun kosten te verlagen, maar daarbij discrimineert tegen goede milieupraktijken". Deze financiële stimulansen of subsidies die door overheden of andere entiteiten worden verstrekt, zijn vaak bedoeld om sociale of economische groei te bevorderen, maar gaan onbedoeld ten koste van duurzame ontwikkeling.

Hoewel deze subsidies in eerste instantie economische vooruitgang en het creëren van banen lijken te stimuleren, verergeren ze vaak milieuproblemen. Het is algemeen bekend dat veel subsidies direct of indirect bijdragen aan de uitputting van natuurlijk kapitaal, een van de pijlers van duurzame ontwikkeling. De voorbeelden zijn bekend: waterverzadiging en verzilting door gesubsidieerde irrigatie, ontbossing door gesubsidieerde houtkap, overbevissing door gesubsidieerde vissersvloten.

Schadelijke subsidies zijn niet altijd gemakkelijk te identificeren, omdat het nodig is om in detail de criteria te bepalen op grond waarvan hun effecten schadelijk kunnen zijn voor de doelstelling van duurzame ontwikkeling. Om deze situatie te verhelpen, is het cruciaal om te beginnen met het inventariseren van subsidies die schadelijk zijn voor natuur en milieu tegen eind 2025, en om een plan te ontwikkelen voor de geleidelijke afschaffing ervan. Dit plan moet rekening houden met participatie van belanghebbenden, een rechtvaardige overgang en robuuste verantwoordings- en bestuursprocessen. Deze schadelijke subsidies moeten ook worden omgebogen naar activiteiten die de biodiversiteit ten goede komen.

Hoewel de EU zich al lang inzet voor het afschaffen en uitfaseren van subsidies die schadelijk zijn voor het

milieu, is de vooruitgang traag. Er moeten op nationaal en Europees niveau meer maatregelen en inspanningen worden genomen om dit probleem aan te pakken.

5.7 Ervoor zorgen dat biodiversiteit en de meer- voudige waarden ervan volledig worden geïnte- greerd in strategische milieubeoordelingen en/ of milieueffectrapportages.

Dankzij duidelijke en wettelijk bindende regels mogen de bevoegde autoriteiten geen projecten en plannen goedkeuren die onomkeerbare schade kunnen toebrengen aan de biodiversiteit, tenzij ze gerechtvaardigd zijn door dwingende redenen van groot openbaar belang.

Bijgevolg moeten de procedures voor milieueffectrapportage (MER) en strategische milieueffectrapportage (SMER) biodiversiteitscriteria bevatten en verwijzen naar relevante nationale, Europese en internationale beleidsdocumenten, zoals de Belgische Biodiversiteitsstrategie, de EU Biodiversiteitsstrategie 2030, het VBD en verdragen en overeenkomsten inzake biodiversiteit. In deze context moeten de richtsnoeren over de integratie van klimaatverandering en biodiversiteit in MER en SMER die de Europese Commissie (2013) publiceerde in het kader van de MER- en SMER-richtlijnen (zie verder) worden toegepast.

Om een participatief milieubeleid te bevorderen, is het belangrijk om strategische planning (effectbeoordeling van plannen en programma's met betrekking tot het milieu) te koppelen aan inspraak van het publiek, zoals vereist door Europese richtlijnen.

Het Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (Espoo, 1991) en het bijbehorende protocol en amendementen bepalen de verplichtingen van Partijen om het milieueffect van bepaalde activiteiten in een vroeg planningsstadium te beoordelen. Het stelt ook de algemene verplichting van staten vast om elkaar in kennis te stellen van en te raadplegen over alle grote projecten die worden overwogen en die een aanzienlijk nadelig grensoverschrijdend effect op het milieu kunnen hebben.

Het Europese wetgevende kader voorziet al in de beoordeling van de impact van projecten en plannen op de biodiversiteit:

- Richtlijn 85/337/EEG betreffende milieueffectbeoordeling is drie keer gewijzigd en is gecodificeerd in Richtlijn 2011/92/EU. Krachtens deze richtlijn moeten de lidstaten ervoor zorgen dat projecten die een aanzienlijk milieueffect kunnen hebben vanwege hun aard, omvang of ligging, worden onderworpen aan een milieueffectbeoordeling.
- Artikel 6 van de Habitatrichtlijn vereist een passende beoordeling van elk plan of project dat, alleen of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.
- De Richtlijn Strategische Milieubeoordeling (2001/42/EG; Strategic Environmental Assessment, SEA) vereist dat bepaalde plannen en programma's in de publieke sector een systematische milieubeoordeling ondergaan. De SEA-richtlijn definieert biodiversiteit specifiek als een thema dat moet worden opgenomen in het milieurapport.

Deze bepalingen werden omgezet in het Belgische federale en regionale wettelijke kader. Het is echter noodzakelijk om de initiatiefnemers van relevante projecten, plannen en programma's te helpen beoordelen of hun projecten, plannen en programma's een aanzienlijke impact kunnen hebben op de biodiversiteit en, indien dat het geval is, of ze moeten worden onderworpen aan een SMER (bv. door richtlijnen op te stellen of een adviescomité op te richten met experts in biodiversiteit). Daarnaast kan een reeks criteria voor biodiversiteitsaspecten die als onderdeel van de milieubeoordeling, d.w.z. in het beoordelingsrapport, in aanmerking moeten worden genomen, in dit opzicht ook nuttig blijken.

5.8 Rekening houden met biodiversiteitskwes- ties in nationaal exportkredietbeleid

Exportkredietinstellingen bieden financiële steun (leningen, garanties, verzekeringen) voor projecten in Zuid- en Oost-Europa. Ze zijn ook bedoeld om nationale industrieën in het buitenland te helpen. Het exportkredietbeleid kan een aanzienlijke impact hebben op het milieu en de biodiversiteit in het bijzonder (bijv. door projecten voor de bouw van dammen, pijpleidingen, enz. te ondersteunen).

Het is belangrijk om de milieucriteria te herzien die worden gebruikt om investeringen door exportkrediet-instellingen en andere door de overheid gefinancierde financiële instellingen te beoordelen en om ervoor te zorgen dat deze criteria rekening houden met biodiversiteit. Procedures voor projectanalyse moeten garanderen dat activiteiten die onomkeerbare schade toebrengen aan de biodiversiteit worden stopgezet.

Exportkredietagentschappen moeten transparantere toelatingscriteria implementeren en specificeren welke internationale verplichtingen en verbintenissen die België is aangegaan, in aanmerking worden genomen. De volgende acties kunnen deze agentschappen ook helpen om biodiversiteit te integreren in het nationale exportkredietbeleid:

- Een gestandaardiseerde procedure opstellen om na te gaan of een project voldoet aan de internationale verplichtingen en verbintenissen van België op het vlak van biodiversiteit.
- Een opleiding organiseren voor het personeel van exportkredietagentschappen over de verplichtingen en verbintenissen van België op het vlak van biodiversiteit.

Een andere maatregel om de integratie van biodiversiteit in het beleid voor exportkredieten te bevorderen, is bedrijven te vragen een intentieverklaring te ondertekenen waarin ze zich ertoe verbinden de doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie te halen.

DOELSTELLING 6: VERZEKEREN VAN DE EERLIJKE EN BILLIJKE VERDELING VAN VOORDELEN DIE VOORTVLOEIEN UIT HET GEBRUIK VAN GENETISCHE HULPBRONNEN EN DIGITALE SEQUENTIE-INFORMATIE OVER GENETISCHE HULPBRONNEN (“ACCESS AND BENEFIT SHARING, ABS”); FACILITEREN VAN DE TOEGANG TOT GENETISCHE HULPBRONNEN EN BEVORDEREN VAN EEN AANZIENLIJKE TOENAME VAN DE GEDEELDE VOORDELEN.

De eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen (GR) is de derde doelstelling van het VBD en is even belangrijk als de andere twee om de doelstelling te halen om het verlies aan biodiversiteit een halt

toe te roepen tegen 2030. Het garandeert gelijkheid tussen de gebruikers van genetische rijkdommen die voordeel halen uit de biodiversiteit en de landen die deze rijkdommen leveren, met het dubbele doel om financiële stimulansen te voorzien voor het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit en om nieuwe middelen te mobiliseren die gericht zijn op biodiversiteit. Toegang en batenverdeling zijn opgenomen in verschillende internationale instrumenten. In het Verdrag wordt het kader voor de implementatie van de derde doelstelling gedefinieerd in Artikel 15. Daarnaast bevat artikel 8(j) een bepaling om de eerlijke verdeling aan te moedigen van voordelen die voortvloeien uit het gebruik van kennis, innovaties en praktijken van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen die traditionele levensstijlen belichamen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van biologische diversiteit.

Aangezien de toegang tot GR over het algemeen enkel het nemen van kleine stalen van materiaal inhoudt, is de impact op de biodiversiteit als dusdanig relatief beperkt. Naleving van de ABS-bepalingen van het VBD en het Nagoyaprotocol is echter van het grootste belang om de soevereine rechten van landen op hun natuurlijke rijkdommen te respecteren en om bewaarders van biodiversiteit directe stimulansen te bieden voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit, vooral in de biologisch rijkste en vaak meest kwetsbare landen ter wereld.

De Conferentie van de Partijen (COP) bij het Verdrag inzake biologische diversiteit en de Conferentie van de Partijen waarin de Partijen bij het Nagoya Protocol bijeenkomen, hebben de kwestie van digitale sequentie-informatie (DSI) over genetische hulpbronnen voor het eerst behandeld tijdens hun respectieve bijeenkomsten in december 2016. De term “digitale sequentie-informatie over genetische hulpbronnen (DSI)” verwijst naar gegevens afkomstig van gedomaterialiseerde genetische hulpbronnen, hoewel er nog steeds uiteenlopende standpunten bestaan over de definitie en het toepassingsgebied van deze term in het kader van het VBD: de interpretaties variëren van beperkt (genetische sequentiegegevens - GSD) tot zeer ruim (alle gegevens en informatie in digitale vorm). In december 2023, tijdens haar vijftiende vergadering, besloot de Conferentie van de Partijen een multilateraal mechanisme in te stellen voor het delen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van DSI op genetische hulpbronnen.

Het Nagoya-protocol

In 2010 hebben de Partijen bij het VBD het Nagoya Protocol inzake toegang tot genetische hulpbronnen en de eerlijke en billijke verdeling van de baten die voortvloeien uit het gebruik ervan aangenomen ("Access and Benefit Sharing", ABS). Het Protocol streeft ernaar de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen op een eerlijke en billijke manier te delen, onder meer door een gepaste toegang tot genetische rijkdommen en een gepaste overdracht van relevante technologieën, rekening houdend met alle rechten op die rijkdommen en technologieën, en door een gepaste financiering, om zo bij te dragen tot het behoud van de biologische diversiteit en het duurzame gebruik van de componenten ervan.

Het Nagoya Protocol is een aanvullend protocol bij het VBD dat tot doel heeft een transparant wettelijk kader te bieden voor de effectieve implementatie van de derde doelstelling van het VBD en zo bij te dragen tot het behoud en het duurzame gebruik van biologische diversiteit.

Het protocol is op 12 oktober 2014 in werking getreden.

Ondertussen werden ook andere instrumenten die betrekking hebben op toegang en verdeling van voordelen onderhandeld en/of werden ze van kracht en versterken ze elkaar, zoals aangegeven in de overwegingen en in artikel 4 van het Nagoya Protocol. Sommige hiervan hebben rechtstreeks betrekking op België. België ratificeerde bijvoorbeeld het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw in 2007. De doelstellingen van dit Verdrag zijn het behoud en het duurzame gebruik van plantgenetische hulpbronnen voor voeding en landbouw en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit hun gebruik, in overeenstemming met het VBD, voor duurzame landbouw en voedselzekerheid.

De kern van dit Verdrag is een "multilateraal systeem" dat ontworpen is om de toegang tot de ge-

netische hulpbronnen van 64 belangrijke gewassen en voedergewassen te vergemakkelijken en de voordelen op een eerlijke en rechtvaardige manier te verdelen. Het Verdrag erkent de rechten van boeren, met inbegrip van de bescherming van traditionele kennis, en het recht om op een eerlijke manier deel te nemen aan de verdeling van voordelen en aan nationale besluitvorming met betrekking tot het behoud en duurzaam gebruik van plantgenetische hulpbronnen.

België is gebonden door de relevante ABS-bepalingen van het VBD (dat het algemene kader vormt voor de implementatie van het Nagoya Protocol) en heeft al verschillende initiatieven genomen om de ABS-bepalingen van het VBD te implementeren. Dit gebeurt via de octrooiwetgeving en de ontwikkeling van een vrijwillige gedragscode om landen te helpen voldoen aan de vereisten inzake toegang en verdeling van voordelen voor de overdracht van microbiële genetische hulpbronnen ("International Code of Conduct for the Sustainable Use of Microorganisms and the Regulation of Access, MOSAICC"). De Nationale Plantentuin van België is ook lid van het International Plant Exchange Network (IPEN) programma van botanische tuinen in de EU voor de uitwisseling van plantmateriaal. IPEN stelt deelnemende tuinen in staat om materiaal uit te wisselen voor niet-commerciële doeleinden in overeenstemming met de doelstellingen van het VBD.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij de uitvoering van deze doelstelling zijn: federale, regionale en gemeentelijke overheden en instellingen, regionale natuuragentschappen, de verschillende sectoren die actief zijn in onderzoek en ontwikkeling (waaronder gezondheidszorg, biotechnologie, enz.), universiteiten, beroepsfederaties die betrokken zijn bij de betrokken sectoren, het grote publiek, houders van traditionele kennis, het VBD-secretariaat, gebruikers van GR en elke vereniging die in dezelfde richting werkt als de NBS.

Operationele doelstellingen

6.1 Meer bekendheid geven aan het concept ABS in de context van het VBD en het Nagoya Protocol, en informatie over ABS op grote schaal verspreiden.

Het is belangrijk om gebruikers en leveranciers van genetische hulpbronnen bewust te maken van het

VBD en de daarmee samenhangende ABS-bepalingen (met inbegrip van het Nagoya-protocol), alsook van “beste praktijken” om de naleving en verdeling van voordelen te garanderen. Aangezien de ABS-bepalingen van het VBD en het Nagoya-protocol onvoldoende bekend zijn en dubbelzinnig en moeilijk te begrijpen kunnen zijn voor mensen uit de praktijk, is het belangrijk om de inspanningen te verdubbelen om het begrip ervan te bevorderen, de relevantie en implicaties ervan uit te leggen en capaciteit op te bouwen.

België zette een eerste stap in de richting van een informatiecampagne over ABS door een analyse te lanceren van de kennis van de Belgische belanghebbenden over de ABS-bepalingen en de impact van deze bepalingen op hun beleid voor de implementatie van de ABS-principes³². Na deze evaluatie nam België verschillende bewustmakings- en capaciteitsopbouw activiteiten op in het federale plan voor de integratie van biodiversiteit in vier belangrijke sectoren (2009-2013).

Het Belgische uitwisselingscentrum voor het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (VBD CHM), dat deel uitmaakt van een internationaal netwerk van uitwisselingscentra voor het VBD, is een belangrijk hulpmiddel voor de uitwisseling van informatie over het VBD en zijn protocollen. Het werd opgericht om te illustreren wat België doet in het kader en de implementatie van het VBD (Belgisch VBD CHM: <http://www.biodiv.be/>).

Als onderdeel van de Belgische programma's voor ontwikkelingssamenwerking inzake biodiversiteit in partnerlanden in het Zuiden, is de ondersteuning van de oprichting van nationale VBD-uitwisselingscentra een prioriteit.

VBD-instrument

Om de ontwikkeling en versterking van de capaciteiten van individuen, instellingen en gemeenschappen voor een doeltreffende uitvoering van

de bepalingen inzake toegang tot en verdeling van voordelen van het VBD en de Richtsnoeren van Bonn in het bijzonder te vergemakkelijken en te ondersteunen, heeft het VBD op zijn 7de vergadering het "Actieplan voor capaciteitsopbouw voor toegang tot genetische rijkdommen en verdeling van voordelen" aangenomen. Het actieplan identificeert sleutelgebieden die initiatieven voor capaciteitsopbouw vereisen en mechanismen om de capaciteitsopbouw in deze gebieden te implementeren.

6.2 Zorgen voor de uitvoering van het Nagoya-protocol inzake toegang tot genetische hulpbronnen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit het gebruik ervan

België ondertekende het Nagoya-protocol op 20 september 2011. Op 27 oktober 2011 bevestigde de Interministeriële Conferentie voor Leefmilieu dat “een versnelde ratificatie van het ABS-protocol een prioriteit is voor België”. In ons land valt het Nagoya Protocol onder de bevoegdheid van de Gewesten, de Gemeenschappen en de Federale Overheid.

De Europese wetgeving met betrekking tot het Nagoya-protocol bestaat uit de EU-verordening en de uitvoeringsverordening van de Commissie. De eerste is een verordening betreffende maatregelen voor de naleving door gebruikers van het Nagoya Protocol inzake toegang tot genetische hulpbronnen en de eerlijke en billijke verdeling van de baten die voortvloeien uit het gebruik ervan in de Unie. Deze verordening stelt de regels vast voor de naleving van de toegang en de verdeling van voordelen overeenkomstig de bepalingen van het Nagoya-protocol. Zij is van toepassing op alle EU-lidstaten, ongeacht of zij het Nagoya Protocol al dan niet hebben geratificeerd. De tweede verordening stelt de uitvoeringsregels vast voor de EU-verordening inzake de registratie van collecties, het toezicht op de naleving door de gebruiker en beste praktijken. De uitvoeringsverordening specificeert wanneer, aan wie en welke informatie moet worden ingediend bij het indienen van de zorgvuldigheidseisen die door de basisverordening worden gesteld. Daarnaast worden de procedures beschreven die moeten worden gevolgd wanneer een collectie een aanvraag indient om een “geregistreerde collectie” te worden en wanneer een gebruikersvereniging of andere be-

³² Christine Frison, Tom Dedeurwaerdere. Juli 2006. Belgische federale enquête: “Publieke infrastructuur en reglementeringen met betrekking tot de toegang tot genetische rijkdommen en de verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik ervan voor innovatie in biowetenschappelijk onderzoek. Toegang, behoud en gebruik van biologische diversiteit in het algemeen belang

langhebbenden een aanvraag indienen om “beste praktijken” te erkennen.

In Vlaanderen is het decreet betreffende de toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik ervan in werking getreden op 22 april 2019. Het decreet bepaalt dat het gebruik (onderzoek en ontwikkeling) van Vlaamse “endemische” genetische hulpbronnen open is. De naleving van het Nagoya-protocol en de EU-verordening op het vlak van ABS wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. Het besluit van het Waals Gewest over de toepassing van het Nagoya Protocol werd gepubliceerd op 16 juni 2020. Het decreet bepaalt dat toegang tot biologische diversiteit open is, maar dat kennisgeving vereist is. De ontvangstbevestiging van de kennisgeving wordt beschouwd als het internationaal erkende certificaat van naleving. Op federaal niveau is op 13 oktober 2023 een wet in werking getreden die het Nagoya Protocol implementeert. Deze wet legt verplichtingen vast voor gebruikers van federale genetische hulpbronnen. Deze omvatten kennisgevingseisen en regelingen voor de verdeling van voordelen voor het niet-commerciële en commerciële gebruik van genetische hulpbronnen. De wet vormt een aanvulling op de EU-verordening die de controle op gebruikers van genetische hulpbronnen in de EU regelt.

Toegang en verdeling van voordelen is een belangrijk thema van het VBD, maar de kwestie van toegang, uitwisseling en gebruik van genetische rijkdommen is ook van belang voor andere fora. Tot de belangrijkste internationale fora die zich bezighouden met ABS-kwesties behoren de volgende:

- De FAO (Internationaal Verdrag inzake plantgenetische bronnen voor voedsel en landbouw, fytosanitaire overeenkomsten)
- De Wereldhandelsorganisatie (Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom - TRIPS-overeenkomst)
- De Wereldorganisatie voor Intellectueel Eigendom en in het bijzonder haar Intergouvernementeel Comité voor Intellectueel Eigendom en Genetische Hulpbronnen, Traditionele Kennis en Folklore
- De Wereldgezondheidsorganisatie en meer specifiek het voorbereidingskader voor een influenza-

pandemie voor de uitwisseling van influenzavirussen en toegang tot vaccins en andere voordelen

- Het VN-verdrag over biodiversiteit buiten nationale jurisdicties (“Biodiversity Beyond National Jurisdiction”, BBNJ).
- Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van boeren en anderen die werkzaam zijn in voedselsystemen (UNDROP)

Er is een betere samenwerking nodig tussen het VBD en deze forums om de doeltreffendheid van de implementatie te verbeteren en te zorgen voor coherente en consistente standpunten binnen deze forums.

Er kan ook een verband bestaan tussen het VBD en CITES met betrekking tot ABS, en het kan nuttig zijn voor de uitvoerende instanties van CITES en de VBD-gerelateerde instanties om de ABS-problematiek volledig te begrijpen en na te gaan hoe deze kan worden beïnvloed door de tenuitvoerlegging van CITES, en omgekeerd. Een beter begrip van de ABS-problematiek kan zorgen voor consistentie in de beslissingen die in het kader van CITES en het VBD worden genomen om misverstanden of verkeerde interpretaties te vermijden.

Op Belgisch niveau moeten de coördinatiemechanismen voorzien door het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) worden verrijkt om de samenwerking tussen knooppunten te garanderen en bijgevolg de consistentie in de nationale implementatie van ABS-gerelateerde bepalingen binnen het kader van de verschillende relevante processen.

6.3 Tegen 2030, operationele mechanismen creëren om de kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschappen die traditionele levensstijlen belichamen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit.

Inheemse en lokale gemeenschappen (Indigenous and Local Communities, ILCs) zijn nauw verbonden met biodiversiteit en dragen bij tot de bescherming ervan. De traditionele kennis die inheemse en lokale gemeenschappen bezitten over het mogelijke gebruik van de biodiversiteit die hen omringt, vormt een belangrijke basis voor het behoud van de biodiversiteit en het duurzame gebruik ervan. Het is een belang-

rijke bron, vooral voor de zoektocht naar potentieel nuttige genetische rijkdommen. Deze voorouderlijke kennis moet bewaard en onderhouden worden.

Houders van traditionele kennis zijn belangrijke belanghebbenden bij ABS-overeenkomsten en -initiatieven. Artikel 8(j) van het VBD heeft specifiek betrekking op het behoud van kennis, innovaties en praktijken van inheemse en lokale gemeenschappen die traditionele levensstijlen belichamen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van biologische diversiteit. Het moedigt ook de ruimere toepassing van dergelijke kennis aan, met de goedkeuring en betrokkenheid van de houders van die kennis, met dien verstande dat alle voordelen die voortvloeien uit het gebruik van dergelijke traditionele kennis in verband met genetische rijkdommen, worden gedeeld.

Bovendien versterkt het Nagoya-protocol artikel 8(j) van het VBD door de Partijen te verplichten waar nodig maatregelen te nemen om te garanderen dat voordelen die voortvloeien uit het gebruik van traditionele kennis die verband houdt met genetische rijkdommen en genetische rijkdommen die in het bezit zijn van inheemse en lokale gemeenschappen (in overeenstemming met de nationale wetgeving inzake de gevestigde rechten van inheemse en lokale gemeenschappen op dergelijke genetische rijkdommen) eerlijk en billijk worden gedeeld met de inheemse en lokale gemeenschappen die dergelijke kennis of genetische rijkdommen bezitten (artikel 5). Evenzo vereisen de artikelen 6 en 7 van het Nagoya-protocol dat de Partijen de nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de voorafgaande vrije, geïnformeerde toestemming of instemming en deelname van ILC's wordt verkregen (in overeenstemming met de nationale wetgeving) voor toegang tot genetische hulpbronnen en traditionele kennis die verband houdt met genetische hulpbronnen waarover dergelijke ILC's beschikken.

Artikel 13 en 15.1 van Conventie 169 van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) erkennen specifiek de rechten van inheemse en lokale gemeenschappen om hun land, gebieden en natuurlijke hulpbronnen te bezitten, te controleren en te gebruiken. Deze rechten omvatten het recht om deel te nemen aan het beheer en behoud van deze rijk-

dommen³³. België zal initiatieven ondersteunen die deze rechten versterken.

België neemt deel aan relevante internationale besprekingen en is betrokken bij verschillende processen met betrekking tot traditionele kennis. Traditionele kennis, innovaties en praktijken moeten worden erkend in overeenkomsten over toegang en verdeling van voordelen. De deelname van vertegenwoordigers van inheemse en lokale gemeenschappen aan de gepaste forums moet worden ondersteund. Bovendien zal het behoud en het delen van traditionele kennis geïntegreerd worden in Belgische projecten voor ontwikkelings samenwerking of wetenschappelijke samenwerking die gericht zijn op inheemse en lokale gemeenschappen als belangrijke belanghebbenden.

De Vlaamse overheid behandelt immaterieel erfgoed in haar cultuurbeleid. Lokale kennis en praktijken met betrekking tot biodiversiteit zouden ook in dit beleid kunnen worden opgenomen.

Met betrekking tot GGO's in de landbouw die gedekt worden door octrooien van multinationals, moet er vooral op gelet worden dat het gebruik ervan de traditionele landbouwpraktijken niet wijzigt of elimineert, wat zou leiden tot bedreigingen voor de biodiversiteit en de samenleving. Bovendien, aangezien transgenen soms afkomstig kunnen zijn van levende organismen die traditioneel bekend staan om hun interessante eigenschappen, moet een eerlijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit deze genen worden bevorderd.

Het VBD-instrument

Op COP10 hebben de Partijen bij het Verdrag de "Tkarihwaïé:ri Ethische Gedragscode aangenomen om respect te garanderen voor het culturele en intellectuele erfgoed van inheemse en lokale gemeenschappen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van biologische diversiteit". Deze vrijwillige richtlijnen hebben tot doel een samenwerkingskader te bieden om de volledige deelname van inheemse en lokale gemeenschappen te garanderen bij de beoordeling van hun culturele, ecologische en

³³ De Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse volken (document A/61/L.67) werd op 13 september

sociale zorgen en belangen in verband met ontwikkelingsprojecten die plaatsvinden of waarschijnlijk een impact zullen hebben op heilige plaatsen en op land en wateren die traditioneel worden bewoond of gebruikt door inheemse en lokale gemeenschappen. Bovendien worden er richtlijnen gegeven over hoe er rekening kan worden gehouden met traditionele kennis, innovaties en praktijken in impactbeoordelingsprocessen en hoe het gebruik van geschikte technologieën kan worden bevorderd.

6.4 Tegen 2030 beschikken over een functioneel ABS Uitwisselingsweb (Clearing House)

Het Nagoya-protocol richt een uitwisselingscentrum voor toegang en batenverdeling (ABSCH) op als onderdeel van het coördinatiemechanisme van het VBD, het CHM. Het ABS-CH moet dienen als instrument voor het delen van informatie over toegang en verdeling van voordelen (art. 14 van het Protocol). Het speelt ook een rol bij de bewustmaking, met name van het belang van genetische hulpbronnen en traditionele kennis in verband met genetische hulpbronnen, en wordt gezien als een belangrijk instrument voor de bevordering en versterking van de rechtszekerheid, duidelijkheid en transparantie bij de tenuitvoerlegging van het Nagoya-protocol. In deze context moet een van de belangrijkste doelstellingen van de Europese Commissie erin bestaan de naleving van de verplichtingen te bevorderen door middel van meer duidelijkheid, transparantie en zekerheid.

DOELSTELLING 7: DE RISICO'S IN VERBAND MET HET GEBRUIK EN DE INTRODUCTIE VAN GENETISCH GEMODIFICEERDE LEVENDE ORGANISMEN REGULEREN, BEHEREN OF CONTROLEREN

Genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) kunnen negatieve gevolgen hebben voor de biodiversiteit. Wanneer ze in het milieu worden geïntroduceerd, kunnen deze gemodificeerde organismen interageren met inheemse soorten en ecosystemen en kunnen ze het natuurlijke evenwicht verstoren.

Om ongelijkheden tussen de verschillende Belgische entiteiten met gedeelde bevoegdheden op het vlak van bioveiligheid te vermijden, was een geharmoni-

seerde implementatie van het Europese regelgevende kader inzake bioveiligheid noodzakelijk. Alle reglementaire aspecten van het gebruik van GGO's en pathogenen worden in België op een gecoördineerde manier beoordeeld. De wettelijke basis voor dit gecoördineerde adviesstelsel inzake bioveiligheid is het samenwerkingsakkoord inzake bioveiligheid van 25 april 1997. Dit samenwerkingsakkoord wordt momenteel herzien.

In het kader van het samenwerkingsakkoord wordt de bioveiligheidsexpertise in België geleverd door twee complementaire organen: de Adviesraad voor Bioveiligheid (missie en werking) en de Dienst Bioveiligheid en Biotechnologie (permanent expertisecentrum voor bioveiligheid).

Het Protocol van Cartagena

In 2000 hebben de Partijen bij het VBD het Protocol van Cartagena aangenomen betreffende de veilige behandeling, overdracht en verplaatsing van levende gemodificeerde organismen (GGO's) die het resultaat zijn van de moderne biotechnologie. In het algemeen worden LGO's beschouwd als GGO's, maar de definities en interpretaties van de term GGO lopen sterk uiteen. Het belangrijkste doel van het Protocol van Cartagena is het waarborgen van de bescherming van de biodiversiteit en de gezondheid van de mens door de grensoverschrijdende verplaatsing van LGO's te reguleren. Het Protocol is gericht op het bevorderen van transparantie, risicobeoordeling en geïnformeerde toestemming van de landen die betrokken zijn bij de import en export van LGO's, om zo de biologische diversiteit te beschermen en tegelijkertijd een verantwoord gebruik van biotechnologie aan te moedigen.

Operationele doelstellingen

7.1 Versterken van de implementatie van de bioveiligheidsmaatregelen, zoals bepaald in artikel 8(g) van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit en de maatregelen met betrekking tot het beheer van biotechnologie en de verdeling van de voordelen daarvan, zoals bepaald in artikel 19 van het Verdrag.

Artikel 8(g) van het VBD vereist dat de Partijen “mid-delen vaststellen of in stand houden voor het reguleren, beheren of controleren van de risico’s die verbonden zijn aan het gebruik en de introductie van veranderde levende organismen, voortgekomen uit de biotechnologie, die waarschijnlijk nadelige milieueffecten zullen hebben die het behoud en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit kunnen aantasten, waarbij ook rekening wordt gehouden met de risico’s voor de gezondheid van de mens”.

Artikel 19 van het VBD, getiteld “Beheer van biotechnologie en verdeling van de voordelen ervan”, bevat de belangrijkste bepalingen voor een verantwoord beheer van biotechnologisch onderzoek en de gevolgen daarvan voor genetische hulpbronnen in het kader van een internationale overeenkomst. Het benadrukt het belang van actieve deelname door alle verdragsluitende Partijen, met name ontwikkelingslanden die genetische hulpbronnen voor dergelijk onderzoek leveren. Het artikel benadrukt ook de noodzaak van eerlijke en billijke toegang tot de voordelen en resultaten van biotechnologie op basis van deze hulpbronnen, onder onderling overeengekomen voorwaarden. Bovendien wordt de noodzaak benadrukt om de opstelling te overwegen van een protocol dat de veilige overdracht, de veilige behandeling en het veilige gebruik van gemodificeerde levende organismen uit de biotechnologie regelt, met de nadruk op het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit. Tot slot benadrukt het artikel de verplichting van verdragsluitende Partijen om informatie over veiligheidsvereisten en mogelijke schadelijke gevolgen van geïntroduceerde organismen te verstrekken aan andere verdragsluitende Partijen, hetzij rechtstreeks, hetzij via entiteiten die onder hun rechtsmacht vallen.

Een concreet voorbeeld waarbij deze artikelen van het verdrag kunnen worden toegepast, is de kwestie van de nieuwe genetische technieken (NGT’s), waarbij belanghebbenden hun bezorgdheid hebben geuit over het effect ervan op de biodiversiteit. De Europese Commissie heeft een strategisch initiatief gelanceerd om het huidige regelgevingskader voor GGO’s aan te passen aan de specifieke kenmerken van deze NTG-planten. In de effectbeoordeling die samen met het voorstel is gepubliceerd, benadrukt de Commissie de noodzaak om de huidige normen voor milieubescherming en de gezondheid van mens en dier te handhaven

Onderzoek naar NTG’s moet een grondige beoordeling van de wetenschappelijke onzekerheden en sociale gevolgen omvatten, terwijl het voorzorgsprincipe wordt toegepast om de bescherming van de volksgezondheid en het milieu te garanderen. Daarnaast is het cruciaal om een passende risicoanalyse uit te voeren en duidelijk te definiëren welke instellingen verantwoordelijk zijn voor deze analyses. Tot slot moet de verantwoordelijkheid voor de risico’s van NGT’s wettelijk worden geregeld om de transparantie en verantwoordingsplicht van de betrokken belanghebbenden te garanderen.

7.2 De integratie van biodiversiteit en bioveiligheid in de ontwikkelingsplannen van partnerlanden bevorderen

Het verlies aan biodiversiteit bedreigt de bestaansmiddelen van de armste bevolkingsgroepen ter wereld, die voor hun overleven het meest afhankelijk zijn van biodiversiteit. Tot nu toe was er weinig interesse om mechanismen voor het monitoren van de biodiversiteit te integreren in de ontwikkelingsplannen van de partnerlanden. Deze plannen bepalen meestal algemene doelstellingen en omvatten projecten en activiteiten die gericht zijn op het verbeteren van de directe economische ontwikkeling van het land. Om de armoede echter drastisch te verminderen en duurzame ontwikkeling te bereiken, moet in deze plannen ten volle rekening worden gehouden met de milieudimensie en in het bijzonder met biodiversiteit. Daarom zal België (bijvoorbeeld via de EU of andere multidonor partnerschappen) partnerlanden aanmoedigen om biodiversiteit en bioveiligheid te integreren in hun strategieën voor armoedebestrijding en/of nationale strategieën voor duurzame ontwikkeling, alsook in hun gezondheidsprogramma’s en alle andere ontwikkelingsinitiatieven die ze ondernemen (zie Doelstelling 12).

Het bewustzijn van het concept ecologische voetafdruk moet ook worden vergroot.

DOELSTELLING 8: WETENSCHAPPELIJKE KENNIS OVER BIODIVERSITEIT EN ECOSYSTEEDIENSTEN VERBETEREN EN COMMUNICEREN

Voor een doeltreffend behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit moeten alle componenten ervan op alle organisatieniveaus, d.w.z. van genen tot eco-

systemen, correct worden geïdentificeerd en ruimtelijk en temporeel worden opgevolgd. Adequate kennis van de status en trends van biodiversiteit en de diensten die ze levert is een eerste vereiste voor adaptief beheer van ecosystemen. Er zijn echter veel hiaten in onze kennis van de primaire gegevens over biodiversiteit en de rol van taxa in het functioneren van ecosystemen.

De gevolgen van het huidige en toekomstige verlies aan biodiversiteit voor zowel de gezondheid van ecosystemen als het welzijn van de mens worden slecht begrepen, terwijl de effectiviteit van beleidsmaatregelen grotendeels ongedocumenteerd blijft. De synergie tussen beleidsreacties en onderzoek hangt in grote mate af van ons vermogen om onze huidige kennis en de benodigde aanvullende kennis over biodiversiteit te verbeteren en te communiceren.

Het dichten van de kloof vereist (i) meer investeringen en capaciteitsopbouw in belangrijke biologische disciplines zoals taxonomie en ecologie, (ii) gemakkelijke en open toegang tot biodiversiteitsgegevens en onderzoeksinformatie, en (iii) betere coördinatie en communicatie tussen beleid en onderzoek.

De bovengenoemde tekortkomingen zijn aanwezig op nationaal niveau, maar zijn vooral duidelijk in ontwikkelingslanden. De Belgische overheid biedt steeds meer steun en financiering voor onderzoek en opleiding, met als doel de kennis en capaciteit inzake biodiversiteit in deze landen te verbeteren. Deze inspanningen zullen op hun beurt bijdragen tot een betere implementatie van de multilaterale milieuovereenkomsten die door deze landen werden geratificeerd. De financiële steun kan ook worden uitgebreid naar het opzetten van partnerschappen met belangrijke spelers, zoals lokale en internationale ngo's, om de overname van onderzoeksaanbevelingen in partnerregio's aan te moedigen.

● VBD-instrumenten en -artikelen en mondiale biodiversiteitsrapporten

Het Global Taxonomy Initiative (GTI) werd opgericht in het kader van het Verdrag inzake biologische diversiteit om taxonomische kennis te bevorderen en het behoud van biodiversiteit te stimuleren. Het werd in 2002 goedgekeurd op COP-6 en heeft tot doel taxonomische capaci-

teit op te bouwen, de toegang tot informatie te vergemakkelijken en ontwikkelingslanden te helpen taxonomische expertise te verwerven (besluit IV/1 van COP-4 van het VBD).

De Global Biodiversity Outlook (GBO) is een periodiek rapport dat opgesteld wordt door het VBD-secretariaat. Het geeft een samenvatting van de toestand van de biologische diversiteit en een analyse van de maatregelen die de wereldgemeenschap heeft genomen om het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit te garanderen, alsook de billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen. De vijfde editie van de Global Biodiversity Outlook, gepubliceerd in 2020, geeft een wereldwijd overzicht van de vooruitgang die is geboekt bij het behalen van de Aichi biodiversiteitsdoelen en is gebaseerd op een reeks indicatoren, onderzoeken en beoordelingen.

IPBES-evaluatierapporten zijn gepubliceerde resultaten over wetenschappelijke, technische en sociaaleconomische kwesties die rekening houden met verschillende benaderingen, visies en kennissystemen, waaronder mondiale evaluaties van biodiversiteit en ecosysteemdiensten met een gedefinieerd geografisch bereik en thematische of methodologische evaluaties op basis van de standaard- of versnelde aanpak. Ze bestaan uit twee of meer delen, inclusief een samenvatting voor beleidsmakers.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij de implementatie van deze doelstelling zijn: de federale en regionale overheden voor milieu en landbouw, onderwijsinstellingen, nationale netwerken van wetenschappelijke en politieke experts ter ondersteuning van IPBES, universiteiten, federale onderzoeksinstituten, NGO's, sectoren, de Nationale Raad voor Bioveiligheid, onderzoekers, de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGD), het grote publiek en elke vereniging die in dezelfde richting werkt als de NBS.

Operationele doelstellingen

8.1 Ervoor zorgen dat de best beschikbare gegevens, informatie en kennis over biodiversiteit toegankelijk zijn voor beleidsmakers, mensen uit de praktijk en het publiek.

De verspreiding van wetenschappelijke gegevens en informatie over biodiversiteit mag niet alleen gericht zijn op de wetenschappelijke gemeenschap, maar moet een zo breed mogelijk publiek bereiken in de juiste taal, inclusief beleidsmakers, leerkrachten, jongeren en het grote publiek. Communicatie moet daarom worden aangepast aan verschillende profielen wat betreft vorm, inhoud en gebruikte kanalen. De ontwikkeling van databanken die toegang geven tot huidige en vroegere studies en onderzoeken zou hiervoor een zeer nuttig instrument kunnen zijn. Om dit te bereiken moeten de primaire wetenschappelijke gegevens en conclusies worden gepresenteerd in een formaat en taal die toegankelijk zijn voor een amateurpubliek. Dit is vooral belangrijk als het gaat om het opnemen van biodiversiteitsthema's in educatie- en bewustmakingsprogramma's.

Het is van cruciaal belang dat gegevens over de druk die wordt uitgeoefend op de biodiversiteit, zoals het gebruik van pesticiden, nitraten of andere chemische stoffen, transparant en gemakkelijk toegankelijk zijn. Deze informatie is essentieel om onderzoekers, politieke besluitvormers en burgers in staat te stellen de omvang van de milieueffecten te beoordelen en passende maatregelen te nemen om ecosystemen te beschermen.

Erkenning van het belang van gecentraliseerde databases is cruciaal voor deze operationele doelstelling. Compilaties en syntheses van bestaande gegevens en (meta)informatie, waarbij gebruik wordt gemaakt van elektronische hulpmiddelen, zullen een nog sterkere basis bieden voor het vaststellen van hiaten in onderzoeksbehoeften en relevante beleidsprioriteiten, en kunnen dienen als een essentiële catalogus ter ondersteuning van de toegang tot genetische hulpbronnen. De ontwikkeling van een webportaal, in overeenstemming met de verplichtingen in het kader van de Global Biodiversity Information Facility (GBIF), zou de basis kunnen vormen voor een nationaal soortenregister. De GBIF is een internationaal netwerk en gegevensinfrastructuur en is een belang-

rijke gegevensbron voor de implementatie van het K-M GBF.

Deze operationele doelstelling is onderling afhankelijk en vereist de verwezenlijking van andere operationele doelstellingen die in de strategie worden beschreven. Vooral het verbeteren van de interface tussen wetenschap en beleid (zie operationele doelstelling 8.5) is cruciaal om besluitvormers de meest accurate informatie over biodiversiteit te verschaffen. Daarnaast moet de nadruk worden gelegd op open toegang, door een beleid van open toegang tot biodiversiteitsgegevens en -kennis aan te moedigen om een billijke toegang voor iedereen te garanderen, ongeacht de financiële beperkingen.

Tot slot kan de visualisatie van gegevens een belangrijke rol spelen bij het omzetten van complexe informatie in eenvoudig te begrijpen formaten, waardoor het gemakkelijker wordt om de informatie te begrijpen en beslissingen te nemen.

8.2 Onderzoek promoten en aanmoedigen dat bijdraagt tot de kennis van en het inzicht in de Belgische en wereldwijde biodiversiteit en ecosysteemdiensten, alsook hun waarden

De uitgebreide en doeltreffende implementatie van veel van de acties die in de NBS zijn geïdentificeerd, vereist een aanzienlijke verbetering van de kennis van en het inzicht in biodiversiteit en de ecosysteemdiensten die in België worden geleverd. Momenteel worden methodologieën ontwikkeld voor de evaluatie van biodiversiteit en ecosysteemdiensten, inclusief ecologische aspecten met betrekking tot de structuur en functie van ecosystemen, socio-economische aspecten en monetaire aspecten. Er is ook nood aan meer onderzoek naar biodiversiteit op genetisch, soort- en ecosysteemniveau en aan een snelle verspreiding van de resultaten van dit intercollegiaal getoetst onderzoek om een adaptief beheer mogelijk te maken.

Verscheidene punten in de NBS vereisen onmiddellijke actie, bijvoorbeeld om onmiddellijke bedreigingen te verhelpen waarvoor er onvoldoende tijd is om diepgaand onderzoek te overwegen ter ondersteuning van hulpacties. Aan de andere kant is de kans groot dat dergelijke onmiddellijke acties mislukken of negatieve en onverwachte neveneffecten hebben als er geen diepgaande onderzoeksgegevens beschik-

baar zijn. Het is daarom essentieel om onderzoeksprojecten zo te ontwerpen dat de verwachte resultaten onmiddellijke acties kunnen sturen en ondersteunen, maar ook gegevens genereren die kunnen helpen bij het plannen en uitvoeren van het behoud en beheer van de biodiversiteit op lange termijn.

Biodiversa+ is een medegefinancierd Europees partnerschap voor biodiversiteit dat excellentie in biodiversiteitsonderzoek met een impact op beleid en maatschappij ondersteunt. Het is gezamenlijk ontwikkeld door BiodivERsA en de Europese Commissie (DG Onderzoek en Innovatie en DG Milieu) en werd officieel gelanceerd in oktober 2021. Het werkt aan 5 hoofddoelstellingen: (1) Biodiversiteitsonderzoek en -innovatie plannen en ondersteunen via een gedeelde strategie (2) Een netwerk van geharmoniseerde schema's opzetten om de monitoring van biodiversiteit en ecosysteemdiensten in heel Europa te verbeteren (3) Kennis bijdragen voor de inzet van op de natuur gebaseerde oplossingen en biodiversiteitswaardering in de privésector (4) Een doeltreffende, op wetenschap gebaseerde ondersteuning voor beleidsvorming garanderen (5) De relevantie en impact van pan-Europees biodiversiteitsonderzoek in een wereldwijde context versterken. Het Belgische operationele team van Biodiversa+ is gevestigd bij BelSPO.

8.3 Onderzoek naar de integratie van biodiversiteit in sectoraal beleid promoten en aanmoedigen

In België wordt de biodiversiteit vooral bedreigd door menselijke activiteiten, die vaak beheerst worden door sectorale beleidslijnen. Biodiversiteitsbeheer integreren in sectorale beleidslijnen betekent dat biodiversiteitskwetsies worden geïntegreerd in alle sociaaleconomische sectoren, zoals landbouw, biotechnologie, energie, visserij, bosbouw en toerisme (zie doelstellingen 4 en 5).

Ten eerste moet er specifiek onderzoek worden ontwikkeld om de huidige kennis over de impact van sectoraal beleid op biodiversiteit te verbeteren. Bijvoorbeeld om een idee te krijgen van de effecten van de huidige agrotechnologie op zowel de agrarische biodiversiteit* als de wilde flora en fauna (bijv. bestuivers).

Ten tweede moeten onderzoeksinspanningen en -middelen worden toegewezen aan de ontwikkeling

van degelijke methodologieën om het integratieniveau van biodiversiteit in deze sectorale beleidslijnen te beoordelen.

8.4 Onze kennis van de sociaaleconomische voordelen van biodiversiteit en ecosysteemdiensten verbeteren

De integratie van sociaaleconomische wetenschappen in onderzoek naar biodiversiteit is van groot belang als we het voortdurende verlies van biodiversiteit door de mens willen vertragen en een halt willen toeroepen. Dit houdt in dat het bewustzijn en de perceptie van het publiek en de houding en voorkeuren van de consument ten opzichte van biodiversiteit moeten worden geanalyseerd en dat vervolgens moet worden onderzocht hoe deze twee factoren zich verhouden tot gedrag en overheidsbeleid.

Om de beleidsvorming te beïnvloeden en het publiek bewuster te maken, is het nodig om een beter inzicht te krijgen in de waarden van biodiversiteit (die niet beperkt zijn tot de zuiver economische waarde), bijvoorbeeld door de waarderingsmethodes te verbeteren en door studies op hoog niveau uit te voeren over de waarden van biodiversiteit en ecosysteemdiensten in ecosystemen van thematisch belang. Als onderdeel van het evaluatieproces moet ook de relatie tussen gezondheid (fysiek en mentaal welzijn) en biodiversiteit grondiger worden bestudeerd. Er moet meer onderzoek worden gedaan naar het verband tussen veranderingen in de biodiversiteit en de toegenomen frequentie van bepaalde bestaande ziekten bij mens en dier of de opkomst van nieuwe ziekten.

Dit vereist een grote impuls op het gebied van transdisciplinair biodiversiteitsonderzoek. Transdisciplinair onderzoek is van toepassing op onderzoeksinspanningen die gericht zijn op problemen uit de echte wereld (probleemgeoriënteerd onderzoek) en integreert praktische kennis (Bergmann *et al.*, 2005). Het begrijpen en bestuderen van de gevolgen van biodiversiteitsverlies en herstelmaatregelen vereist interesse in de complexe en evolverende interacties tussen sociale en ecologische systemen. Dit vereist samenwerking tussen verschillende disciplines, evenals praktische en experimentele kennis van degenen die het milieu gebruiken, beheren en beschermen.

8.5 De interface Wetenschap-Beleid met betrekking tot biodiversiteit verbeteren en de participatie van belanghebbenden bevorderen

Interfaces tussen wetenschap en beleid (Science-Policy Interfaces, SPI's) zijn processen die de convergentiepunten tussen wetenschap en beleid beheren, met inbegrip van de relaties tussen wetenschappers en andere spelers in het beleidsproces. Ze maken de uitwisseling van informatie, co-evolutie en de gezamenlijke verbetering van kennis mogelijk om het besluitvormingsproces te verrijken en wetenschappelijke kennis te consolideren. Er zijn niet alleen wetenschappelijke en politieke spelers bij betrokken, maar ook andere belanghebbenden zoals sectorvertegenwoordigers, landbeheerders en NGO's. Aan deze interfaces liggen verschillende benaderingen ten grondslag, variërend van zeer formele benaderingen zoals het Intergouvernementele Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES), tot minder eminente benaderingen van de relaties tussen wetenschap en beleid, zoals onderzoeksprojecten die rechtstreeks verband houden met besluitvormers of informele contactgroepen die zich met specifieke kwesties bezighouden.

De belangrijkste kenmerken van PSI's zijn hun geloofwaardigheid, relevantie en legitimiteit:

- *Geloofwaardigheid* is de waargenomen kwaliteit, geldigheid en wetenschappelijke geschiktheid van de mensen, processen en kennis die in de interface worden uitgewisseld;
- *Relevantie* is de relevantie en ontvankelijkheid van het overheidsinformatie-instrument voor politieke en maatschappelijke behoeften;
- *Legitimiteit* is de gepercipieerde eerlijkheid en balans van PSI-processen voor alle partijen die betrokken zijn bij de dialoog.

De oprichting van een intergouvernementeel platform voor wetenschap en beleid inzake biodiversiteit en ecosysteemdiensten (IPBES) in 2012 heeft de interface tussen wetenschap en beleid aanzienlijk verbeterd. Het brengt wetenschappers, beleidsmakers en andere

belanghebbenden van over de hele wereld samen om wetenschappelijke informatie te beoordelen en te synthetiseren, hiaten in de kennis te identificeren en advies te geven over beleidsmaatregelen en acties. Sinds zijn oprichting heeft het IPBES bijgedragen aan de implementatie van het VBD door wetenschappelijke beoordelingen te leveren over verschillende aspecten van biodiversiteit, zoals de status en trends van biodiversiteit, de drijvende krachten achter het verlies aan biodiversiteit, de gevolgen van het verlies aan biodiversiteit voor het menselijk welzijn en mogelijke beleidsopties voor behoud en duurzaam gebruik. Naast de geproduceerde evaluaties produceert IPBES ook samenvattingen voor politieke besluitvormers.

Er zijn innovatieve oplossingen en methodologieën nodig om de links tussen onderzoek en beleid te optimaliseren en de participatie van belanghebbenden in de ontwikkeling en implementatie van nieuw beleid te promoten. De versnippering van het institutionele kader in België betekent dat veel mensen betrokken zijn bij de biodiversiteitsproblematiek, wat niet altijd bevorderlijk is voor doeltreffend werk. Er moeten creatieve oplossingen worden voorgesteld om een mechanisme en institutionele regelingen op te zetten om de procedures te vereenvoudigen en participatie en complementaire samenwerking te garanderen (inclusief participatie- en overlegmethodes, doeltreffende communicatiemodellen, enz.). De positieve en negatieve gevolgen van sociaal-culturele en economische factoren (inclusief vrije tijd) moeten ook worden geëvalueerd. De oprichting van een specifieke overleggroep van belanghebbenden door de Belgische autoriteiten zou kunnen helpen om deze doelstelling te bereiken. Deze overleggroep zou een permanente dialoog en samenwerking tussen de overheid, de wetenschappelijke gemeenschap, natuurbeschermingsorganisaties en andere belangrijke belanghebbenden mogelijk maken.

Effectieve communicatie is een belangrijk aspect van de koppeling tussen onderzoek en beleid. Er zouden cursussen en opleidingsmateriaal kunnen worden ontwikkeld om onderzoekers te helpen effectiever te communiceren, niet alleen over de resultaten van hun onderzoek, maar ook over het onderzoeksproces, zodat beter duidelijk wordt hoe onderzoek wordt gepland en uitgevoerd. Beleidsmakers zouden ook baat kunnen hebben bij training in het gebruiken en inwinnen van wetenschappelijk advies (bijvoorbeeld hoe de juiste vragen te stellen) en in het iden-

tificeren van geschikte informatiebronnen.

Het vermogen van overheidsdepartementen om wetenschappelijke informatie te gebruiken kan worden versterkt door overplaatsingen van universiteiten en wetenschappelijke instellingen naar de overheid aan te moedigen. Detacheringen in omgekeerde richting - ambtenaren die een sabbatical nemen om bij een universiteit of wetenschappelijke instelling te gaan werken - zouden ook kunnen helpen om een bepaalde expertise en netwerken te ontwikkelen.

DOELSTELLING 9: DE GEMEENSCHAP BETREKKEN VIA COMMUNICATIE, ONDERWIJS, BEWUSTMAKING EN OPLEIDING

Informatie en bewustmaking zijn noodzakelijke voorwaarden voor de goedkeuring van om het even welk beleid en voor om het even welke gedragswijziging. Zoals bij veel maatregelen met betrekking tot duurzame ontwikkeling, zal de succesvolle implementatie van de NBS afhangen van het inzicht van de burgermaatschappij, privé-organisaties en overheden in het belang van de bescherming van de biodiversiteit en de maatregelen die daarvoor nodig zijn.

Vrijwilligersorganisaties houden zich bezig met natuur- en milieueducatie. Overheidsdepartementen en wetenschappelijke instellingen zijn ook betrokken bij communicatieactiviteiten (publicatie van brochures, artikelen, enz.), maar het werk dat wordt uitgevoerd is gefragmenteerd en onvoldoende complementair, en groepen met een grotere impact op de natuur zijn niet voldoende doelgericht en zouden gespecialiseerde educatie moeten krijgen. In de communicatie is het cruciaal om biodiversiteit te koppelen aan cultuur en om nieuwe en traditionele media te gebruiken om het bewustzijn over biodiversiteitskwesties te vergroten (bijv. sociale netwerken, podcasts, pers, radio, video, tv, internet).

België kan zich ook baseren op de resultaten van bestaande communicatie-, educatie- en bewustmakingsprogramma's (Communication, Education, Public Awareness/CEPA), die hun waarde bewezen hebben in een gelijkaardige context. CEPA-programma's werden ontwikkeld door de Ramsar Conventie en door de EU voor Natura 2000.

• VBD en VN-instrumenten

UNESCO is door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangewezen als de instantie die verantwoordelijk is voor het bevorderen van het Decennium van de Verenigde Naties voor Onderwijs voor Duurzame Ontwikkeling (2005-2014), dat tot doel heeft biodiversiteit te integreren in alle niveaus van het formele onderwijs.

Het werkprogramma van het mondiale initiatief inzake communicatie, educatie en bewustmaking van het publiek (CEPA), dat in 2002 werd aangenomen (VBD-besluit VI/19), erkent het belang van CEPA als een centraal instrument om een doeltreffende uitvoering van het VBD op nationaal niveau te garanderen.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij het implementeren van deze doelstelling zijn federale, regionale en gemeentelijke autoriteiten, mediaorganisaties, leraren- en onderwijsverenigingen, natuurbeschermingsverenigingen, jeugdbewegingen, onderwijsinstellingen en musea, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties, de media, NGO's, het grote publiek en elke vereniging die op dezelfde manier werkt als de NBS.

Operationele doelstellingen

9.1 Ernaar ijveren om biodiversiteit en ecosysteemdiensten en de ecosysteembenadering op te nemen in educatieve programma's

In België zijn de gemeenschappen primair verantwoordelijk voor het leveren van schooldiensten en elk van de drie gemeenschappen (Vlaams-, Frans- en Duitstalig) heeft zijn eigen autonome onderwijssysteem.

Veel studenten zetten milieukwesties en zelfs de bescherming van biodiversiteit bovenaan hun agenda. Helaas zijn maar weinigen van hen zich bewust van de bedreigingen voor hun directe leefomgeving en de mogelijkheden om in hun dagelijks leven concrete actie te ondernemen. Het onderwijssysteem heeft hier een essentiële rol te spelen.

Onderwijs en opleiding moeten zich toespitsen op het ontwikkelen van vaardigheden die het begrip en de aanvaarding van de nood aan behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit verbeteren. Informatie moet niet alleen als wetenschap worden gepresenteerd, maar ook in een sociale, economische en politieke context, zodat jongeren de complexe omstandigheden waarin beslissingen over het behoud van biodiversiteit worden genomen beter kunnen begrijpen. Praktische vaardigheden, zoals het herkennen van planten en dieren, moeten ook worden aangemoedigd. Cursussen over de waarden van biodiversiteit en ecosysteemdiensten, evenals planningsprogramma's die de ecosysteembenadering toepassen, moeten worden aangeboden in het hele onderwijssysteem, van basis- en secundaire scholen tot technische hogescholen en universiteiten, in het middelbaar en hoger landbouwonderwijs, maar ook buiten het schoolsysteem (jeugdorganisaties, permanente vorming). Er kunnen bijscholingscursussen over milieukwesties, in bijzonder op de biodiversiteit, worden georganiseerd voor leerkrachten, zodat ze deze kwesties in hun lessen kunnen opnemen.

Vandaag bestaan er verschillende onderwijsprogramma's over milieu en duurzame ontwikkeling in het officiële Belgische onderwijssysteem, vooral op het niveau van de lagere school. Het behoud van biodiversiteit en ecosysteemdiensten moeten systematisch worden opgenomen in alle leerplannen en op de verschillende onderwijsniveaus. Daarom moeten scholen en leerkrachten een betere educatieve ondersteuning krijgen (bijvoorbeeld de ontwikkeling van educatieve kits en publicaties over biodiversiteit voor jongeren).

Coördinatie tussen verschillende gemeenschappen en tussen gemeenschappen en scholen is essentieel om dit doel te bereiken. Een gecentraliseerd platform dat alle schoolinitiatieven samenbrengt, een ruimte biedt waar leerkrachten beste praktijken kunnen uitwisselen en begeleidingstools aanbiedt, zou meerdere doelen dienen. Ten eerste zou het de uitwisseling van kennis en samenwerking tussen leerkrachten vergemakkelijken, zodat ze uit elkaars ervaringen kunnen putten en effectieve onderwijsmethoden kunnen toepassen. Ten tweede zou het mogelijk zijn om de vooruitgang in biodiversiteitseducatie in de Belgische onderwijssector op te volgen.

9.2 Het bewustzijn van de verschillende waarden van biodiversiteit en de bijdragen van de natuur aan de mens vergroten

Mensen zijn voor hun welzijn en levenskwaliteit afhankelijk van fundamentele biologische systemen en processen. Ecosysteemdiensten en de link tussen biodiversiteit en gezondheid, jobcreatie, het verwerven van activa, enz. worden nog niet voldoende erkend en begrepen.

Het is noodzakelijk om een beter begrip en waardering van de waarde van biodiversiteit en de functies ervan in ecosystemen voor het welzijn van de mens aan te moedigen op alle besluitvormingsniveaus en bij bedrijven, het grote publiek, etc. Het publiek moet begrijpen welke impact het heeft op natuur en biodiversiteit en wat het kan doen om die te beperken. Het publiek moet begrijpen welke impact het heeft op de natuur en de biodiversiteit en wat het kan doen om die te beperken. De consumptie- en productiepatronen van de Belgische gezinnen hebben een aanzienlijke impact op het milieu en de biodiversiteit. Het is essentieel om mensen te overtuigen van de noodzaak om over te schakelen op duurzame productie-, consumptie-, landgebruik- en mobiliteitspatronen.

Er zijn veel voorstellen om van natuur en biodiversiteit een zaak van de burger te maken. Moderne technologieën en de toenemende toegang tot elektronische communicatie (sociale media) bieden innovatieve mogelijkheden om het begrip van het belang van biodiversiteit en de maatregelen die nodig zijn om het te behouden, te bevorderen en aan te moedigen. Toch mag het belang van traditionele communicatiesystemen niet over het hoofd worden gezien (media, lokale pers, wekelijkse tv- en radioprogramma's over natuur en biodiversiteit, thematentoonstellingen, rondetafelconferenties, enz.) Bovendien moeten het belang van biodiversiteit, de ecosysteemdiensten die ze levert en de gevolgen van de achteruitgang ervan worden gecommuniceerd in bewoordingen die aangepast zijn aan het specifieke betrokken publiek.

NGO's, natuurverenigingen, jeugdorganisaties, onderwijsinstellingen en musea, onderzoeksinstituten, overheidsinstellingen en de media spelen een sleutelrol in de bewustmaking van het publiek en in de communicatie over het belang van de bescherming

van de lokale en globale biodiversiteit. Ze moeten worden aangemoedigd door federale, regionale of gemeentelijke instanties om de voortdurende beschikbaarheid van accurate en overtuigende informatie over de voordelen, kosten en middelen van de bescherming van de biodiversiteit te garanderen. Specifieke jaarlijkse programma's en beurzen die door deze organisaties worden georganiseerd (zoals de Internationale Dag van de Biodiversiteit op 22 mei en evenementen rond specifieke sites of soorten) moeten ook worden ondersteund.

9.3 Alle sectoren en belanghebbenden bewust maken van de noodzaak om dringende en ambitieuze maatregelen te nemen om de biodiversiteit te behouden, te herstellen en duurzaam te gebruiken.

Verschillende sectoren, waaronder de privésector, hebben een belangrijke rol te spelen in het behoud en de instandhouding van de biodiversiteit, aangezien ze een aanzienlijke (directe of indirecte) impact hebben op de biodiversiteit.

De bevoegde autoriteiten worden aangemoedigd om de particuliere sector voor te lichten en bewust te maken, zodat bedrijven beter begrijpen hoe belangrijk het is voor de samenleving en hun bedrijf om actie te ondernemen voor de natuur. De autoriteiten moeten samenwerken met lokale bedrijfsnetwerken en andere partners om het bewustzijn te vergroten en kennis te delen. Ondersteunende instrumenten (richtsnoeren, maatregelen, beste werkwijzen) moeten ook ter beschikking van bedrijven worden gesteld. Kleine bedrijven hebben niet dezelfde capaciteiten als grote bedrijven, dus moeten er geschikte hulpmiddelen worden ontwikkeld en actief worden gecommuniceerd via bedrijfsnetwerken.

Daarnaast kunnen er gezamenlijke mogelijkheden voor capaciteitsopbouw worden gecreëerd in samenwerking met de particuliere sector, universiteiten en onderwijsinstellingen. Bijvoorbeeld door het gebruik en de toegankelijkheid van bestaand opleidingsmateriaal te bevorderen, zoals de gratis online cursus.

Er moeten passende communicatiestrategieën en trainingscycli worden opgezet om uit te leggen hoe de respectieve sectoren hun praktijken kunnen verbeteren om de 2030-doelstellingen voor het stoppen van het verlies aan biodiversiteit te helpen halen. Bewustmaking is de eerste stap om het engagement

van deze sectoren te verzekeren. Daarom gaat deze operationele doelstelling hand in hand met doelstelling 4 en operationele doelstelling 5.2 van deze NBS.

DOELSTELLING 10: HET REGELGEVENDE KADER VOOR BIODIVERSITEIT VERSTERKEN EN DE IMPLEMENTATIE, NALEVING EN HANDHAVING VAN WETGEVING INZAKE BIODIVERSITEIT GARANDEREN

Wetgeving is een belangrijk instrument dat kan bijdragen tot het behoud van biodiversiteit en het duurzame gebruik van de componenten ervan. Het regelgevende kader moet duidelijk en precies zijn. Het moet door iedereen worden gerespecteerd en indien nodig aangepast.

Aangezien maar weinig mensen zich aan wettelijke regels houden als niet-naleving geen duidelijke gevolgen heeft, is handhaving essentieel om ervoor te zorgen dat de bestaande wetgeving ter bescherming van de biodiversiteit wordt nageleefd. Sancties moeten evenredig, afschrikkend en doeltreffend zijn.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij de uitvoering van deze doelstelling zijn: de federale en regionale autoriteiten, de rechterlijke macht, de inspectiediensten, de douane, de politie en elke vereniging die op dezelfde manier werkt als de NBS.

Operationele doelstellingen

10.1 Ervoor zorgen dat de nationale strategie wordt ondersteund door doeltreffende wetgeving en de uitvoering ervan verbeteren

Het "Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025" (Federale Politie, 2022) moet de politiediensten helpen om veiligheidskwesties op een alomvattende en geïntegreerde manier aan te pakken en om de samenhang van hun optreden te versterken. Het behandelt 15 veiligheidskwesties, waaronder het milieu (afvalcriminaliteit en CITES).

Zoals vermeld in operationele doelstelling 2.2, heeft België verschillende CITES-handavingsinstanties, waaronder politieagenten, FAVV-inspecteurs, FOD

Milieu-inspecteurs en douanebeambten. De handhavingsautoriteiten controleren de naleving van de bepalingen van CITES.

België moet ervoor zorgen dat biodiversiteit wordt opgenomen in de prioritaire gebieden met betrekking tot veiligheid. Bovendien moeten de verschillende aspecten van biodiversiteit worden opgenomen in wettelijke informatieverwerkingsinstrumenten, zoals FEEDIS (Feeding Information System) of de algemene nationale databank.

Als gevolg van de bevoegdheidsverdeling in België worden de meeste overtredingen met betrekking tot biodiversiteit geregistreerd door de regionale overheden, terwijl het vervolgingsbeleid tot de bevoegdheid van de federale staat behoort. Daarom moeten de samenwerking en coördinatie op nationaal niveau tussen alle relevante actoren (inclusief inspectiediensten, administraties en douanediensten) versterkt worden om consistente en compatibele maatregelen en methodologieën te garanderen. Ook de internationale mechanismen voor informatie-uitwisseling moeten worden geoptimaliseerd (Interpol, Europol, enz.). Het toegenomen gebruik van online platforms voor de illegale handel in wilde dieren en planten heeft geleid tot nieuwe uitdagingen op het gebied van detectie en onderzoek, waardoor er dringend behoefte is aan doeltreffende en innovatieve oplossingen.

Ten slotte moet er, gezien de complexe aard van het onderwerp, specifieke opleiding worden voorzien voor wie betrokken is bij de strijd tegen biodiversiteitscriminaliteit (politie en controlediensten, douane, aanklagers, inspecteurs, enz.). In dit opzicht hebben de behoeften vooral betrekking op het verbeteren van de juridische, technische en wetenschappelijke kennis.

10.2 Zorgen voor de volledige uitvoering en betere handhaving van de biodiversiteitswetgeving, onder meer via opleidingsprogramma's voor de bevoegde autoriteiten, in het bijzonder rechters, openbare aanklagers, inspecteurs en douanebeambten

De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn bevatten verschillende artikelen die verwijzen naar verboden activiteiten. Artikel 12 (Habitatrichtlijn) verbiedt bijvoorbeeld het opzettelijk vangen, doden of verstoren van bepaalde diersoorten die worden genoemd in bijlage IV van de richtlijn, tenzij specifieke

afwijkingen zijn toegestaan. Artikel 7 (Vogelrichtlijn) verbiedt het vernielen of beschadigen van nesten en het wegnemen of vernietigen van eieren van wilde vogels, tenzij specifieke afwijkingen zijn toegestaan.

De implementatie van deze Richtlijnen op Belgisch niveau is ook belangrijk om ervoor te zorgen dat de richtlijnen volledig worden uitgevoerd. Het is absoluut noodzakelijk dat de bevoegde autoriteiten goed geïnformeerd zijn over het Natura 2000-kader en de wettelijke bepalingen die in deze richtlijnen worden beschreven. Om een robuust implementatiesysteem te garanderen, wordt aanbevolen om specifieke opleidingsprogramma's te ontwikkelen en aan te bieden aan rechters en openbare aanklagers. Deze programma's moeten hen een beter inzicht geven in hun verantwoordelijkheden inzake biodiversiteit, met inbegrip van de identificatie van verboden activiteiten, de beoordeling van inbreuken en de gepaste toepassing van sancties.

Andere EU-wetgeving, met name de Natuurherstelverordening, en internationale verdragen die gericht zijn op milieubehoud, verbieden specifieke activiteiten die bestraft kunnen worden als ze niet worden nageleefd. Om ervoor te zorgen dat deze regels worden nageleefd, is het nodig om trainingsprogramma's en bewustmakingsinstrumenten regelmatig bij te werken en tegelijkertijd te zorgen voor voldoende capaciteit binnen de betrokken departementen om een goede monitoring en strikte implementatie van de biodiversiteitswetgeving mogelijk te maken.

10.3 Zorgen voor volledige naleving en handhaving van de milieuaansprakelijkheidsregeling (i.e. Richtlijn 2004/35 EG betreffende milieuaansprakelijkheid) met betrekking tot strafbare feiten ten aanzien van biodiversiteit

Het doel van milieuaansprakelijkheid is de persoon of organisatie die verantwoordelijk is voor milieuschade (de vervuiler) te laten betalen om de veroorzaakte schade te herstellen (het principe dat de vervuiler betaalt).

De richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 voorziet in een kader voor milieuaansprakelijkheid op basis van het beginsel "de vervuiler betaalt", teneinde milieuschade te voorkomen en te herstellen. Het basisprincipe van deze richtlijn is dat een exploitant wiens activiteit milieuschade of een onmiddellijk gevaar voor milieu-

schade heeft veroorzaakt, financieel aansprakelijk moet worden gesteld voor het voorkomen of herstellen van die schade. Deze verordening moet exploitanten ertoe aanzetten maatregelen te treffen en praktijken te ontwikkelen die erop gericht zijn het risico van milieuschade tot een minimum te beperken, zodat zij minder risico lopen om financieel aansprakelijk te worden gesteld.

De richtlijn voorziet in een uitgebreide aansprakelijkheidsregeling voor schade aan het milieu. In het bijzonder wordt een uitgebreide regeling ingevoerd voor schade aan waardevolle componenten van biodiversiteit (beschermde soorten en natuurlijke habitats), water en bodem, alsmede voor de diensten die door deze natuurlijke hulpbronnen worden geleverd.

Op regionaal niveau heeft elk van de drie gewesten van België de richtlijn omgezet in zijn eigen regionale wetgeving: Decreet Milieuschade 17/07/2009 en Besluit Vlaamse Regering van 19/07/2013 (Milieuschadebesluit), Décret relatif à la responsabilité environnementale 11/04/2009, Ordonnantie betreffende de milieu-aansprakelijkheid 01/03/2012. Op federaal niveau heeft België ook wetgeving aangenomen die de regionale implementatie aanvult. De federale wetgeving richt zich voornamelijk op kwesties met betrekking tot grensoverschrijdende milieuschade en specifieke industrieën, de Federale Wet inzake de verantwoordelijkheid voor het milieu van 28 maart 2007.

Nationale wetten inzake aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door milieugevaarlijke activiteiten zullen daarom verschillen van de gebruikelijke wettelijke aansprakelijkheidsregeling, in die zin dat ze niet het traditionele scala aan schade zullen dekken (menselijke gezondheid of eigendom), maar wel schade aan de biodiversiteit en ecosystemendiensten, alsook schade aan bodem of water. Dit zal de betrokken partijen ertoe aanzetten meer voorzorgsmaatregelen te nemen met betrekking tot biodiversiteit

Een van de grootste problemen bij de implementatie van de richtlijn is echter de beoordeling van de schade aan de biodiversiteit, waarbij rekening moet worden gehouden met de kosten van herstel of de kosten van alternatieve oplossingen als herstel niet mogelijk is.

Hiermee moet rekening worden gehouden bij de omzetting van de Europese richtlijn in nationale wetgeving.

DOELSTELLING 11: ZORGEN VOOR EEN COHERENTE UITVOERING VAN BIODIVERSITEIT GERELATEERDE VERBINTENISSEN EN OVEREENKOMSTEN, EN TUSSEN DEZE VERBINTENISSEN EN OVEREENKOMSTEN ONDERLING.

Er zijn zes verdragen over biodiversiteit op wereldniveau: het Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD), de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten (CITES), de Overeenkomst inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (CMS), de Overeenkomst inzake watergebieden (Ramsar), de Werelderfgoedconventie (WHC) en de Overeenkomst inzake biodiversiteit buiten de grenzen van de nationale rechtsbevoegdheid (BBNJ).

Naast het VBD zijn ook twee andere verdragen van Rio (het Verdrag van de Verenigde Naties ter Bestrijding van Woestijnvorming en het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering) relevant voor biodiversiteit.

Al deze verdragen overlappen elkaar tot op zekere hoogte wat betreft de eisen die aan de Partijen worden gesteld op het gebied van onderzoek, rapportage, onderwijs en bewustmaking, de noodzaak van capaciteitsopbouw, de synthese van wetenschappelijke gegevens, de betrokkenheid van belanghebbenden, enzovoort.

Naast deze internationale verbintenissen en overeenkomsten moeten ook een aantal regionale verdragen en overeenkomsten die relevant zijn voor de biodiversiteit geïmplementeerd worden (Verdrag van Bern, CEM, AEWA, EUROBATS, ASCOBANS, etc.).

Het aantal verdragen en overeenkomsten benadrukt de noodzaak om synergieën te creëren in de nationale implementatie van deze verplichtingen om ervoor te zorgen dat ze elkaar aanvullen en versterken. Sterkere synergieën op nationaal niveau zullen dubbel werk verminderen, tegenstrijdigheden voorkomen en een efficiënter gebruik van de beschikbare middelen mogelijk maken.

De spelers die betrokken zijn bij de implementatie van deze doelstelling zijn: de nationale knooppunten van de verdragen inzake biodiversiteit, de stuurgroepen binnen het CCIM, de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGD), universiteiten en elke vereniging die hetzelfde doel nastreeft als de NSB.

Operationele doelstellingen

11.1 Een coherente implementatie garanderen van overeenkomsten inzake biodiversiteit waarbij België Partij is en overlappings, herhalingen of tegenstrijdigheden vermijden.

De beslissingen van de verdragen inzake biodiversiteit moeten op een coherente en geharmoniseerde manier geïmplementeerd worden. Om dit te bereiken, heeft België eerst een overzicht nodig van alle beslissingen die betrekking hebben op horizontale kwesties in het kader van de verdragen inzake biodiversiteit (zoals ontbossing, duurzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen, binnenwateren, klimaatverandering, ...) Dit overzicht zal het ook mogelijk maken om wederzijds bindende acties (projecten kunnen gezamenlijk worden ontworpen) en eventuele tegenstrijdige acties tussen de verschillende verdragen inzake biodiversiteit te identificeren.

Een bijzonder relevante kwestie in deze context is die van de nationale rapporten. Nationale rapporten zijn nuttige instrumenten om de mate van implementatie van internationale overeenkomsten te beoordelen en om die implementatie te verbeteren. De rapporten voldoen echter zelden aan deze doelstellingen. Aangezien de nationale rapportages voor verschillende verdragen voornamelijk gebaseerd zijn op vergelijkbare milieugegevens, is het belangrijk om de rapportageprocessen tussen de verschillende biodiversiteitsgerelateerde verdragen te stroomlijnen en te harmoniseren, zodat landen aan de rapportagevereisten kunnen voldoen en dubbel werk wordt voorkomen. België zou zo gemakkelijker kunnen voldoen aan de vereisten van de Global Assessment van het Akkoord van Parijs en de Global Review van het Global Framework for Biodiversity.

Bovendien is het nodig om de communicatie tussen de nationale knooppunten van de verdragen inzake biodiversiteit te versterken om een meer coherente implementatie van de verbintenissen inzake biodiversiteit te garanderen en de mogelijkheden voor synergieën te maximaliseren. Dit kan worden vergemakkelijkt door bestaande institutionele structuren (zoals de stuurgroepen binnen de CCIM), maar het betekent ook dat er op nationaal niveau middelen moeten worden ontwikkeld om de coördinatie en samenwerking tussen knooppunten van biodiversiteitsverdragen te verbeteren op het gebied van planning, capaciteitsopbouw, onderzoek, rapportage, informatiesystemen, enz.

11.2 Alle samenwerkingsprojecten inzake klimaatverandering, biodiversiteit en woestijnvorming die door België worden gefinancierd, moeten worden geëvalueerd om te garanderen dat ze de doelstellingen van de drie Verdragen van Rio wederzijds ondersteunen.

De drie Rio-verdragen behandelen een aantal gemeenschappelijke inhoudelijke en procedurele kwesties. Een voorbeeld hiervan zijn maatregelen om de negatieve gevolgen van ontbossing te verminderen, die relevant zijn voor de implementatie van alle drie de verdragen. Elk van deze verdragen vraagt om capaciteitsopbouw, wetenschappelijke en technische samenwerking, de ontwikkeling van specifieke nationale plannen en strategieën, periodieke rapportage, enz.

De toenemende impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit en de gevolgen van bepaalde acties om de klimaatverandering tegen te gaan, kunnen relevant zijn voor de doelstellingen van het VBD. Anderzijds kan de bescherming van de biodiversiteit bijdragen tot de beperking van de klimaatverandering (gezonde bossen, veengebieden en andere habitats kunnen de concentratie van broeikasgassen beperken door koolstof op te slaan) en kan ze bescherming bieden tegen natuurrampen die verergerd worden door de klimaatverandering.

Woestijnvorming heeft ook een grote impact op de biodiversiteit. Het vermindert de productiviteit van de bodem, heeft een impact op de hydrologische cyclus en kan leiden tot het lokaal uitsterven van wilde soorten, enz.

Het is belangrijk om na te gaan of de projecten die België opstart in overeenstemming zijn met de doelstellingen en aanbevelingen van de drie Rio-verdragen.

Veel projecten met betrekking tot klimaatverandering, biodiversiteit of woestijnvorming worden immers geconfronteerd met uitdagingen die verder gaan dan die van een project voor één sector. Het is belangrijk om de potentiële negatieve gevolgen van bepaalde maatregelen ter beperking van de klimaatverandering te voorkomen en te minimaliseren (zie operationele doelstelling 2.3). Daarom moet België mechanismen ontwikkelen om te controleren of projecten die onder een van de Rio-verdragen worden gelanceerd, voldoen aan de vereisten van de andere twee. Deze verificatie kan worden uitgebreid naar projecten die zijn gestart in het kader van andere biodiversiteitsgerelateerde verdragen (CITES, CMS, enz.).

DOELSTELLING 12: DE INTERNATIONALE SAMENWERKING VAN BELGIË VERSTERKEN OM DE BIODIVERSITEIT TE BESCHERMEN

Het behoud van de biodiversiteit is een wereldwijde taak en België kan bijdragen tot de bescherming van de biodiversiteit door de samenwerkings- en capaciteitsopbouwprogramma's met andere landen te versterken.

Het verlies aan biodiversiteit heeft ernstige gevolgen, vooral voor de armste gemeenschappen ter wereld die het minst bestand zijn tegen deze veranderingen en die voor hun welzijn en economische ontwikkeling rechtstreeks afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten. Intacte ecosystemen in beschermde gebieden spelen een cruciale rol bij het leveren van essentiële diensten zoals drinkwater, voedselzekerheid en het beperken van rampen. Het tegengaan van biodiversiteitsverlies in ontwikkelingslanden is essentieel voor armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling, omdat deze landen vaak grote gebieden met een hoge biodiversiteit herbergen (UNEP-WCMC, 2018).

Alle partnerlanden van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking hebben ook het Verdrag inzake Biologische Diversiteit en heel wat andere overeenkomsten inzake biodiversiteit ondertekend. België zal hun inspanningen blijven ondersteunen om hun verbintenissen in het kader van deze verdragen na te leven en te implementeren.

De capaciteitsopbouw voor het beheer van de biodiversiteit verbeteren en stroomlijnen is een *condi-*

tio sine qua non voor ontwikkelingslanden om hun wetenschappelijke capaciteit in de sleutelgebieden van het Verdrag te verbeteren en zo te komen tot een betere implementatie van de verplichtingen die door het Verdrag worden opgelegd. België gebruikt zijn wetenschappelijke expertise in universiteiten, instituten en NGO's om ontwikkelingslanden, die vaak rijk zijn aan biodiversiteit maar vaak niet over de middelen beschikken om ze te implementeren, te helpen vooruitgang te boeken bij de implementatie van de doelstellingen van het Verdrag.

Inspanningen en initiatieven werden de voorbije jaren in België erkend en geïmplementeerd, zoals de implementatie van het programma "Capaciteiten voor Biodiversiteit en Duurzame Ontwikkeling" (CEBioS). Gefinancierd door het Directoraat-Generaal voor Ontwikkelingssamenwerking (DGD) en geïmplementeerd door het Instituut voor Natuurwetenschappen, helpt CEBioS de partnerlanden van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking bij de implementatie van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (VBD) en andere internationale overeenkomsten met betrekking tot het duurzame gebruik, de bescherming en het behoud van de biodiversiteit, in het bijzonder in de Democratische Republiek Congo, Benin en Burundi. CEBioS werkt in het bijzonder samen met Enabel en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, in het kader van een UNDP-programma in Burundi. CEBioS beheert een globaal taxonomie-initiatief ter ondersteuning van de taxonomie in het Zuiden (zie doelstelling 8).

Daarnaast wil het SECORES Socio-Ecological Resilience Network, opgericht door 6 Belgische organisaties, het concept van socio-ecologische veerkracht integreren in de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Meer specifiek wil het netwerk (a) de kennis over socio-ecologische veerkracht versterken; (b) de coherentie van het (Belgische) ontwikkelingsbeleid verbeteren; en (c) synergie rond dit thema stimuleren.

De multilaterale samenwerking van België biedt ook heel wat mogelijkheden om de steun te verhogen en om als lid van de raden van bestuur van de betrokken internationale instellingen de noodzaak om het internationale financiële systeem om te vormen zodat de financiële stromen compatibel worden met de doelstellingen inzake biodiversiteit, op te nemen in de lopende beleidsdialoog.

De voorbije jaren heeft België zijn steun voor klimaatmaatregelen in ontwikkelingslanden aanzienlijk verhoogd. Het is belangrijk om deze financiële stromen in het bijzonder af te stemmen op de doelstellingen van het K-M GBF. Als prioriteit zal de specifieke internationale klimaatactie van België middelen vrijmaken voor de aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering, om zo tegemoet te komen aan de behoeften van zijn partnerlanden en hun bevolking. Binnen dit bredere kader werden de volgende prioritaire gebieden geïdentificeerd: (i) duurzame voedselsystemen, (ii) duurzaam landgebruik, biodiversiteit en ecosystemen en (iii) duurzame stedelijke ontwikkeling.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij de implementatie van deze doelstelling zijn: de federale en regionale overheden, universiteiten, NGO's, instellingen, enz. die betrokken zijn bij onderzoek, milieu- en/of ontwikkelingssamenwerking, het nationale knooppunt van CHM en elke vereniging die hetzelfde doel nastreeft als de NBS.

12.1 De capaciteiten van ontwikkelingslanden versterken om de uitvoering van het verdrag te ondersteunen

Naarmate de klimaat- en biodiversiteitscrisis zich verscherpt, wordt het dringend en essentieel om een gunstige context te creëren voor capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden. Als onderdeel van zijn beleid voor ontwikkelingssamenwerking moet België initiatieven of projecten voor capaciteitsopbouw aanmoedigen om het duurzame gebruik, het behoud en het herstel van de biodiversiteit in ontwikkelingslanden te verbeteren.

Veel hout producerende landen hebben financiële, technische en wetgevende hulp nodig voor het opstellen en uitvoeren van nationale programma's voor het beheer, behoud en duurzame ontwikkeling van bossen, het ontwikkelen van goede bestuurspraktijken, het herzien en uitvoeren van bosregelgeving, grondbezit en beheersystemen, het bevorderen van transparantie, het bestrijden van corruptie en het versterken van de participatie van lokale en inheemse gemeenschappen en de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld, om zo de basis te leggen voor duurzaam gebruik van de biodiversiteit van bossen.

Aangezien veel ontwikkelingslanden voor hun voedselzekerheid afhankelijk zijn van het mariene milieu, zal steun voor geïntegreerde kust- en mariene programma's de partnerlanden en de biodiversiteit zeer ten goede komen. Geïntegreerd kustbeheer (Integrated Coastal Management, ICM), ook bekend als geïntegreerd beheer van kustgebieden (ICZM), is de voorkeursbenadering geworden voor duurzame ontwikkeling en gebruik van hulpbronnen in kustgebieden. Het zal belangrijk zijn om het partnerland te helpen bij het ontwikkelen van de nodige kennis en capaciteiten (inclusief die van de relevante instellingen) om de geschikte omgeving te creëren voor de integratie van de bezorgdheid over de biodiversiteit in mariene en kustgebieden in sectorale *ad-hoc plannen*.

Wetenschappelijke en technische samenwerking kan worden aangemoedigd, in het bijzonder door de toegang te vergemakkelijken tot biodiversiteitsgegevens die zijn opgeslagen in Belgische archieven, door relevante technologieën over te dragen, door de ontwikkeling en het gebruik van het Clearing House van het VBD op nationaal niveau aan te moedigen en door de ontwikkeling van relevante ABS-wetgeving te ondersteunen. De Belgische belanghebbenden worden ook aangemoedigd om deze doelstelling te ondersteunen via gepaste educatieve en publieke bewustmakingsprogramma's, zowel in België als in het ontwikkelingsland.

12.2 Toegang verschaffen tot een actueel overzicht van alle samenwerkingsprojecten en interregionale projecten die door België worden ondersteund.

België werkt samen met ontwikkelingslanden aan een brede waaier van activiteiten en is ook betrokken bij verschillende interregionale projecten. België rapporteert reeds jaarlijks over alle initiatieven die door de verschillende overheden in België worden ondersteund en hun mogelijke impact op de biodiversiteit.

Daarnaast beoordeelt de Belgische ontwikkelingssamenwerking in lijn met artikel 11, §2 van de Wet Ontwikkelingssamenwerking of er bij samenwerkingsprojecten daadwerkelijk rekening is gehouden met milieu- en duurzaamheidscriteria.

12.3 Ervoor zorgen dat de programma's en projecten die in partnerlanden van de ontwikkelingssamenwerking worden gefinancierd voorafgaand gescreend worden in lijn met internationale verdragen en verplichtingen om de potentiële negatieve impact op de biodiversiteit te ver-

mijden of te beperken en potentiële positieve impact aan te moedigen of te versterken. De toe te passen screening is proportioneel en afhankelijk van de desbetreffende projecten en programma's.

In lijn met artikel 11, §2 van de Wet Ontwikkelingssamenwerking integreert de Belgische Ontwikkelingssamenwerking de bescherming van het leefmilieu en van de natuurlijke hulpbronnen, met inbegrip van de strijd tegen klimaatverandering, droogte en wereldwijde ontbossing in al haar interventies. In dit kader gaat de Belgische ontwikkelingssamenwerking na of de programma's en projecten een potentiële negatieve impact hebben op de biodiversiteit om die te vermijden of te beperken, rekening houdend met 'do not harm' benadering, en potentiële positieve gevolgen hebben om die aan te moedigen of te versterken. De toe te passen screening is proportioneel en afhankelijk van de desbetreffende projecten en programma's.

12.4 De internationale coördinatie en effectieve uitwisseling van informatie tussen centra voor *ex situ* behoud (dierentuinen, botanische tuinen) versterken

Genenbanken, dierentuinen, kwekerijen, botanische tuinen, aquaria, enz. dragen bij tot het behoud *ex situ* van wilde planten- en diersoorten van vreemde origine door te zorgen voor het behoud op lange termijn van soorten buiten hun natuurlijke habitat (*ex situ*).

Voor gecultiveerde plantensoorten en -variëteiten en voor gedomesticeerde dierenrassen maken centra voor behoud *ex situ* het mogelijk om een grote genenpool in stand te houden om de levensvatbaarheid en de verbetering van kwaliteiten in de toekomst te garanderen. Op basis van wetenschappelijke kennis zullen centra voor behoud *ex situ* worden aangemoedigd om soorten, variëteiten en gedomesticeerde dierenrassen te behouden op een manier die hun behoud garandeert. Door de grote verscheidenheid aan collecties is het nodig om de coördinatie tussen de centra voor behoud *ex situ* te versterken, bijvoorbeeld door het delen van informatie en het vergemakkelijken van de toegang tot buitenlandse gegevens voor landen van herkomst, om het behoud op lange termijn te garanderen en de toegang tot informatie en collecties te vergemakkelijken.

DOELSTELLING 13: ACTIEVE EN EFFECTIEVE BETROKKENHEID GARANDEREN BIJ VERDRAGEN EN FORUMS OVER BIODIVERSITEIT OP INTERNATIONAAL EN EUROPEES NIVEAU

Het behoud van de biodiversiteit is een gemeenschappelijke taak die niet door één land alleen kan worden aangepakt. In de internationale en Europese forums waarin België vertegenwoordigd is, zal het actief de nadruk blijven leggen op de vitale rol van biodiversiteit voor alle beleidslijnen en alle sectoren, en zal het de internationale betrokkenheid aanmoedigen.

Door actief deel te nemen aan internationale vergaderingen en desgevallend aan verschillende bureaus en werkgroepen, zal België werken aan ambitieuze, multilaterale doelstellingen, doelen en acties. Om deze deelname te garanderen, moet België met één stem spreken, wat samenwerking tussen de interregionale en federale niveaus essentieel maakt. België wil ook meer bijdragen aan de financiële en technische steun die nodig is om ze te implementeren.

België zal een voortrekkersrol blijven spelen in verschillende internationale en Europese fora om ambitieuze doelstellingen te behalen voor het behoud van het milieu. Zo nam België in 2021 het initiatief tot The Blue Leaders, een ambitieuze groep landen die oproept tot dringende actie om de oceanen te redden van de klimaatcrisis, overbevissing, vervuiling en andere bedreigingen.

Operationele doelstellingen

13.1 Samenwerking en synergieën tussen verdragen inzake biodiversiteit bevorderen

Als onderdeel van zijn deelname aan internationale overeenkomsten zal België inspanningen blijven leveren om de coherentie van de bepalingen van verdragen inzake biodiversiteit te garanderen, om zo de coherentie van het beleid te promoten, synergieën te verbeteren en de doeltreffendheid van uitvoeringsmaatregelen te verhogen. België zal bijzondere aandacht besteden aan het creëren van een wereldwijd partnerschap inzake biodiversiteit om de implementatie te verbeteren door een betere samenwerking tussen alle verdragen, organisaties en instanties, en het zal blijven meewerken aan het harmoniseren en stroomlijnen van de rapportering inzake biodiversiteit.

De afgelopen jaren zijn er aanzienlijke synergieën en samenwerkingsverbanden ontwikkeld tussen het Intergouvernementeel Platform inzake Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten (IPBES), het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (VBD) en de Intergouvernementele Werkgroep inzake Klimaatverandering (IPCC). Deze gezamenlijke inspanningen zijn gericht op het aanpakken van de onderling samenhangende uitdagingen van biodiversiteitsverlies en klimaatverandering, waarbij de onderlinge afhankelijkheid en de behoefte aan geïntegreerde oplossingen worden erkend.

13.2 De bezorgdheid voor biodiversiteit integreren in alle internationale organisaties en programma's die voor biodiversiteit relevant zijn

Specifieke VBD-kwesties zijn ongetwijfeld gekoppeld aan discussies binnen andere programmaorganisaties zoals UNEP, FAO, UNDP, WTO, WHO, WIPO, ITTO, enz. De relaties tussen de overeenkomsten die rechtstreeks relevant zijn voor biodiversiteit (zie Bijlage 2) en de andere betrokken internationale organisaties (zie Bijlage 3) blijven echter zwak. Het is daarom belangrijk om de synergieën, samenwerking en coherentie op nationaal, regionaal en internationaal niveau te versterken, gezien de positieve impact die de bescherming van de biodiversiteit kan hebben op de implementatie van verschillende van deze programma's.

België zal zijn deelname aan internationale en Europese verdragen, overeenkomsten en programma's met betrekking tot biodiversiteit voortzetten en versterken en zal ervoor zorgen dat de ingenomen standpunten gebaseerd zijn op wederzijdse interactie en dat ze de drie doelstellingen van het VBD ondersteunen en respecteren. Deze houding bevordert compatibiliteit en wederzijdse ondersteuning tussen instellingen en programma's. Dit alles impliceert een betere coördinatie en informatie-uitwisseling op nationaal niveau om te garanderen dat de Belgische delegaties op vergaderingen van verschillende maar verwante organen coherente en wederzijds ondersteunende standpunten innemen.

13.3 Actief meewerken aan de totstandkoming van nieuwe internationale verdragen met een positieve impact op biodiversiteit

Mondiale problemen vragen vaak om mondiale oplossingen. Er is momenteel een wereldwijde mobilisatie op internationaal niveau om te zoeken naar effectieve maatregelen om de biodiversiteit te beschermen, zoals blijkt uit de opkomst van nieuwe internationale instrumenten die aan deze zaak zijn gewijd. Deze instrumenten zullen waarschijnlijk een cruciale rol spelen bij het behoud van de biodiversiteit als ze eenmaal met succes zijn geïmplementeerd.

België moet actief betrokken worden bij het opstellen van en onderhandelen over deze verdragen, met als doel de coherentie en consistentie met de bestaande verdragen inzake biodiversiteit te garanderen en bij te dragen tot de wereldwijde inspanningen om de ecologische rijkdom van onze planeet te vrijwaren.

In juni 2023 werd de Overeenkomst in het kader van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee, inzake het behoud en het duurzaam gebruik van de mariene biologische diversiteit van gebieden voorbij de grenzen van de nationale rechtsmacht (BBNJ-overeenkomst), ook bekend als het "Verdrag inzake de volle zee", aangenomen. In het kort stelt dit verdrag een procedure vast voor het creëren van grootschalige beschermde mariene gebieden op volle zee. Het legt vast hoe de voordelen van mariene genetische hulpbronnen moeten worden gedeeld en voorziet in capaciteitsopbouw en de overdracht van mariene technologieën tussen de Partijen. Het bevat duidelijke regels voor het uitvoeren van milieueffectbeoordelingen, met de nodige controles, voorafgaand aan het ondernemen van activiteiten op volle zee en in het gebied.

DOELSTELLING 14: EEN VOLLEDIGE, EERLIJKE, INCLUSIEVE EN EFFECTIEVE VERTEGENWOORDIGING EN DEELNAME GARANDEREN VAN DIVERSE GEMEENSCHAPPEN BIJ HET BEHOUD VAN BIODIVERSITEIT EN DE BESLUITVORMING.

Verschillende gemeenschappen (vrouwen, lokale gemeenschappen, jongeren, enz.) in staat stellen om volledig, gelijkwaardig en inclusief deel te nemen aan het behoud van biodiversiteit is essentieel om de wereldwijde milieu-uitdagingen aan te gaan. Deze doelstelling is in overeenstemming met Resolutie A/RES/76/300 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, die het recht op een schoon, gezond en duurzaam milieu erkent als een mensenrecht.

Tegelijkertijd zorgt inclusiviteit in de besluitvorming over natuurbehoud ervoor dat beleid en initiatieven worden afgestemd op de unieke behoeften en zorgen van verschillende gemeenschappen. Deze benadering vermindert het risico van het onbedoeld creëren van pasklare oplossingen die misschien niet voor iedereen werken. Effectieve beschermingsstrategieën vereisen vaak een contextspecifieke aanpak en de vertegenwoordiging van diverse gemeenschappen helpt bij het identificeren en implementeren van deze strategieën. Het versterken van de positie van diverse gemeenschappen bevordert ook het gevoel van eigenaarschap en beheer van hun lokale ecosystemen.

In België vallen gendergelijkheidskwesties in de milieusector over het algemeen onder wet- en regelgeving die deel uitmaakt van het bredere kader van wetten inzake gendergelijkheid en non-discriminatie. Dit betekent dat de principes van gendergelijkheid en non-discriminatie algemeen van toepassing zijn op alle sectoren, inclusief de milieusector. Het principe van gelijkheid tussen mannen en vrouwen is vastgelegd in de Belgische Grondwet en in de loop der jaren zijn er een aantal wetten aangenomen om de gelijkheid te versterken.

Het is essentieel om te zorgen voor volledige, eerlijke, inclusieve en effectieve participatie van lokale gemeenschappen in projecten die worden gesteund door officiële ontwikkelingshulp. Deze deelname moet in de eerste plaats minderheids- of gemarginaliseerde groepen omvatten, zoals inheemse volkeren, jongeren, vrouwen, ouderen of personen met een handicap, om ervoor te zorgen dat elke stem wordt gehoord en dat de projecten beantwoorden aan de behoeften van alle belanghebbenden. Belgische expertise gecombineerd met regionale, nationale en lokale kennis, inclusief lokale, inheemse en traditionele kennis, zal leiden tot co-creatie van duurzame en innovatieve oplossingen voor het behoud van de biodiversiteit.

Operationele doelstelling

14.1 Gendergelijkheid garanderen door een gendersensitieve aanpak, zodat alle vrouwen en meisjes dezelfde kansen en capaciteiten krijgen om bij te dragen tot het kader en de besluitvorming voor het behoud van biodiversiteit.

De gendersensitieve benadering omvat het ontwikkelen en implementeren van gendersensitief beleid op nationaal niveau en ervoor zorgen dat dit wordt gerespecteerd in de context van het behoud van biodiversiteit. Het omvat ook het ondersteunen van het leiderschap en de deelname van vrouwen in besluitvormingsorganen die te maken hebben met biodiversiteit, zoals milieuagentschappen, natuurbeschermingsorganisaties en andere milieuprojecten. Tegelijkertijd zorgt het ervoor dat vrouwen de kans krijgen om leidinggevende functies op zich te nemen in deze contexten.

Om deze doelstelling te bereiken, is het nodig om te investeren in programma's voor capaciteitsopbouw die gericht zijn op het versterken van de positie van vrouwen via opleiding, onderwijs en toegang tot mogelijkheden om vaardigheden en kennis te verwerven. Deze doelstelling zal het mogelijk maken om genderoverwegingen te integreren in alle fasen van initiatieven voor het behoud van biodiversiteit: planning, implementatie en evaluatie.

In het kader van het VBD worden Partijen uitgenodigd om een nationaal knooppunt voor gender en biodiversiteit aan te duiden en te ondersteunen. De verantwoordelijkheden van de aangewezen knooppunten voor gender en biodiversiteit kunnen onder andere het ondersteunen van het nationaal knooppunt van het VBD op de volgende gebieden omvatten:

- Ingaan op verzoeken om bijdragen van de Conferentie van de Partijen en het Secretariaat over gender en biodiversiteit;
- Samenwerken met andere knooppunten voor gendergelijkheid en biodiversiteit om te leren en ervaringen en beste praktijken uit te wisselen ter ondersteuning van de implementatie van het K-M GBF en het actieplan voor gendergelijkheid;
- Om de ontwikkeling van expertise op het gebied van gender en biodiversiteit in het land te vergemakkelijken om bij te dragen aan de implementatie van het K-M GBF en het actieplan voor gendergelijkheid; en
- Het ondersteunen van de uitwisseling van kennis, het delen van ervaring en goede praktijken, peer-to-peer leren, mentoring en coaching.

De aanstelling en implementatie van een nationaal knooppunt voor gender en biodiversiteit in België zal een stap zijn in de verwezenlijking van deze operationele doelstelling.

VBD-instrumenten

Op COP15 hebben de Partijen bij het verdrag in de bijlage bij Besluit 15/11 een actieplan voor gendergelijkheid aangenomen. Het doel van dit actieplan is om de uitvoering van de K-M GBF te ondersteunen en te bevorderen, rekening houdend met de genderdimensie. Het actieplan zal ook een genderbewuste aanpak ondersteunen bij de toepassing van de uitvoeringsmechanismen die verband houden met het algemene kader. Het plan bevat drie te bereiken resultaten, waaronder een reeks indicatieve doelstellingen en acties, de verwachte resultaten, en overeenkomstige tijdschema's.

14.2 De deelname van jongeren aan beslissingen over het behoud van biodiversiteit garanderen en hun toegang tot de nodige mogelijkheden en middelen garanderen.

De ineenstorting van de biodiversiteit heeft nefaste gevolgen voor vele mensenrechten die erkend zijn door de Verenigde Naties, aangezien deze rechten beschouwd worden als “onschendbaar”, wat betekent dat toekomstige generaties er evenveel aanspraak op kunnen maken als die van vandaag. Het is daarom essentieel om de deelname van jongeren aan het behoud van biodiversiteit te garanderen en hun bijdragen aan het milieubeleid te waarderen. In België bijvoorbeeld maakt een jonge VN-afgevaardigde voor biodiversiteit vaak deel uit van de delegatie, woont hij de COP van het VBD bij en neemt hij tot op zekere hoogte deel aan de voorbereiding ervan.

De realisatie van doelstelling 9.1 is rechtstreeks verbonden met de implementatie van deze doelstelling.

Er kunnen verschillende mogelijke oplossingen worden overwogen. De oprichting van forums en workshops bijvoorbeeld zal jongeren de kans geven om hun ideeën en bezorgdheden over biodiversiteit te uiten en zo een directe uitwisseling met de relevante autoriteiten aanmoedigen. Daarnaast is het

belangrijk om mentorprogramma's op te zetten die jongeren in staat stellen om samen te werken met natuurbehoudsprofessionals, waardoor ze de kans krijgen om ervaring op te doen en hun netwerk te ontwikkelen.

Om deze doelstelling te bereiken, kunnen officiële jeugdorganisaties, zoals het Jeugdforum en de Vlaamse Jeugdraad, ondersteuning en begeleiding bieden bij de implementatie van deze initiatieven.

DOELSTELLING 15:

AANZIENLIJKE EN GELEIDELIJKE TOENAME VAN DE MOBILISATIE VAN FINANCIËLE MIDDELEN UIT ALLE BRONNEN VOOR BIODIVERSITEIT, WAARONDER NATIONALE, INTERNATIONALE, OPENBARE EN PARTICULIERE MIDDELEN, OP EEN EFFICIËNTE EN GEMAKKELIJK TOEGANKELIJKE MANIER

België engageert zich op internationaal en Europees niveau om het Verdrag inzake Biologische Diversiteit te implementeren. Dit omvat financiële steun, zowel om onze eigen nationale inspanningen adequaat te financieren als om ontwikkelingslanden te ondersteunen bij de implementatie van het VBD.

Doelstellingen 15.1-15.7 van de geactualiseerde NBS geven uitdrukking aan dit nationale en wereldwijde engagement en moeten worden gezien in het licht van artikel 20 van het VBD (§1-4), verschillende latere COP-besluiten en doelstelling 19 van de K-M GBF. Doel 19 heeft tot doel bijkomende investeringen uit alle bronnen te genereren om de financieringskloof voor biodiversiteit geleidelijk te dichten met ten minste 200 miljard US dollar per jaar tegen 2030.

Het mobiliseren van middelen in het kader van het VBD gaat over het verhogen van de financiering voor biodiversiteitsgerelateerde activiteiten, zowel nationaal als wereldwijd, om de implementatie van de K-M GBF te realiseren, in overeenstemming met Artikel 20 van het VBD. Deze doelstelling heeft niet alleen te maken met financieringsstromen, maar ook met het betrekken van de privésector, het verminderen van de kosten, het verbeteren van de sectorale integratie, het verbeteren van de doeltreffendheid van de financiering (zowel nationaal als in ontwikkelingslanden), enz. Bijgevolg hebben

de betrokken administraties en andere actoren al heel wat acties ondernomen - en moeten ze dat nog doen - om de doelstellingen 15.1-15.7 te bereiken, in overeenstemming met hun eigen capaciteiten en/of bevoegdheden, en niet beperkt tot het verhogen van de netto financieringsstromen naar derde landen.

Volgens de studie “Mapping and filling Belgium’s public funding gap for nature and biodiversity”, uitgevoerd door Trinomics voor WWF-België, wordt het financieringstekort voor biodiversiteit geschat op €6,5 miljard tot 2030 om te voldoen aan de Belgische verbintenissen inzake biodiversiteit. Dit vertegenwoordigt ongeveer 0,14% van het Belgische BBP, 0,2% van de huidige totale overheidsuitgaven in België en ongeveer 9% van de huidige totale uitgaven voor milieubescherming in België.

Om het succes van deze NBS te garanderen, zijn op belangrijke gebieden aanvullende maatregelen nodig. De investeringen in coherente en geïntegreerde biodiversiteitsactiviteiten moeten aanzienlijk worden verhoogd. De financiering moet worden ondersteund door regionale en federale milieuadministraties, afhankelijk van hun eigen capaciteiten, en door andere relevante administraties en financieringsorganen, inclusief de privésector.

Deze doelstelling is gekoppeld aan operationele doelstelling 5.6, die vereist dat subsidies die schadelijk zijn voor de natuur worden omgebogen naar initiatieven die gunstig zijn voor de biodiversiteit. Op die manier zal deze doelstelling ook bijdragen tot het dichten van de financieringskloof die nodig is voor het behoud van ecosystemen.

De belanghebbenden die betrokken zijn bij de implementatie van deze doelstelling zijn: de federale en regionale overheden verantwoordelijk voor financiën, economie, ontwikkelingssamenwerking en milieu, de provinciale en gemeentelijke overheden, de private sector en markten, NGO's en elke vereniging die op dezelfde lijn werkt als de NBS.

Het Biodiversity Finance Initiative (BIOFIN) Workbook 2018 is een wereldwijd samenwerkingsverband onder leiding van UNDP dat samen met landen werkt aan biodiversiteitsfinanciering.

ring. Zesendertig landen zijn al begonnen met het proces. BIOFIN maakt gebruik van gedetailleerde beoordelingen op landenniveau om een financieringsplan voor biodiversiteit te ontwikkelen op basis van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens, innovatieve methodologieën en input van deskundigen. Het is een innovatieve, progressieve en aanpasbare aanpak die landen in staat stelt om:

- 1) De politieke, institutionele en economische context van biodiversiteitsfinanciering beoordelen en bestaande financieringsoplossingen in kaart brengen;
- 2) De huidige uitgaven aan biodiversiteit door de publieke en private sector, donoren en niet-gouvernementele organisaties meten en analyseren;
- 3) Maak een betrouwbare schatting van de financiering die nodig is om de biodiversiteitsdoelen van een land te halen en vergelijk deze schatting met de huidige uitgaven aan biodiversiteit en andere beschikbare middelen;
- 4) Een financieringsplan voor biodiversiteit ontwikkelen dat de middelen en het beleid identificeert en mobiliseert die nodig zijn om de meest geschikte financieringsoplossingen te implementeren.

15.1 De effectiviteit, efficiëntie en transparantie van de verstrekking en het gebruik van middelen verbeteren

Er zullen aanzienlijke bedragen aan Belgische overheidsfinanciering voor biodiversiteit nodig zijn om de politieke ambitie voor 2030 te halen. De eerste stap is het inschatten van de financieringskloof voor biodiversiteit, d.w.z. het verschil tussen de financieringsbehoeften om de biodiversiteitsdoelen voor 2030 te halen en de huidige natuurgerelateerde uitgaven. In België zijn er een aantal obstakels om het financieringstekort voor biodiversiteit in te schatten. Een aantal wijzigingen op federaal en gewestelijk niveau zouden de beoordeling van de financieringsbehoeften voor biodiversiteit en de opvolging van de huidige uitgaven voor biodiversiteit gedetailleerder en nauwkeuriger maken.

Ten eerste is er dringend behoefte aan meer frequente, nauwkeurige en transparante monitoring en rapportage van overheidsfinanciering voor biodiversiteit, zowel op het vlak van nationale als internationale uitgaven, vooral in de context van samenwerkingsprojecten. Het Trinomics-rapport wijst erop dat publiek beschikbare informatie over lopende uitgaven, op een voldoende gedetailleerd niveau om ze te kunnen volgen, momenteel volledig ontbreekt, met uitzondering van officiële ontwikkelingshulp (Official Development Aid, ODA). Indien mogelijk zou de invoering van een gemeenschappelijke rapportering over biodiversiteitsuitgaven die van toepassing is op alle federale en regionale financieringsinstrumenten de schatting van het financiële tekort inzake biodiversiteit aanzienlijk vergemakkelijken. Wat de ODA-rapportering betreft, zou deze voor regionale overheden echter moeten worden aangepast aan hun specifieke omstandigheden en context.

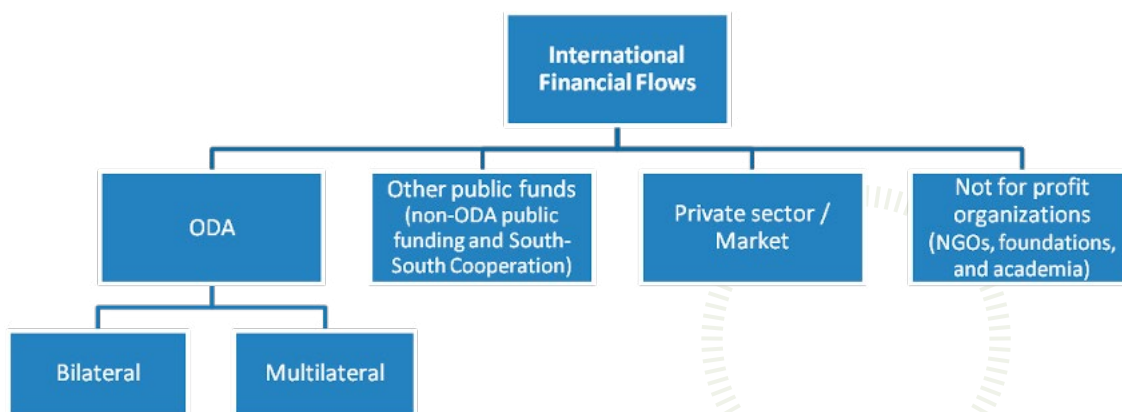
Ten tweede moeten de verschillende Belgische overheden hun biodiversiteitsdoelstellingen voor 2030 beter begrijpen en beschrijven, in het bijzonder door de verwachte resultaten van de biodiversiteitsdoelstellingen, de geplande activiteiten om deze resultaten te bereiken en het geraamde budget voor het uitvoeren van deze activiteiten te definiëren. Ten slotte moet de frequentie van de rapportering over de gebudgetteerde en werkelijke uitgaven worden verhoogd. Dit zou de nauwkeurigheid van de ramingen ten goede komen.

15.2 De mobilisatie van nationale middelen aanzienlijk en geleidelijk verhogen, gefaciliteerd door de ontwikkeling en implementatie van nationale financieringsplannen voor biodiversiteit of gelijkaardige instrumenten.

Het verhogen van de totale nationale middelen is een belangrijk deel van de oplossing om de financieringskloof voor biodiversiteit te dichten. De voor biodiversiteit bevoegde autoriteiten zullen een nieuw budget moeten krijgen. Federale en regionale overheden blijven verantwoordelijk voor deze kwesties en beschikken over de interne vaardigheden om ze uit te voeren. Een overheidsbrede aanpak, en in het bijzonder de betrokkenheid van de ministeries van Economie, Financiën en Ontwikkeling, is cruciaal voor de effectieve integratie van biodiversiteit in hun werk.

Het budget dat provinciale en gemeentelijke overheden uittrekken voor natuur is al aanzienlijk, maar hun bijdragen zouden nog substantiëler kunnen zijn. Een groter deel van de gemeentelijke belastingen zou geormerkt kunnen worden voor lokale actie ten gunste van biodiversiteit. Bovendien associëren mensen zich sterker met hun lokale natuur en zijn sneller bereid erin te investeren. Daardoor zal de bereidheid om te betalen voor het behoud van lokale biodiversiteit naar verwachting vanzelfsprekender worden. Een andere manier om vooruitgang te boeken is de ontwikkeling van stedelijke vergroeningsplannen voor elke stad met meer dan 20.000 inwoners (zie doelstelling 3.5), grotendeels zelf gefinancierd door lokale overheden, maar met voldoende steun van hogere politieke niveaus.

Het Global Biodiversity Finance Initiative (BIOFIN) definieert het Biodiversiteitsfinancieringsplan als een hulpmiddel om de meest optimale financieringsoplossingen te implementeren om de nationale biodiversiteitsdoelen te bereiken. Het plan is een nationaal document waarbij de publieke sector, de private sector en maatschappelijke organisaties betrokken zijn.

Figuur 4. Bron van binnenlandse financiering voor biodiversiteit
(Bron: UNEP/CBD/COP/11/14/ADD1)

Om het succes van financieringsstrategieën te garanderen, is het essentieel dat ze gebaseerd zijn op solide gegevens, waaronder positieve uitgaven aan biodiversiteit binnen de nationale economie, het in kaart brengen van financiële prikkels die een negatieve impact hebben op de natuur en een nauwkeurige schatting van de financiële behoeften om alle nationale biodiversiteitsdoelen te halen.

15.3 Particuliere financiering stimuleren, gemengde financiering bevorderen, strategieën implementeren om extra en nieuwe middelen te verzamelen en de particuliere sector aanmoedigen om te investeren in biodiversiteit.

Het behoud van biodiversiteit kan niet alleen worden bereikt door overheidsfinanciering. Het is noodzakelijk om particuliere financiering te mobiliseren via regelgevende kaders, slimme stimuleringsmaatregelen en bewustmaking van inclusieve en duurzame bedrijfsmodellen. Financiering voor natuurbehoud is een enorm onderontwikkelde markt en heeft een sleutelrol te spelen in de overgang naar een beter risicobeheer voor biodiversiteit.

Er zijn mogelijkheden om projecten te financieren die bijdragen aan het behoud, herstel en duurzaam gebruik van biodiversiteit en ecosysteemdiensten.

Het probleem is dat particuliere investeringen niet de schaal bereiken die nodig is om de systeemproblemen op te lossen die samenhangen met de financiering van biodiversiteit. Het is nodig om het vermogen van projecten om middelen te genereren te verbeteren en een track record op te bouwen voor nieuwe bedrijfsmodellen.

De nieuwe BIOFIN-database kan dienen als een inspirerend initiatief om natuur- en biodiversiteitsprojecten te koppelen aan investeerders van publieke en private fondsen. Het vergemakkelijkt de efficiënte toewijzing van financiële middelen voor het behoud en herstel van biodiversiteit. De BIOFIN-database “The Finance Resource Database for Biodiversity (FIRE)” helpt de financieringskloof voor het behoud van biodiversiteit te overbruggen door wereldwijd meer dan 300 financieringsmogelijkheden op te sommen. De vermelde bronnen zijn zowel openbaar als privé. FIRE werkt als een one-stop shop, waar een projecteigenaar op één plaats een groot aantal verschillende mogelijkheden kan vinden die overeenkomen met specifieke criteria (land, financieringsbereik, type entiteit, enz.).

Een andere manier om particuliere financiering voor biodiversiteit te mobiliseren is om geldstromen af te leiden van projecten die een negatieve impact hebben op biodiversiteit en ecosystemen.

15.4 Transformatie aanmoedigen om financieringsbehoeften te verminderen

Het belangrijkste doel van overheidsfinanciering voor biodiversiteit is ecosystemen te beschermen tegen schadelijke druk, vaak gedreven door particuliere belangen, en deze ecosystemen te ondersteunen of te herstellen waar bescherming en behoud ontoereikend zijn geweest. Bijgevolg ligt de sleutel tot het verminderen van de totale financiële last in het verlichten van deze ecologische druk, wat vaak systemische maatschappelijke veranderingen op lange termijn vereist die buiten het bereik van overheidsfinanciering vallen. Toch is het essentieel om de rol van de overheid te benadrukken bij het sturen van ontwikkeling in de richting van meer natuurvriendelijke paden, om zo te voorkomen dat er een onhoudbaar beroep wordt gedaan op overheidsfondsen voor het behoud van biodiversiteit. Er is ook behoefte aan handhaving van bestaande wetten die de essentiële voorwaarden voor een gezond natuurlijk milieu verbeteren, en aan een meer proactieve houding om ervoor te zorgen dat Europese en nationale/regionale regelgeving sneller wordt uitgevoerd. Bovendien moeten de beginselen “de gebruiker betaalt” en “de vervuiler betaalt” beter worden toegepast via sectoraal beleid. Hervormingen in wet- en regelgeving die perverse prikkels wegnemen en de impact van economische activiteit op biodiversiteit verminderen, zijn daarom essentieel.

Inzicht in de werkelijke waarde van de natuur en de voordelen ervan voor onze samenlevingen en economieën is essentieel als we willen toewerken naar een duurzamer gebruik van de hulpbronnen van onze planeet en de achteruitgang van de biodiversiteit en ecosystemen een halt willen toeroepen. Onderzoek naar de economische waarde van ecosystemen heeft de verschillende manieren aan het licht gebracht waarop de natuur bijdraagt aan ons welzijn en heeft belangstelling gewekt voor op de natuur gebaseerde oplossingen voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen. Dit inzicht is om een aantal redenen essentieel; het stelt ons in staat om de volledige sociale en economische kosten te begrijpen die gepaard gaan met het verdwijnen van ecosystemen en biodiversiteit, inclusief de kosten voor het vervangen van

de functies die ze gratis leverden voordat ze verdwenen. Inzicht in de waarde van de natuur kan helpen bij de beoordeling van beleid, maatregelen en projecten in termen van economische, ecologische en sociale effecten en afwegingen, en kan de basis vormen voor een beter onderbouwde keuze tussen concurrerende interventies.

Het maakt het ook mogelijk om de voordelen van de bescherming en het herstel van ecosystemen te beoordelen, wat essentieel is voor effectieve maatregelen en het mobiliseren van fondsen. Hoewel vooruitgang is geboekt in de beoordeling van de waarde van de natuur, ontbreekt het nog steeds aan een volledige integratie ervan in publieke en private besluitvormingsprocessen. Toch kan de integratie van de waarde van ecosysteemdiensten in de besluitvorming transformatieve acties op het vlak van biodiversiteit katalyseren en een doeltreffend beleidskader creëren dat de natuurlijke wereld beschermt, zowel in België als in de rest van de wereld.

Ons begrip van de staat en de waarde van de natuur verbeteren is slechts een deel van de uitdaging. Het is even noodzakelijk om biodiversiteit naadloos te integreren in belangrijke aspecten van governance, economische planning en fiscaal beleid. Deze operationele doelstelling is nauw verbonden met doelstelling 5 van deze strategie, die focust op de integratie van biodiversiteit in sectoraal beleid. Innovatieve benaderingen zoals de implementatie van betalingen voor ecosysteemdiensten, de uitgifte van groene obligaties, de oprichting van biodiversiteitscompensaties en -kredieten en de invoering van mechanismen voor het delen van voordelen moeten worden aangemoedigd, die allemaal strenge milieu- en sociale waarborgen moeten bevatten.

Mechanismen voor biodiversiteitscompensaties en -credits, zoals koolstofcompensaties en -credits, kunnen echter tekortkomingen vertonen. Deze financiële innovatie moet gepaard gaan met milieu-integriteit en sterk bestuur, vooral in landen met inheemse volkeren en lokale gemeenschappen, om ervoor te zorgen dat deze inspanningen een op rechten gebaseerde aanpak respecteren en gebruiken die hun rol als rentmeesters van de natuur weerspiegelt. Het is van essentieel belang om ervoor te zorgen dat de lessen die zijn geleerd van de koolstofmarkt worden meegenomen naar een toekomstige biodiversiteitskredietmarkt, zonder de aandacht af te leiden van

de noodzaak van wereldwijde systeemverandering. Het is essentieel om prioriteit te geven aan transformatieve verandering door de onderliggende oorzaken van biodiversiteitsverlies aan te pakken.

De Verenigde Naties hebben bijvoorbeeld een kader ontwikkeld, het System of Environmental and Economic Accounting (SEEA), dat economische en milieugegevens integreert om een uitgebreider en veelzijdiger beeld te geven van de onderlinge relaties tussen de economie en het milieu, en van de voorraden en veranderingen in voorraden van milieurijkdommen.

In België is de belangrijkste bron van inkomsten uit milieubelastingen afkomstig van belastingen op vervoer en energie, en slechts een klein deel van belastingen op vervuiling of het gebruik van hulpbronnen, die bijzonder belangrijk zijn voor de natuur en de biodiversiteit. Er is behoefte aan een nieuw evenwicht in de Belgische belastingdruk, waarbij de nadruk meer komt te liggen op vervuiling en het gebruik van hulpbronnen dan op arbeid.

Een beter gebruik van belastingprikkelers zou ook kunnen bijdragen tot deze operationele doelstelling. In plaats van biodiversiteitsacties aan te moedigen en te belonen via overheidsuitgaven, zou dit ook kunnen gebeuren door de belastingdruk te verlichten op de belangrijkste belanghebbenden die verantwoordelijk zijn voor de implementatie - bijvoorbeeld NGO's die natuurgebieden verwerven en beheren. Belgische natuurbeschermingsautoriteiten zijn al bezig met het implementeren van dergelijke maatregelen. De Vlaamse overheid biedt natuurbeheerders bijvoorbeeld verschillende verminderingen van successierechten, schenkingsrechten, omzetbelasting en onroerende voorheffing, afhankelijk van het ambitieniveau van hun natuurbeheer³⁴, terwijl Wallonië vrijstellingen van onroerende voorheffing, successierechten en schenkingsrechten toekent aan grondeigenaars in Natura 2000-gebieden³⁵.

³⁴ Agentschap Natuur & Bos web page on Subsidies, benefits and commitments (in Dutch): <https://natuurenbos.vlaanderen.be/natuurbeheerplannen/subsidies-voordelen-en-engagementen#:~:text=Fiscale%20voordelen%3A%20overzicht&text=Sinds%201%20januari%202022%20geldt,twee%20of%20drie%20is%20goedgekeurd>.

³⁵ SPW Wallonie web page on fiscal advantages for biodiversity, <http://biodiversite.wallonie.be/fr/avantages-fiscaux.html?IDC=837&IDD=2411>

15.5 Optimaal gebruik maken van bestaande financiële instrumenten van de EU om biodiversiteit te bevorderen

Het LIFE-programma, het financieringsinstrument van de EU voor het milieu en de klimaatverandering, is tot nu toe relatief goed gebruikt door België voor natuur- en biodiversiteitsprojecten. Het LIFE-subprogramma Natuur en Biodiversiteit zal natuurbehoudsprojecten blijven financieren. Dit zijn met name projecten die bijdragen aan de implementatie van het Natura 2000-netwerk en de wetgeving inzake invasieve uitheemse soorten, en die de doelstellingen van de biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2030 helpen verwezenlijken. Grotere projecten gericht op strategische en natuurintegratiedoelen worden nu ook ondersteund door het programma.

De EU-biodiversiteitsstrategie 2030 omvatte een aantal specifieke investeringsverbintenissen als antwoord op de groeiende behoefte aan overheidsfinanciering om de biodiversiteitsdoelstellingen van de EU te bereiken. Zo moet 30% van het EU-klimaatactiebudget worden geïnvesteerd in op de natuur gebaseerde oplossingen met klimaatbaten. Daarnaast heeft de EU de ambitie om 7,5% van het meerjarig financieel kader van de EU voor 2021-2027 te besteden aan biodiversiteit vanaf 2024 en 10% vanaf 2026. Het is van vitaal belang dat de EU-financiering voor biodiversiteit overeenstemt met de doelstellingen die ervoor zijn bepaald.

België kan een belangrijke rol spelen door een specifiek fonds voor het behoud en herstel van biodiversiteit te ondersteunen in het volgende meerjarig financieel kader (2027-2033), door de integratie van biodiversiteit in alle EU-financieringsprogramma's te

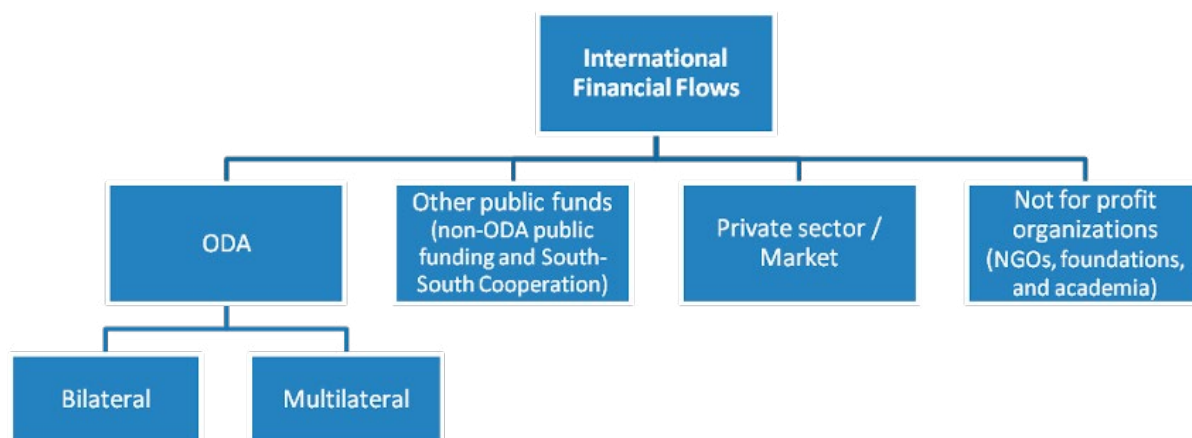
versterken en door te voorkomen dat EU-fondsen investeringen financieren die de biodiversiteit schaden.

15.6 Het totale bedrag aan internationale financiële middelen van ontwikkelde landen voor biodiversiteit verhogen, met inbegrip van officiële ontwikkelingshulp.

De rechtvaardiging voor dit type doelstelling ligt in artikel 20 van het VBD, paragraaf 1 tot 4. Via talrijke COP-besluiten hebben de Partijen besloten om streefdoelen vast te stellen voor de hernieuwing van hun verbintenissen onder artikel 20 van het VBD, Aichistreefcijfer 20 (COP-11/4, §7), streefdoel 19(a) van K-M GBF.

Streefdoel 19(a) van het K-M GBF roept op tot *“Verhoging van het totale bedrag aan biodiversiteitsgerelateerde internationale financiële middelen van ontwikkelde landen, met inbegrip van officiële ontwikkelingshulp, en van landen die vrijwillig voldoen aan de verplichtingen van ontwikkelde landen die Partij zijn, aan ontwikkelingslanden, met name de minst ontwikkelde landen en kleine eilandstaten in ontwikkeling, alsmede landen met een overgangseconomie, tot ten minste 20 miljard US\$ per jaar tegen 2025, en tot ten minste 30 miljard US\$ per jaar tegen 2030;”*.

Internationale stromen van financiële middelen zijn afkomstig uit verschillende bronnen (zie figuur 5). Officiële ontwikkelingshulp (ODA) wordt door regeringen verstrekt om de economische ontwikkeling en levensstandaard in ontwikkelingslanden te verbeteren. Het kan bilateraal zijn (rechtstreeks van een donorland naar een ontvangend land) of multilateraal (mid-

Figuur 5. Soorten internationale financiële stromen (Bron: UNEP/CBD/COP/11/14/ADD1)

delen die worden verstrekt via internationale financiële instellingen en de Verenigde Naties, hun fondsen en programma's). Internationale financiële stromen kunnen ook niet-ODA overheidsfinanciering omvatten, zoals economische samenwerking, via particuliere bedrijven en internationale non-profitorganisaties. Dit kan Noord-Zuid of Zuid-Zuid samenwerking zijn.

De eerste stap voor België bestaat erin een methodologie goed te keuren om zijn basislijn te berekenen voor internationale financiële stromen die bestemd zijn voor de implementatie van het VBD en biodiversiteitsgerelateerde activiteiten in ontwikkelingslanden. Zodra de Ausgangssituatie bekend is, zal in samenwerking met de relevante belanghebbenden (federale en regionale overheden, de privésector, ngo's, stichtingen en universiteiten) een strategie worden ontwikkeld om de verbintenis na te komen.

In de context van dit proces verwijst de uitdrukking "biodiversiteitsgerelateerde activiteit" naar alle activiteiten die een positieve impact hebben op de biodiversiteit, of het nu gaat om directe of indirecte voordelen. In het rapporteringskader van het VBD wordt een categorisering voorgesteld van de middelen die aan biodiversiteit worden besteed om de Partijen te helpen bij het verantwoorden van de verschillende soorten informatie die in aanmerking kunnen worden genomen.

Als onderdeel van deze doelstelling zal België ondersteuning bieden om bestaande financiële instellingen te versterken en om de replicatie en schaalvergroting van succesvolle financiële mechanismen en instrumenten aan te moedigen. Deze initiatieven zouden de vorm kunnen aannemen van het opvoeren van de inspanningen om bronnen voor cofinanciering en andere middelen te mobiliseren om biodiversiteitsprojecten te financieren of om biodiversiteit te promoten in initiatieven voor schuldverlichting en swaps, met inbegrip van debt-for-environment swaps. De ontwikkeling en implementatie van economische stimuleringsmaatregelen kan worden gezien als een ondersteuning van de drie doelstellingen van het Verdrag op lokaal en nationaal niveau en als consistent en coherent met andere relevante internationale verplichtingen.

15.7 De financiering voor biodiversiteit verzekeren, binnen en afhankelijk van de beschikbare budgetten voor ontwikkelingssamenwerk-

ing en rekening houdend met het belang van de klimaat-biodiversiteitsnexus, waar dit door de betrokken landen als prioriteit wordt erkend.

Deze doelstelling was al opgenomen in de CBD COP 9/11 strategie voor het mobiliseren van middelen (\$6) en werd herhaald in paragraaf 14 van besluit COP-11/4 en paragraaf 10 van besluit COP-15/7 met het oog op het creëren van omstandigheden die bevorderlijk zijn voor het mobiliseren van investeringen van de private en publieke sector in biodiversiteit en bijbehorende ecosysteemdiensten.

Deze doelstelling is essentieel om de doelstellingen van het VBD te bereiken, aangezien het financieringsbedrag, het beheer en de absorptiecapaciteit van de ontvangende landen in deze context allemaal cruciale factoren zijn.

In het kader van zijn bilaterale en multilaterale interacties met partnerlanden zal België onder meer:

- steun verlenen voor institutionele capaciteitsopbouw voor effectieve mobilisatie en gebruik van hulpbronnen, inclusief capaciteitsopbouw van relevante ministeries en agentschappen om biodiversiteit en bijbehorende ecosysteemdiensten op te nemen in besprekingen met donoren en relevante financiële instellingen;
- steun verlenen voor de versterking van de capaciteit om biodiversiteitskwesties en bijbehorende ecosysteemdiensten te integreren in nationale en sectorale planningsinspanningen en bevordering van begrotingstoewijzingen voor biodiversiteit en bijbehorende ecosysteemdiensten in relevante nationale en sectorale budgetten;
- de financiering voor biodiversiteit verzekeren, binnen en afhankelijk van de beschikbare budgetten voor ontwikkelingssamenwerking en rekening houdend met het belang van de klimaat-biodiversiteitsnexus, waar dit door de betrokken landen als prioriteit wordt erkend.

Dit vereist de inzet van landen die het VBD bekrachtigden (de "partijen") voor deze aanpak. De integratie van biodiversiteit in strategieën voor armoedebestrijding en nationale ontwikkeling is essentieel, aangezien het behoud en het duurzame gebruik van natuurlijke hulpbronnen sleutelementen zijn in de strijd tegen armoede en de bevordering van ontwikke-

ling. Deze steun zal ook moeten worden afgestemd op de inspanningen voor ontwikkelingshulp die worden ondersteund door internationale organisaties zoals de Verenigde Naties en andere hulpinitiatieven. Tot slot is het van cruciaal belang dat elke verhoging van deze steun consistent is met de prioriteiten die zijn vastgelegd in nationale biodiversiteitsstrategieën en actieplannen, om te garanderen dat de middelen effectief worden gebruikt.

Deel V: Opvolging van de strategie

V.1 Bestuur

Bij de implementatie van de NBS zal bijzondere aandacht worden besteed aan het informeren, betrekken en participeren van de belanghebbenden. Dit impliceert overleg en samenwerking tussen de verschillende belanghebbenden, wat de steun voor en dus de implementatie van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie zal versterken. Door met de belanghebbenden samen te werken aan concrete projecten die gelinkt zijn aan prioritaire doelstellingen binnen het kader van de Strategie, zullen ze zich meer bewust worden. Tegelijkertijd is het van essentieel belang dat de overheidsinstanties die verantwoordelijk zijn voor de implementatie de juiste hulpmiddelen gebruiken en voldoende kennis hebben van biodiversiteit en aanverwante onderwerpen.

Het is essentieel dat er rekening wordt gehouden met de nationale biodiversiteitsstrategie van België en dat er rekening mee wordt gehouden op het niveau van de besluitvorming en de milieuplanning.

V.2 Opvolging en ondersteunende mechanismen

SM1. Tegen het einde van 2025 indicatoren vaststellen, toepassen en publiceren om de vooruitgang ten opzichte van de strategische doelstellingen van de NBS te meten.

Belanghebbenden: federale en regionale overheden, de VBD-stuurgroep met haar experts, en NGO's.

De implementatie van de strategie en de vooruitgang naar de 2030-doelstelling zal worden gecontroleerd en geëvalueerd met behulp van ten minste de hoofdindicatoren en binaire indicatoren van het K-M GBF-controlekader om aanbevelingen te doen voor verdere noodzakelijke actie. Elk nationaal streefdoel zal geassocieerd worden met minstens één overeenkomstige algemene indicator, waar zo'n indicator bestaat. Deze indicatoren kunnen worden aangevuld

met extra indicatoren zoals componentindicatoren en aanvullende indicatoren om het begrip van de resultaten te verfijnen. Het monitoringmechanisme zal worden opgezet na de goedkeuring van de NBS en zal worden gecoördineerd binnen de VBD-stuurgroep, in samenwerking met de bevoegde autoriteiten.

Deze prestatie-indicatoren zullen worden gebruikt voor toekomstige nationale rapporten aan het VBD.

SM2. Tegen 2025 de CHM-website onderhouden en ontwikkelen.

Belanghebbenden: Nationaal Contactpunt CHM, federale en regionale overheden, VBD Stuurgroep

Het Belgische CHM heeft een rapporteringsmodule over de Aichi-doelen op zijn website geplaatst, omdat dit het delen van en de toegang tot informatie over de Aichi-doelen vergemakkelijkt. Het VBD-secretariaat heeft gewerkt aan een update van deze module om te rapporteren over de doelstellingen van het K-M GBF. De integratie van deze laatste update zal helpen bij de ontwikkeling van een informatiesysteem over doelstellingen en doelen.

De integratie van deze laatste update maakt rapportage mogelijk over de implementatie van K-M GBF, de EU-biodiversiteitsstrategie en de nationale strategie. De informatie in de tool zal periodiek worden bijgewerkt op basis van de resultaten van de SM1-modules.

SM3. Tegen 2025 een functioneel uitwisselingsmechanisme opzetten voor het Verdrag en de bijbehorende protocollen, inclusief een netwerk van praktijkmedewerkers.

Belanghebbenden: De nationale knooppunten van CHM, BCH en ABS-CH, de federale en regionale overheden, de VBD-stuurgroep, het nationale knooppunt van VBD, het Belgisch Platform voor Biodiversiteit, universiteiten, natuuragent-schappen, NGO's, de openbare en privésector.

Iedereen die betrokken is bij de implementatie van de NBS heeft een enorme hoeveelheid ervaring en heeft veel nuttige casestudies, hulpmiddelen en richtlijnen ontwikkeld. Er is echter nog meer nuttige informatie buiten deze gemeenschap. Het wereldwijde werkprogramma van het CHM roept de Partijen op om een kennisnetwerk voor biodiversiteit te ontwikkelen, bestaande uit een database en een netwerk van mensen uit de praktijk, met als doel om deze kennis en ervaring samen te brengen en beschikbaar te maken via het uitwisselingscentrum voor CHM om een betere implementatie van het VBD (inclusief de vele nationale biodiversiteitsprogramma's, -strategieën en -actieplannen) te vergemakkelijken en te ondersteunen. Het roept ook op tot de oprichting van een permanent nationaal uitwisselingscentrum, zodat in elk van de Partijen iedereen toegang heeft tot de informatie, expertise en ervaring die essentieel zijn voor de implementatie van het VBD. De nationale CHM's moeten ook worden gekoppeld aan het centrale CHM dat wordt beheerd door het secretariaat van het verdrag, en de uitwisseling van informatie tussen deze verschillende mechanismen moet worden vergemakkelijkt.

Het nationale CHM moet worden aangepast en in staat zijn om zijn rol te spelen voor het K-M GBF. Het moet actief worden gebruikt door belanghebbenden inzake biodiversiteit. Het moet actief worden gebruikt door de biodiversiteitsgemeenschap in België om informatie toe te voegen en bij te werken die relevant is om de implementatie van de nationale strategie op te volgen. Regionale informatie over biodiversiteit en de implementatie van het Verdrag moet gelinkt worden aan het nationale CMB, indien beschikbaar op een regionale website, of gepubliceerd worden op de nationale CMB-website door de betrokken regio als er geen specifieke website is.

De partnerschapsrol van België in het CHM moet nationale CHM's in ontwikkelingslanden en elders blijven helpen om de gebruikersgemeenschap en haar netwerken uit te breiden.

SM4. Tegen 2025 functionele uitwisselingscentra opzetten voor de implementatie en overdracht van technologieën ter ondersteuning van het VBD en de bijbehorende protocollen (BCH, ABS CH).

Belanghebbenden: CHM-, ABS- en BCH-contactpunten, federale en regionale overheden

Het VBD verplicht de verdragspartijen om een nationaal uitwisselingsmechanisme (CHM) op te richten om de uitwisseling van informatie over biodiversiteit en wetenschappelijke en technische samenwerking mogelijk te maken. Op COP-10 werd het mandaat van het uitwisselingsmechanisme uitgebreid en moet het ook een instrument zijn voor het monitoren van de implementatie van nationale strategieën en actieplannen. Bij het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid werd een uitwisselingscentrum voor bioveiligheid, een Biosafety Clearing House (BCH) opgericht om de Partijen bij te staan bij de uitvoering van het protocol en om de uitwisseling van wetenschappelijke, technische, milieu- en juridische informatie en ervaring over genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) te vergemakkelijken. Het Nagoya Protocol inzake toegang en batenverdeling (ABS) voorziet ook in de oprichting van een ABS CH. Op federaal niveau is het nationale ABS CH geïntegreerd in de CHM als een bijzonder onderdeel.

België zal ervoor zorgen dat de verschillende CHM's functioneel zijn en hun mandaten in het kader van het Verdrag en de Protocollen naleven. Aangezien biodiversiteit in België vooral een regionale bevoegdheid is, zou er een samenwerkingsmodel met de gewesten moeten worden opgezet om hen te betrekken bij de verantwoordelijkheden van de CHM's.

Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag werden capaciteitsopbouw en -ontwikkeling en technologieoverdracht uitgevoerd door verschillende Belgische belanghebbenden op verzoek van partners uit ontwikkelingslanden en andere landen. Het nationale CHM zal, in samenwerking met het BCH en het Belgisch Biodiversiteitsplatform, een speciale sectie op de website ontwikkelen om de activiteiten inzake capaciteitsopbouw en technologieontwikkeling en -overdracht op het vlak van biodiversiteit die hebben plaatsgevonden, in de kijker te zetten. De regio's hebben via de verschillende academische netwerken, zoals VLIR-UOS, ook een schat aan ervaring op dit vlak en zouden hierover moeten rapporteren via regionale CHM's of deze informatie kunnen toevoegen aan de nationale CHM. Deze informatie kan worden gebruikt als informa-

tiebron voor belanghebbenden die op zoek zijn naar capaciteitsopbouw op het gebied van biodiversiteit, ontwikkeling en technologie. Het Secretariaat van het Verdrag werd gevraagd om informatie te verzamelen over capaciteitsopbouw en -ontwikkeling, technologieoverdracht en de behoeften van de Partijen bij Besluit 15/8, Artikels 11 tot 13. België moet ervoor zorgen dat informatie over technologieoverdracht wordt opgenomen in de nationale CHM's. België moet ervoor zorgen dat informatie over technologieoverdracht door Belgische belanghebbenden regelmatig wordt uitgewisseld met het Secretariaat. Verzoeken van Partijen over technologieoverdracht zullen naar het CHM en naar belanghebbenden worden gestuurd.

V.3 Duur, rapportage, beoordeling en herziening

Aanvankelijk was de looptijd van de eerste nationale strategie 10 jaar, tot 2016. In de conclusies van de tussentijdse evaluatie van de strategie (2012) werd aanbevolen om de tekst te actualiseren. Er werd besloten om de doelstellingen en de looptijd van de strategie af te stemmen op de Aichi-doelen voor 2020 en de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2020.

Met de recente goedkeuring van een nieuwe EU-biodiversiteitsstrategie 2030 en de K-M GBF heeft het ICL in maart 2023 besloten om de Stuurgroep Biodiversiteitsverdrag, in samenwerking met de Stuurgroep Natuur, te belasten met de taak om de nationale strategie te actualiseren en af te stemmen op de EU- en mondiale doelstellingen voor 2030.

De uitvoering van de strategie wordt gecontroleerd aan de hand van de indicatoren in het K-M-GBF moni-

toring kader van CMB, met name de hoofdindicatoren en de binaire indicatoren (zie SM1).

De beoordeling zal zowel milieu- als sociaaleconomische effecten omvatten. De beoordeling en het rapport over de geboekte vooruitgang en obstakels voor de implementatie van de nationale biodiversiteitsstrategie zullen beschikbaar zijn op de CHM-website en om de vier jaar worden gepubliceerd als onderdeel van de nationale rapportageprocedure voor het VBD. Dit zal de Stuurgroep van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit in staat stellen om de doeltreffendheid van de genomen maatregelen te beoordelen en prioriteiten te identificeren om toekomstige acties te sturen.

De volgende rapporten, respectievelijk het zevende en achtste nationale rapport, moeten een beoordeling geven van de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van het K-M GBF, inclusief de vooruitgang die is geboekt bij het bereiken van de nationale doelstellingen van de nationale biodiversiteitsstrategie. Het zevende en achtste nationale rapport moeten respectievelijk op 28 februari 2026 en 30 juni 2029 worden ingediend. Het 7e nationale verslag zal een beoordeling bevatten van de vooruitgang die is geboekt bij de tenuitvoerlegging van de NBS tussen 2013 en 2025.

Zodra de NBS is aangenomen, is het essentieel om ervoor te zorgen dat de federale, gewest- en gemeenschapsregeringen de nodige stappen ondernemen om ze uit te voeren en de doeltreffendheid ervan te evalueren. De vooruitgang in de richting van de 2030-doelstelling en de doelstellingen van de NBS moeten periodiek worden geëvalueerd, zodat de strategie kan worden aangepast en versterkt.

Lijst van afkortingen

ABS	Access and Benefit Sharing
ABSCH	Access and Benefit Sharing Clearing House
AEWA	African Eurasian Migratory waterbird Agreement
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
ASCOBANS	Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic, North East Atlantic, Irish and North Seas
BBNJ	Biodiversity beyond national jurisdiction
BBP	Bruto binnenlands product
CCIM	Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid
CEM	collaborative environmental management
CHM	Clearing House Mechanism
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
CMS	Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals
COP	Conferentie van de Partijen van het verdrag inzake Biologische Diversiteit
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive
DEMNA	Département de l'Étude du milieu naturel et agricole
DNF	Département de la Nature et des Forêts
DSI	digitalie sequentie informatie over genetische hulpbronnen
EBV	essentiële biodiversiteitsvariabele
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EER	Europese Economische Ruimte
EMA	European Medicines Agency
EMAS	Eco Management en Audit Schema
EU	Europese Unie
EUFORGEN	European forest genetic resources programme
EUROBATS	Agreement on the conservation of populations of European bats
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FEEDIS	feeding information system
FOEN	Swiss Federal Office for the Environment
FPDO	federale plan voor duurzame ontwikkeling
FSC	Forest Stewardship Council
GBIF	Global Biodiversity Information Facility
GBO	Global Biodiversity Outlook
GGO	Genetisch Gemodificeerd Organisme
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
GPDO	Gewestelijk Planvoor Duurzame Ontwikkeling
GPPR	Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie

GR	genetische rijkdommen
GTI	Global Taxonomic Initiative
GVB	gemeenschappelijk visserijbeleid
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
IAS	Invasive Alien Species, invasieve uitheemse soorten
ICL	Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu
IEA	Internationaal Energieagentschap
ILCs	Indigenous nad Local Communities
ILVO	Instituut voor Landbouw , Visserij en Voedingsonderzoek
INBO	Instituut voor Natuur en Bosonderzoek
IPBES	Intergouvernementeel Platform voor Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten
IPCC	Intergouvernementele Werkgroep inzake Klimaatverandering
IPEN	International Plant Exchange NEtwork
ITPGRFA	International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture
ITTO	International Tropical Timber Organization
IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural resources
IWC	Internationale Walvisvaartcommissie
KBIN	Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
K-M GBF	Kunming Montreal Global Biodiversity Framework
KMR	Kaderrichtlijn Mariene Strategie
KRMS	Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie
LEKP	Lokaal Energie en Klimaatpact
LPI	Living Planet Index
MAP	Mestactieplan
MEA	multilateral environmental agreement, multilaterale milieuovereenkomst
MER	milieueffectrapportage
MOSAICC	International code of conduct for the sustainable use of microorganisms and the regulation of access
MPA	Marine Protected Areas, beschermd kust of zeegebied
MRP	Marien Ruimtelijk Plan
MSP	multistakeholderproces
NAPAN	Nationaal Actieplan d'Action National
NAVO	Noord - Atlantische Verdragsorganisatie
NBS	Nationale Biodiversiteitstrategie
NCP	Nature's Contribution to People, de bijdrage van de natuur aan de mens.
NGO	niet - gouvernementele organisatie
NGT	nieuwe genetische techniek
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

OSPAR	Verdrag inzake de bescherming vna het mariene milieu in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan
PAN	Programmatische Aanpak Stikstof
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes
SBRV	Strategische Visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
SDG	Duurzame ontwikkelingsdoelstelling
SEBI	Streamlining European Biodiversity Indicators
SECORES	Belgian Network for Social Ecological Resilience
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation
SFM	Sustainability Forest Management
SMER	strategische milieueffectrapportage
TAC	Total Allowable Catch
TNFD	Taskforce natuurgerelateerde financiële informatieverzorging
TRIPS	Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom
UNDP	United Nations Development Programme
UNEA	United Nations Environment Assembly
UNECE	Europese economische commissie van de Verenigde Naties
UNEP	UN Environment Programme
UNEP-WCMC	UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VAP	Vlaams Aanpassingsplan
VBD	Verdrag Inzake Biodiversiteit
VSDO	Vlaamse Strategie voor Duurzame Ontwikkeling
WEF	World Economic Forum
WHC	werelderfgoedconventie
WHO	World Health Organization
WIPO	World Intellectual Property Organization
WTO	World Trade Organization
WWF	Wereld Natuur Fonds

Glossarium

Geen nettoverlies: het concept van geen nettoverlies betekent dat het behoud/verlies van biodiversiteit in een gebied, geografisch of op een andere manier gedefinieerd, wordt gecompenseerd door een winst elders, op voorwaarde dat dit principe niet leidt tot een wijziging van de bestaande biodiversiteit zoals beschermd door de natuurwetgeving van de EU.

Bioregionale benadering: benadering op de schaal van een bioregio, beschouwd als een territorium gedefinieerd door een reeks biologische, sociale en geografische criteria in plaats van vanuit een geopolitieke invalshoek; een bioregio is over het algemeen een systeem van onderling verbonden ecosystemen.

Een andere effectieve instandhoudingsmaatregel op basis van gebieden (AMCEZ) is een geografisch gedefinieerd gebied dat geen beschermd gebied is en dat wordt bestuurd en beheerd om positieve en duurzame resultaten op lange termijn te behalen voor het behoud in situ van biodiversiteit, met bijbehorende ecosysteemfuncties en -diensten en, indien van toepassing, lokaal relevante culturele, spirituele, sociaaleconomische en andere waarden (VBD, 2018).

Biobrandstoffen: zijn transportbrandstoffen geproduceerd uit grondstoffen afkomstig van biomassa (d.w.z. organisch materiaal).

Agrarische biodiversiteit: een overkoepelende term die alle componenten van biodiversiteit omvat die belangrijk zijn voor voedsel en landbouw, evenals alle componenten van biodiversiteit die samen het agrarische ecosysteem vormen: de variëteit en variabiliteit van dieren, planten en micro-organismen, op genetisch, soort- en ecosysteemniveau, die nodig zijn om belangrijke functies, structuur en processen van agrarische ecosystemen te ondersteunen.

Biomanipulatie (van meren): techniek om (meren) te herstellen via “top-down” beheer, voornamelijk door vispopulaties te reduceren en/of te herstructureren, om begrazing door herbivoren zoöplankton aan te moedigen en zo de fytoplanktonbiomassa onder controle te houden en bijgevolg een helder watersysteem met een hoge soortenrijkdom te verkrijgen en te behouden.

Biomassa omvat niet-voedingsproducten die gewonnen worden uit planten, algen, dieren of schimmels voor verschillende toepassingen. Biomassa speelt een belangrijke rol als grondstof voor de productie van hernieuwbare energie (elektriciteit, verwarming en koeling of transportbrandstoffen), maar ook als grondstof voor andere toepassingen.

Biotechnologie: Elke technologische toepassing die gebruik maakt van biologische systemen, levende organismen of afgeleiden daarvan, om producten of processen te maken of te wijzigen voor specifieke toepassingen en doeleinden. Het toepassingsgebied van biotechnologie is enorm: het varieert van “traditionele” processen zoals het brouwen van bier en het maken van yoghurt (fermentatie), via microbiologische processen die eenvoudigweg door natuurlijke selectie worden verbeterd, zoals de synthese van een natuurlijk materiaal, tot genetische modificatie door methoden die niet op natuurlijke wijze zouden kunnen ontstaan.

Goede staat: Verwijst naar gebieden van een habitatype, een toestand waarin de essentiële kenmerken van het habitatype, in het bijzonder de structuur, de functie en de typische soortensamenstelling, het hoge niveau van ecologische integriteit, stabiliteit en veerkracht weerspiegelen dat nodig is om het behoud ervan op lange termijn te garanderen en zo bijdraagt tot het bereiken of behouden van een gunstige staat van instandhouding.

Goede milieutoestand (GES) de milieutoestand van mariene wateren waar ze ecologisch diverse en dynamische oceanen en zeeën bieden die schoon, gezond en productief zijn binnen hun intrinsieke voorwaarden, en waar

het gebruik van het mariene milieu op een duurzaam niveau is, waarbij het potentieel voor gebruik en activiteiten voor huidige en toekomstige generaties wordt veiliggesteld (artikel 3 van EU-richtlijn 2008/56/EG).

Wederzijds overeengekomen voorwaarden: Het VBD (Artikel 15(4)) stelt dat “Toegang, indien verleend, wordt geregeld door wederzijds overeengekomen voorwaarden...”. Dit betekent dat er een overeenkomst moet zijn - formeel of informeel - die aanvaardbaar is voor zowel het land of de groep dat toegang geeft tot zijn genetische rijkdommen als voor de groep die toegang zoekt tot die rijkdommen.

Voorafgaande Geïnformeerde Toestemming: Houders van kennis of hulpbronnen moeten geïnformeerd worden over de reden voor het verzamelen of gebruiken van hun kennis of biodiversiteit en hun toestemming moet verkregen worden voordat de activiteit plaatsvindt.

Behoud *ex situ*: Het behoud van componenten van biodiversiteit buiten hun natuurlijke habitat.

Behoud *in situ*: het behoud van ecosystemen en natuurlijke habitats alsook het behoud en de reconstitutie van levensvatbare populaties van soorten in hun natuurlijke omgeving.

Cryobank: Een opslagplaats die op zeer lage temperatuur wordt gehouden om zaden of ander genetisch materiaal te bewaren.

Biologische diversiteit (biodiversiteit): De variabiliteit onder levende organismen uit alle bronnen, inclusief, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan ze deel uitmaken; dit omvat diversiteit binnen soorten, tussen soorten en van ecosystemen.

Ecosysteem: een dynamisch complex van gemeenschappen van planten, dieren en micro-organismen en hun niet-levende omgeving die als een functionele eenheid op elkaar inwerken.

Ecotoerisme: toeristische activiteit gericht op het ontdekken van beschermde of behouden natuurgebieden, met respect voor de lokale bevolking, het erfgoed en de bescherming van het milieu (duurzaam toerisme). Het concept ecotoerisme wordt over het algemeen verkeerd begrepen en wordt in de praktijk vaak gewoon gebruikt als marketinginstrument om natuurtoerisme te promoten.

Ecologische voetafdruk: De ecologische voetafdruk komt overeen met de oppervlakte op aarde die nodig is om aan de consumptiebehoeften van een groep mensen of een individu te voldoen, afhankelijk van de levensstijl van de groep of het individu in kwestie.

Milieueffectrapportage (MER): een proces dat is ontworpen om de potentiële milieueffecten van een voorgesteld plan of programma te evalueren, rekening houdend met de sociaaleconomische, culturele en menselijke gezondheidsimplicaties, ongeacht of deze gunstig of ongunstig zijn.

Strategische milieubeoordeling (SMEB) is het formele, systematische en uitgebreide proces voor het identificeren en evalueren van de milieueffecten van voorgesteld beleid, plannen of programma's om ervoor te zorgen dat deze in een zo vroeg mogelijk stadium van de besluitvorming volledig worden geïntegreerd en adequaat worden aangepakt, op gelijke voet met economische en sociale overwegingen.

Strategische milieubeoordeling heeft betrekking op een breder scala aan activiteiten, een groter gebied en vaak over een langere periode dan strategische milieubeoordeling. Vaak over een langere periode dan de milieueffectbeoordeling van projecten.

Soorten: Een groep onderling voortplantende organismen die reproductief geïsoleerd zijn van alle andere organismen, hoewel er veel gedeeltelijke uitzonderingen op deze regel zijn in bepaalde taxa.

Flagship species: Soorten die de aandacht van het publiek trekken en andere kenmerken hebben waardoor ze geschikt zijn om de bezorgdheid over het behoud kenbaar te maken.

Gen: Functionele eenheid van erfelijkheid; deel van de DNA-molecule dat codeert voor een enkel enzym of structurele eiwiteenheid.

Adaptief beheer: Een vorm van beheer die de complexe en dynamische aard van ecosystemen en hun gebruik erkent, en het gebrek aan volledige kennis over hoe ze functioneren. Gezien de veranderende omstandigheden en onzekerheden die inherent zijn aan elk gebruik van biodiversiteitscomponenten, kan adaptief beheer inspelen op onzekerheden en bevat het elementen van “al doende leren” of feedback uit onderzoek. Opvolging is een sleutelement van adaptief beheer. Het concept wordt ontwikkeld in document UNEP/CBD/SBSTTA/9/INF/8 (2003).

Groene infrastructuur wordt gedefinieerd als een strategisch gepland netwerk van natuurlijke en halfnatuurlijke gebieden, met andere milieukenmerken, ontworpen en beheerd om een breed scala aan ecosysteemdiensten te leveren.

Introgressie: de introductie van genen uit het genetisch erfgoed van een soort in dat van een andere soort tijdens hybridisatie.

Braakland: een perceel land dat gedurende een bepaalde periode aan landbouwproductie - akkerbouw, tuinbouw of veeteelt, inclusief begrazing - wordt onttrokken.

Limits of Acceptable Change (LAC): een beheersprocedure voor recreatiebronnen. Het is een reeks gekoppelde stappen gericht op het ontwikkelen van een reeks meetbare doelstellingen die de gewenste omstandigheden voor het natuurgebied definiëren. Het planningsproces identificeert ook de managementacties die nodig zijn om deze condities te behouden of te bereiken.

Duurzaam gebruik: het gebruik van componenten van biologische diversiteit op een manier en met een snelheid die niet leidt tot de achteruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn, waardoor het potentieel ervan om te voldoen aan de behoeften en wensen van de huidige en toekomstige generaties behouden blijft (CBD, 1992).

Op de natuur gebaseerde oplossingen (NBS) zijn acties om natuurlijke of gewijzigde terrestrische, zoetwater-, kust- en mariene ecosystemen te beschermen, in stand te houden, te herstellen, duurzaam te gebruiken en te beheren die op een effectieve en adaptieve manier reageren op sociale, economische en ecologische uitdagingen, en tegelijkertijd het menselijk welzijn, ecosysteemdiensten, veerkracht en de voordelen van biodiversiteit veilig te stellen (UNEA-resolutie 5). Er zijn andere definities van SfN.

Een beschermd gebied is een geografisch afgebakend gebied dat is aangewezen of gereguleerd en wordt beheerd om specifieke instandhoudingsdoelen te bereiken (CBD, 1992).

Referenties

Belgian State. 2019. *Royal Decree establishing the marine spatial planning for the period 2020 to 2026 in the Belgian sea-areas. Marine Spatial Planning - Annexes - Annex 2*. Federal Public Service Health, Food Chain Safety and Environment, Brussels.
https://www.health.belgium.be/sites/default/files/uploads/fields/fpshealth_theme_file/msp-2020-englishtranslation.pdf

Belgische Staat. 2018. *Actualisatie van de initiële beoordeling voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie. Art 8 lid 1a & 1b. Richtlijn 2008/59/EG*. Brussel.
https://odnature.naturalsciences.be/downloads/msfd/KRMS_Art8_2018.pdf

Bruxelles Environnement. 2022. *État de la nature en Région de Bruxelles-Capitale synthèse - édition 2022*. Dewulf, B. (DG a.i.) & Willocx, B. (DG-A a.i.). Bruxelles Environnement, Bruxelles.
https://document.environnement.brussels/opac_css/electfile/SYNTH_Etat_Nature_2022_FR_DEF.pdf

Commission Implementing Regulation (EU) 2015/1866 of 13 October 2015 laying down detailed rules for the implementation of Regulation (EU) No 511/2014 of the European Parliament and of the Council as regards the register of collections, monitoring user compliance and best practices. *Official Journal of the European Union* L 275, 20.10.2015, p. 4-19
http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2015/1866/oj

De Witte B., De Cauwer K., De Schrijver C., Verl   K., Dekimpe M., Vandecasteele L., Deloof D., Torre  le E., Hostens K. 2021. Macro and microplastic litter in Belgian fishery areas: conclusions and recommendations from the EMFF-funded project MarinePlastics. ILVO/RBINS. Merelbeke.
<https://ilvo.vlaanderen.be/en/news/plastic-pollution-in-the-belgian-north-sea-no-alarming-amounts-of-microplastics-in-fish-and-shellfish-plastic-fibers-everywhere-and-a-hotspot-near-zeebrugge>

EEA. 2019. Healthy environment, healthy lives: how the environment influences health and well-being in Europe. *EEA Report* 21/2019.
<https://www.eea.europa.eu/publications/healthy-environment-healthy-lives>

EEA. 2020. Is Europe living within the limits of our planet? An assessment of Europe's environmental footprints in relation to planetary boundaries? Joint EEA/FOEN Report. *EEA Report* 1/2020.

<https://www.eea.europa.eu/publications/is-europe-living-within-the-planets-limits>

EEA. 2020. State of nature in the EU: Results from reporting under the nature directives 2013-2018. Technical report 10/2020, European Environment Agency, Copenhagen.
 DOI:10.2800/088178

EEA/JRC/WHO. 2008. Impacts of Europe's changing climate – 2008 indicator-based assessment, EEA Report - No 4/2008.
http://reports.eea.europa.eu/eea_report_2008_4/en

Eggermont H. *et al.* 2015. Nature-based Solutions: New Influence for Environmental Management and Research in Europe. *GAIA - Ecological Perspectives for Science and Society* 24: 4, pp. 243-248(6).
 DOI: <https://doi.org/10.14512/gaia.24.4.9>

Environmental Implementation. 2022. Review 2022 Country Report - Belgium.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0261&from=EN>

EU Commission. 2020. A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally friendly food system. COM(2020) 381 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>

EU Commission. 2021. Pathway to a Healthy Planet for All EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil'. COM(2021) 400 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021DC0400>

European Commission. 2021. EU Soil Strategy for 2030 Reaping the benefits of healthy soils for people, food, nature and climate. COM(2021) 699 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0699>

European Commission. 2021. Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy. COM(2021) 390 final.
<https://eur-lex.europa.eu/resource>

[html?uri=cellar:9f5e7e95-df06-11eb-895a-01aa75e-d71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=COM:2022:581:FIN)

EU Commission. 2022. Revision of the EU action plan against wildlife trafficking. COM(2022) 581 final.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=COM:2022:581:FIN>

European Commission. 2023. Proposal for a Regulation of the European parliament and of the on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation. COM(2023) 411 final.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2023%3A411%3AFIN>

European Commission: Directorate-General for Environment. 2013. Guidance on integrating climate change and biodiversity into strategic environmental assessment. Publications Office.

<https://data.europa.eu/doi/10.2779/11869>

European Commission: Directorate-General for Environment. 2023. Guidelines on closer-to-nature forest management, Publications Office of the European Union. Publications Office.

<https://data.europa.eu/doi/10.2779/731018>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2000, October. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy. *Official Journal of the European Union* L 327, 22.12.2000, p. 1-73

<http://data.europa.eu/eli/dir/2000/60/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2002, July. Directive 2002/49/EC of the European Parliament and of the Council of 25 June 2002 relating to the assessment and management of environmental noise - Declaration by the Commission in the Conciliation Committee on the Directive relating to the assessment and management of environmental noise. *Official Journal of the European Union* L 189, 18.7.2002, p. 12-25.

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/49/oj/eng>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2008, June. Directive 2008/56/EC of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 establishing a framework for community action

in the field of marine environmental policy (Marine Strategy Framework Directive). *Official Journal of the European Union* L 164, 25.6.2008, p. 19-40.

<http://data.europa.eu/eli/dir/2008/56/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2008, November. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives. *Official Journal of the European Union* L 312, 22.11.2008, p. 3-30.

<http://data.europa.eu/eli/dir/2008/98/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2010, October. Regulation (EU) No 995/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 laying down the obligations of operators who place timber and timber products on the market (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union* L 295, 12.11.2010, p. 23-34.

<http://data.europa.eu/eli/reg/2010/995/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2014, February. Directive (EU) 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. *Official Journal of the European Union* L 94, 28/3/2014, p. 65-242.

<http://data.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7430692>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2014, April. Regulation (EU) No 511/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on compliance measures for users from the Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization in the Union (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union* L 150, 20.5.2014, p. 59-71

<http://data.europa.eu/eli/reg/2014/511/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2014, October. Regulation (EU) 1143/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species. *Official Journal of the European Union* L 317, 4.11.2014, p. 35-55.

<http://data.europa.eu/eli/reg/2014/1143/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2018, December. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources (recast) (Text with EEA relevance.). *Official Journal of the European Union* L 328, 21.12.2018, p. 82-209.

<http://data.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2019, June. Directive (EU) 2019/904 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment. *Official Journal of the European Union* L 155, 12/6/2019, p. 1-19.

<http://data.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj>

European Parliament and of the Council of the European Union. 2023, May. Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010 (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union* L 150, 9.6.2023, p. 206-247.

<http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj>

IAS. 2022. *National action plan on priority pathways of unintentional introduction and spread of invasive alien species of the Union list in Belgium*. National Committee on Invasive Alien Species, Brussels.

<https://www.iasregulation.be/en/611/download>

IAS. 2023. *Pathways of unintentional introduction and spread of 88 invasive alien species of union concern in Belgium: identification and prioritization*. National Scientific Secretariat on Invasive Alien Species - Belgium, Brussels.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10255054>

IEA. 2023. *Belgium Climate Resilience Policy Indicator*. International Energy Agency, Paris.

<https://www.iea.org/reports/belgium-climate-resilience-policy-indicator>

ILVO. 2021. *Conclusions and recommendations of the project Marine Plastics*. Instituut voor Landbouw-, Visserij- & Voedingsonderzoek, Merelbeke.

<https://ilvo.vlaanderen.be/en/news/plastic-pollution-in-the-belgian-north-sea-no-alarming-amounts-of-microplastics-in-fish-and-shellfish-plastic-fibers-everywhere-and-a-hotspot-near-zeebrugge>

IPBES. 2016. *The assessment report of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services on pollinators, pollination and food production*. Potts S.G., Imperatriz-Fonseca V.L., & Ngo H.T. (eds). Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.3402856>

IPBES. 2018. *The IPBES assessment report on land degradation and restoration*. Montanarella, L., Scholes, R. & Brainich, A. (eds.). Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.3237392>

IPBES. 2019. *Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. Brondizio E.S., Settele J., Díaz S. & Ngo H.T. (editors). IPBES secretariat, Bonn.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673>

IPBES. 2023. *Summary for Policymakers of the Thematic Assessment Report on Invasive Alien Species and their Control of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. Roy H.E., Pauchard A., Stoett P., Renard Truong T., Bacher S., Galil B.S., Hulme P. E., Ikeda T., Sankaran K. V., McGeoch M.A., Meyerson L. A., Nuñez M.A., Ordóñez A., Rahlao S.J., Schwindt E., Seebens H., Sheppard A.W. & Vandvik V. (eds.). IPBES secretariat, Bonn.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7430692>

IRM. 2020. *Rapport Climatique 2020. De l'information aux services climatiques*. Institut Royal Météorologique, Uccle, Belgium.

<https://climat.be/doc/kmi-irm-rapport-2020-complet-fr.pdf>

IUCN. 2021. *Marine plastic pollution. IUCN Issues Briefs 2021* (November).

https://www.iucn.org/sites/default/files/2022-04/marine_plastic_pollution_issues_brief_nov21.pdf

- Kramer K. *et al.* 2022. Roadmap to develop a stress test for forest ecosystem services supply. *One Eart.* 5, 25-34.
<https://doi.org/10.1016/j.oneear.2021.12.009>
- Levin S.A. 2013. *Encyclopedia of biodiversity*. Elsevier Inc., Amsterdam.
- M.E.A. 2005. *A Report of the Millennium Ecosystem Assessment. Ecosystems and Human Well-Being*. Island Press, Washington DC.
- Michels H. *et al.* 2023. Natuurrapport 2023: Samen werken aan het Vlaamse biodiversiteitsbeleid van de toekomst. *Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek* 2023 (1).
https://purews.inbo.be/ws/portalfiles/portal/98119999/Natuurrapport2023_INBO.pdf
- Musing L., Norwicz M., Kloda J. & Kecse-Nagy K. 2018. *Wildlife trade in Belgium with a focus on CITES-listed species*. TRAFFIC and WWF report.
<https://wwf.be/sites/default/files/articles/files/RAPPORT-POLICY/WILDLIFE/TRAFFIC-wildlife-trade-Be-report-Final-Web-compressed.pdf>
- Navarro L.M., Fernández N., Guerra C., Guralnick R., Kissling W.D., Londoño M.C. *et al.* 2017. Monitoring biodiversity change through effective global coordination. *Curr. Opin. Environ. Sustain.* 29, 158-169.
- OVAM. 2023. *The missing piece of the EU Green Deal: The case for an EU resources law (2023)*. TULIP Consulting, Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, Mechelen.
<https://www.vlaanderen.be/publicaties/the-missing-piece-of-the-eu-green-deal-the-case-for-an-eu-resources-law>
- Peeters M., Franklin A. & Van Goethem J. (eds), 2003. *Biodiversity in Belgium*. Royal Belgian Institute of Natural Sciences, Brussels, 416 pp.
- Pörtner H.O. *et al.* 2021. *Scientific outcome of the IPBES-IPCC co-sponsored workshop on biodiversity and climate change*. IPBES secretariat, Bonn.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.4659158>
- Smale R. & Purvis A. 2021. *The Urgency of Biodiversity Action*. Natural History Museum and Vivid Economics. United Kingdom. Retrieved from: <https://policycommons.net/artifacts/1816411/210211-the-urgency-of-biodiversity-action/2553335/> on 11 Oct 2023. CID: 20.500.12592/m9mhs4.
- Steffen W. *et al.* 2015. Planetary boundaries: guiding human development on a changing planet. *Science* 347: 6223, p.1259855.
<https://doi.org/10.1126/science.1259855>
- Tsiafouli *et al.* 2015. Intensive agriculture reduces soil biodiversity across Europe. *Glob Chang Biol.* 2015 Feb. 21(2): 973-85.
<https://doi.org/10.1111/gcb.12752>
- UNDP. 2018. *The BIOFIN Workbook 2018: Finance for Nature. The Biodiversity Finance Initiative*. United Nations Development Programme, New York.
<https://sdgfinance.undp.org/resource-library/biofin-biodiversity-finance-initiative-workbook-2018>
- United Nations, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. 2009. *What is good governance?* UN ESCAP, Bangkok.
<https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>
- Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie. 2011. *Milieu-beleidsplan 2011-2015 D/2011/3241/178*. Vlaamse Overheid, Brussel.
<https://www.vlaanderen.be/publicaties/milieubeleidsplan-2011-2015>
- WEF. 2019. *The Global Risks Report 2019, 14th Edition*. World Economic Forum, Geneva.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf
- WWF. 2020. *Rapport Planète Vivante - La Nature en Belgique*. Szczodry O., Eggermont H., Paquet J-Y., Herremans M., Luyten S., WWF, Brussels.
- WWF Belgium. 2023. *Mapping and closing Belgium's public finance gap for nature and biodiversity*. Trinomics Rotterdam.
- WWF European Policy Office. 2005. *Europe 2005: The Ecological Footprint*. WWF, Brussels.
<https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/europe2005ecologicalfootprint.pdf>

The background of the page is a photograph of three birds, likely cranes, in flight against a dramatic, orange-hued sunset sky. The birds are silhouetted against the bright light of the setting sun. A large, white, semi-transparent circle is positioned in the lower right quadrant of the page, containing the word 'Bijlages'.

Bijlages

Bijlage 1: Biodiversiteitsactoren in België

Elk niveau van de Belgische regering, hetzij federaal, gewest-, gemeenschaps- of lokaal, is verantwoordelijk voor biodiversiteitskwesaties. Toch liggen de bevoegdheden voor biodiversiteit vooral bij de drie gewesten: Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Heel wat verschillende actoren nemen actief deel aan de implementatie van de Strategie: ministeries en administraties, advies- en overlegorganen, onderzoeksinstituten, NGO's, informatiecentra, individuen en gemeenschapsgroepen ...

De website van het Belgisch Uitwisselingsweb zal een overzicht geven van de verantwoordelijkheden en de contactgegevens van de belangrijkste biodiversiteitsactoren in België (<http://www.biodiv.be>). In deze bijlage concentreren we ons op (1) ministeries en administraties, (2) advies- en overlegorganen en (3) onderzoeksinstituten.

1.1. MINISTERIES EN ADMINISTRATIES

Vlaams Gewest:

Alle diensten van het Vlaams Gewest en de Vlaamse Gemeenschap zijn samengebracht in één ministerie dat bestaat uit diverse departementen, onderverdeeld in administraties en afdelingen.

De taken en bevoegdheden van het Vlaams Gewest en de Vlaamse Gemeenschap zijn onderverdeeld in 13 beleidsdomeinen. De uitvoering van het Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD) valt voornamelijk onder het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE). Het LNE-Departement speelt een centrale rol: het coördineert de voorbereiding en rapportering van het Vlaamse milieubeleid en het beheer en de opvolging van de uitvoering daarvan.

Binnen het Ministerie voor Leefmilieu, Natuur en Energie zijn de volgende afdelingen van belang voor de uitvoering van het VBD:

- het **Departement Leefmilieu, Natuur en Energie**, dat zich bezighoudt met o.a.:
 - het internationaal milieubeleid (coördinatie van het Vlaamse internationale milieubeleid),

- het milieu-, natuur- en energiebeleid (coördinatie van de voorbereiding, evaluatie en argumentatie van het beleid),
- milieuvergunningen (waaronder vergunningen voor beperkt gebruik van GGO's)

- **Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)**: dit agentschap is bevoegd voor het juridische kader aangaande bescherming, behoudsmaatregelen, communicatie en samenwerking rond natuur, bossen en groene ruimten. Dit agentschap promoot duurzaam bosbeheer en staat in voor het versterken van natuur, bos en openbaar groen in Vlaanderen. Het beheert de groene gebieden van het Vlaams Gewest en zijn partners en is verantwoordelijk voor het uitreiken van vergunningen en vrijstellingen, en voor het afdwingen van verordeningen aangaande de bescherming van habitats en soorten.
- het **Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)**: dit instituut verricht wetenschappelijk onderzoek over de status en trends van biodiversiteit, en over de ontwikkeling en het duurzaam gebruik van natuur en bossen.

Daarnaast zijn er drie openbare instanties die elk één specifiek milieuthema behandelen: de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor de planning van het landgebruik, de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voor het opvolgen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de lucht, en de Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaams Gewest (OVAM) die instaat voor de preventie en het beheer van afval, bodem en vervuiling.

Naast de bovenvermelde milieuadministraties zijn er ook heel wat andere administraties en departementen die een rol spelen bij de instandhouding van de biodiversiteit in België, bijvoorbeeld voor transport, visserij en landbouw, ruimtelijke planning ...

Waals Gewest:

In het Waals Gewest is het Directoraat-Generaal Landbouw, Natuurlijke Hulpbronnen en Leefmilieu (DGRNE) van het Ministerie van het Waals Gewest bevoegd voor het natuurbehoud, het leefmilieu (vooral afval), bodembeheer en -bescherming en voor de exploitatie van natuurlijke rijkdommen zoals water en bossen in het Waals Gewest. Binnen het DGRNE zijn verschillende administratieve afdelingen bevoegd voor de diverse taken:

- **Departement Natuur en Bossen.** Dit departement is belast met het ecologisch beheer van het natuurlijk milieu, inclusief de Waalse bossen. Dit departement start ook innovatieve projecten voor natuurbescherming buiten de beschermde gebieden op (bv. ecologisch beheer van wegbermen) en geeft subsidies om acties die de biodiversiteit herstellen aan te moedigen (bv. aanplanten van hagen). Vier directies waken over de implementatie van de bovenvermelde taak: Directie Algemene Zaken, Directie Bosbestand, Directie Natuur en Directie Jacht en Riviervisserij.
- **Departement Vergunningen en Machtigingen** (met inbegrip van het afleveren van vergunningen voor beperkt gebruik van GGO's).
- **Waalse Afvaldienst.** Deze dienst zet zich in voor de preventie, de valorisatie en de verwijdering van afval teneinde het milieu te beschermen.
- **Directie Water.** Deze afdeling werkt onder andere aan de implementatie van de Raamrichtlijn Water, rivierovereenkomsten, herstel van aquatische habitats en rivieroeveren.
- **Directie Milieubeleid.** Deze afdeling onderzoekt strafbare milieuovertredingen en volgt de toestand van het milieu op (aan de hand van indicatoren).
- Wetenschappelijke ondersteuning is gegeven door het **DEMNA**
- **Departement Landelijke Zaken en Waterlopen.** Dit houdt zich bezig met agromilieumaatregelen.
- Wetenschappelijke ondersteuning gebeurt ook door onderzoeksovereenkomsten met diverse universiteiten.

Naast bovenvermelde instellingen zijn er ook diverse andere departementen en ministeries die een rol spelen bij de instandhouding van de biodiversiteit in België, bijvoorbeeld de 'Direction générale opérationnelle Aménagement du territoire, Logement, Patrimoine et Energie (het Operationeel Directoraat-Generaal Ruimtelijke Ordening, Wonen, Erfgoed en Energie) (voor ruimtelijke ordening), de Permanente Conferentie Territoriale Ontwikkeling (CPDT), de Direction générale opérationnelle de la Mobilité et

des Voies hydrauliques (Operationeel Directoraat-Generaal Mobiliteit en Waterwegen) (bevoegd voor paddentunnels, tunnels voor otters, visladders, beheer van het 'ravel'-netwerk).

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De milieubevoegdheden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest liggen bij het **Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM)**, een pararegionale instelling die optreedt als milieuadministratie van het gewest. Sinds de oprichting van het BIM in 1989 is de instelling uitgegroeid tot een belangrijke spreekbuis voor de inwoners over alle milieuaspecten zoals lucht, groene ruimten, afval, water, bodemvervuiling. Het Instituut verzamelt en analyseert de milieugegevens, verspreidt de informatie, geeft advies en stelt actieplannen op, definieert de strategieën en is betrokken bij het veldwerk, promoot het milieubewustzijn. Binnen het Brussels Instituut voor Milieubeheer is het de afdeling Groene Ruimten die de openbare groene ruimten (parken, bossen, semi natuurgebieden en natuurreservaten) beheert, het blauwe en groene netwerk uitwerkt en verantwoordelijk is voor de biodiversiteit van het Gewest (inventaris, monitoring, strategie, beheer, enz.).

Naast het BIM beschikt de Brusselse administratie ook over een **Departement Monumenten en Sites**, dat 'erfgoed'-dossiers beheert en het beleid van de Brusselse regering in deze domeinen implementeert. Dit departement is onder meer verantwoordelijk voor het klasseren van monumenten met architecturale waarde en speelt ook een rol op het vlak van biodiversiteit.

Daarnaast zijn er ook diverse andere diensten die een rol spelen bij het behoud van de biodiversiteit in Brussel, bijvoorbeeld voor transport: **Bestuur voor Uitrusting en Vervoer (BUV)**; voor ruimtelijke planning: **Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting (BROH)**.

Federaal niveau:

De belangrijkste federale overheidsdiensten die een rol spelen bij het realiseren van de doelstellingen van het Verdrag zijn:

De Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu: **Het Directoraat-generaal Leefmilieu stemt via het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid**

(CCIM) de standpunten van de verschillende (federaal en regionale) administraties op elkaar af om tot een gezamenlijk nationaal standpunt te komen. Het organiseert ook overlegprocedures om te komen tot een gecoördineerde implementatie van de internationale besluiten en aanbevelingen door België, zendt vertegenwoordigers naar deze fora en geeft advies over EU- en OESO-documenten. De stuurgroepen die werken onder de bevoegdheid van het CCIM en direct relevant zijn voor biodiversiteit, zijn de volgende: 'Biodiversiteitsverdrag', 'Natuur', 'Bossen' en 'Noordzee en Oceanen'. Andere stuurgroepen zoals deze inzake klimaatwijzigingen, 'Klimaatwijziging' en inzake duurzame consumptie- en productiepatronen zijn ook relevant.

De **afdeling Multilaterale en Strategische Zaken** is betrokken bij de opvolging en implementatie (op federaal niveau) van het VBD en het Protocol van Cartagena over de Bioveiligheid, alsook van CITES. Deze administratie is ook het Nationaal knooppunt voor ABS en bioveiligheid.

De **Commissie Marien Milieu** implementeert (bv. implementatie van internationale en Europese wetgeving, sensibiliseringsacties, ...), coördineert en verdedigt het Belgische standpunt op internationale en Europese vergaderingen over de Noordzee.

Het **Directoraat-generaal Dier, Plant en Voeding** van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu houdt zich bezig met de handel in dieren en planten via CITES, de bescherming tegen plantenziekten, pesticiden en vergunningen voor het uitvoeren van GGO-tests, voor het op de markt brengen van GGO's en voor het gebruik ervan in voedingsmiddelen en dierenvoeding.

Naast bovenvermelde diensten zijn er ook diverse andere ministeries die een rol spelen bij de instandhouding van de biodiversiteit in België. Zo volgt de Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie bijvoorbeeld de commerciële aspecten van de biodiversiteit op. De Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking volgt de diplomatieke en internationale aspecten van het VBD op. De Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGD) voert samenwerkingsprogramma's inzake biodiversiteit uit. Het geeft financiële steun aan de GEF

Trust Fund. De Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer speelt een rol bij de preventie van de invoer van invasieve vreemde soorten via de lucht, over zee of over land. Het ministerie van Defensie speelt ook een belangrijke rol als grondbezitter (van militaire domeinen).

Bovendien houdt de federale overheid toezicht op de Belgische spoorwegen.

De **Administratie der Douane en Accijnzen** (FOD Financiën) mag haar controle- en vaststellingsbevoegdheden uitoefenen voor wat betreft inbreuken tegen de CITES-conventie, de jacht, FLEGT (Forest Law Enforcement Governance and Trade) en uitheemse soorten (vogels, ...). Zij speelt ook een belangrijke rol in de zeevisserij.

Twee andere belangrijke federale diensten zijn:

- De **Task Force Duurzame Ontwikkeling** van het Federaal Planbureau is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en de coördinatie van de uitvoering van het beleid inzake duurzame ontwikkeling. Het departement organiseert onder andere de activiteiten van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO). Dit forum verenigt vertegenwoordigers van alle regeringsleden evenals experts van alle federale administraties. De ICDO is verantwoordelijk voor het opstellen van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling en voor het houden van een publieke raadpleging erover. De eerste twee plannen, reeds gedeeltelijk uitgevoerd na de goedkeuring van de regering in 2000 en 2004, beschrijven verschillende acties over interdepartementale coördinatie inzake biodiversiteit.
- De **federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid** is verantwoordelijk voor de wetenschappelijke ondersteuning van het federaal beleid inzake duurzame ontwikkeling. Deze administratie staat in voor de financiering van onderzoeksactiviteiten en stelt fondsen ter beschikking voor de implementatie van het VBD, onder andere door haar programma's Wereldwijde Verandering, Noordzee, Telsat en Antarctica. Het financiert tien federale wetenschappelijke instellingen, waarvan er twee rechtstreeks betrokken zijn bij biodiversiteitsgebonden zaken: het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en het Koninklijk Belgisch Instituut

voor Natuurwetenschappen. Het secretariaat van het Nationaal knooppunt van het VBD (gevestigd in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen) krijgt financiële steun van de federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid. Het Belgisch Platform voor Biodiversiteit is het adviesorgaan van deze federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid voor alles wat te maken heeft met onderzoek naar biodiversiteit. Het streeft ernaar om dialoog, samenwerking en interdisciplinair onderzoek te bevorderen tussen mensen en instellingen in België en in het buitenland die actief zijn op het vlak van biologische diversiteit. Daarnaast coördineert de federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid ook belangrijke *ex situ*-verzamelingen van micro organismen.

Gemeenschapsniveau:

De Franse, Vlaamse en Duitstalige Gemeenschappen zijn bevoegd voor culturele zaken als cultuur en media, onderwijs, taalgebruik en persoonsgebonden materies, zoals bijvoorbeeld een aantal aspecten van het gezondheidsbeleid, jeugdbescherming en sport.

De Gemeenschappen hebben een eigen parlement en regering, maar de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest zijn samengesmolten.

De Gemeenschappen spelen ook een rol in de uitvoering van het VBD via vorming en bewustmaking van de burger. De Gemeenschappen kunnen binnen hun bevoegdheden ook wetenschappelijk onderzoek rond biodiversiteit stimuleren. De culturele dimensie wordt vandaag de dag erkend als een essentieel onderdeel van biodiversiteit.

1.2. ADVIES- EN OVERLEGORGANEN

Zowel op federaal als op regionaal niveau wordt gebruik gemaakt van adviesorganen.

De belangrijkste advies- en overlegorganen op federaal niveau zijn de Belgische Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Belgische Adviesraad voor Bioveiligheid. Beide organen geven advies over speciale zaken.

In het Waals Gewest staat de Waalse Hoge Raad voor het Natuurbehoud (Conseil supérieur wallon de la Conservation de la nature - CSWCN) aan

het hoofd van de Adviescomités voor het Beheer van de Natuurgebieden (Commissions consultatives de gestion des réserves naturelles domaniales - CCGRND). Daarnaast zijn er diverse andere raden zoals:

- de Waalse Hoge Jachtraad
- de Waalse Hoge Raad voor de Visserij
- de Waalse Hoge Raad Bossen en Houtsector
- de Waalse Milieuraad voor Duurzame Ontwikkeling (CWEDD)
- de Sociaal-Economische Raad van het Waals Gewest (CESW)

In het Vlaams Gewest zijn er twee belangrijke adviesorganen, namelijk de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad) en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) en vier sectorale adviesorganen: de Vlaamse Hoge Raad voor de Riviervisserij (VHR), de Vlaamse Hoge Jachtraad (VHJR), de Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud (VHRN), de Vlaamse Hoge Bosraad (VHBR).³⁶

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een belangrijke rol weggelegd voor de Raad voor het Leefmilieu. Voor dossiers die te maken hebben met natuurbehoud raadpleegt deze Raad de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud. Diens opdracht is het verlenen van advies inzake natuurbehoud.

Naast deze officiële adviesorganen beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook over een aantal verenigingen voor het leefmilieu in het algemeen, die deel uitmaken van de federatieve verenigingen Inter-Environnement Bruxelles (IEB) en de Brusselse Raad voor het Leefmilieu (BRAL). BRAL wordt door de regionale en federale regeringen gezien als de officiële pleitbezorger van de actieve bewoners en bewonersgroeperingen en daarom maakt BRAL deel uit van verschillende officiële overlegorganen zoals de Raad voor het Leefmilieu en de Gewestelijke Ontwikkelingscommissie.

³⁶ <https://www.vlaanderen.be/uw-overheid/werking-en-structuur/adviesraden-in-vlaanderen>

1.3. ONDERZOEKSINSTELLINGEN

Er bestaan diverse onderzoeksinstituten die een belangrijke rol spelen bij het verzamelen van informatie over biodiversiteit, maar ook bij de bescherming van biodiversiteit en de educatie van de bevolking.

Op federaal vlak kunnen volgende instellingen worden vermeld:

- Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN),
- Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM)
- Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (KMMA)
- Sciensano

Op regionaal vlak kunnen we de volgende instellingen vermelden:

- Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)
- Waals Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CRAW in Gembloux)

- het 'Département de l'Etude du milieu naturel et agricole' (Departement Onderzoek naar het Natuurlijk en Landbouwmilieu) (DEMNA, Wallonië)
- Brussels Research Unit for Environmental, Geochemical and Life Sciences Studies' (BRUEGEL)
- Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek - Gent (CLO Gent)
- Plantentuin Meise
- Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO)
- Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)
- Universiteiten en hogescholen spelen een sleutelrol in biodiversiteitsonderzoek en -educatie.

1.4. ANDERE ACTOREN

Andere relevante actoren zijn NGOs, lokale besturen, districten, de privésector, enz.

Bijlage 2: Belangrijkste internationale overeenkomsten en instrumenten met rechtstreekse relevantie voor de biodiversiteit

De belangrijkste internationale overeenkomsten met betrekking tot biodiversiteit die België heeft ondertekend:

VERDRAGEN	GERATIFICEERD OP
Internationale verdragen	
Verdrag inzake de Instandhouding van Antarctische Zeehonden (1972)	9/02/1978
Overeenkomst van Washington inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten (CITES) (Washington, 1973)	3/10/1983
Verdrag inzake de Instandhouding van Levende Rijkdommen van de Antarctische Wateren (CCAMLR) (1980)	22/02/1984
Overeenkomst inzake de Bescherming van Trekkende Wilde Diersoorten (CMS of Verdrag van Bonn) (Bonn, 1979)	27/04/1990
Verdrag inzake de Bescherming van het Mariene Milieu van de Noord-Oost-Atlantische Oceaan (OSPAR) (1992)	11/05/1995
Verdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering (UNCCC) (Rio, 1992)	16/01/1996
Globaal Actieplan voor het Behoud en Duurzaam Gebruik van Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw (onder FAO) (Leipzig, 1996)	23/06/1996
Verdrag betreffende de Bescherming van het Cultureel en Natuurlijk Werelderfgoed / Werelderfgoedverdrag (WHC) (1972)	24/07/1996
Verdrag van de Verenigde Naties inzake biologische diversiteit (UNCBD of VBD) (Rio, 1992)	22/11/1996
Verdrag van de Verenigde Naties ter Bestrijding van Woestijnvorming (UNCCD) (Rio, 1992)	30/06/1997
Verdrag inzake de Bescherming van Watergebieden (Ramsar, 1971)	-
Zeerechtverdrag van de Verenigde Naties (UNCLOS) (1984)	13/11/1998
Verdrag inzake Milieueffectrapportage in Grensoverschrijdend Verband (Espoo, 1991)	9/06/1999
Verdrag over de Toegang tot Informatie, Inspraak bij de Besluitvorming en Toegang tot de Rechtspraak in Milieuzaken (Aarhus, 1998)	21/01/2003
Internationale Walvisvaart Commissie (IWC) (1946)	9/07/2004
Protocol inzake Bioveiligheid (Cartagena, 2000)	15/04/2004
Nagoya Protocol voor Toegang tot Genetische bronnen en het Eerlijk en Gelijkwaardig delen van de Voordelen welke voortkomen uit de Benutting ervan	09/08/2016
Verklaring	
De Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van boeren en andere plattelandsarbeiders (UNDROP)	
Pan-Europese verdragen en verdragen van de Raad van Europa	
Verdrag inzake het Behoud van Wilde Dieren en Planten en hun Natuurlijk Leefmilieu in Europa (Verdrag van Bern) (Bern, 1979)	20/04/1990

Europees Landschapsverdrag - Raad van Europa (Florence, 2000)	28/10/2004
Pan-Europese Strategie voor Biologische en Landschapsdiversiteit (PEBLDS)	-
Forest Europe (Straatsburg 1990, Helsinki 1993, Lissabon 1998, Wenen 2003, Warschau 2007, Oslo 2011, Madrid 2015, Bratislava 2021)	-
Resolutie van Kiev inzake Biodiversiteit (2003)	-
Overeenkomst inzake de Instandhouding van Kleine Walvisachtigen in de Baltische Zee en de Noordzee (ASCOBANS) (1992)	14/05/1993
Overeenkomst voor de Bescherming van Vleermuizen in Europa (EUROBATS) (1994)	14/05/2003
Overeenkomst inzake de Bescherming van Afrikaans-Euraziatische Trekkende Watervogels (AEWA) (onder het CMS)	13/04/2006
Verordening van de Raad inzake de Bescherming van in het Wild Levende Dier- en Plantensoorten door Controle op het desbetreffende Handelsverkeer (338/97) (1996)	-
De Vogelrichtlijn (79/409/EEG)	-
De Habitatrichtlijn (92/43/EEG)	-
De Waterrichtlijn (2000/60/EG)	-
De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (2008/56/EG)	-
Milieuansprakelijkheidsrichtlijn (2004/35/EG)	-
Beneluxovereenkomst inzake de jacht en de vogelbescherming (1970)	-
Beneluxovereenkomst inzake natuurbehoud en landschapsbescherming (1982)	-

HIERONDER ENKELE VAN DE BELANGRIJKSTE OVEREENKOMSTEN MET BETREKKING TOT DE BESCHERMING VAN DE BIODIVERSITEIT

VBD

Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake biologische diversiteit (UNCBD of VBD) is het eerste bindende verdrag in de internationale wetgeving dat zich concentreert op biodiversiteit in een wereldwijde en algemene context.

Het VBD werd op 29 december 1993 van kracht. België ondertekende het Verdrag op 5 juni 1992 in Rio de Janeiro en ratificeerde het op 22 november 1996. De drie doelstellingen van het VBD zijn: het behoud van de biologische diversiteit, het duurzaam gebruik van haar componenten en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen, met inbegrip van passende toegang tot genetische rijkdommen en passende overdracht van de desbetreffende technologieën, rekening houdend met alle rechten met betrekking tot die rijkdommen en technologieën, en door middel van passende financiering (art. 1 van het VBD).

Cartagena protocol inzake bioveiligheid

In het kader van het VBD is het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid (2000), geratificeerd door België in 2004, het enige internationale instrument dat zich uitsluitend bezighoudt met GGO's en vooral met hun impact op de biodiversiteit. Teneinde potentiële nadelige effecten op het behoud en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit voortvloeiend uit gewijzigde levende organismen (GLO's) te beperken, stelt dit protocol (conform Artikel 8 g van het VBD) procedures op voor de veilige overdracht, behandeling en gebruik van gewijzigde levende organismen, vooral tijdens hun grensoverschrijdende bewegingen. Het Protocol definieert een wereldwijd mechanisme van procedures voor de import en export van GLO's. Het Protocol voorziet vooral een procedure voor voorafgaande geïnformeerde toestemming, gebaseerd op een wetenschappelijke risico-evaluatie voor de biodiversiteit en de menselijke gezondheid en vormt een multilateraal kader om importerende landen te helpen bij het nemen van beslissingen die juridisch verdedigbaar zijn en gebaseerd zijn op bewijzen. Bovendien nodigt het Protocol de Partijen uit om bij het nemen van beslissingen over de import van GLO's rekening te houden met de socio-economische aspecten van de impact van deze GLO's op het behoud en

het duurzaam gebruik van de biodiversiteit, vooral met betrekking tot de waarde van de biodiversiteit voor inheemse en lokale gemeenschappen.

Op Europees niveau keurde de EU in februari 2001 een nieuwe wetgeving (Richtlijn 2001/18/EC) goed over de doelbewuste introductie van GGO's in het leefmilieu. Conform deze richtlijn, en in overeenkomst met de Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid, zijn vergunningen voor praktijkonderzoek of voor de commercialisering van GGO's afhankelijk van procedures voor een evaluatie van de risico's voor het leefmilieu en voor de menselijke gezondheid. Anderzijds legt richtlijn 1946/2003/EC de verplichtingen van de EU als uitvoerder van GGO's vast in overeenstemming met het Cartagena Protocol.

Nagoya Protocol inzake toegang tot genetische bronnen en de eerlijke en billijke verdeling van de baten die voortvloeien uit het gebruik ervan

Net zoals het Cartagena Protocol is het Nagoya Protocol een aanvullend internationaal instrument bij het Verdrag inzake biologische diversiteit (ABS). Het biedt een transparant wettelijk kader voor de effectieve implementatie van een van de drie doelstellingen van het VBD: de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen.

Het Nagoya Protocol over ABS werd goedgekeurd op 29 oktober 2010 in Nagoya, Japan en trad in werking op 12 oktober 2014.

Het Nagoya Protocol creëert meer rechtszekerheid en transparantie voor zowel leveranciers als gebruikers van genetische hulpbronnen door:

- Meer voorspelbare voorwaarden vast te stellen voor toegang tot genetische hulpbronnen;
- Helpen de verdeling van de voordelen te garanderen wanneer genetische hulpbronnen het land verlaten dat de genetische hulpbronnen levert.

Door bij te dragen tot een betere verdeling van de voordelen creëert het Nagoya Protocol stimulansen voor de instandhouding en het duurzame gebruik van genetische hulpbronnen en versterkt het bijgevolg de bijdrage van de biodiversiteit tot de ontwikkeling en het welzijn van de mens.

De Europese verordening (EU) 511/2014 legt de nalevingsmaatregelen van het Nagoya-protocol op EU-niveau ten uitvoer, en is op 9 juni 2014 in werking getreden. Ze is van toepassing sinds het Nagoya-protocol zelf op 12 oktober 2014 voor de EU in werking is getreden. Uitvoeringsverordening (EU) 2015/1866 bevat maatregelen met betrekking tot specifieke aspecten waarin de ABS-verordening voorziet, met name geregistreerde collecties, beste praktijken en toezicht op de naleving door gebruikers. Deze verordening is op 13 oktober 2015 door de Europese Commissie vastgesteld en op 9 november 2015 in werking getreden.

In België zijn de volgende wetten en besluiten in werking:

- De Federale wet betreffende toegang tot federale genetische hulpbronnen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit het gebruik ervan, 13 oktober 2023;
- Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van diverse bepalingen inzake milieubeleid, 7 september 2018;
- Besluit van het Waals Gewest betreffende de toegang tot genetische rijkdommen en de rechtvaardige en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik ervan - 20 mei 2020.

Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en NATURA 2000

Op Europees niveau vormt de implementatie van de 'Vogelrichtlijn' uit 1979 (Richtlijn 79/409/EEC van de Raad) en van de 'Habitatrichtlijn' van 1992 (Richtlijn 92/43/EEC van de Raad) en de opstelling van het Natura 2000-netwerk een fundamenteel instrument om de doelstellingen van het VBD te realiseren.

De Vogelrichtlijn heeft betrekking op het behoud van alle vogelsoorten die in de natuur in het wild voorkomen op het grondgebied van de lidstaten en schrijft de oprichting voor van speciale beschermingszones of vogelrichtlijngebieden (SBZ-V) om het overleven en de voortplanting van gevoelige soorten te garanderen.

De Habitatrichtlijn is een aanvulling op de Vogelrichtlijn en heeft betrekking op het behoud van natuurlijke ha-

bitats en wilde fauna en flora, met uitzondering van vogels en hun habitats. De Habitatrichtlijn schetst een algemeen kader voor het behoud van wilde dier- en plantensoorten en natuurlijke habitats die van belang zijn voor de Gemeenschap. Deze richtlijn heeft betrekking op land- en mariene habitats en houdt rekening met economische, culturele, sociale en recreatieve behoeften van de lokale gemeenschappen. Er moeten speciale beschermingszones of habitatrichtlijngebieden (SBZ-H) worden aangeduid voor het behoud van habitats en soorten die van belang zijn voor de Gemeenschap.

Samen vormen de SBZ-H's en de SBZ-V's het Natura 2000-netwerk.

CITES

CITES is een multilaterale milieuovereenkomst die werd ontworpen om de internationale handel in wilde dieren en planten duurzaam te maken en te garanderen dat hij het voortbestaan van deze soorten niet in gevaar brengt. Elke soort die nu bedreigd is of in de toekomst bedreigd kan worden, is vermeld in een van de drie CITES-bijlagen. Afhankelijk van de plaats op deze lijsten, is de handel in deze soorten onderworpen aan strikte reglementeringen. Door een continue opvolging van de status van de populaties kan de handel in specifieke combinaties van soorten en landen worden verboden. Het principe van duurzaam gebruik speelt een belangrijke rol bij deze beslissingen. CITES laat alleen handel toe in soorten waarvan de populatie is opgewassen tegen het verlies van de individuen die werden gevangen voor de handel.

In 1984 ondertekende België de Overeenkomst van Washington inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten (CITES) van 1973.

Ramsar

Het Verdrag van 1971 inzake het behoud van waterrijke gebieden, ook gekend als het Verdrag van Ramsar, is een internationale overeenkomst die het kader vormt voor lokale, regionale en nationale acties en internationale samenwerking voor het behoud en het duurzaam gebruik van waterrijke gebieden. Dit houdt in: het stopzetten van de progressieve aantasting en achteruitgang van waterrijke gebie-

den nu en in de toekomst en de erkenning van de fundamentele ecologische functies van waterrijke gebieden, evenals van hun economische, culturele, wetenschappelijke en recreatieve waarde. België ratificeerde het Verdrag van Ramsar in 1986.

CMS

Het Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (ook gekend als CMS of het Verdrag van Bonn) stelt zich tot doel trekkende soorten land-, zee- en luchtdieren te beschermen doorheen het hele gebied van hun trek. Het is een intergouvernementeel verdrag inzake het behoud van in het wild levende dieren en habitats op wereldwijde schaal. De Partijen die CMS ondertekenden streven naar de bescherming van trekkende diersoorten die bedreigd zijn met uitsterving en van trekkende diersoorten die veel baat zouden hebben bij een internationale samenwerking, naar het behoud of herstel van de plaatsen waar ze leven, naar het beperken van obstakels voor de trek en het onder controle houden van andere factoren die hen kunnen bedreigen.

Binnen het kader van CMS kunnen regionale overeenkomsten worden afgesloten voor soorten uit bijlage II. Voor België zijn de volgende overeenkomsten van belang:

- *De Overeenkomst inzake de bescherming van vleermuizen in Europa (EUROBATS).*
De overeenkomst streeft ernaar alle 45 soorten vleermuizen die werden geïdentificeerd in België te beschermen door middel van wetgeving, opleiding, behoudsmaatregelen en internationale samenwerking met de lidstaten van de Overeenkomst en de landen die nog niet zijn toegetreten tot het verdrag.
- *De Overeenkomst inzake de instandhouding van kleine walvisachtigen in de Noord- en Oostzee en het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan en de Ierse Zee (ASCOBANS).*
Het doel van deze overeenkomst bestaat erin een nauwe samenwerking tussen de Partijen te promoten met het oog op het realiseren en in stand houden van een gunstige behoudsstatus voor kleine walvisachtigen. Een behouds- en beheersplan dat deel uitmaakt van de overeenkomst verplicht de Partijen ertoe zich in te zetten voor het beheer en behoud van habitats, inspecties en on-

derzoek, indijken van de pollutie en informeren van de bevolking. Om dit doel te bereiken werkt ASCOBANS samen met staten die deel uitmaken van het verspreidingsgebied die de overeenkomst (nog) niet hebben ondertekend, relevante intergouvernementele organisaties en niet gouvernementele organisaties.

- De *Overeenkomst inzake de bescherming van Afrikaans-Euraziatische trekkende watervogels* (AEWA)

AEWA heeft betrekking op 255 vogelsoorten die ecologisch ten minste tijdens een deel van hun jaarlijkse cyclus afhankelijk zijn van waterrijke gebieden. Het geografische gebied waarop AEWA van toepassing is strekt zich uit van de noordelijke grenzen van Canada en de Russische Federatie tot het meest zuidelijke punt van Afrika. De overeenkomst voorziet gecoördineerde en gezamenlijke acties die moeten worden ondernomen door de staten die deel uitmaken van het verspreidingsgebied in het hele migratiesysteem voor watervogels waarop ze van toepassing is.

WHC

Het Verdrag betreffende de bescherming van het cultureel en natuurlijk werelderfgoed (Werelderfgoedverdrag, WHC) werd in 1972 goedgekeurd door de Algemene Vergadering van UNESCO en is een belangrijk instrument van internationale samenwerking om het opmerkelijk natuurlijk en/of cultureel erfgoed van de wereld te beschermen en door te geven aan toekomstige generaties.

Het Verdrag streeft ernaar de identificatie, de bescherming en het behoud van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld aan te moedigen. Cultureel erfgoed verwijst naar monumenten, groepen gebouwen en sites met historische, esthetische, archeologische, wetenschappelijke, etnologische of antropologische waarde. Onder natuurlijk erfgoed verstaat men opmerkelijke natuurkundige, biologische en geologische formaties, habitats van bedreigde soorten en gebieden met wetenschappelijke of esthetische waarde of die waardevol zijn voor het behoud. Het niveau van de biodiversiteit binnen een bepaalde site is een belangrijke indicator van haar belang als natuurlijk erfgoed.

Het Verdrag erkent dat landen de plicht hebben om hun cultureel en natuurlijk erfgoed te identificeren, te beschermen, te behouden en door te geven aan de toekomstige generaties. Door het Verdrag te ondertekenen, verbinden landen zich er niet alleen toe Werelderfgoedsites op hun eigen grondgebied in stand te houden, maar ook de bescherming van hun nationaal erfgoed in zijn geheel te verbeteren.

Verdrag van Bern

Het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa, ook het Verdrag van Bern genoemd, is een bindend internationaal wettelijk instrument op het vlak van natuurbehoud dat betrekking heeft op het hele natuurlijke erfgoed op het Europese continent en strekt zich uit tot een aantal Afrikaanse landen. Het Verdrag streeft ernaar wilde fauna en flora en hun natuurlijke habitats in stand te houden en een Europese samenwerking op dit vlak te promoten. Het verdrag werd goedgekeurd en ondertekend in Bern in september 1979 en werd van kracht op 1 juni 1982. De bescherming van trekkende soorten verleent het Verdrag een speciale dimensie van onderlinge afhankelijkheid en samenwerking tussen het Noorden en het Zuiden.

UNCLOS

Alle mariene wetgeving valt onder het Zeerechtverdrag van de Verenigde Naties (UNCLOS) dat op 10 december 1982 werd opgesteld in Montego Bay en op 18 juni 1998³⁷ werd geratificeerd door België. Dit Verdrag kan met recht en reden worden beschouwd als de (schriftelijke) grondwet die het systeem vastlegt waaraan het gebruik van zeeën en oceanen wereldwijd is onderworpen.

OSPAR

België ondertekende het Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan (OSPAR, 1992)³⁸. Bijlage V van dit Verdrag handelt over de bescherming en de instandhouding van het mariene ecosysteem en zijn biologische diversiteit. Hulpmiddelen om dit te realiseren zijn o.a. de bescherming van

³⁷ <http://www.un.org/Depts/los/index.htm>

³⁸ <http://www.ospar.org/>

bepaalde soorten en habitats en de oprichting van beschermde mariene gebieden.

CCAMLR

België is lid van de Overeenkomst inzake de Instandhouding van de Mariene Fauna en Flora van Antarctica. De Commissie past het voorzorgsprincipe en de ecosysteembenadering toe. Aangezien het gebied 12% van de oceanen bestrijkt, kunnen de maatregelen die worden goedgekeurd een belangrijke invloed hebben. Door de nauwe institutionele verbanden met het Comité voor Milieubescherming georganiseerd door het Madrid Protocol van het Antarctica Verdrag en zijn toonaangevende rol voor het behoud van het leefmilieu op Antarctica is het een belangrijke stakeholder voor de Antarctische regio.

IWC

De Internationale Walvisvaartcommissie (IWC) is een orgaan dat werd opgericht door het Internationaal Verdrag inzake de Regulering van de Walvisvangst (1946). Momenteel telt het 88 leden. Sinds het moratorium op commerciële walvisvangst van 1982 wordt op de jaarlijkse vergaderingen een beheersschema voor het bestand van kleine walvisachtigen opgesteld waarbij rekening wordt gehouden met toezicht en dierenwelzijn. De evaluaties van de populaties worden uitgevoerd door het Wetenschappelijk Comité. Terwijl de mogelijke hervatting van de commerciële walvisvangst afhankelijk is van de goedkeuring van dergelijk plan, wordt ook een agenda voor de instandhouding ontwikkeld om andere problemen dan commerciële en wetenschappelijke walvisvangst aan te pakken: aanvaringen, pollutie, onderwaterlawaai ...

FAO (Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties)

De Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties leidt de internationale inspanningen om het voedingsniveau en de levensstandaard op te drijven. FAO helpt ontwikkelingslanden en landen met een overgangseconomie om hun praktijken voor landbouw, bosbouw en visserij te moderniseren en te verbeteren en een goede voeding voor iedereen te garanderen.

Voor het Verdrag zijn vooral de FAO-Commissie genetische hulpbronnen voor voeding en land-

bouw (CGRFA) en de 'International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture (PGRFA)' van belang.

CGRFA wil het behoud en het duurzaam gebruik van genetische rijkdommen voor voeding en landbouw garanderen, evenals de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen afkomstig uit het gebruik ervan, voor de huidige en toekomstige generaties. PGRFA behandelt o.a. de toegang tot *ex situ*-verzamelingen die niet worden geregeld door het Verdrag. Het werd goedgekeurd door de FAO Conferentie in november 2001 en werd van kracht op 29 juni 2004. Het is een wettelijk bindend instrument met volgende doelstellingen: (1) het behoud en duurzaam gebruik van plantgenetische hulpbronnen voor voedsel en landbouw; (2) de eerlijke en billijke verdeling van baten verkregen door hun gebruik voor duurzame landbouw en voedselveiligheid, in harmonie met het Verdrag inzake biologische diversiteit. Het omvat alle plantgenetische hulpbronnen voor voedsel en landbouw, maar het originele multilaterale systeem omvat enkel de plantgenetische hulpbronnen vermeld in bijlage 1 van het Verdrag. Sinds juni 2006 werd een standaardcontract voor de uitwisseling van plantmateriaal overeengekomen om de toegang tot plantgenetische hulpbronnen en de verdeling van baten verkregen door het gebruik ervan te vergemakkelijken.

Een ander belangrijk instrument dat bijzonder relevant is voor de uitvoering van het VBD, is het Wereldwijde Actieplan voor het behoud en duurzaam gebruik van plantgenetische hulpbronnen voor voeding en landbouw (1996) (eerder goedgekeurd tijdens de vierde Internationale Technische Conferentie van het FAO over plantgenetische hulpbronnen). Het werd onderschreven door de Conferentie van de Partijen van het VBD en de Wereldvoedseltop, en is erkend als een belangrijke bijdrage tot de uitvoering van het VBD inzake agrobiodiversiteit. Het bestaat uit 20 activiteiten die verband houden met *in situ* en *ex situ* behoud en duurzaam gebruik van plantgenetische hulpbronnen, en biedt een ruim kader voor acties op gemeenschappelijk, nationaal, regionaal en internationaal vlak. Het legt prioritair de nadruk op het ontwikkelen van nationale programma's voor het veilig behoud en duurzaam gebruik van plantgenetische hulpbronnen. Het Tweede Wereldwijde Actieplan voor plantgenetische hulpbronnen voor voeding en landbouw (Tweede GPA) werd voorbereid

onder de hoge bescherming van de CGRFA en door de Raad van de FAO goedgekeurd tijdens de 143ste Sessie in november 2011. Het bevestigt het engagement van de regeringen om de plantgenetische hulpbronnen te promoten als een essentiële component voor voedselveiligheid via duurzame landbouw ten aanzien van klimaatverandering.

Een ander belangrijk actieplan dat verband houdt met biodiversiteit is het Global Plan of Action for Animal Genetic Resources, dat werd goedgekeurd op de Internationale Technische Conferentie voor dierlijke genetische hulpbronnen voor voeding en landbouw georganiseerd in Zwitserland, in september 2007, en dat vervolgens werd bekrachtigd door alle FAO Lidstaten op de Vierendertigste FAO-conferentie in november 2007. Dit is het eerste internationaal overeengekomen kader voor het beheer van biodiversiteit in de sector van de veeteelt. Het roept op tot de ontwikkeling van technische richtlijnen om landen bij hun implementatie-inspanningen te ondersteunen. Richtlijnen over de voorbereiding van nationale strategieën en actieplannen voor dierlijke genetische hulpbronnen werden in 2009 gepubliceerd en werden aangevuld door een reeks richtinggevend publicaties die specifieke technische thema's behandelen.

Behoud van dierlijke genetische hulpbronnen - die ervoor zorgen dat deze waardevolle hulpbronnen beschikbaar blijven voor toekomstig gebruik door veehouders - is een van de vier strategische prioriteitsgebieden van het Global Plan of Action. Die richtlijnen spitsen zich toe op het behoud *in vivo*, m.a.w. populaties levend houden veeleer dan genetisch materiaal ingevroren bewaren. Zij vullen de afzonderlijke richtlijnen over Cryo-behoud van dierlijke genetische hulpbronnen die binnen dezelfde reeks verschenen aan. Ze werden bekrachtigd door de CGRFA.

UNESCO

De Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO) werd gesticht op 16 november 1945. De belangrijkste doelstelling van dit gespecialiseerde agentschap van de Verenigde Naties bestaat erin een bijdrage te leveren aan de vrede en de veiligheid in de wereld door de samenwerking tussen de landen te promoten door middel van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie om universeel respect te stimuleren

voor justitie, de rechtstaat, mensenrechten en fundamentele vrijheden.

Het Mens en Biosfeer-programma (MAB) van UNESCO legt binnen de natuur- en de sociale wetenschappen de basis voor het duurzaam gebruik en het behoud van de biologische diversiteit, en voor het verbeteren van de relatie tussen de mens en zijn leefomgeving op wereldvlak.

Andere belangrijke overeenkomsten

De **Pan-Europese Strategie voor Biologische en Landschapsdiversiteit** (goedgekeurd op de derde Ministeriële Conferentie 'Environment for Europe' in 1995) wil de achteruitgang van de biologische en landschapsdiversiteit in Europa een halt toeroepen en terugdringen. De Strategie moedigt de implementatie van bestaande maatregelen aan om het behoud en het duurzaam gebruik van biologische en landschapsdiversiteit te garanderen en identificeert bijkomende acties die tijdens de volgende twee decennia moeten worden ondernomen. De Strategie voorziet ook een 20-jarenvisie (1996-2016) voor Europa, opgedeeld in vier vijfjarige actieplannen. Het eerste vijfjarig actieplan (1996-2000) was er speciaal op gericht de achteruitgang van de toestand van de belangrijkste biologische en landschapssystemen te herstellen en de samenhang tussen deze systemen te versterken. Voor deze periode lag de focus vooral op de integratie van de pan-Europese prioriteiten in het nationaal beleid en op initiatieven gebaseerd op de nationale biodiversiteitsstrategieën, programma's en plannen die elke regering moest opstellen om het Verdrag inzake biologische diversiteit te implementeren. Het Actieplan stimuleerde de ontwikkeling van nationale ecologische netwerken en de realisatie van een pan-Europees Ecologisch Netwerk op 10 jaar.

De **Benelux-overeenkomst op het gebied van de jacht en de vogelbescherming** (1970) bevat voorschriften met het oog op overleg over de data voor het begin en het einde van het jachtseizoen, de minimale afmetingen van het territorium gebruikt voor de jacht, het gebruik van wapens en methodes toegestaan voor de jacht, het vervoer en het op de markt brengen van wild ...

De **Benelux-overeenkomst inzake natuurbehoud en landschapsbescherming** (1982) heeft tot doel gezamenlijke acties en samenwerking tussen de drie

regeringen te reglementeren op het vlak van behoud, beheer en herstel van het natuurlijk milieu en de landschappen. In de praktijk komt dit neer op de harmonisatie en de coördinatie van relevante beleidsprincipes en instrumenten van elk van de drie landen met betrekking tot grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen. Dit gebeurt door de ontwikkeling van beschermings- en beheersconcepten, het opstellen van een inventaris, de afbakening en de toekenning van een beschermde status aan deze gebieden en overleg over ontwikkelingsprojecten die een negatieve invloed kunnen hebben op deze gebieden.

Bijlage 3: Belangrijkste internationale organisaties die een impact hebben op de biodiversiteit

Heel wat organisaties die actief zijn in uiteenlopende domeinen, ondernemen initiatieven die relevant zijn voor de biodiversiteit.

UNDP (Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties)

UNDP is het wereldwijde ontwikkelingsnetwerk van de Verenigde Naties, een organisatie die pleit voor verandering en die (arme) landen toegang geeft tot kennis, ervaring en middelen om de bevolking te helpen een beter leven uit te bouwen. Een belangrijk domein voor UNDP is energie en ontwikkelingsbeleid. Door kennisopbouw, kennisbeheer, beleidsadvies en voorspraak helpt UNDP landen om de biodiversiteit in stand te houden en duurzaam te gebruiken.

UNEP (Milieuprogramma van de Verenigde Naties)

De opdracht van UNEP bestaat erin leiding te geven en partnerschappen aan te moedigen om het leefmilieu in stand te houden door landen en volkeren te inspireren, te informeren en in staat te stellen om hun levenskwaliteit te verbeteren zonder deze van de toekomstige generaties in gevaar te brengen. Biodiversiteit is een van de onderwerpen die UNEP behandelt en waarvoor de organisatie studies financiert.

CDO (Commissie voor Duurzame Ontwikkeling)

De Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CDO) werd opgericht in december 1992 om een doeltreffend toezicht op UNCED (Conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling) te garanderen en om de implementatie van de overeenkomsten van de Wereldtop op lokaal, nationaal, regionaal en internationaal niveau op te volgen en er rapport over uit te brengen.

UNCTAD (Conferentie van de Verenigde Naties inzake Handel en Ontwikkeling)

UNCTAD is het belangrijkste orgaan van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op het vlak van handel en ontwikkeling. De belangrijkste doelstel-

lingen van UNCTAD zijn het optimaliseren van de handel, de investeringen en de ontwikkelingskansen voor ontwikkelingslanden, hen helpen om de uitdagingen die gepaard gaan met de globalisering aan te pakken en de integratie van rechtvaardigheid in de wereldeconomie. UNCTAD lanceerde het BIOTRADE Initiatief (1996 tijdens COP3 van het VBD) met het doel de handel en de investeringen in biologische rijkdommen te stimuleren om de duurzame ontwikkeling te bevorderen conform de drie doelstellingen van het VBD.

UPOV (Internationale Unie voor de bescherming van nieuwe plantvariëteiten)

Het doel van het UPOV-verdrag is het bevorderen van innovatie op het gebied van plantenverbetering door exclusieve rechten te verlenen aan fokkers in de plantensoorten die zij hebben ontwikkeld.

WHO (Wereldorganisatie voor gezondheid)

De Wereldgezondheidsorganisatie vestigt internationale aandacht op potentieel ernstige bedreigingen voor de menselijke gezondheid en onderneemt actie om de impact ervan te verminderen. Terwijl de meeste omgevingsfactoren die van invloed zijn op de gezondheid nauw verband houden met de onderliggende druk op het milieu, is de WHO bijzonder actief geweest in het aanmoedigen van maatregelen om gezondheids- en milieu-initiatieven in nationale programma's te integreren.

WIPO (Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom)

WIPO (world intellectual property organisation) is een internationale organisatie die het gebruik en de bescherming van intellectuele eigendommen promoot. Door de sterke verbanden die het VBD erkent tussen het behoud en het duurzaam gebruik van biodiversiteit en traditionele kennis, is de behoefte ontstaan om nieuwe manieren te creëren om traditionele kennis te beschermen en mechanismen voor de toegang tot en de verdeling van voordelen uit te werken. Met dit doel werd in oktober 2000 het Intergouvernementeel Comité voor intellectuele eigendom, genetische hulpbronnen en traditionele en overgeleverde kennis opgericht.

WTO (Wereldhandelsorganisatie)

De WTO (world trade organisation) is het internationaal orgaan dat de handelsregels tussen de landen vastlegt.

Voor de implementatie van het VBD zijn vooral de volgende overeenkomsten van belang:

- de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel (GATT);
- de Overeenkomst inzake de landbouw (Landbouwovereenkomst);
- de Overeenkomst inzake sanitaire en fytosanitaire maatregelen (SPS-Overeenkomst);
- de Overeenkomst inzake technische handelsbepalingen (TBT-Overeenkomst);
- de Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom (TRIPs- Overeenkomst).

Bijlage 4: Afstemming op andere internationale en Europese biodiversiteitsstrategieën

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit 4 strategische doelstellingen 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 1 doelstelling 4 zuilen - doelstellingen - Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België 16 strategische doelstellingen 82 operationele doelstellingen
Visie 2050 Tegen 2050 wordt biodiversiteit gewaardeerd, behouden, hersteld en verstandig gebruikt, zodat ecosystemendiensten, de gezondheid van de planeet en de essentiële voordelen voor alle mensen behouden blijven.	Visie Tegen 2050 zijn alle ecosystemen van de planeet hersteld, veerkrachtig en adequaat beschermd.	Visie 2050 Tegen 2050 worden onze biodiversiteit en de ecosystemendiensten die het levert - ons natuurlijk kapitaal - gewaardeerd, behouden, op passende wijze hersteld en verstandig gebruikt omwille van hun intrinsieke waarde en omwille van hun essentiële bijdrage aan het menselijk welzijn en de economische welvaart.
Missie 2030 Dringend actie ondernemen om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en om te keren, om het herstel van de natuur te bevorderen, ten voordele van mensen en de planeet, door het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen, en tegelijkertijd de noodzakelijke middelen voor implementatie garanderen.	Doelstelling De biodiversiteit in Europa tegen 2030 herstellen, in het belang van mensen, de planeet, het klimaat en onze economie.	Algemene doelstelling van de strategie tot 2030 De algemene doelstelling is om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en om te buigen om het herstel van de natuur te bevorderen, ten voordele van de mensen en de planeet, door het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen, waarbij de nodige middelen voor de implementatie worden verzekerd.

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstellingen Doelstelling A - Behoud, verbetering of herstel van de integriteit, connectiviteit en veerkracht van alle ecosystemen, met als doel een aanzienlijke toename van het areaal natuurlijke ecosystemen tegen 2050; Het antropogene uitsterven van bekende bedreigde soorten een halt toeroepen en tegen 2050 de uitsterfsnelheid en het risico van alle soorten met een factor tien verminderen en de abundantie van inheemse wilde soorten verhogen tot gezonde en veerkrachtige niveaus; De genetische diversiteit binnen populaties van wilde en gedomesticeerde soorten behouden om hun aanpassingsvermogen veilig te stellen. Doelstelling B - Biodiversiteit duurzaam gebruiken en behouden en de bijdragen van de natuur aan mensen waarderen, behouden en verbeteren, inclusief ecosystemfuncties en -diensten, en diegene die momenteel in verval zijn herstellen, om tegen 2050 duurzame ontwikkeling te ondersteunen ten voordele van huidige en toekomstige generaties.	Zuilen • De natuur beschermen: beschermde gebieden uitbreiden tot 30% van het land en de zee van de EU en een derde van deze gebieden strikt beschermen. • De natuur herstellen: de natuur herstellen en zorgen voor duurzaam beheer in alle sectoren en ecosystemen. • Transformatieve verandering mogelijk maken: versterking van het bestuurskader, de kennis, het onderzoek, de financiering en de investeringen van de EU op het gebied van biodiversiteit. • EU-actie voor biodiversiteit wereldwijd: inzetten van externe actie van de EU om het ambitieniveau voor biodiversiteit wereldwijd te verhogen, de impact van handel te verminderen en biodiversiteit buiten Europa te ondersteunen.	(operationele) doelstellingen De NBS heeft 16 strategische doelstellingen en 82 operationele doelstellingen, zonder een prioritaire rangschikking.
Doelstelling C - Het op een eerlijke en billijke manier delen van de monetaire en niet-monetaire voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en digitale sequencing informatie over genetische hulpbronnen, evenals traditionele kennis in verband met genetische hulpbronnen, waar nodig, met inbegrip van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen, en deze aanzienlijk te verhogen tegen 2050, en er tegelijk voor te zorgen dat traditionele kennis die verband houdt met genetische rijkdommen op passende wijze wordt beschermd, om zo bij te dragen tot het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit, in overeenstemming met internationaal overeengekomen instrumenten voor toegang en batenverdeling.		

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling D - Alle partijen, in het bijzonder partijen die ontwikkelingslanden zijn, met inbegrip van de minst ontwikkelde landen en kleine eilandstaten in ontwikkeling, alsmede landen met een overgangseconomie, adequate middelen verschaffen voor de uitvoering, met inbegrip van financiering, capaciteitsopbouw en technische en wetenschappelijke samenwerking, toegang tot en overdracht van technologie, om het mondiale biodiversiteitsraamwerk van Kunming-Montreal volledig te implementeren, het financieringstekort voor biodiversiteit van 700 miljard dollar per jaar geleidelijk aan te dichten en de geldstromen af te stemmen op het mondiale raamwerk en de Visie voor biodiversiteit 2050.		
Objectief 1 - Erop toezien dat alle zones worden onderworpen aan participatieve, geïntegreerde en biodiversiteitsvriendelijke ruimtelijke ordening en/of effectief worden beheerd door middel van veranderingsprocessen in land- en zeeverbruik, om het verlies van gebieden met een hoge biodiversiteitswaarde, waaronder ecosystemen met een grote ecologische integriteit, tegen 2030 tot bijna nul te reduceren, met inachtneming van de rechten van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen.	- Doelstelling 4 : [...] Habitats en soorten vertonen geen neergang betreffende de staat van instandhouding of trends [...] - A51 & A53 : Stedelijke vergroening & Technische plannen en advies, hulp bij fondsenwerving, capaciteitsopbouw. - A56 : Ervoor zorgen dat nationale maritieme ruimtelijke plannen consistent zijn met de EUBDS-doelstellingen.	Doelstelling 1. Doelstelling 2. Op doelstelling 2.1 Op doelstelling 3.7 Op doelstelling 5.1
Objectief 2 - Ervoor zorgen dat tegen 2030 ten minste 30% van de gebieden met aangetaste terrestrische, binnenwater-, mariene en kustecosystemen effectief hersteld zijn om de biodiversiteit, ecosysteemfuncties en -diensten, en ecologische integriteit en connectiviteit te verbeteren.	- Doelstelling 3: [...] ecologische corridors integreren in een echt trans-Europees natuurnetwerk. - A8: Bevorderen en ondersteunen van investeringen in groene en blauwe infrastructuur en samenwerking tussen lidstaten om ecologische corridors tot stand te brengen. - A9: Ecosystemen in de ultraperifere gebieden van de EU beschermen en herstellen en biodiversiteitsacties in landen en gebieden overzee ondersteunen.	Doelstelling 3. Op doelstelling 3.3. Op doelstelling 3.4

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
	-- Doelstelling 4: In 2021 zullen juridisch bindende Europese streefdoelen voor natuurherstel worden voorgesteld, afhankelijk van een effectbeoordeling. Tegen 2030 zijn aanzienlijke gebieden met aangestane en koolstofrijke ecosystemen hersteld. De trends en de staat van instandhouding van habitats en soorten gaan niet achteruit en ten minste 30% [van de habitats en soorten die zich momenteel niet in een FCS bevinden] bereikt tegen 2030 een gunstige staat van instandhouding of vertoont ten minste één positieve trend. A10: Voorstel van de Commissie voor een Europese wet inzake natuurherstel. - A11: Richtsnoeren van de Commissie voor de selectie van soorten en habitats voor prioritaire actie. - A12: Herstel van 30% van de habitats en soorten die momenteel niet in de SFC's zijn opgenomen. - A13: Richtsnoeren van de Commissie voor een EU-methodologie voor het in kaart brengen, beoordelen en bereiken van een goede status van ecosystemen, zodat deze voordelen kunnen opleveren. - Doelstelling 10: Aanzienlijke vooruitgang bij de sanering van verontreinigde locaties. - A32: In kaart brengen van verontreinigde locaties, vaststellen van de voorwaarden voor een goede ecologische toestand en verbeteren van de monitoring van de bodemkwaliteit. - A34: Ondersteunen van de ontwikkeling van oplosingen om de gezondheid en functies van de bodem te herstellen als onderdeel van de Horizon Europe-missie "Soil Deal for Europe". - Doelstelling 11: Ten minste 25.000 km vrijstromende rivieren worden hersteld. - A42 en A43: Verwijdering van barrières en herstel van overstromingsgebieden..	

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doel 3 - ervoor zorgen dat tegen 2030 ten minste 30% van de land- en binnenwater-, zee- en kustgebieden, in het bijzonder gebieden die van groot belang zijn voor de biodiversiteit en ecosysteemfuncties en -diensten, adequaat worden beschermd en beheerd door de instelling van ecologisch representatieve, goed verbonden en evenwichtig beheerde beschermde gebieden en andere doeltreffende gebiedsgerichte instandhoudingsmaatregelen, en zorgen voor de nodige middelen om dit doel te bereiken, met erkenning van inheemse en traditionele grondgebieden, waar van toepassing, en integratie van relevante gebieden in bredere landschappen, zeegezichten en oceanen, en er verder voor zorgend dat duurzaam gebruik, waar van toepassing in deze gebieden, volledig verenigbaar is met de instandhoudingsdoelstellingen en de rechten van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen eerbiedigt, ook met betrekking tot hun traditionele grondgebieden.	- Doelstelling 1: ten minste 30% van het landoppervlak en ten minste 30% van het zeeoppervlak van de EU wettelijk beschermen en ecologische corridors integreren als onderdeel van een echt trans-Europees natuurnetwerk. - Doelstelling 2: Ten minste een derde van de beschermde gebieden in de EU strikt beschermen, met inbegrip van alle resterende oerbossen en oerbossen in de EU. - Doelstelling 3: Alle beschermde gebieden effectief beheren door duidelijke instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen te definiëren en deze op de juiste manier te monitoren. - A1 - A7 : Aanwijzing en beheer van beschermde gebieden (faciliterende maatregelen van de Commissie en evaluatie van de voortgang, uitvoering door de lidstaten). - A8: Groene en blauwe infrastructuur en ecologische corridors. - A9: Bescherming en herstel van ecosystemen in de UPRs en LGO's van de EU.	Doelstelling 3. Op doelstelling 3.1 Op doelstelling 3.2

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 4 - Het nemen van dringende beheersmaatregelen om het door de mens veroorzaakte uitsterven van bekende bedreigde soorten een halt toe te roepen en hun herstel en instandhouding te garanderen, in het bijzonder van bedreigde soorten, teneinde hun risico op uitsterven aanzienlijk te verminderen en de genetische diversiteit binnen populaties van inheemse soorten te beschermen en te herstellen, wilde en gedomesticeerde soorten en tussen deze soorten onderling, met het oog op het behoud van hun aanpassingsvermogen, in het bijzonder door middel van instandhoudingsmaatregelen in situ en ex situ en duurzame beheermethoden, en om de interacties tussen de mens en in het wild levende dieren en planten effectief te beheren teneinde de conflicten in verband met hun coëxistentie te beperken.	- Streefdoel 4: [...] de trends en de staat van instandhouding van habitats en soorten gaan niet achteruit; en ten minste 30% [van de soorten die zich momenteel niet in een FCS bevinden] bereikt tegen 2030 een gunstige staat van instandhouding of vertoont ten minste één positieve trend. - A11: Richtsnoeren van de Commissie voor de selectie van soorten en habitats die momenteel geen gunstige staat van instandhouding hebben en waarvoor prioritaire actie moet worden ondernomen. - A12: Herstel van 30% van de habitats en soorten waarvan de staat van instandhouding niet gunstig is. - Doelstelling 5: De achteruitgang van bestuivers omkeren. - A14 - A1: Het EU-initiatief voor bestuivers uitvoeren en herzien. - A23: De regels voor het in de handel brengen van traditionele landbouwgewassen herzien om bij te dragen tot de instandhouding en het duurzame gebruik ervan.	Doelstelling 2. Op doelstelling 2.2 Op doelstelling 3.8 Op doelstelling 3.9 Op doelstelling 3.9.1 Op doelstelling 3.9.2 Op doelstelling 4.f2
Doelstelling 5 - Het garanderen van duurzaam, veilig en legaal gebruik, oogst en handel in wilde soorten, waarbij overexploitatie wordt voorkomen, de impact op niet-doelsoorten en ecosystemen wordt geminimaliseerd en het risico op verspreiding van ziekteverwekkers wordt verminderd, in overeenstemming met de ecosysteembenadering, terwijl de traditionele duurzame gebruikspraktijken van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen worden gerespecteerd en beschermd.	- Doelstelling 15: De negatieve effecten van visserij- en winningsactiviteiten op gevoelige soorten en habitats, waaronder de zeebodem, worden aanzienlijk verminderd om een goede milieutoestand te bereiken. - A54: Verlaging en handhaving van de visserijsterfte op of onder de MSY. - A55: Actieplan voor de instandhouding van visbestanden en de bescherming van mariene ecosystemen. - A57: Maatregelen voor visserijbeheer in MPA's. - Doelstelling 16: Bijvangst van soorten worden geëlimineerd of gereduceerd tot een niveau dat herstel en instandhouding van soorten mogelijk maakt.	Doelstelling 2. Op doelstelling 2.2 Op doelstelling 3.10 Doelstelling 4 Op doelstelling 4a.1 Op doelstelling 4e Op doelstelling 4e.1 Op doelstelling 4e.2

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 6 - De effecten van invasieve uitheemse soorten op de biodiversiteit en ecosysteemdiensten vermijden, beperken, verminderen of verzachten door hun introductieroutes te identificeren en te controleren, de introductie en verspreiding van belangrijke invasieve uitheemse soorten te voorkomen, de introductie- en verspreidingsnelheden van andere bekende of potentiële invasieve uitheemse soorten tegen 2030 minstens te halveren en invasieve uitheemse soorten uit te roeien of onder controle te houden, met name in prioritair gebieden, waaronder eilanden.	A59: Ervoor zorgen dat de lidstaten de bijvangst controleren, de gegevensverzameling intensiveren en maatregelen nemen om de bijvangst te elimineren of, wanneer dit niet mogelijk is, tot een minimum te beperken. - A62 - Tenuitvoerlegging en handhaving van milieuwetgeving. - A63 - Betere waarborging van de naleving van milieuwetgeving. - A65 - Richtlijn milieucriminaliteit. - A91: EU-verordening inzake ontbossing. - A92: Herzien actieplan tegen de handel in wilde dieren. - A93: Aanscherping van de regels inzake ivoorhandel in de EU. - A94: Versterking overwegen van de coördinatie- en onderzoekscapaciteit op het gebied van biodiversiteit van het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF). - A95: Hulp voor handel mobiliseren om ervoor te zorgen dat partnerlanden de vruchten plukken van biodiversiteitsvriendelijke handel.	
	- Streefdoel 12: Het aantal soorten op de Rode Lijst die bedreigd worden door invasieve uitheemse soorten met 50% verminderen. - A46: De uitvoering van de IAS-verordening van de EU versnellen	Doelstelling 2. Op doelstellin 2.5

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 7 - Verontreinigingsrisico's en negatieve gevolgen van verontreiniging uit alle bronnen tegen 2030 verminderen tot niveaus die veilig zijn voor de biodiversiteit en ecosysteemfuncties en -diensten, rekening houdend met cumulatieve effecten, onder meer door (a) het verminderen met ten minste de helft van het teveel aan nutriënten dat verloren gaat in het milieu, onder meer door een efficiëntere nutriëntencyclus en een efficiënter nutriëntengebruik; b) het verminderen met ten minste de helft van de totale risico's van pesticiden en bijzonder gevaarlijke chemische stoffen, onder meer door wetenschappelijk onderbouwde maatregelen voor geïntegreerde bestrijding van plagen, rekening houdend met voedselzekerheid en bestaansmiddelen; c) het voorkomen, verminderen en werken aan de uitbanning van plasticvervuiling.	- Streefdoel 6: Tegen 2030 zijn de risico's en het gebruik van chemische pesticiden met 50% verminderd en is het gebruik van gevaarlijkere pesticiden met 50% verminderd. - A15: Maatregelen uitvoeren om het gebruik en de risico's van pesticiden te verminderen. - A16: Voorstel van de Commissie over duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. - Doelstelling 13: Het verlies aan voedingsstoffen uit meststoffen wordt met 50% verminderd, wat leidt tot een vermindering van het gebruik van meststoffen met ten minste 20%. - A47: Vermindering van het afvloeien van nutriënten en stikstof- en fosforverontreiniging. - A48: In het actieplan voor geïntegreerd nutriëntenbeheer zullen de maatregelen worden vastgesteld die moeten worden genomen om de doelstellingen van de EU en het Wereldmilieufonds te bereiken. - A49: Actieplan voor nulverontreiniging van lucht, water en bodem. - A50: EU-strategie voor chemische stoffen ten behoeve van duurzame ontwikkeling.	Doelstelling 2. Op doelstelling 2.4 Op doelstelling 2.4.1 Op doelstelling 2.4.2 Op doelstelling 2.4.3

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 8 - De gevolgen van klimaatverandering en oceaanverzuring voor de biodiversiteit verzoeken en de veerkracht van de biodiversiteit vergroten door maatregelen voor verzachting, aanpassing en risicobeperking bij natuurrampen, onder meer door op de natuur gebaseerde oplossingen en/of ecosysteembenaderingen, waarbij negatieve gevolgen tot een minimum worden beperkt en de positieve gevolgen van klimaatactie voor de biodiversiteit worden bevorderd.	- A27: Samenwerken met de lidstaten om ervoor te zorgen dat de EU grote branden kan voorkomen en bestrijden. - A35: Minimaliseer het gebruik van hele bomen en voedsel- en voedergewassen voor energieproductie. - A36: Prioriteit geven aan biodiversiteitsvriendelijke oplossingen voor hernieuwbare energie. - A37: Regelmatig het aanbod van, de vraag naar en de duurzaamheid van biomassa in de EU en wereldwijd evalueren. - A38: evalueren en herzien van het ambitieniveau van de richtlijn hernieuwbare energie, de regeling voor de handel in emissierechten (ETS) en de sector landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw (LULUCF). - A39: Publicatie van een studie naar de duurzaamheid van het gebruik van bosbiomassa voor energieproductie. - A40: operationele richtsnoeren opstellen over de nieuwe duurzaamheid van bosbiomassa voor energie. - A41: evalueren van gegevens over biobrandstoffen met een hoog risico op indirecte veranderingen in landgebruik en vaststellen van een traject voor de uitfasering ervan tegen 2030.	Doelstelling 2. Op doelstelling 2.3 Op doelstelling 3.4
Doelstelling 9 - Om duurzaam beheer en gebruik van wilde soorten te garanderen om sociale, economische en milieuvoordelen te bieden aan mensen, vooral kwetsbare mensen en mensen die het meest afhankelijk zijn van biodiversiteit, inclusief door duurzame biodiversiteitsgerelateerde activiteiten, producten en diensten die bijdragen aan de verbetering ervan, en om de traditionele duurzame gebruikspraktijken van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen te beschermen en te bevorderen.	<i>Zie doelstelling 5</i>	Doelstelling 4. Op doelstelling 4a.1 Doelstelling 4.bis

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 10 - Zorgen voor duurzaam beheer van landbouw-, aquacultuur-, visserij- en bosbouwgebieden, met name door duurzaam gebruik van biodiversiteit, met name door een aanzienlijke toename van het gebruik van biodiversiteitsvriendelijke praktijken zoals duurzame intensivering, agro-ecologie en andere innovatieve benaderingen, en zo de veerkracht, efficiëntie en productiviteit op lange termijn van deze productiesystemen te helpen verbeteren, alsmede de voedselzekerheid te vergroten, de biodiversiteit in stand te houden en te herstellen, de biodiversiteit in stand te aan mensen, met inbegrip van ecosysteemfuncties en -diensten, te behouden.	- Doelstelling 7: Ten minste 10% van de landbouwgrond is bedekt met landschapselementen met een hoge diversiteit. - A18: Maatregelen implementeren om een CSF van 10% te garanderen. - A19: Voortdurend evalueren van vooruitgang en effecten en bijsturen. - Streefdoel 8: Ten minste 25% van de landbouwgrond wordt beheerd volgens de beginselen van de biologische landbouw en de toepassing van agro-ecologische praktijken wordt aanzienlijk bevorderd. - A20: Actieplan biologische landbouw. - A21: In de strategische plannen van het PAC worden nationale waarden voor EUBDS/F2F vastgesteld. - A30: Stimuleren van duurzame bodembeheerpraktijken. - Doelstelling 15: De negatieve effecten van visserij- en winningsactiviteiten op kwetsbare soorten en habitats, waaronder de zeebodem, worden aanzienlijk verminderd om een goede milieutoestand te bereiken. - A55: Nieuw actieplan voor de instandhouding van visbestanden en de bescherming van mariene ecosystemen. - A57: Vaststellen van visserijbeheersmaatregelen in beschermde mariene gebieden. - A58a: Vaststellen van drempelwaarden voor de integriteit van de zeebodem. - A59a: Ondersteuning van de overgang naar selectievere en minder schadelijke visserijtechnieken via EMFAF. - Doelstelling 16: Bijvangst van soorten wordt geëlimineerd of gereduceerd tot een niveau dat herstel van soorten en ontwikkeling van biodiversiteit mogelijk maakt. behoud.	Doelstelling 4. - Op doelstelling 4b.1 - Op doelstelling 4b.2 - Op doelstelling 4b.3 - Op doelstelling 4b.3bis - Op doelstelling 4b.4 - Op doelstelling 4c.1 - Op doelstelling 4c.2 - Op doelstelling 4d - Op doelstelling 4d.2 - Op doelstelling 4f.1 - Op doelstelling 4f.2 Doelstelling 4.bis

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 11 - Herstel, behoud en verbeter de bijdragen van de natuur aan mensen, inclusief ecosystemfuncties en -diensten zoals lucht-, water- en klimaatregulering, bodemgezondheid, bestuiving en vermindering van ziekterisico's, evenals bescherming tegen natuurlijke gevaren en rampen, door middel van op de natuur gebaseerde oplossingen en/of ecosystembenaderingen ten gunste van alle mensen en de natuur.	- A78: Criteria en monitoring herzien om NBS te stimuleren via wetgeving en richtsnoeren inzake groene overheidsoverdrachten. - A13: Richtsnoeren van de Commissie voor een EU-methodologie voor het in kaart brengen, beoordelen en bereiken van een goede status van ecosystemen, zodat deze voordelen kunnen opleveren.	Doelstelling 3. Op doelstelling 3.4 Op doelstelling 3.6 Op doelstelling 4.f2 Op doelstelling 8.4 Op doelstelling 9.2
Doel 12 - De oppervlakte, kwaliteit en connectiviteit van groene en blauwe ruimten in stedelijke en dichtbevolkte gebieden aanzienlijk vergroten, evenals de toegang tot en de voordelen van deze ruimten, door het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit te systematiseren, rekening houdend met biodiversiteit in stedelijke planning, de biodiversiteit en inheemse ecologische connectiviteit en integriteit te verbeteren, de gezondheid en het welzijn van mensen en hun band met de natuur te verbeteren, duurzame en inclusieve verstedelijking te bevorderen en de levering van ecosystemfuncties en -diensten te ondersteunen.	- Streefdoel 14: Steden met minstens 20.000 inwoners hebben een ambitieus stedelijk vergroeningsplan. - Streefdoel 9: Er worden drie miljard extra bomen geplant in de EU, met volledige inachtneming van de ecologische beginselen. - A29: EU-routekaart voor 3 miljard extra bomen. - A100: Steun voor wereldwijde inspanningen om de "One Health"-aanpak te implementeren.	Op doelstelling 3.5
Doelstelling 13 - Op alle niveaus doeltreffende juridische, beleidsmatige, administratieve en capaciteitsopbouwende maatregelen nemen, voor zover van toepassing, om de eerlijke en billijke verdeling te garanderen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en informatie over digitale sequentiebeoordeling van genetische hulpbronnen, evenals traditionele kennis die verband houdt met genetische hulpbronnen, en passende toegang tot genetische hulpbronnen vergemakkelijken, en tegen 2030 een aanzienlijke toename van de gedeelde voordelen bevorderen, in overeenstemming met de toepasselijke internationale instrumenten voor toegang en batenverdeling.		Doelstelling 6. Op doelstelling 6.1 Op doelstelling 6.2 Op doelstelling 6.3

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 14 - Ervoor zorgen dat ten volle rekening wordt gehouden met biodiversiteit en de vele waarden ervan in beleidslijnen, regelgeving, plannings- en ontwikkelingsprocessen, armoedebestrijdingsstrategieën, strategische milieubeoordelingen, milieueffectbeoordelingen en, waar nodig, in de nationale boekhouding, op alle overheidsniveaus en in alle sectoren, in het bijzonder die met een belangrijke impact op de biodiversiteit, en geleidelijk aan alle relevante openbare en privéactiviteiten en fiscale en financiële stromen afstemmen op de doelstellingen en streefdoelen van dit Raamwerk.	- A76: Ontwikkeling van methoden, criteria en normen om biodiversiteitsoverwegingen beter te integreren in de publieke en commerciële besluitvorming op alle niveaus en om de ecologische voetafdruk van producten en organisaties te meten. - A77: Bevordering van een internationaal boekhoudinitiatief voor natuurlijk kapitaal. - A78: Criteria en monitoring herzien om op de natuur gebaseerde oplossingen voor groene overheidsopdrachten aan te moedigen. - A100: Ondersteuning van wereldwijde inspanningen om de "One Health"-aanpak te implementeren. - A101: Biodiversiteit integreren in bilaterale en multilaterale afspraken. - A36: Prioriteit geven aan biodiversiteitsvriendelijke hernieuwbare oplossingen.	Doelstelling 4. Op doelstelling 4b.1 Op doelstelling 4d Op doelstelling 4d.2 Op doelstelling 4e.1 Op doelstelling 4f.1 Op doelstelling 4.d1 Op doelstelling 4.f1 Op doelstelling 4.f2 Op doelstelling 4.f3 Doelstelling 5 Op doelstelling 5.5 Op doelstelling 5.7 Op doelstelling 5.8 Op doelstelling 9.3 Doelstelling 10. Op doelstelling 10.1 Op doelstelling 10.2 Op doelstelling 10.3 Doelstelling 11 Op doelstelling 11.1 Op doelstelling 11.2 Doelstelling 13 Op doelstelling 13.1 Op doelstelling 13.2 Op doelstelling 13.3

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 15 - Neem wettelijke, administratieve of beleidsmaatregelen om bedrijven aan te moedigen en in staat te stellen te handelen, onder andere door te garanderen dat grote bedrijven en transnationale ondernemingen, evenals financiële instellingen: (a) Regelmatig en transparant hun risico's, afhankelijkheid en impact op biodiversiteit monitoren, beoordeelen en rapporteren, onder meer door bepalingen die van toepassing zijn op alle grote bedrijven en transnationale bedrijven en financiële instellingen met betrekking tot hun activiteiten, toeleverings- en waardeketens en portefeuilles ; (b) consumenten informeren met het oog op het bevorderen van duurzame consumptiepatronen; (c) verslag uitbrengen over de naleving van bepalingen en maatregelen inzake toegang en batenverdeling, voor zover van toepassing: verslag uitbrengen over de naleving van bepalingen en maatregelen inzake toegang en batenverdeling; de negatieve gevolgen voor de biodiversiteit geleidelijk verminderen, de positieve gevolgen vergroten, de biodiversiteitsgerelateerde risico's voor bedrijven en financiële instellingen verminderen en maatregelen bevorderen om duurzame productiepatronen te garanderen.	- A66: Nieuw initiatief voor duurzaam ondernemingsbestuur op het gebied van mensenrechten, zorgvuldigheid op milieugebied en zorgvuldigheid in de waardeketen. - A67: Verdere ondersteuning van de B@B-beweging in de EU. - A67: Herziening van de openbaarmakingsvereisten voor ondernemingen in het kader van de richtlijn niet-financiële verslaggeving (MVO-richtlijn, gedelegeerde handeling in voorbereiding inzake milieu openbaarmakingsvereisten en richtsnoeren van de Commissie inzake niet-financiële verslaggeving). - A73: Gedelegeerde handeling in het kader van de taxonomieverordening, met inbegrip van technische selectiecriteria voor de bescherming en het herstel van biodiversiteit en ecosystemen. - A74: Strategie voor duurzame financiering. - A76: Ontwikkeling van methoden, criteria en normen om biodiversiteitsoverwegingen beter te integreren in publieke en commerciële beslissingen en om de ecologische voetafdruk te meten. - A77: Bevordering van een internationaal initiatief voor boekhouding van natuurlijk kapitaal.	Op doelstelling 5.2 Op doelstelling 5.4
Doelstelling 16 - mensen aan te moedigen en in staat te stellen om duurzame consumptiekeuzes te maken, onder meer door het creëren van stimulerende beleids-, wetgevings- of regelgevingskaders, het verbeteren van onderwijs en toegang tot relevante en accurate informatie en alternatieven, en tegen 2030 de mondiale consumptievoetafdruk op een rechtvaardige manier verkleinen, met name door de mondiale voedselverspilling te halveren, overconsumptie aanzienlijk te beperken en de afvalproductie aanzienlijk te verminderen, zodat iedereen comfortabel kan leven in harmonie met Moeder Aarde.	- A76: Ontwikkeling van methoden, criteria en normen om biodiversiteitsoverwegingen beter te integreren in publieke en commerciële beslissingen en om de ecologische voetafdruk te meten. - A82: Aanbeveling van de Raad inzake leren voor milieuduurzaamheid en het competentiekader	Op doelstelling 4bis Op doelstelling 5.3 Op doelstelling 5.4

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doelstelling 17 - Capaciteiten creëren en versterken voor de toepassing in alle landen van de maatregelen met betrekking tot de veiligheid van biotechnologieën als bedoeld in artikel 8 g), van het Verdrag inzake biologische diversiteit, en van de maatregelen met betrekking tot het beheer van biotechnologie en het delen van de voordelen daarvan zoals voorzien in artikel 19 van dat verdrag.		Doelstelling 7. Op doelstelling 7.1 Op doelstelling 7.2
Doelstelling 18 - Tegen 2025 de stimulansen met inbegrip van subsidies, identificeren, die schadelijk zijn voor de biodiversiteit en ze op een evenredige, eerlijke, doeltreffende en billijke manier afschaffen, geleidelijk verminderen of wijzigen, en ze tegen 2030 substantieel en geleidelijk verminderen met minstens 500 miljard dollar per jaar, te beginnen met de schadelijkste stimulansen, en de positieve stimulansen voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit versterken.	- A72: Versterking van het EU-kader voor biodiversiteitsbeoordeling om ervoor te zorgen dat EU-financiering biodiversiteitsvriendelijke investeringen ondersteunt. - A75: Bevorderen en aanmoedigen van belastingwijzigingen om milieukosten te weerspiegelen. - A88: Wereldwijde WTO-overeenkomst om schadelijke visserijsubsidies te verbieden.	Op doelstelling 5.6
Doelstelling 19 - Aanzienlijke en geleidelijke verhoging van de financiële middelen uit alle bronnen, op een doeltreffende en tijdige manier en met gemakkelijke toegang, met inbegrip van binnenlandse, internationale, openbare en particuliere middelen, in overeenstemming met artikel 20 van het Verdrag, om nationale biodiversiteitsstrategieën en actieplannen uit te voeren, waarbij tegen 2030 ten minste 200 miljard dollar per jaar wordt gemobiliseerd, onder meer door inspanningen om:	- A69: Ten minste 20 miljard euro per jaar beschikbaar stellen voor biodiversiteit (onder meer via het GLB, EFRO/CFF, EMFAF, LIFE, Horizon Europe, InvestEU en RRF) en een aanzienlijk deel van de 25% van de EU-begroting die bestemd is voor klimaatactie investeren in biodiversiteit en op de natuur gebaseerde oplossingen. - A70: Een kader ontwikkelen voor prioritaire actie op EU-niveau.	Doelstelling 15. Op doelstelling 15.1 Op doelstelling 15.2 Op doelstelling 15.3 Op doelstelling 15.4 Op doelstelling 15.5 Op doelstelling 15.6 Op doelstelling 15.7

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
(a) Verhoging van het totale bedrag aan biodiversiteitsgerelateerde internationale financiële middelen van ontwikkelde landen, met inbegrip van officiële ontwikkelingshulp, en van landen die vrijwillig voldoen aan de verplichtingen van ontwikkelde landen die partij zijn, aan ontwikkelingslanden, met name de minst ontwikkelde landen en kleine eilandstaten in ontwikkeling, alsmede landen met een overgangseconomie, tot ten minste 20 miljard dollar per jaar in 2025, en tot ten minste 30 miljard dollar per jaar in 2030; b) De mobilisatie van binnenlandse middelen aanzienlijk opvoeren door de ontwikkeling en uitvoering van nationale biodiversiteitsfinancieringsplannen of vergelijkbare instrumenten, rekening houdend met de behoeften, prioriteiten en omstandigheden van het land; (c) Hefboomwerking op particuliere financiering, bevordering van gemengde financiering, uitvoering van strategieën om nieuwe en aanvullende middelen vrij te maken en stimulering van de particuliere sector om in biodiversiteit te investeren, onder meer via impactfondsen en andere instrumenten; (d) Bevorderen van innovatieve regelingen zoals betalingen voor ecosysteemdiensten, groene obligaties, biodiversiteitskredieten en -compensaties en mechanismen voor het delen van voordelen, met inachtneming van milieu- en sociale waarborgen; (e) maximaliseren van nevenvoordelen en synergieën van financiering gericht op biodiversiteit en klimaatgerelateerde crises;	- A71: Een initiatief ontwikkelen voor natuurlijk kapitaal en de circulaire economie in de orde van grootte van 10 miljard euro in de komende tien jaar. - A62: Prioriteit geven aan politieke steun en financiële en personele middelen om ervoor te zorgen dat de milieuwetgeving met gevolgen voor de biodiversiteit (met name de EU-wetgeving inzake natuur en biodiversiteit) beter wordt uitgevoerd, gehandhaafd en waar nodig herzien.	

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
(f) Versterking van collectieve actie, met name van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen, acties ten gunste van Moeder Aarde1 en niet-commerciële benaderingen, waaronder op de gemeenschap gebaseerde benaderingen van het beheer van natuurlijke hulpbronnen, alsmede samenwerking en solidariteit tussen maatschappelijke organisaties, om de biologische diversiteit in stand te houden; (g) verbetering van de effectiviteit, efficiëntie en transparantie bij de versterking en het gebruik van hulpbronnen. Doel 20 - verbetering van capaciteitsopbouw en -ontwikkeling, toegang tot en overdracht van technologie, en bevordering van innovatie en technische en wetenschappelijke samenwerking en toegang daartoe, onder meer door zuid-zuid-, noord-zuid- en driehoeks-samenwerking, teneinde een doeltreffende uitvoering te bevorderen, met name in ontwikkelingslanden, samen met de aanmoediging van samenwerking bij de ontwikkeling van technologieën en wetenschappelijke onderzoeksprogramma's in verband met het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit en versterking van de daarmee verband houdende capaciteiten voor wetenschappelijk onderzoek en monitoring, en ervoor zorgen dat deze acties in verhouding staan tot de ambitie van de doelen en streefcijfers van het mondiale kader	- A96: Meer steun verlenen aan partnerlanden voor de bescherming en het herstel van ecosystemen en het duurzame beheer van natuurlijke hulpbronnen. - A97: Ondersteuning van de landen van de westelijke Balkan en de buurlanden van de EU bij hun inspanningen om de biodiversiteit te beschermen, duurzaam te gebruiken, te herstellen en te integreren. - A98: opstarten van het initiatief "NaturAfrica" en soortgelijke initiatieven in andere regio's om het verlies aan biodiversiteit en de achteruitgang van ecosystemen tegen te gaan en tegelijkertijd duurzame groene ontwikkeling mogelijk te maken en lokale gemeenschappen veelvuldige voordelen te bieden (tekst van de bijlage aangepast ten behoeve van deze tabel, op basis van de bijdrage van DG INTPA). - A99: De banden tussen de bescherming van de biodiversiteit en duurzame sociaaleconomische ontwikkeling in partnerlanden systematisch versterken. - A101: Biodiversiteit integreren in bilaterale en multilaterale verbintenissen	Doelstelling 12. Op doelstelling 12.1 Op doelstelling 12.2 Op doelstelling 12.3 Op doelstelling 12.4

¹ Acties ten gunste van Moeder Aarde: Een ecocentrische en op rechten gebaseerde benadering, die bevorderlijk is voor de uitvoering van acties gericht op het tot stand brengen van harmonieuze en complementaire relaties tussen mensen en de natuur, het bevorderen van de duurzaamheid van alle levende wezens en hun gemeenschappen, en het vermijden van de commodificatie van de milieufuncties van Moeder Aarde.

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doel 21 - Ervoor zorgen dat beleidsmakers, mensen uit de praktijk en het publiek toegang hebben tot de beste beschikbare gegevens, informatie en kennis om een doeltreffend en rechtvaardig bestuur en een geïn- tegreerd en participatief beheer van de biodiversiteit te ondersteunen en om de communicatie, de bewust- making, het onderwijs, de monitoring, het onderzoek en het kennisbeheer te versterken; in deze context mogen traditionele kennis, innovaties, praktijken en technologieën van inheemse volkeren en lokale ge- meenschappen alleen worden gebruikt met hun vrije, voorafgaande en geïnformeerde toestemming², in overeenstemming met de nationale wetgeving	- A79: Oprichting van een EU-kenniscentrum inzake biodiversiteit. - A80: Bevordering van onderzoek, innovatie en de uitwisseling van kennis over biodiversiteit tussen wetenschap, beleid en samenleving. - A81: Oprichting van een partnerschap voor biodi- versiteit in het kader van Horizon Europe. - A82: Aanbeveling van de Raad over leren voor een duurzaam milieu.	Op doelstelling 6.4 Doelstelling 8. Op doelstelling 8.1 Op doelstelling 8.2 Op doelstelling 8.3 Op doelstelling 8.4 Op doelstelling 8.5 Doelstelling 9 Op doelstelling 9.1
Doelstelling 22 - Zorg voor een volledige, rechtvaar- dige, inclusieve, effectieve en gendersensitieve verte- genwoordiging en deelname van inheemse volken en lokale gemeenschappen aan besluitvormingsproces- sen, evenals hun toegang tot de rechter en tot bio- diversiteitsgerelateerde informatie, met respect voor hun culturen en hun rechten op hun land, gebieden, hulpbronnen en traditionele kennis, en met aandacht voor de deelname van vrouwen en meisjes, kinderen en jongeren, evenals personen met een handicap, en zorg voor de volledige bescherming van verdedigers van de mensenrechten op milieugebied.	- A60: Implementatie van een nieuw bestuurskader voor biodiversiteit. - A63: Betere waarborging van de naleving van mi- lieu-eisen. - A64: Herziening van de verordening van Aarhus. - A65: Herziening en mogelijke herziening van de richtlijn milieucriminaliteit. - A100: Meer wederzijdse voordelen en minder compromissen tussen biodiversiteitsbescherming en mensenrechten, gender, gezondheid, onderwijs, conflictgevoeligheid, op rechten gebaseerde aan- pak, landbezit en de rol van inheemse volkeren en lokale gemeenschappen.	Doelstelling 14. Op doelstelling 6.3

² Vrije, voorafgaande en geïnformeerde toestemming verwijst naar de tripartiete terminologie "voorafgaande en geïnformeerde toestemming" of "vrije, voorafgaande en geïnformeerde toestemming" of "goedkeuring en deelname".

Kunming-Montreal mondiale raamwerk voor biodiversiteit • 4 strategische doelstellingen • 23 doelen	EU-biodiversiteitsstrategie 2030 • 1 doelstelling • 4 zuilen • doelstellingen • Acties en verbintenissen	Bijgewerkte nationale statistieken voor België • 16 strategische doelstellingen • 82 operationele doelstellingen
Doel 23 - Zorg voor gendergelijkheid bij de implementatie van het raamwerk door middel van een gendersensitieve benadering, zodat alle vrouwen en meisjes dezelfde kansen en capaciteiten krijgen om bij te dragen aan de verwezenlijking van de drie doelstellingen van het Verdrag, onder meer door de erkenning van hun gelijke rechten en toegang tot land en natuurlijke hulpbronnen, en door de bevordering van hun volledige, rechtvaardige, zinvolle en geïnformeerde participatie en leiderschap op alle niveaus van biodiversiteitsactie, participatie, beleidsontwikkeling en besluitvorming.		Doelstelling 14. Op doelstelling14.1 Op doelstelling14.2

Contacten

Voor bijkomende informatie over de Strategie en mogelijke acties kunt u terecht bij een van de volgende contactpunten:

VBD-Nationaal knooppunt

Instituut voor Natuurwetenschappen

Operationele Directie Natuurlijke Omgeving

Vautierstraat 29

B-1000 Brussel

Tel.: 02 627 45 45; Fax: 02 627 41 95

E-mail: CBD-NFP@naturalsciences.be

www.biodiv.be; www.naturalsciences.be/biodiv/

Het VBD-Nationaal knooppunt is gevestigd in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN). Het vormt de Belgische link met het Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD). Het Nationaal knooppunt treedt op als facilitator tussen het VBD- Secretariaat en alle actoren betrokken bij de implementering in België. Het Nationaal knooppunt werkt ook samen met andere landen en verschillende organisaties en informeert het grote publiek. Het steunt op een breed netwerk van medewerkers in binnen- en buitenland die in essentie partners zijn voor het uitvoeren van de brede waaier van activiteiten gegenereerd door de verschillende mandaten: uitwisseling van informatie, ondersteuning van het beleidsproces, onderwijs en opleiding, bewustmaken van het brede publiek, internationale samenwerking, enz.

Regionale en federale deskundigen aangesteld door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu, om de correcte implementatie van de Nationale Biodiversiteitsstrategie, de opvolging ervan en de deelneming aan de herziening van de verschillende betrokken sectoren binnen de regionale en federale overheden te stimuleren:

Voor het Vlaams Gewest:

Ute De Meyer

Departement Omgeving,

Agentschap Natuur en Bos

Havenlaan 88

B-1000 Brussel (bezoekadres)

Tel.: 02 553 81 02

E-mail: ute.demeyer@vlaanderen.be

www.natuurenbos.be

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Etienne Aulotte

Leefmilieu Brussel

Green spaces Division

EU Project Coordinator & Fundraiser

Site Tour & Taxis

Havenlaan 86C/3000

B-1000 Brussel

Tel: +32 2 775 77 30

Email: eaulotte@environnement.brussels

<https://environnement.brussels>

Voor het Waals Gewest:

Ir. Catherine Debruyne

Ministère de la Région wallonne

Direction générale de l'Agriculture, des Ressources naturelles et de l'Environnement

Direction de la Politique environnementale

Avenue Prince de Liège 15

B-5100 Jambes

Tel.: 081 33 58 04; Fax: 081 33 58 22

E-mail: catherine.debruyne@spw.wallonie.be

biodiversite.wallonie.be/fr/

Voor het federaal niveau:

Dr. Sabine Wallens

Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Directoraat-generaal Leefmilieu

Victor Hortaplein, 40 Bus 10,

B-1060 Brussel

Tel.: 02 524 96 84; Fax: 02 524 96 00

E-mail: sabine.wallens@environnement.belgique.be

www.health.belgium.be

Contact voor de Duitstalige Gemeenschap:

Regierung der Deutschsprachigen Gemeinschaft:

Ministerin für Kultur, Medien und Tourismus

Isabelle Weykmans

Adviser

Ingrid Inselberger

Klötzerbahn 32

B - 4700 Eupen

Tel.: 00 32 87 59 64 24; Fax: 00 32 87 55 70 21

E-Mail: ingrid.inselberger@dgov.be

www.dglive.be

VBD-mijlpalen in België

• Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD)

Ondertekening van het VBD: 5 juni 1992 (Conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling)

Ratificatie van het VBD: 22 november 1996

Voor België van kracht sinds: 20 februari 1997

Oprichting van het Coördinatie-Comité voor Internationaal Milieubeleid (CCIM):

5 april 1995, voorgezeten door de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu - DG Leefmilieu

Oprichting van de Stuurgroepen 'Verdrag inzake Biodiversiteit' en 'Natuur': 1995

Aanstelling van het VBD-Nationaal knooppunt: juli 1995, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

Regionale knooppunten: ANB (Vlaanderen), IBGE/BIM (Brussel), DGARNE (Wallonië).

Goedkeuring van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie 2006-2016: oktober 2006, actualisering in 2013

Nationale rapporten over de implementatie van het VBD: 1998, 2001, 2005, 2009, 2014

Tussentijdse stand van zaken vande NBS: 2012

Themaraapporten: Indicatoren (2001), Bossen (2002), Beschermde Gebieden (2003) en Wereldwijd Taxonomisch Initiatief (2004), Mariene en kustbiodiversiteit (2009)

Het Clearing-House Mechanism (CHM) van het VBD is een mechanisme voor informatie-uitwisseling dat werd ontwikkeld om de wetenschappelijke en technische samenwerking in het kader van de drie doelstellingen van het Verdrag te promoten en te vergemakkelijken. Het speelt ook een belangrijke rol bij de bewustmaking over deze drie doelstellingen. CHM functioneert vooral, maar niet uitsluitend, via het Internet en is opgebouwd als een structureel, gedecentraliseerd en gedistribueerd netwerk van Partijen en partners die samenwerken om de implementatie van het Verdrag te vergemakkelijken. België neemt al sinds 1996 actief deel. De URL van de website is <http://www.biodiv.be>

Belgische lijst van soorten: www.species.be

• Protocol van Cartagena over Bioveiligheid

Ondertekening: 24 mei 2000

Ratificatie: 15 april 2004

Van kracht sinds: 14 juli 2004

Benaming van het Focal Point voor Bioveiligheid: september 2004, de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Ondertekening van het Nagoya - Kuala Lumpur Protocol inzake Aansprakelijkheid en Herstel in aanvulling op het Cartagena Protocol inzake bioveiligheid: 20 september 2011

Het Biosafety Clearing-House van het VBD is het mechanisme voor informatie-uitwisseling voor het Protocol van Cartagena over Bioveiligheid. België neemt al sinds 2004 actief deel. De URL van de website is <http://www.biosafetyprotocol.be>

• Nagoya Protocol over ABS

Ondertekening: 21 september 2011

Ratificatie: lopende

Publicaties van het VBD-Nationaal knooppunt:

Het boek 'Biodiversity in Belgium, a country study' (2003) geeft een gedetailleerd overzicht van de status en de trends inzake de biodiversiteit in België (inclusief eukaryote eencellige, schimmel-, botanische en zoölogische diversiteit). De publicatie 'La biodiversité en Belgique, un aperçu / Biodiversiteit in België, een overzicht' (2009) geeft een samenvatting van de landstudie voor het grote publiek en is gratis verkrijgbaar op aanvraag; dit geldt ook voor de publicatie 'La biodiversité en Belgique, une question vitale / Biodiversiteit in België, van vitaal belang' (2009) en '366 gestes pour la biodiversité / 366 tips voor biodiversiteit' (2010). Informatie folder over de NBS (2014).

Contact om publicaties te bestellen: Biodiversiteit, Vautierstraat 29, 1000 Brussel,
e-mail: biodiversity@naturalsciences.be; tel: 02 627 45 45.